COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM

LXXVI.

PATRES QUINTI ECCLESIÆ SÆCULI.

S. JOANNES CHRYSOSTOMUS.

VI.

POISSY. — E TYPOGRAPHEO ARBIEU.

COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM

COMPLECTENS

EXQUISITISSIMA OPERA

TUM DOGMATICA ET MORALIA, TUM APOLOGETICA ET ORATORIA;

ACCURANTIBUS

D. A. B. CAILLAU,

CANONICO HONORARIO CENOMANENSI ET CADURCENSI

NONNULLISQUE CLERI GALLICANI PRESBYTERIS,

UNA CUM

D. M. N. S. GUILLON,

EPISCOPO MAROCHIENSI, IN FACULTATE THEOLOGIÆ PARISIENSI ELOQUENTIÆ SACRÆ PROFESSORE, AUCTORE LIBRI CUI TITULUS GALLICE :
BIBLIOTHÈQUE CHOISIE DES PÈRES GRECS ET LATINS.

OPUS REGI DICATUM.

TOMUS SEXTUS.

PARISIIS,

APUD MELLIER PÈRE EDITOREM,

17, RUE PAVÉE SAINT-ANDRÉ.

M DCCC. XXXV.

S. P. N. JOANNIS
CHRYSOSTOMI
ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI,
OPERUM
PARS I.
HOMILIÆ IN SCRIPTURAM.
CLASSIS I.

HOMILIÆ IN NOVUM TESTAMENTUM.

COMMENTARIA IN S. MATTHÆUM EVANGELISTAM.

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI
CONSTANTINOPOLITANI
ARCHIEPISCOPI,
HOMILIÆ IN NOVUM TESTAMENTUM.

COMMENTARIA IN S. MATTHÆUM EVANGELISTAM.

HOMILIA XIX.

CAPUT VI.

Attendite ne eleemosynam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis[1].

I. Omnium maxime tyrannicum jam eliminat animi morbum, rabiem, inquam, illam et furorem circa vanam gloriam, quæ homines etiam probe agentes invadit. A principio quidem nihil hac de re locutus est. Nam superfluum fuisset, priusquam bona opera edere suaderet, docere quomodo illa facienda et adeunda essent. Postquam autem in philosophiam induxit, tunc demum eam, quæ subrependo ipsam inficere solet, pestem auferre nititur. Neque enim utcumque gignitur hic morbus, sed postquam multa præcepta egregie implevimus. Oportebat igitur prius virtutem inserere, et tunc illum animi affectum auferre, qui ejus fructum labefactat. Ac vide unde exordium sumat, a jejunio, oratione et eleemosyna. In his enim maxime recte factis versari solet. Nam Pharisæus inde inflatus dicebat: « Jejuno

[1] Matth. vi, 1.

» bis in hebdomada, decimas do omnium quæ possideo [1]. » In ipsa oratione vanam captabat gloriam, et ad ostentationem precabatur. Quia enim nullus alius aderat, publicanum indicabat dicens : « Non sum sicut cæteri hominum, » neque sicut hic publicanus. » Et vide quomodo Servator cœperit, ac si de fera immani et astuta ageret, quæ non admodum vigilem capere posset : nam ait: « Attendite ne eleemosynam vestram. » Sic et Paulus Philippensibus dicit : « Videte canes [2]. » Clam enim ingreditur fera, et omnia sine strepitu inflat, atque omnia quæ intra nihil sentientem sunt aufert. Quia igitur plurimum fecit de eleemosyna sermonem, Deumque in medium induxit, « Qui solem suum oriri » facit super malos et bonos, » et undique ad id cohortatus est, et donorum largitate conspicuos esse suasit, demum omnia tollit, quæ huic pulchræ oleæ nocere possent : quapropter ait : « Attendite ne eleemosynam vestram faciatis » coram hominibus. » Nam illa prius memorata, Dei est eleemosyna. Cum vero dixisset: « Ne faciatis coram homini- » bus, » subjunxit, « Ut videamini ab eis. » Et videtur quidem idipsum jam ante dixisse; si quis vero diligenter attendat, non idipsum est ; sed aliud hoc, aliud illud est. Multamque adhibet cautionem, ineffabilemque providentiam atque indulgentiam. Potest enim is, qui coram hominibus id facit, non ut videatur, id facere : et rursus qui coram id non facit, ut videatur, facere. Quamobrem non simpliciter rem, sed voluntatem vel punit vel coronat. Nisi enim ea adhiberetur accuratio, hoc multos ad eleemosynam erogandam segniores reddidisset, quia id non ubique clam fieri potest. Ideo ab hac te absolvens necessitate, non fini operis, sed voluntati facientis, et pœnam et mercedem decernit. Ne dicas enim : « Quid interest mea si alius videat ? » Non hoc quæro, inquit, sed mentem tuam et modum faciendæ rei. Animam

[1] Luc. XVIII, 12. — [2] Philip. III, 2.

quippe vult efformare, et ab omni morbo liberare. Postquam igitur edixit, ne ad ostentationem fiat, et damnum docuit emergens, si temere et inconsiderate fiat, rursus auditorum animos eregit, Patrem commemorans atque cœlum, ne damnum solum tangeret, sed etiam Patris memoria coërceret. « Non habebitis, inquit, mercedem apud Patrem vestrum qui in cœlis est[1]. » Neque hic gradum sistit, sed ultra procedit; magnamque eis hujus vitii aversionem indit. Quemadmodum enim supra publicanos ethnicosque posuit, ut conditione personarum illos qui hæc imitarentur pudore afficeret; ita hic quoque hypocritas memorat. Cum facis, » inquit, eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hy» pocritæ faciunt[2]. » Hoc dicit, non quod illi tubas haberent, sed ut magnam insaniam ostendat, hac metaphora illos deridet et traducit, atque probe hypocritas vocat. Larva quippe eleemosynæ erat : mens vero immanitatem crudelitatemque meditabatur. Non enim id agebant quod proximos misererentur, sed ut ipsi gloria fruerentur : quod extremæ erat crudelitatis, alio fame pereunte, honorem captare, non ejus inopiæ consulere. Vera ergo eleemosyna non est largiri tantum, sed ut oportet dare, et propter inopiam dare.

II. Postquam igitur satis illos traduxit et notavit, ut auditorem pudore afficeret, jam corrigit mentem hoc morbo laborantem : cumque ostendisset quomodo non fieri deberet, rursus quomodo fieri debeat ostendit. Quomodo igitur fieri debet? « Nesciat sinistra tua quid facit dextera tua[3]. » Rursus hic non manus subindicat, sed hyperbolice id posuit. Nam si fieri posset, inquit, ut tu ipse ignorares, illud etiam curandum esset; etiam, si posset fieri ipsas manus ministrantes latere, deberet. Non, ut quidam dicunt, id pravis occultandum oportere hominibus; cunctis enim jussit abscondi. Deinde cogita quanta sit merces. Postquam

[1] Matth. VI, 1. — [2] Ibid. 2. — [3] Ibid. 3.

enim supplicium edixerat, ostendit hinc decerpendum honorem, utrinque eos impellens et ad sublimem agens doctrinam. Docet quippe ut sciant ubique Deum esse præsentem, resque nostras non esse præsentis vitæ limitibus circumscriptas, sed terribilius hinc nos excepturum esse tribunal, et rationes reddendas fore actuum omnium; hincque vel honores vel supplicia, ac nec parvum nec magnum opus latere posse, licet homines latere posse videatur. Hæc quippe omnia subindicavit dicens: « Pater tuus, » qui videt in abscondito, reddet tibi in manifesto [1].» Magnum et honorabile theatrum ipsi constituens, ubi id quod concupiscit, ei abunde admodum dabitur. Quid vis, inquiet? annon aliquos habere gestorum spectatores? Ecce habes, non Angelos et Archangelos tantum, sed et universorum Deum: si etiam homines habere spectatores concupiscis, ne hoc quidem desiderium fructu vacuum erit tempore opportuno; imo id tibi cum majori cumulo præstabitur. Nunc enim si te ostentaveris, apud decem vel viginti, vel centum homines tantum ostentare te poteris; sin studeas nunc latere, tunc te ipse Deus prædicabit toto præsente orbe. Itaque si tantopere velis homines gesta tua videre, absconde nunc illa, ut cum majori honore tuo illa omnes tunc videant, Deo ipsa manifesta reddente, extollente, et apud omnes prædicante. Nunc autem te qui viderint damnabunt, ut vanæ gloriæ cupidum: cum porro te coronatum videbunt, non modo non damnabunt, sed etiam mirabuntur omnes. Cum itaque et merces parata sit, et admirationi futurus sis, si paulum temporis expectes, cogita quantæ stultitiæ esset utrumque simul amittere, dum et a Deo merces petitur, et, Deo vidente, homines evocantur gestorum spectatores. Si enim nos ostentare volumus, Patri ante omnia sese ostendere oportet; maxime vero cum et coronandi et

[1] Matth. VI, 4.

puniendi dominus sit Pater. Certe etiamsi nullum hinc sequeretur damnum, non oporteret gloriæ cupidum, hoc relicto theatro, hominum expetere theatrum. Quis enim ita miser esset, ut rege festinante ad recte factorum ejus spectaculum accedere, illo relicto, pauperum atque mendicorum sibi spectaculum statueret? Ideo non modo præcipit ut nos non ostentemus, sed etiam ut latere studeamus. Non enim æquale est, non se ostentandi studium habere, et latebras quærere. « Et cum oratis, nolite fieri sicut hypocri» tæ, qui amant in synagogis et in angulis platearum stan» tes orare, ut videantur ab hominibus. Amen dico vobis, » receperunt mercedem suam. Tu autem cum oraveris, in» tra in cubiculum tuum, et clauso ostio, ora Patrem tuum » qui est in abscondito[1]. » Rursum hos hypocritas vocat, et jure quidem : quia cum se Deum orare simulant, homines circumspiciunt, non supplicum veste induti, sed ridiculorum hominum. Qui enim ad supplicandum se præparat, omnibus relictis, illum intuetur unum, qui potest postulata dare. Quod si, illo relicto, circumeas errans, et undique circumspiciens, vacuis manibus abscedes. Hoc enim tu voluisti. Ideo non dixit tales homines mercedem non accepturos esse, sed recepisse; id est, recipient quidem, sed a quibus desiderant. Non enim hoc Deus volebat; sed cupiebat ipse suam præbere mercedem. Illi vero mercedem ab hominibus quærentes, non ab illo merentur accipere, propter quem nihil fecerunt. Tu vero mihi consideres velim Dei benignitatem, quando de quibus a nobis rogatur bonis, mercedem se daturum pollicetur. Vituperans igitur illos, qui non ut decet hoc officio utuntur, tum a loco, tum ab affectu, cum ostendisset illos admodum ridiculos esse, optimum orationis modum inducit, et rursus mercedem tribuit dicens : « Intra in cubiculum tuum. »

[1] Matth. VI, 5, 6.

III. Quid igitur, inquit, in Ecclesia non orandum? Sane quidem non orandum; sed cum voluntate tali. Nam Deus ubique cum sit, gestorum scopum requirit. Alioquin si in cubiculum ingressus sis, januamque claudas, idque ad ostentationem facias, nihil tibi januis opus est. Vide igitur et hic quam accuratam distinctionem posuerit dicens: « Ut » appareant hominibus. » Itaque etiamsi januas clauseris, id te vult, antequam claudas, recte facere, nempe ut etiam mentis tuæ januas claudas. Nam vana gloria semper vacuum esse optimum est, maxime vero in oratione. Si enim absque hoc vitio mente erramus, et circumferimur; si cum hoc morbo ingrediamur, quandonam ea quæ dicimus audiemus? Sin nos, qui supplicamus et obsecramus, non audimus, quomodo Deum ut audiat rogamus? Attamen quidam sunt qui post tot tantaque præcepta ita turpiter in oratione se gerunt, ut etiamsi corpore occulti sint, voce omnibus se faciant manifestos, scurriliter clamantes, et habitu voceque sese ridiculos exhibentes. Annon vides etiam in foro, si quis ita se gerat, et cum clamore supplicet, quomodo illum etiam quem rogat amoveat; si autem quiete et cum decenti habitu, tum maxime inflectat eum, qui gratiam conferre potest? Ne itaque habitu corporis, neque vocis clamore, sed voluntatis studio orationes emittamus, neque cum strepitu et sonitu, vel ad ostentationem, ne proximos nobis expellamus, sed cum modestia omni, animi contritione, et lacrymis interioribus. Sed doles animo, nec potes non clamare? imo maxime dolentis est sic orare, et obsecrare, ut dixi. Nam et Moyses dolebat, sicque orabat, et audiebatur; ideoque dixit illi Deus: « Quid clamas ad » me [1]. » Anna quoque rursum, cum vox non audiretur, omnia quæ voluit impetravit, quia cor ejus clamabat[2]. Abel vero non silens modo, sed etiam moriens precabatur, et

[1] Exod. XIV, 15.— [2] I Reg. I, 3.

sanguis ejus tuba clariorem emittebat vocem. Ingemisce igitur et tu similiter ut ille Sanctus : id non impedio. Scinde, ut Propheta jussit, cor tuum, et non vestimenta tua[1]. De profundis invoca Deum, nam ait ille : « De profundis cla» mavi ad te, Domine[2]. » ex intimo cordis tui vocem attrahe, fac orationem tuam esse mysterium. Non vides in aulis regiis tumultum omnem eliminari, et multum undique esse silentium ? Et tu itaque quasi in regiam ingrediens non terrenam, sed in multo terribiliorem, nempe cœlestem, magnam exhibe modestiam : nam et cum Angelis choreas agis, et Archangelorum es socius, et cum Seraphim canis. Omnes porro isti cœtus magnum exhibent ordinem, cum horrore multo mysticum illud melos et sacros hymnos canentes regi universorum Deo. His itaque te admisceas in precando, mysticumque ipsorum ornatum imitare. Neque enim hominibus precaris ; sed Deo ubique præsenti, antequam vocem emittas audienti, qui novit arcana mentis. Si sic oraveris, multam recipies mercedem. «Pater, inquit, tuus, qui » videt in abscondito, reddet tibi in manifesto[3]. » Non ait, « Donabit tibi, » sed « Reddet. » Debitorem se quippe tibi constituit, teque magno pro hoc etiam honore donavit. Quia enim ipse invisibilis est ; ideo vult orationem tuam hujusmodi esse. Deinde verba ipsa orationis refert. «Orantes, in» quit, nolite multum loqui, sicut ethnici faciunt[4]. » Nam cum de eleemosyna loquebatur, vanæ gloriæ pestem tantum semovit, nihilque amplius adjecit, neque dixit, undenam eleemosynam facere oporteret ; verbi causa, ex justis laboribus, non ex rapina, vel ex avaritia. Illud namque in confesso apud omnes erat. Superius autem illud jam expurgaverat, cum esurientes justitiam beatos prædicavit. Circa orationem vero aliquid amplius adjicit, multiloquium esse vitandum : ac quemadmodum ibi hypocritas, ita et hic eth-

[1] Joël. II, 13. — [2] Psal. CXXIX, 1. — [3] Matth. VI, 6. — [4] Ibid. 7.

nicos irridet, ubique ex personarum vilitate auditorem pudore afficiens. Quia enim ut plurimum hoc maxime mordet et angit, cum quis desperatis hominibus comparatur, hinc illos abducit, multiloquium hic futilem loquacitatem vocans; ut cum non consentanea a Deo petimus, nempe potentiam et gloriam, victoriam de inimicis, divitiarum facultates, demumque ea quæ nihil nobis profutura sunt. Scit enim, inquit, quibus opus habeatis.

IV. Post hæc autem videtur mihi longas orationes vetare; longas non tempore, sed multitudine et longitudine verborum : perseverandum enim est eadem ipsa petendo : « Orationi, inquit, instantes[1]. » Et ipse Christus exemplo viduæ, quæ immisericordem et crudelem principem orationis instantia flexit; exemploque amici illius, qui intempesta nocte venit, et dormientem a lecto suscitavit, non ex amicitia, sed ex perseverantia; nihil aliud præscribit, quam omnes ipsi supplicare assidue oportere, non per orationem mille versibus constantem, sed simpliciter rem efferre jubet. Illud enim subindicavit his verbis : « Putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur. Ne similes estote illis. Scit enim Pater vester quid vobis opus sit, antequam ab illo petatis[2]. » Et si novit, inquies, quibus opus habemus, cur oportet orare? Non ut eum doceas, sed ut inflectas, ut supplicationis frequentia illi familiaris evadas, ut humilieris, ut peccatorum tuorum recorderis. « Sic igitur orate, ait : Pater noster qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum[3]. » Vide(1) quomodo statim auditorem erexit, et omne beneficii genus in procemiis memoravit. Nam qui patrem Deum appellavit, et peccatorum remissionem, et supplicii abrogationem, et justitiam, et sanctificationem, et redemptionem, et filiorum adoptionem, et hæreditatem, et fraternitatem cum Unigenito, et Spiritus dona, hac una denominatione

[1] Rom. XII, 12. — [2] Matth. VI, 7, 8. — [3] Ibid. 9.

confessus est. Neque enim Deum patrem quis appellare potest, nisi hæc omnia bona consecutus. Duplici igitur modo eorum animos erigit; et ex dignitate ejus, quem patrem vocant, et ex magnitudine eorum, quæ accepere, beneficiorum. Cum autem dicit : « In cœlis, » non ibi Deum hoc dicendo concludit, sed precantem de terra abducit, et in excelsis locis supernisque habitaculis affigit. Docet autem communem pro fratribus orationem emittere. Non enim dicit : « Pater meus, qui es in cœlis, » sed « Pater noster, » pro communi corpore supplicationes emittens, nec unquam propria commoda spectans, sed ubique proximi. Hoc autem verbo inimicitias de medio tollit et arrogantiam reprimit, invidiamque eliminat; matrem vero omnium bonorum charitatem inducit, humanarumque rerum inæqualitatem expellit, et multam regis cum paupere honoris æqualitatem ostendit; siquidem in maximis et omnino necessariis omnes communione juncti sumus. Quid enim nocumenti ex terrena cognatione, cum secundum supernam omnes conjuncti simus, et nemo plus altero quidpiam habeat, non dives paupere, non herus servo, non princeps subdito, non rex milite, non philosophus barbaro, nec sapiens idiota? Omnibus quippe unam largitus est nobilitatem, cum omnium similiter Pater vocari dignatus sit. Postquam igitur hanc nobilitatem memoravit, nec non supernum donum, honoris inter fratres paritatem, atque charitatem, postquam a terra abduxit et cœlo affixit, videamus quid deinceps jubeat : nam hoc quoque dictum omnis virtutis doctrinam inserere valet. Nam qui patrem vocavit Deum, et patrem communem, jure talem exhibeat vitam, qua hac nobilitate indignus non videatur, et par dono studium præstet. Verum hoc non sat illi fuit ; sed aliud addit ita loquens : « Sanctificetur nomen tuum. » Digna precatio ejus, qui Deum vocat patrem, ut nihil petat ante patris gloriam, sed omnia post-

ponat ejus laudibus. Illud enim, « Sanctificetur, » hoc sibi vult, glorificetur. Sibi namque propriam habet gloriam plenam, sic semper manentem. Orantem vero jubet precari, ut per vitam nostram glorificetur : quod etiam supra dicebat : « Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant » opera bona vestra, et glorificent Patrem vestrum, qui in » cœlis est [1]. » Nam Seraphini glorificantes Deum sic dicebant : « Sanctus, Sanctus, Sanctus [2]. » Itaque illud, « Sanc» tificetur, » id est, glorificetur. Largire nobis, inquit, ut ita pure vivamus, ut per nos te omnes glorificent : id quod rursus philosophiæ est perfectæ, vitam ita irreprehensibilem in omnibus exhibere, ut videntes singuli, Domino pro his laudem referant. « Adveniat regnum tuum [3]. » Hoc quoque grati probique filii dictum est, qui non hæreat rebus sub aspectum cadentibus, neque præsentia magni quidpiam esse putet; sed ad Patrem semper tendat, et futura expectet, quod ex conscientia bona oritur, et ex anima a terrenis rebus expedita.

V. Hoc enim Paulus singulis diebus desiderabat, ideoque dicebat : « Et ipsi primitias spiritus habentes ingemis» cimus, adoptionem filiorum expectantes, redemptionem » corporis nostri [4]. » Qui enim hoc amore captus est, neque hujus vitæ bonis inflari potest, neque rebus adversis dejici : sed ac si in cœlis versaretur, ab utraque hac inæqualitate immunis est. « Fiat voluntas tua sicut in cœlo et » in terra [5]. » Vidisti-ne optimam seriem? Jussit enim futura concupiscere, et ad illam peregrinationem festinare. Donec autem id eveniat, hic degentes curare, ut par cœlesti vivendi genus exhibeamus. Nam cœlum quidem, inquit, et cœlestia concupiscamus oportet : sed et antequam in cœlum concedamus, ex terra cœlum nos facere jubet,

[1] Matth. v, 16. — [2] Isaï. vi, 3. — [3] Matth. vi, 10. — [4] Rom. viii, 22. — [5] Matth. vi, 10.

et in terra versantes ac si in cœlo degeremus, sic omnia facere et dicere, atque hac de causa Dominum precari oportere. Nihil enim impedit quominus, etsi in terra habitemus, ad supernarum virtutum sedulitatem ac diligentiam attingamus : sed possumus hic habitantes, quasi jam in cœlo essemus omnia facere. Quod igitur dicit, hujusmodi est : Quemadmodum ibi omnia sine impedimento fiunt, neque Angeli modo audiunt, modo jussa contemnunt ; sed in omnibus cedunt et obsequuntur : nam ait, « Potentes virtute, » facientes verbum illius [1]. » Sic etiam nobis hominibus largire ut non ex dimidio voluntatem tuam faciamus, sed omnia ut vis impleamus. Vides-ne quomodo modeste agere doceat, ostendens virtutem non ex nostro studio tantum, sed etiam ex superna gratia pendere? Itemque totius orbis sollicitudinem nos, qui oramus, singulos gerere præcipit. Neque enim dixit: « Fiat voluntas tua in me, aut in nobis ; » sed ubique terrarum, ut error avellatur et veritas inseratur, omnisque nequitia eliminetur, virtus revertatur, atque in illa colenda nihil deinceps differat cœlum a terra. Nam si illud fiat, inquit, nihil superna ab inferioribus discrepabunt, etiamsi natura differant, cum scilicet Angelos alios nobis terra exhibebit. « Panem nostrum quotidianum da nobis » hodie [2]. » Quid est panem ἐπιούσιον? id est, quotidianum. Quia enim dixerat : « Fiat voluntas tua sicut in cœlo et in » terra : » hominesque alloquebatur carne indutos, et necessitati naturæ subjectos, qui non possint eamdem quam Angeli « Impassibilitatem » habere, præcepta quidem nos exequi jubet, perinde atque ea implent et illi; sed infirmitati naturæ deinceps sese accommodat; nam diligentiam, inquit, in vitæ instituto parem expeto, sed non impassibilitatem, neque enim id permittit naturæ tyrannis : opus enim habet necessario cibo. Tu vero mihi consideres ve-

[1] Psal. cii, 20. — [2] Matth. vi, 11.

lim, etiam in corporalibus plurimum spiritualitatis inesse. Neque enim pro pecuniis, neque pro deliciis, neque pro vestium sumptibus, vel pro alio quopiam simili; sed pro pane tantum jussit orationem emitti, et pro pane quotidiano, ita ut de crastino solliciti non simus. Ideoque addidit panem ἐπιούσιον, id est, quotidianum. Neque hoc contentus fuit verbo, sed et aliud addidit, « Da nobis hodie, » ita ut non ulteriori diei crastinæ cura nos torqueamus. Cujus enim diei nescis an spatium visurus sis, cur sollicitudinem habes? Hoc pluribus in sequentibus præcipit dicens : « Nolite sol»liciti esse in crastinum [1]. » Vult enim nos semper accinctos et quasi ad volatum expeditos esse, tantum concedentes naturæ, quantum necessitas a nobis exigit. Deinde quia contingit, etiam post lavacrum regenerationis, ut peccemus, multam hic quoque benignitatem exhibens, jubet pro peccatorum remissione ad misericordem Deum accedere, et sic dicere : « Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos » dimittimus debitoribus nostris [2]. » Vidisti-ne misericordiæ cumulum? Post tot sublata mala, post ineffabilem donorum magnitudinem, rursum peccantes venia dignatur. Quod autem hæc oratio fidelibus competat, leges Ecclesiæ docent, nec non orationis exordium. Nondum quippe initiatus non potest Deum vocare patrem. Si itaque fidelibus hæc competit oratio, orantque supplices ut peccata sibi dimittantur; hinc palam est neque post lavacrum tolli pœnitentiæ lucrum. Nisi enim hoc demonstrare vellet, non sane docuisset orare. Qui vero peccata, memorat jubetque eorum remissionem petere, ac docet quomodo hanc remissionem consequamur, facilemque ad illam parat viam, hic ut palam est, quod noverit et doceat posse nos etiam post lavacrum peccata abluere, hanc supplicationis legem induxit; ita ut dum peccata memorat, nos ad modeste agendum

[1] Matth. vi, 34. — [2] Ibid. 12.

inducat; dum vero jubet aliis remittere, omnem injuriarum memoriam a nobis eliminet; dum autem pro his omnibus se nobis veniam concessurum esse pollicetur, bona nos spe fulciat, ac circa ineffabilem Dei misericordiam nos philosophari doceat.

VI. Hoc autem maxime observandum est eum, cum in supradictis singulis omnem virtutem commemoret, in hac etiam injuriarum recordationem complecti; nam sanctificari per nos nomen ejus, ad perfectum et accuratissimum vitæ institutum pertinet; et voluntatem ejus fieri, idipsum rursus significat; et patrem posse Deum vocare, inculpatæ vitæ demonstratio est; in quibus omnibus hoc comprehenditur, quod oporteat iram de injuriis conceptam remittere; attamen his contentus non fuit; sed ostendere volens quantam hac de re gerat sollicitudinem, idipsum specialiter repetit; ac post orationem, nullum aliud quam istud memorat præceptum, sic dicens : « Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet vobis et Pater vester cœlestis [1]. » Itaque a nobis principium est, et judicium de nobis ferendum in nostra situm est potestate. Nam ne vel ex stupidis quispiam possit vel in parva vel in magna re conqueri dum judicatur, te reum calculi ferendi dominum facit, et quemadmodum, inquit, tu de teipso judicaveris, ego de te judicabo. Si conservo dimiseris, a me parem referes gratiam, quanquam res non paris sit conditionis. Tu enim quod remissione egeas, remittis; Deus vero cum nullo opus habeat : tu conservo, Deus servo; tu sexcentorum reus peccatorum, Deus vero impeccabilis cum sit. Attamen sic ille misericordiam suam ostendit. Nam cum posset sine hac posita conditione omnia tibi peccata condonare, vult tamen te inde etiam beneficium accipere, mille tibi undique mansuetudinis et humanitatis occasiones ministrans,

[1] Matth. VI, 14.

et quod in te belluinum est eliminans, iram extinguens, et undique te membro tuo conglutinans. Quid ergo dicere possis, an te mali quidpiam a proximo injuste passum esse? Hæc quippe sunt peccata; nam si juste, peccatum nullum est. At tu talium vere peccatorum veniam impetraturus accedis, imo et multo majorum: et ante veniam, non minimam consecutus es gratiam, edoctus te humanam habere animam, et ad omnem mansuetudinem institutus. Post hæc vero magna etiam tibi merces illic recondita erit, quod nullæ a te peccatorum rationes postulentur. Quo igitur digni supplicio erimus, si tali accepta potestate, salutem nostram prodamus? Quomodo autem in aliis nos exaudiri rogamus, cum nolimus, dum penes nos est, nobis ipsis parcere. « Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos » a malo, quia tuum est regnum, et potentia et gloria in » sæcula. Amen [1]. » Hic jam nos vilitatem nostram clare docet, et tumorem reprimit, hortans ne certamina fugiamus, sed ne in ea insiliamus. Ita enim et nobis victoria splendidior erit, et diaboli clades magis ridebitur. Cum trahimur enim, fortiter standum est, non vocatos autem quiescere oportet, ac tempus certaminum expectare, ut et vanæ gloriæ expertes et strenuos nos exhibeamus. Malum autem hic diabolum vocat, jubens nos cum illo bellum inexpiabile gerere, et ostendens ipsum non natura talem esse. Malitia enim non ex natura, sed ex voluntate gignitur. Ille autem præcipue sic vocatur ob ingentem malitiæ magnitudinem: et quia nihil læsus a nobis, inexpiabile contra nos bellum gerit, ideo non dixit: « Libera nos a malis, » sed, « A malo, » ut nos moneat ne contra proximum amaro animo simus, etiamsi male patiamur ab illis, sed ab illis ipsis ad diabolum transferendam inimicitiam esse, utpote malorum omnium causam. Inimici itaque commemoratione

[1] Matth. VI, 13.

ad certamen nos præparans, et segnitiem omnem a nobis excindens, rursus fiduciam ingerit et sensus erigit, regem commemorans, sub quo in acie stamus, et ostendens ipsum esse omnium potentissimum. « Tuum est, inquit, regnum » et potentia et gloria. » Si ergo illius est regnum, nemo timendus est, cum nemo sit qui obsistere possit, et qui contra illum imperium teneat. Cum enim dicit : « Tuum est » regnum, » ostendit etiam eum, qui nos impugnat, ipsi subditum esse; etiamsi contra stare videatur, Deo interim id permittente. Nam et ipse ex servorum numero est, licet infamium et reproborum, nec ausit conservorum quempiam invadere, nisi prius desuper acceperit potestatem. Ecquid dico conservorum? ne porcos quidem ausus est invadere, donec ipse permisit, neque ovium boumque greges, donec licentiam et potestatem accepisset. Itaque etiamsi longe infirmior esses, jure confideres, tanto imperante rege, qui potest per te præclara facile opera edere. « Et gloria in » sæcula. Amen. »

VII. Non enim te potest solum ab ingruentibus malis eruere, sed etiam gloriosum splendidumque reddere. Sicut enim virtus ejus magna, ita est gloria ejus ineffabilis : et hæc omnia perpetua sunt, finisque eorum nullus est. Vidisti-ne quomodo undique athletam inunxit, ipsique fiduciam indidit? Deinde, ut jam dixi, ut ostendat se injuriarum recordationem maxime aversari et odio habere, itemque huic oppositam virtutem maxime omnium acceptam habere, post orationem rursus hoc bonum opus memoravit, et a proposito supplicio, et a constituto præmio auditorem inducens ad obsequendum huic præcepto. Nam ait : « Si » dimiseritis hominibus, etiam Pater vester cœlestis dimittet » vobis; si autem non remiseritis, neque ipse vobis remit- » tet [1]. » Ideo rursus cœlos et Patrem commemorat, ut ex

[1] Matth. vi, 14, 15.

hoc quoque auditorem pudore afficiat, si, tanti patris filius cum sit, ferus evadat, et ad cœlum vocatus, terrenum sæcularemque sensum habeat. Non enim gratia solum, sed etiam operibus filios Dei esse oportet. Nihil autem sic Deo similem efficit, ut malignis atque lædentibus esse placabilem, quemadmodum et ante docuit, cum diceret ipsum solem suum oriri facere super malos et bonos. Propterea per singula verba communes jubet facere orationes. « Pater » noster » dicens, et, « Fiat voluntas tua sicut in cœlo et in » terra; » et, « Panem da nobis; » et, « Dimitte nobis de» bita nostra; » et, « Ne nos inducas in tentationem, » et, « Libera nos; » plurali nos semper numero uti jubens, ut ne vestigium quidem iræ adversus proximum retineamus. Quanto itaque digni supplicio fuerint ii, qui post hæc omnia non modo ipsi non remittunt, sed etiam Deum ad vindictam inimicorum invocant, et quasi ex diametro hanc legem transgrediuntur? et hoc cum ille nihil non faciat et operetur, ut ne mutuis nos dissidiis disjungamus. Quia enim radix bonorum omnium est charitas, ea quæ ipsam pessumdant tollit, et undique nos copulare studet. Nullus enim est, nullus certe, sive pater, sive mater, sive amicus, sive quivis alius, qui nos ita dilexerit, ut qui fecit nos Deus. Illudque palam omnino est, et ex beneficiis quæ quotidie confert, et ex præceptis quæ constituit. Quod si ærumnas mihi objicias, si dolores cæteraque vitæ mala; cogita quantis illum quotidie offendas, neque ultra miraberis si etiam plura his mala te invadant. Sed si bono aliquo fruaris, tunc sane stupeas ac mireris. Nunc porro irruentes calamitates conspicimus; offensas autem, quas quotidie admittimus, non in mentem vocamus: ideoque indigne ferimus. Quod si unius diei peccata nostra accurate recogitaremus, tunc clare nossemus quantorum rei essemus malorum. Atque ut, missis aliis quæ quisque vestrum admittit, illa

peccata quæ hodie facta sunt recenseam, etiamsi non norim in quo vestrum singuli peccaverint : attamen tanta est delictorum copia, ut is etiam qui accurate omnia non novit, possit tamen ex iis multa carpere. Quis ergo nostrum non segnis fuit in orando? Quis non in superbiam incidit? Quis non in vanam gloriam? Quis non de fratris sui fama detraxit? nec malam concupiscentiam admisit? Quis non impudicis oculis respexit? Quis non inimici cum animi motu recordatus est? Quis non cor suum tumore replevit? Quod si in Ecclesia cum simus, brevique tempore tot malorum rei facti sumus, quinam erimus inde egressi? Si in portu tot fluctus, cum egressi fuerimus in Euripum malorum, in forum dico, et urbana negotia, domesticasque curas, an poterimus vel nos ipsos agnoscere? Attamen ad tot tantaque eluenda peccata compendiosam nobis et facilem nobis Deus viam dedit, omnique labore vacuam. Quis labor enim injuriam inferenti dimittere? Labor utique est in non remittendo, sed retinendo inimicitiam; ut e contrario si ira deponatur, id magnam parit tranquillitatem, resque admodum est volenti facilis.

VIII. Neque enim opus est maria transfretare, neque longam peregrinationem suscipere, neque montium juga conscendere, neque pecunias impendere, neque corpus macerare, sed velle tantum sufficit, et omnia peccata solvuntur. Si vero non solum ipse non remittas, sed etiam Deum contra illum preceris, quam postea spem salutis habebis, ubi quando illum placare oportuit, tunc ipsum exasperasti; supplicis habitu feræ vocem emittens, et tela maligni illius contra teipsum ejaculans. Ideo Paulus, cum de oratione mentionem faceret, nihil magis requisivit, quam legis hujus observationem : « Levantes, inquit, puras ma» nus sine ira et disceptatione[1]. » Si enim cum misericordia

[1] 1 Tim. II, 8.

opus habes, ne tunc quidem iram remittis, sed illam memoria retines, etsi scias te contra teipsum gladium impellere, quando poteris esse misericors, et hoc malum nequitiæ venenum evomere? Quod si nondum absurditatis hujusce magnitudinem videas, idipsum apud homines factum cogita, et tunc videbis contumeliæ vim magnam. Si enim te hominem adiret quispiam supplicans, ut ejus miserearis; deinde, cum humi stratus jaceret, inimicum videret, et te precari desinens, illum perculeret; annon hinc majorem iram conciperes? Hoc cogita et in Deo accidere. Nam tu quoque dum Deo supplicas, supplicatione interim relicta, inimicum dictis verberas, et Dei leges contumelia afficis, dum illum, qui lege præcepit ut iram adversus eos, qui nos injuria affecerint, deponamus, invocas, rogasque ut præceptis suis contraria faciat. Non ergo tibi ad vindictam satis est, quod legem Dei transgrediaris, sed et ipsum hoc ut faciat precaris? Numquid eorum, quæ præcepit, oblitus est? Numquid enim homo est qui hæc dixit? Deus est qui omnia novit, et qui vult leges suas accurate servari: tantumque abest ut faciat illa quæ postulas, ut etiam te, qui hæc dicis, tantum quia dicis, aversetur, odioque habeat, extremamque abs te pœnam repetat. Quomodo igitur ab illo consequi postulas, ea quæ summo studio vitare ipse præcipit? Sed quidam sunt qui ad tantam amentiam processerunt, ut non modo contra inimicos precentur, sed etiam filiis ipsorum mala imprecentur, atque etiam si liceret ipsorum carnes degustare vellent, imo et degustent. Ne mihi dixeris te dentes non infixisse in corpus ejus qui læsit: nam multo ferocius, quantum in te fuit, in illum sæviisti, rogans desuper iram in illum immitti, et immortali tradi supplicio, cumque tota domo everti. Quibus hæc morsibus graviora non sunt? Quibus telis non acerbiora? Non hæc te docuit Christus, non sic os cruentare jussit. Nam hujus-

modi linguæ cruentatis humano sanguine buccis sunt deteriores. Quomodo igitur fratrem amplecteris? Quomodo sacrificium tanges? Quomodo Sanguinem dominicum degustabis, tam dirum animo venenum servans? Quando enim dicis : « Discerpe illum, ejus domum everte, omnia perde, » et exitia mille imprecaris, nihil ab homicida differs, nec a fera humanas carnes vorante.

IX. Hunc itaque morbum deponamus atque furorem; et benevolentiam, ut jussit, exhibeamus erga illos qui nos læserunt, ut similes simus Patris nostri qui in cœlis est. Deponemus autem, si peccata nostra in memoriam revocemus; si delicta omnia nostra diligenter examinemus, quæ intus, quæ foris, quæ in foro, quæ in Ecclesia : nam si non aliam ob causam, ob negligentiam tamen, quam hic exhibemus, extremis digni sumus pœnis. Nam Prophetis psallentibus, Apostolis hymnos canentibus, Deo loquente, foris vagamur, et sæcularium rerum tumultum in nos inducimus, neque tantum quietis et silentii adhibemus ad Dei leges audiendas, quantum in theatris spectatores adhibent, dum imperatoriæ litteræ leguntur. Illic enim et consules et præfecti, et senatus et populus stant omnes cum quiete omnia audientes. Et si quis inter altum illud silentium repente insiliens clamaverit, utpote qui imperatorem injuria affecerit, extremas luit pœnas. Hic vero dum cœlestes illæ litteræ leguntur, multus undique oritur tumultus, cum is qui litteras misit longe major sit imperatore, et theatrum honorabilius : non modo enim homines, sed et Angeli astant; et victoriæ præmia, quæ hisce litteris nuntiantur, longe majora terrenis illis triumphis. Quapropter non homines tantum, sed et Angeli, Archangeli et cœlestes populi, et quotquot etiam in terra sunt, laudare jubentur : « Benedicite, inquit, Domino omnia opera ejus [1]. » Etenim

[1] Psal. CII, 22.

non exigua sunt illa quæ fecit, sed omnem sermonem superant, atque mentem intelligentiamque humanam. Et hæc quotidie prædicant Prophetæ, diverse singuli splendidum illud tropæum celebrantes. Nam hic ait : « Ascendens in » altum captivam duxisti captivitatem, cepisti dona in ho» minibus [1]. » Et : « Dominus fortis et potens in prælio [2]. » Hic vero dicit : « Et fortium dividet spolia [3]. » Ad hoc enim venit, ut prædicaret captivis remissionem, et cæcis visus restitutionem, et de victa morte triumphali voce jubilans dicebat : « Ubi est, mors, victoria tua? ubi, inferne, stimu» lus tuus [4] ? » Alius rursum profundam pacem evangelizans dicebat : « Confringent gladios suos in aratra, et lanceas » suas in falces [5]. » Et hic quidem Jerusalem sic alloquitur : « Lætare multum, filia Sion, quia ecce rex tuus venit tibi » mansuetus, sedens super subjugalem et pullum novel» lum [6]. » Alius vero secundum ejus adventum prædicat his verbis : « Veniet Dominus, quem vos quæritis, et quis sus» tinebit diem ingressus ejus? Exultate sicut vituli a vin» culis absoluti [7]. » Et alter rursus de his obstupescens dicebat : « Hic est Deus noster, nec reputabitur alter cum » illo [8]. » Attamen cum hæc et multo plura dicantur, cum par esset horrere, et putare nos in terra non esse; quasi in medio foro tumultuamur, turbamus, de iis quæ nihil ad nos spectant garrientes, totum insumimus collectæ tempus. Cum itaque et in exiguis et in magnis, et in auditu, et in actu, et foris et intra Ecclesiam, ita simus desides, præter hæc omnia etiam contra inimicos precamur : unde spem salutis habebimus, cum tot tantisque peccatis additamentum aliud gravissimum, par prioribus, iniquam nempe illam orationem adjiciamus? An ergo mirandum, si

[1] Psal. LXVII, 19, et Ephes. IV, 8. — [2] Psal. XXIII, 8. — [3] Isaï. LIII, 12. — [4] 1 Cor. XV, 55. — [5] Isaï. II, 4, et Joël. III, 10. — [6] Zach. IX, 9. — [7] Malach. III, 2. — [8] Baruch. III, 36.

quid nobis mali inexpectatum accidit, cum contra mirandum esset si non acciderit? Illud enim ex consequentia rerum est; hoc autem præter rationem et expectationem esset. Etenim præter rationem esset, inimicos Dei effectos, illumque ad iram provocantes sole frui et pluviis aliisque omnibus, homines immanitate feras superantes, et alios contra alios stantes, ac proximi sui morsu laniati sanguine linguam cruentantes; post mensam illam spiritualem, et tot beneficia, innumeraque præcepta. Hæc itaque cogitantes, virus evomamus, solvamus inimicitias; et præces, quæ consentaneæ nobis sint, fundamus, ac vice dæmoniacæ illius feritatis, Angelorum mansuetudinem assumamus : et quantiscumque injuriis simus affecti, quæ ipsorum sunt nostra esse cogitantes, nec non mercedem nobis pro hoc servato præcepto repositam, sedemus iram, fluctus reprimamus, ut præsentem vitam sine perturbatione emetiamur, et illuc advenientes talem experiamur Dominum, quales nos erga conservos fuerimus. Quod si grave illud et terribile sit, leve idipsum et desiderabile faciamus, et splendidas fiduciæ erga illum nostræ januas aperiamus; ac quod non potuimus assequi abstinendo a peccatis, hoc assequamur per mansuetudinem nostram erga eos, qui in nos peccaverunt. Neque enim grave illud vel molestum est. Ac beneficia inimicis nostris conferentes, multam nobis concilicmus misericordiam. Sic enim et in præsenti vita ab omnibus amabimur, et præ cæteris omnibus Deus ipse nos amabit et coronabit : nosque futuris omnibus bonis dignabitur; quæ utinam omnes assequi possimus gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XX.

CAPUT VI.

Cum autem jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes[1].

I. Hic acerbe gemere et ejulare nos convenit. Non solum enim hypocritas imitamur, sed etiam superamus illos. Novi enim, novi certe multos, non modo qui jejunant et sese ostentant, sed etiam qui non jejunant et jejunantium personam præ se ferunt, peccatoque ipso graviorem excusationem afferunt. Hoc facio, inquiunt, ne multis offendiculo sim. Quid dicis? Divina lex est quæ hoc præcipit, et tu offendiculum memoras? Et si custodias illam, offendiculo esse putas; si non custodias, secus? Ecquid sit hac purgatione deterius? Annon desines hypocritis esse pejor, duplicemque hypocrisim usurpare, ac tantum vitii cacumen excogitare? Num sine pudore dicti hujus emphasim percipies? Non solum enim, inquit, simulant, sed ut illos vehementius pungat: « Exterminant enim facies suas, » id est, corrumpunt, perdunt. Si autem hoc est faciei exterminatio, ad vanam gloriam sese pallidum exhibere, quid dicendum de mulieribus, quæ facies suas pigmentis et fucis corrumpunt ad perniciem impudicorum juvenum? Illi enim sibi ipsis tantum nocent : hæ vero et sibi et iis qui ipsas conspiciunt. Quapropter et hanc et illam pestem omnino fugere par est. Non solum enim jussit non sese ostentare, sed etiam

[1] Matth. VI, 16.

id studere, ut lateant : quod et ipse antea fecerat. De eleemosyna porro, non simpliciter ita posuit; sed cum dixisset : « Attendite ne eleemosynam faciatis coram homi» nibus, » adjecit : « Ut videamini ab eis[1]. » De jejunio autem et oratione nihil simile decrevit. Cur illud? Quia eleemosyna latere nequit, jejunium autem et oratio occultari potest. Sicut itaque cum dixit : « Nesciat sinistra tua quid » facit dextera tua[2], » non de manibus locutus est, sed significat oportere omnes celari. Et cum jussit in cubiculum intrare, non illud præsertim præcipit, ut ibi precemur, sed idipsum etiam subindicavit. Sic et hoc loco cum jejunantem sese ungere jussit, non omnino præcipit, ut nos inungamus. Nam omnes hanc transgredi legem deprehenderemur, maximeque ii imprimis qui jejunium servare student, monachorum populi, qui montes occupant. Non itaque hoc præcipit. Verum quia apud veteres mos fuit, ut sese ungerent cum in gaudio et lætitia versarentur, quod in Davide et in Daniele clare discitur, ungere se oportere dixit, non ut hoc omnino faciamus, sed ut cum omni studio atque diligentia hoc bonum servemus. Atque ut discas rem ita se habere, ille ipse, qui hoc verbis præceperat, et de facto executus est, cum per quadraginta dies jejunavit, jejunando latuit, neque sese unxit, neque sese abluit. Et tamen etiamsi hoc non fecerit, sine vana gloria maxime omnium totum perfecit : quod etiam nobis præcipit, hypocritis in medium adductis, et auditoribus duplici præcepto in contrarium avocatis, aliquid etiam per illud nomen, hypocritarum videlicet, subindicavit. Neque enim solum quod res esset ridicula, neque quod damnum inferret maximum, sed etiam quod hujusmodi fallacia temporanea exhibeatur, a prava illa concupiscentia abducit. Hypocrita enim tandiu clarior apparet, quandiu theatrum

[1] Matth. VI, 1. — [2] Ibid. 3.

sederit : imo vero neque tunc apud omnes. Norunt enim plurimi spectatorum, qui cum sint illi qualia simulent; cæterum soluto theatro, manifestissime omnibus revelantur. Hoc igitur gloriæ cupidos pati necessarium prorsus est. Imo etiam plurimis palam est, non esse illos id quod esse videntur, sed larva solum oblegi. Multo magis autem postea capientur, quando omnia nuda et aperta erunt. Aliunde autem rursum illos ab hypocritis abducit, cum ostendit non onerosum esse præceptum. Neque enim jejunium extendit, neque longius fieri jubet; sed ne ejus corona pereat insistit. Itaque quod solum onerosum videtur, et nobis et hypocritis commune est. Nam et illi jejunant : quod autem est levissimum ipsisque proprium, ne scilicet laborantes corona priventur, illud est, inquit, quod jubeo : laboribus nihil addens, mercedesque vobis colligens cum tutissima cautela, nec sinens incoronatos abire, sicut illi abeunt, qui nolunt eos qui in olympicis ludis decertant, imitari, qui tanto populo, tot principibus sedentibus, uni volunt placere qui coronam ipsis tribuat, licet ille longe sit inferior. Tu vero cum duas habeas victoriæ ipsi monstrandæ causas, tum quod ille præmia distribuat, tum quod spectantes omnes sine ulla comparatione superet, aliis te ostentas, qui non modo nihil tibi prodesse possunt, sed qui te maxime lædunt.

II. Attamen, inquit, ne hoc quoque impedio. Nam si hominibus te ostendere velis, expecta; nam hoc ego tibi abundantius præstabo, et cum magno lucro. Nunc enim te hoc ab ea, quæ apud me est, gloria divellit, sicut id despicere te mecum copulat. Tunc vero omnibus frueris cum libertate omni, nec parvum ante fructum hic excepturus es, quod nempe omnem humanam gloriam conculces, et a gravi illa hominum servitute libereris, veræ virtutis exercitio præstans. Nunc contra si illo affectus sis modo, et si

in deserto sis, omni vacuus virtute eris, non habens spectatores : quod certe est virtuti magnam inferre contumeliam, si non propter ipsam, sed propter funarios, ærarios, aliudque forense vulgus illam adeas; ut et improbi, et qui ab illa longe distant te admirentur, inimicosque ejus vocas ad ostentationem et spectaculum. Ac si quis pudice agere velit, non propter ipsum pudicitiæ bonum, sed ut placeat impudicis. Et tu ergo virtutem non elegisses, nisi ob virtutis inimicos, cum oporteret eam vel inde mirari, quod inimicos suos etiam laudatores habeat. Admirari ergo illam oportet, ut par est, non propter alios, sed propter ipsam. Quandoquidem nos etiam quando non propter nos ipsos, sed propter alios amamur, contumeliam id esse putamus. Hoc ipsum itaque de virtute etiam reputa, neque propter alios illam sequare, neque propter homines Deo obsequaris, sed propter Deum hominibus; si vero contrarium facias, licet virtutem adire videaris, perinde illum in iram concitasti, ac si quis illam non adiret. Quemadmodum enim ille eo quod non faceret, inobsequens fuit; sic et tu eo quod non rite facias. « Nolite thesaurisare vobis thesau» ros in terra[1]. » Quia enim vanæ gloriæ morbum expulit, opportune jam de divitiarum contemptu sermonem inducit. Nihil enim ita ad divitiarum amorem concitat, ut vanæ gloriæ cupiditas. Ideo namque servorum greges, eunuchorum agmina, equos aureo ornatu insignes, argenteas mensas, aliaque magis ridenda excogitant homines, non ut necessitatem expleant, neque ut voluptate fruantur, sed ut plurimis sese ostentent. Superius igitur tantum dixit misericordem esse oportere, hic vero docet quantum misereri oporteat his verbis : « Nolite thesaurisare. » Quia enim non ita facile erat initio divitiarum contemptus doctrinam inducere propter vim morbi, postquam paulatim id vitii resc-

[1] Matth. VI, 19.

cuerat et ad libertatem homines revocaverat, id in mentem auditorum immittit, ut jam facilius accipiant. Propterea primo dixit : « Beati misericordes [1] ; » postea autem, « Esto » consentiens adversario tuo [2]; » deinde, « Si quis voluerit » tecum judicio contendere, et tunicam tuam tollere, da ei » et pallium [3]. » Hic vero illis omnibus majus quidpiam effert. Illic enim dixit : « Si litem intentari videas, hoc fac : melius enim est non retinere, et a lite liberari, quam retinere et litigare. » Hic vero nec adversarium, nec lite contendentem ponens, neque alium quempiam similem memorans, divitiarum contemptum duntaxat docet, ostendens se non tam propter eos, qui ex aliorum misericordia allevantur, quam propter eos, qui largiuntur, has leges ferre : ut etiamsi nemo injuriam inferat, nemo ad judicium trahat ; quæ adsunt bona contemnamus, egenisque tradamus. Neque hic totum confertim posuit, sed paulatim. Etsi vero in deserto certamina has circa res cum vi magna exhibuisset, attamen id non affert, neque in medium adducit : nondum enim tempus erat hæc revelare ; sed ratiocinia quædam excutit, consulentis potius quam legislatoris munus obiens. Cum dixisset enim : « Nolite thesaurisare in terra; » subjunxit, « Ubi ærugo et tinea demolitur, et ubi fures effodiunt et » furantur [4]; » nunc ostendit terreni thesauri noxam, et cœlestis utilitatem, tum a loco, tum ab ipsa rerum excellentia. Neque hic gradum sistit, sed aliud inducit ratiocinium, et quidem primo ab illis quæ maxime timent, cohortans illos. Quid, inquit, times? Ne insumantur pecuniæ si dederis eleemosynam? Da ergo eleemosynam, et tunc non absumentur. Quodque majus est, non modo non absumentur, sed etiam additamentum majus accipient : etenim bona cœlestia adjicientur. Verum id adhuc non dicit, sed sub hæc adjicit.

[1] Matth. v, 7. — [2] Ibid. 25. — [3] Ibid. 40. — [4] Id. vi, 19.

III. Interim vero id quod illos maxime cohortari poterat, in medium adducit, nempe thesaurum intactum servari, et utrinque illos attrahit. Non enim dicit tantum: « Si eleemosynam erogaveris, ea servatur; » sed contrarium comminatur : « Si non dederis, perit tibi. » Et vide ineffabilem prudentiam. Non dixit: « Aliis illa dimittes : » quia sæpe illud hominibus suave est. Attamen illos aliunde terret, ostendens divitias ne illius quidem, qui possidet, esse; licet enim homines iis non noceant, erunt tamen omnino qui noceant, tinea scilicet et ærugo. Quamvis enim vitari facile posse videatur hæc pernicies, attamen inexpugnabilis est, nec impediri potest, et quantumvis cogites, non poteris hoc arcere damnum. Quid igitur? aurum-ne a tinea corrumpitur? si non a tinea, a furibus certe asportatur. Quid ergo? an omnes spoliati a furibus sunt? si non omnes, at plurimi : ideoque aliud, de quo jam dixi, inducit ratiocinium dicens : « Ubi thesaurus hominis, ibi et cor ejus [1]. » Etiamsi nihil horum accidat, inquit, non parum accipies nocumenti, si terrenis affixus sis, et ex libero servus effectus, et si ex cœlestibus excidas, nihilque ex sublimibus possis cogitare, sed pecunias semper, usuras, fœnora, lucra, cauponarias illiberales : quo quid miserabilius fuerit? Etenim qui hujusmodi est, in graviorem cadit servitutem quam servus quilibet, quodque funestius est, prodit hominis nobilitatem atque libertatem. Nam quantacumque tibi dicantur, si mens pecuniis affixa fuerit, nihil tibi profuturum audire poteris; sed quemadmodum canis in fossa ligatus, pecuniarum tyrannide gravius quam catena quapiam constrictus, contra adeuntes te omnes oblatrabis, hoc unum perpetuo opus exequens, ut deposita conserves aliis : quo quid unquam miserius fuerit? Attamen quia hoc sublimius erat, quam ut posset auditorum mens attingere : neque

[1] Matth. vi, 21.

inde ortum damnum a multis facile poterat intelligi, neque lucrum ex contemptu ortum percipi; sed philosophia opus erat, ut hoc utrumque perspici posset; hoc post illa manifestiora posuit dicens : « Ubi est thesaurus hominis, ibi » est et cor ejus. » Illud etiam postea clarius efficit a spiritualibus ad sensibilia sermonem traducens his verbis : « Lu» cerna corporis tui est oculus tuus [1]. » Quod autem dicit hujusmodi est : « Ne defodias aurum in terra, nec quidpiam simile, nam tineæ, ærugini et furibus hæc congregas. » Etiamsi vero hæc damna effugeris, id tamen non effugies, quod cor tuum in servitutem redigatur, et terrenis infigatur: « Ubi enim fuerit thesaurus tuus, ibi erit et cor tuum. » Si porro in cœlo deponas, non hunc modo fructum percipis, quod præmia pro his parata consequaris, verum hic jam mercedem accipis, quod illo translatus sis, quod cœlestia sapias et de illis sollicitus sis. Palam enim est te illo animum transtulisse, ubi thesaurum deposuisti. Cæterum si in terra deposueris, contraria experieris. Quod si tibi jam dicta obscura sint, audi sequentia : « Lucerna corporis » tui est oculus. Si igitur oculus tuus simplex fuerit, totum » corpus tuum lucidum erit. Si vero oculus tuus fuerit ne» quam, totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen » quod in te est tenebræ sint, ipsæ tenebræ quantæ erunt [2]? » Ad magis sensilia sermonem deducit. Quia enim de mente jam locutus erat, ut in servitutem redacta et captiva, id quod a multis non facile poterat intelligi, ad externa et oculis subjecta sermonem transfert, ut ab his illa intelligere possent. Nam si non nosti, inquit, quid sit mentis damnum, a corporeis hoc edisce : quod enim oculus est corpori, hoc mens est animæ. Quemadmodum enim nunquam optes auro ornari, et sericis indui vestibus, simulque excæcari oculis; sed horum incolumitatem toti hujusmodi apparatui

[1] Matth. VI, 22. — [2] Ibid. 23.

anteponendam existimes : nam si visum perdas, nihil tibi reliqua vita prodest. Sicut enim excæcatis oculis, reliquorum fere membrorum operatio abscedit, extincta luce; sic corrupta semel mente innumeris vita malis replebitur. Quemadmodum ergo in corpore hoc curamus, ut oculus sit sanus, sic de mentis sanitate curandum. Si hanc excæcemus quæ aliis lucem ministrare debet, unde jam aspicere poterimus? Sicut enim qui fontem aufert, fluvium exsiccat; sic qui mentem obruit, omnes ejus in hac vita operationes obscuravit. Ideo ait : « Si lumen quod in te est » tenebræ sint, ipsæ tenebræ quantæ? » Nam cum gubernator submergitur, et lucerna extinguitur, et dux capitur, quæ spes postea subditis?

IV. Quapropter missis insidiis per divitias structis, pugnis, litibus; hæc enim superius subindicavit dicens : « Tra» det te adversarius judici, et judex ministro [1], » his omnibus sæviora proferens, sic abducit a mala concupiscentia. Etenim longe deterius est mentem huic morbo subjici, quam in carcere degere. Et alterum quidem non semper accidit; alterum vero est semper cum pecuniarum cupiditate conjunctum. Quamobrem hoc post illud ponit, utpote gravius et omnino subsequens. Nam Deus, inquit, mentem nobis indidit, ut ignorantiam dissipemus, et rerum judicium rectum teneamus, atque contra omnia molesta noxiaque, hoc quasi telo et lumine utentes, in tuto maneamus. Nos vero donum hoc prodimus ob quædam supervacanea et inutilia. Quid enim opus militibus auro onustis, quando dux captivus est? Quod lucrum ex ornatissima navi, quando gubernator submersus est? Quid plus habeas corpore recte constituto, si oculi sint excæcati? Quemadmodum igitur medicum, quem bene valere oportet, ut aliorum curet morbos, si quis in morbum conjiciat,

[1] Matth. v, 25.

et in argenteo lecto aureoque thalamo jacere jubeat, prorsus inutilem ægris reddit; sic si postquam mentem corruperis, quæ animi morbis mederi possit, thesauro assidere eam curaveris, non modo nihil illam juvasti, sed damno affecisti, et toti animæ tuæ nocuisti. Vidisti-ne quomodo per quæ homines ad nequitiam ubique cupiditate feruntur, per hæc maxime ab illa abstrahat, et ad virtutem reducat? Cur, inquit, pecunias concupiscis? Nonne ut voluptate deliciisque fruaris? Id certe tibi non inde proveniet, sed contrarium prorsus. Quemadmodum enim, oculis avulsis, nihil suave sensu percipimus, ob hujusmodi calamitatem; multo magis in mentis eversione et cæcitate hæc patiemur. Qua de causa defodis in terram? Ut tuto servetur? Verum hic etiam contrarium accidet, inquit. Sicut enim eum, qui propter vanam gloriam jejunat, dat eleemosynam, et precatur, ab iis ipsis, quæ maxime cupit, a vana gloria retraxit; nam cur, inquit, ita precaris, et das eleemosynam? annon quia hominum gloriam diligis? Noli ergo sic orare, et tunc illam consequeris, in futuro nempe die; sic et pecuniæ cupidum, per ea quibus maxime studebat, per eadem et cepit. Quid vis, inquit, pecunias tibi servari? Annon ut deliciis, gloria et voluptate fruaris? Hæc ambo tibi copiosissime præbebo, si illic deponas aurum ubi jubebo. Apertius autem in sequentibus, damnum inde menti illatum ostendit, cum spinarum mentionem fecit; interim vero idipsum hic non perfunctorie subindicavit, cum ostendit obtenebratum esse eum, qui circa hæc furerct. Ac quemadmodum ii, qui in tenebris sunt, nihil clare vident, sed si funem viderint, putant esse serpentem; si montes et valles, pavore moriuntur; sic et isti, quæ videntibus formidabilia non sunt, suspecta habent: nam paupertatem metuunt; imo non paupertatem tantum, sed vel leve quodpiam detrimentum. Etenim si modicum quid

amiserint, magis lugent ac cruciantur, quam ii, qui necessario cibo egent. Multi certe ex hujusmodi divitibus tale non ferentes infortunium, ad laqueum accurrerunt. Contumeliæ autem et damna ita illis intolerabilia videntur, ut ea de causa item multi ex hac vita abrepti fuerint. Ad omnia quippe molles divitiæ reddiderunt, præterquam ad illarum ministerium. Quando enim illæ ipsos ut sibi serviant compellunt, tunc illi audacter pericula mortis adeunt, verbera, opprobria, omneque ignominiæ genus. Quod sane extremæ genus est miseriæ, ubi philosophari oporteret, mollissimos esse; ubi autem pios et verecundos esse par esset, ibi impudentissimos et sævissimos exhiberi. Etenim idipsum illis contingit, ut si quis post bona indecenter absumpta mala patiatur. Ille namque, instante tempore quo necessaria est expensa, cum nihil possit ultra impendere, intolerabilia patitur mala, cum jam omnia male absumpta fuerint.

V. Ac quemadmodum in scena histriones in malis quibusdam artibus instructi, in his multa stupenda et periculosa sustinent; in aliis vero utilibus necessariisque rebus prorsus inepti ac ridiculi sunt. Sic et hi de quibus agimus. Etenim histriones illi, qui per tensum funem ambulant, et tantam ibi fortitudinem exhibent, quando quidpiam ex necessariis rebus audaciam requirit ac fortitudinem, ne cogitare quidem aliquid possunt. Sic divites, qui omnia propter pecunias audent, ad philosophandum nec magnum nec parvum quidpiam pati possunt: ac sicut illi et lubricam et infructuosam rem tractant; sic et hi pericula multa tolerant et præcipitia adeunt, quæ omnia inutili fine clauduntur: ac duplici caligine involvuntur, tum quod eversa mente excæcati sint, tum quod ex fallaci sollicitudinum mole tenebris obruantur. Quapropter ne respicere quidem facile possunt. Nam qui in tenebris est tantum, sole illu-

cescente, ab iis liberatur; qui vero oculis excæcatus est, neque sole lucente videt: id quod et ipsi patiuntur. Neque enim, Sole justitiæ fulgente, et hortante, audiunt, divitiis oculos ipsorum claudentibus. Quapropter duplicem sustinent cæcitatem, aliam ex seipsis; aliam quod Magistro suo non attendant. Attendamus itaque diligenter dictis illius, ut sero tandem videamus. Et quomodo videre possumus? Si discas quomodo excæcatus sis. Quomodo igitur excæcatus es? A mala concupiscentia. Sicut enim malignus humor in pupillam oculi puram influens, sic pecuniarum amor densam nubem in mente tua fecit. Verum hanc nubem dissipare et dirumpere facile est, si Christi doctrinæ radium excipiamus; si audiamus illum monentem ac dicentem: «Nolite thesaurisare vobis thesauros in terra [1].» Et quid mihi proderit doctrinam audire, cum a cupiditate detinear? Sane quidem frequens doctrinæ auditus cupiditatem dissolvere poterit. Quod si detentus permaneas, cogita rem illam non esse amplius cupiditatem. Quæ enim cupiditas durissimæ servituti esse subjectum, tyrannidi subjacere, et undique alligari, in tenebris versari et tumultu plenum esse, labores ferre infructuosos, aliis pecunias servare, sæpe autem inimicis? Qua ergo hæc concupiscentia digna sunt? imo qua non fuga et cursu sunt relinquenda? Quæ concupiscentia thesauros inter fures recondere? Si enim omnino pecunias concupiscis, illas eo transfer ubi possunt tutæ et integræ manere. Certe quæ nunc facis, non sunt concupiscentis pecunias, sed servitutem, damna, mulctas, doloremque perpetuum. Tu vero, si quis tibi homo locum in terra inviolabilem ostenderet, etiamsi te in desertum educeret, promittens pecuniis tuis securitatem, non cunctareris, neque recusares, sed pecunias ibi cum fiducia deponeres: Deo autem non homine id

[1] Matth, VI, 19.

tibi promittente, nec desertum, sed cœlum proponente; contraria accipis: quanquam etiamsi tutissime jaceant repositæ, tu nunquam sollicitudine vacuus esse possis. Etiamsi enim non perdas, nunquam a sollicitudine liberaberis. Illic autem nihil prorsus tale patieris: atque quod est majus, aurum non defodis tantum, sed seminas. Idipsum enim est et thesaurus et semen; imo utroque majus. Semen quippe non manet semper, ille vero thesaurus manet perpetuo. Rursum thesaurus hic non germinat, ille vero immortales tibi fructus parit. Quod si tempus mihi objicias, et dilationem reditus; possum ego tibi demonstrare quanta etiam hic accipias: præter hæc autem ex ipsis sæcularibus te confutare tentabo, et ostendere te frustra hæc objicere.

VI. Multa enim in præsenti vita paras, quibus nunquam frueris. Et si quis te hac de re arguat, filios et nepotes proferens, idoneam tibi videris superfluorum laborum consolationem reperisse. Cum enim in extrema senectute splendidas construis ædes, quæ antequam perficiantur sæpe tu decedis, et arbores seris, quæ post multos annos fructum allaturæ sunt. Cum in agro arbores plantas, quæ post multa annorum curricula fructum ferent; cum prædia emis et hæreditates, quorum dominium multo post tempore habiturus es, aliaque multa paras, quorum nunquam frueris, an pro te vel pro successoribus hæc agis? Quomodo igitur non extremæ dementiæ est, hic non ægre ferre temporis dilationem, etsi per illam dilationem a mercede laborum nos privandos esse expectemus; cum de cœlo autem agitur propter dilationem torpere, cum tamen illa dilatio majus tibi lucrum afferat, nec ad alios bona transmittat, sed tibi dona tradenda custodiat? Præter hæc autem non longa est ista dilatio. Nam ad fores res ipsæ sunt: nec scimus num forte in hac generatione omnia nostra finem habitura sint,

et dies ille tremendus sit adventurus, horrendum illud, et nullam personarum acceptionem habens tribunal ostensurus. Nam pleraque signa jam perfecta sunt, ac demum Evangelium per totum orbem prædicatum fuit, ac bella, terræ motus et fames evenerunt, nec magnum jam intervallum est. Sed signa non vides? Et hoc ipsum magnum signum est. Neque enim qui Noë tempore erant proœmia generalis interitus viderunt: sed interim ludentes, edentes, uxores ducentes, consuetaque omnia agentes, sic a terribili illa ultione deprehensi sunt. Similiterque in Sodomis, deliciis operam dantes, nihilque eorum quæ postea facta sunt suspicantes, ab immissis fulminibus combusti sunt. Quæ omnia cogitantes, ad profectionem hinc parandam nos convertamus. Etiamsi enim communis ille consummationis non instet dies: uniuscujusque finis in januis est, sive senex, sive juvenis sit, neque tunc oleum emere licebit, neque petentes impetrare veniam, etsi Abraham precetur, etsi Noë, etsi Job, etsi Daniel. Donec igitur tempus habemus, multam nobis paremus fiduciam, oleum nobis copiosum comparemus, omnia transferamus in cœlum, ut in opportuno tempore, quo maxime his egemus, omnibus fruamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXI.

CAPUT VI.

Nemo potest duobus dominis servire : aut enim unum odio habebit, et alterum diliget ; aut unum sustinebit, et alterum contemnet[1].

I. Vides[2] ut paulatim a præsentibus rebus abducat, ac pluribus de contemptu divitiarum sermonem instituat, et tyrannidem cupiditatis dejiciat? Neque enim contentus iis, quæ superius dixit, etiamsi multa et præclara illa sint, alia adjicit plura et terribiliora. Quid enim iis, quæ nunc dicuntur, terribilius, si propter pecunias a Christi servitute excidere debeamus? Quid desiderabilius, si, iis contemptis, strictam erga eum benevolentiam et charitatem habituri simus? Quid enim semper dico, hoc et nunc dicam, ipsum per utraque auditorem acuere ad obsequendum dictis, et per utilia et per noxia : quemadmodum optimus medicus, et morbum ex negligentia, et sanitatem et obedientia commonstrans. Vide igitur quantum hic lucrum rursus ostendat, et quomodo utilia paret, dum contraria tollit. Neque enim, inquit, divitiæ ideo tantum nocent vobis, quod fures contra vos armis instruant, neque quod mentem omnino tenebris offundant ; sed etiam quod ex servitute Dei vos dejiciant, inanimatis pecuniis vos captivos tradentes et utrinque nocentes, et quod servos efficiant eorum quibus imperare deberemus, et quod vos a servitute Dei dejiciant, cui maxime servire necesse vobis est. Quemadmodum enim

[1] Matth. VI, 24. — [2] Vide D. Guillon, tom. XII, pag. 49-60.

illic etiam duplex esse nocumentum ostendit, et quod ibi deponantur ubi ærugo corrodit; et quod ibi non deponantur ubi tuta custodia; sic et hoc loco duplicem noxam ostendit, et quod a Deo abstrahant, et quod mammonæ subjiciant. Sed non statim id ponit, sed id prius ex communibus parat ratiociniis, sic dicens : « Nemo potest duobus dominis » servire : » duos hic dicens qui contraria præcipiant. Nam si id non esset, non duo forent. Nam « Multitudinis credentium erat cor unum et anima una [1] : » licet enim essent in plura corpora divisi, attamen concordia plurimos unum efficiebat. Deinde illa cumulans, dicit : « Non modo non serviet, sed etiam odio habebit et aversabitur : « Aut enim » unum odio habebit, inquit, et alterum diliget; aut unum » sustinebit, et alterum contemnet. » Ac videtur quidem bis idipsum dixisse; sed non sine causa sic rem concinnavit, sed ut ostenderet facilem esse mutationem in melius. Ne diceres enim : « Semel servus factus sum, divitiarum tyrannide oppressus, » ostendit posse in aliam converti partem : et sicut ex ista in illam, sic ex illa in istam venire. Cum ergo hoc indefinite dixisset, quo auditori suaderet ut æquum se dictorum judicem gereret, et ex ipsa rerum natura calculum ferret, postquam illum sibi consentientem habuit, tunc seipsum revelat; subjunxit enim : « Non po» testis Deo servire et mammonæ [2]. » Exhorrescamus cogitantes quid Christum dicere coëgimus, ita ut cum Deo aurum poneret. Quod si illud horribile, longe horribilius est hoc reipsa fieri, et Dei timori auri tyrannidem anteferri. Quid igitur? Annon apud veteres idipsum fieri potuit? Minime. Quomodo ergo Abraham, quomodo Job virtute claruere? Ne mihi divites memores, sed divitiis servientes. Nam Job dives quidem erat, sed non serviebat mammonæ; divitias habebat et tenebat, ac dominus, non servus erat : etenim

[1] Act. IV, 32. — [2] Matth. VI, 24.

sicut alienarum pecuniarum dispensator, sic illa omnia possidebat : non modo aliena non rapiens, sed etiam sua egentibus largiens. Quodque majus est, nec de præsentibus gaudebat, ut ille declarat dicens : « Si lætatus sum quod » multæ mihi essent divitiæ[1] ; » ideoque illis amissis non doluit. At non tales hodie divites sunt ; sed captivis quibuslibet deterius affecti, mammonæ, quasi tyranno cuidam acerbo, tributa pendentes. Nam quasi arcem quamdam ipsorum animum amor pecuniarum invasit, et mandata omni plena iniquitate inde ipsis mittit quotidie : nemoque est qui ipsi non obtemperet. Ne itaque in vanum philosopheris. Nam semel Deus sententiam tulit, dixitque non posse hanc et illam servitutem una concurrere. Ne dicas ergo tu posse concurrere. Cum enim ille rapere, hic sese expoliare jubeat ; hic castum esse, ille fornicari ; hic inebriari et mensæ deliciis frui, ille ventrem moderari ; hic despicere præsentia, ille iis hærere : ille ipse marmora mirari et ornatos parietes atque laquearia, hic illa despicere et philosophiam colere, quomodo possunt hæc convenire?

II. Hic porro dominum mammonam vocavit, non quod natura talis sit, sed ob eorum, qui sese illi subjecere, miseriam. Sic etiam ventrem deum vocat, non a dignitate dominantis, sed a servientium miseria, quod omni supplicio pejus est, et ante supplicium potest captivum ulcisci. Quibus enim damnatis miseriores non fuerint ii, qui Deum dominum habentes, a tam mansueto illo regno ad gravissimam se tyrannidem transferunt subigendi, cum tantum hinc detrimentum etiam in terra accipiant? Nam hinc damnum ingens, lites, molestiæ, concertationes, labores, animæ cæcitas, et quod omnium gravissimum est, illa mammonæ servitus a supernis bonis nos dejicit. Cum igitur ex iis omnibus ostendisset quanta utilitas ex pecuniarum

[1] Job. XXXI, 25.

contemptu proveniret et ad ipsam pecuniarum custodiam, et ad animæ voluptatem, et ad philosophiæ possessionem, et ad pietatis tutelam; demum probat ipsam rem, de qua admonet, posse fieri. Hæc enim legis ferendæ optima ratio est, non modo utilia præcipere, sed etiam possibilia reddere; ideoque sic pergit : « Nolite solliciti esse animæ » vestræ, quid manducetis [1]. » Ne enim dicerent : « Quid ergo? si omnia projiciamus, quomodo vivere poterimus? » Huic objectioni opportune occurrit. Sicut enim si a principio dixisset : « Nolite solliciti esse, » molestus sermo visus esset; sic postquam ostendit perniciem ex amore pecuniæ partam, captu facilem postea hortationem adhibet. Ideoque non modo dixit : « Nolite solliciti esse, » sed addita causa, sic præceptum extulit. Cum enim dixisset : « Non potestis » Deo servire et mammonæ, » subjunxit, « Propterea dico » vobis : Nolite solliciti esse? » Propterea, quare? Propter ingens damnum. Neque enim in pecuniis tantum noxa est, sed etiam in præcipuis plaga infligitur, etiam ex salutis amissione. Nam vos a Deo creatore, curatore, amatore dejiciunt. « Propterea dico vobis : Nolite solliciti esse. » Quoniam enim nocumentum ostendit, præceptum extendit. Non modo enim bona ejicere jubet, sed etiam de necessario cibo sollicitos esse vetat, dicens : « Nolite solliciti » esse animæ vestræ quid manducetis [1]. » Non quod anima cibo egeat, incorporea enim est; sed communi loquendi more usus est. Etiamsi enim cibo non egeat, non potest in corpore manere, nisi ipsum nutriatur. Postquam hoc dixit, non simpliciter loquitur, sed hic etiam utitur ratiociniis, quorum alia ex iis, quæ apud nos sunt, alia ex aliis exemplis sumuntur. Ex iis quæ apud nos sunt, sic ait : « Nonne anima plus est quam esca, et corpus plus quam » vestimentum [2]? » Qui igitur id quod majus est dedit, quo-

[1] Matth. VI, 25. — [2] Ibid.

modo quod minus est non dabit? Qui carnem, quæ alitur, efformavit, quomodo ipsi escam non præbebit? Ideo non simpliciter dixit : « Nolite solliciti esse quid manducetis, » aut quo induamini; » sed addit : « Corpori et animæ, » quia ex ipsis erat exempla sumpturus, per comparationem procedens. Sed animam quidem semel dedit, et manet illa ut data est, corpus vero dat quotidie. Quod utrumque ut ostendit, et illius immortalitatem, hujusque fluxam naturam declaravit, hæc subjungit : « Quis potest ex vobis » adjicere staturæ suæ cubitum unum [1]? » De anima tacens, quæ incrementa non caperet, de corpore tantum disseruit. Ex quo illud ostendit, nempe non cibo illud augeri, sed Dei providentia. Quod etiam per alia Paulus demonstrans dicebat : « Igitur neque qui plantat, neque » qui rigat est aliquid, sed qui incrementum dat Deus [2]. » Ab iis igitur, quæ in nobis sunt, ita cohortatus est; ab aliis vero exemplis : « Aspicite volatilia cœli [3], inquit. » Ne quis diceret utile nobis esse si solliciti simus, et a majori et a minori ipsos dehortatur ; a majori, nempe ab anima et corpore ; a minori, ab avibus. Si enim etiam de longe inferioribus tantam gerit curam, quomodo vobis non idipsum præstabit? inquit. Et hæc quidem illis ; erat quippe turba populi, diabolo autem non sic respondit, sed quomodo? « Non in solo pane vivet homo, sed in omni verbo » quod procedit de ore Dei [4]. » Hic autem volatilia memorat, sed modo ad cohortandum optimo, qui in admonitione maximam vim habeat. Sed in tantum insipientiæ quidam impii venerant, ut exemplum reprehenderent. Neque enim oportuit, inquiebant, eum, qui voluntates excitaret, ex naturalium rerum exemplis id agere, quippe quæ id habeant ex natura.

[1] Matth. VI, 27. — [2] I Cor. III, 7. — [3] Matth. VI, 26. — [4] Id. IV, 4.

III. Quid igitur ad hæc dicamus? Etiamsi id ex natura insit illis, posse id etiam nobis ex studio voluntatis accedere. Non enim dixit : « Respicite volatilia quomodo volent, quod non potest homo; sed quod sine sollicitudine alantur : » Quod nobis etiam licet, si volumus. Idque com probarunt ii qui id opere exibuerunt. Quapropter summe admiranda est legislatoris prudentia, qui cum ex hominibus proferre posset exemplum, et in medium adducere Heliam, Moysem, Joannem, aliosque similes qui de cibo non solliciti fuerant; ut illos magis perstringeret, irrationabilia animalia memoravit. Si enim justos illos allegasset, dicere potuissent : « Nondum ad illorum virtutem pertigimus. » Nunc autem cum illos tacuit, et volatilia cœli induxit, omnem illis occasionem succidit, hac in re veterem legem imitatus. Nam Vetus Testamentum ad apem mittit, ad formicam, ad turturem, ad hirundinem. Nec parvum hoc est homini honoris argumentum, quando quæ illa ex natura habent, nos possumus ex voluntatis arbitrio nancisci. Si igitur illorum, quæ propter nos creata sunt, tantam gerit providentiam, quanto magis nostrum? si servorum, quanto magis herorum? Ideo dicebat : « Respicite volati- » lia : » Nec addidit : « Quod non cauponentur vel negotientur: » hæc quippe admodum reprobata erant; sed, « Quod non » serant, neque metant. » Quid igitur? inquies, annon serendum erit? non dixit non esse serendum, sed non sollicitum esse oportere; neque dixit non operandum, sed non pusillanimum esse, neque sese sollicitudinibus macerare. Nam alimenta sumere præcipit, sed absque sollicitudine. Hunc porro sermonem jam præmittit David, sic ænigmatice loquens : « Aperis tu manum tuam, et imples omne animal benedic- » tione[1] : » et rursus, « Qui dat jumentis escam ipsorum, et » pullis corvorum invocantibus eum[2]; » Et quinam sunt,

[1] Psal. CXLIV, 17. — [2] Id. CXLVI, 10.

inquies, qui non solliciti fuerunt? Non audisti quot viros protulerim? Annon cum illis jam memoratis vidisti Jacobum nudum ex paterna domo profectum? Non audis eum precantem ac dicentem : « Si dederit mihi Deus panem ad » manducandum, et vestimentum quo operiar [1] ? » Id quod non solliciti, sed a Deo totum quærentis erat. Hoc et Apostoli fortiter egerunt, omnibus relictis nihil solliciti : sic illa quinque millia, sic tria millia hominum. Si vero his auditis, non sustines adhuc hæc dura vincula solvere, cognita saltem curæ inutilitate, solve sollicitudinem. « Quis » enim ex vobis, inquit, sollicite cogitans potest adjicere ad » staturam suam cubitum unum [2] ? » Vide quomodo ex eo quod manifestum, id quod occultum erat clarum effecerit. Quemadmodum enim corpori, inquit, ne minimum quidem staturæ adjicere cogitans poteris; sic nec alimenta congregare, etiamsi te posse existimes. Hinc autem planum est, non curam nostram, sed Dei providentiam, in iis etiam quæ opera nostra fieri putamus, totum perficere : ita ut si nos ille relinqueret, nec cura, nec sollicitudo, nec labor, nec aliud quidpiam simile successurum esset, sed omnia pessum abirent.

IV. Ne itaque putemus præcepta impleri non posse. Multi enim nunc etiam sunt, qui illa exequuntur. Si tu hoc ignoras, nihil mirum, siquidem Helias se solum esse putabat; sed audivit : « Reliqui mihi septem millia virorum[3]. » Unde planum est etiam nunc esse qui apostolicam ducant vitam, quemadmodum et tunc ter mille et quinquies mille homines. Si autem non credimus, non quia desunt qui recte vivant, sed quia longe ab illis absumus, ita affecti sumus. Sicut is qui ebrius est, non facile credat esse hominem qui ne aquam quidem degustet : etiamsi hoc nostro tempore multi monachorum fecerint. Et qui cum

[1] Gen. XXVIII, 20. — [2] Matth. VI, 27. — [3] 3 Reg. XIX, 18.

innumeris coït mulieribus, non credet facile esse virginitatem servare : nec qui aliena rapit, credet esse quempiam qui sua facile largiatur. Sic neque ii qui se quotidie mille sollicitudinibus macerant, facile hanc suscipient doctrinam. Quod autem multi sint qui ad hanc perfectionem devenerint, ab illis ipsis demonstrare possumus, qui ætate nostra hanc sunt philosophiam professi. Sed vobis interim satis erit si discatis non avaritiæ studere, bonamque esse eleemosynam, si discatis ex bonis nostris erogandum esse. Hæc enim si exequaris, dilecte, cito ad illa pervenies. Interim ergo superfluam illam pompam deponamus, mediocritate contenti simus, et discamus ex justis laboribus omnia, quæ habituri sumus, acquirenda esse : quandoquidem beatus Joannes, cum eos, qui in telonio sedebant et milites alloquebatur, illis ut contenti suis stipendiis essent præcipiebat [1]. Volebat quidem illos ad majorem aliam philosophiam deducere; quia vero nondum ad id erant idonei, minora dicit, quia si sublimiora disseruisset, non illis attendissent, et ex his minoribus excidissent. Idcirco etiam nos in hisce inferioribus vos exercemus. Interimque scimus facultatum deponendarum onus fortius esse, quam ut vos ferre possitis; et quantum distat cœlum a terra, tantum vos distare ab illa philosophia. Itaque ultima saltem præcepta servemus, neque enim hæc parva consolatio est : etiamsi apud Græcos quidam illud, quod diximus, executi sunt, omniaque reliquerunt, licet non eo, quo par erat proposito. Attamen sat nobis erit si eleemosynam large spargatis : cito enim postea ad illa perveniemus, si ita procedamus. Sin ne hoc quidem faciamus, qua erimus venia digni, qui jussi Sanctos veteris legis superare, Græcis philosophis minores videamur? Quid dixerimus, si cum Angeli et filii Dei esse debeamus, ne homines quidem esse

[1] Luc. III, 14.

videamur? Nam rapere et aliena expetere, non ad hominum mansuetudinem, sed ad ferarum immanitatem pertinet. Imo feris deteriores sunt qui aliena invadunt. Feris namque id a natura inditum est : nos autem qui ratione ornati sumus, et præter naturam in ignobilitatem delabimur, qua fruemur venia? Considerantes igitur propositæ nobis philosophiæ mensuras, saltem ad media perveniamus, ut et a futuro supplicio liberemur, et progressi ad ipsum bonorum culmen ascendamus : quæ omnia utinam assequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXII.

CAPUT VI.

Considerate lilia agri quomodo crescunt, non laborant, neque nent. Dico autem vobis quoniam nec Salomon in omni gloria sua vestitus erat sicut unum ex istis [1].

I. Postquam [2] de necessario cibo dixit, et ostendit non oportere de illo sollicitos esse, ad leviora transit. Neque enim ita necessaria vestis est, ut alimentum. Cur itaque hic non eodem utitur exemplo volucrum; neque affert nobis pavonem, aut cycnum, aut ovem? Nam plurima hinc exempla mutuari licebat. Quia utrinque rei magnitudinem vult ostendere, tum a vilitate eorum, quæ tanto decore fulgent, tum ab excellentia ornatus liliis tributi. Ideo postquam hanc descriptionem concinnavit, non amplius lilia vocat ipsa, sed « Fœnum agri. » Neque hoc nomine

[1] Matth. vi, 28, 29. — [2] Vide D. Guillon, tom. xii, pag. 61-67.

contentus est, sed aliam adjicit vilitatem dicens : « Quod » hodie est. » Neque addit : « Cras non est, » sed quod longe vilius, « In clibanum mittitur. » Neque simpliciter dixit : « Vestit, » sed, « Sic vestit. » Vides ubique multos ad ulteriora et majora progressus? Id porro agit ut illos perstringat; ideoque subjunxit : « Quanto magis vos [1]? » Illud quippe magnam emphasim continet. Nam, « Vos, » nihil aliud subindicat, quam ipsum genus humanum magno honore, magna cura dignatum fuisse : ac si diceret : « Vos, quibus animam dedit, quibus corpus efformavit, ad quorum usum visibilia omnia creavit, propter quos Prophetas misit et legem dedit, innumeraque bona contulit ; propter quos unigenitum Filium tradidit, et millia per ipsum munera largitus est. » Et postquam hæc clare ostenderat, tunc illos increpat dicens : « Modicæ fidei. » Talis quippe est qui consilia sua offert, postquam rem clare demonstravit, non modo hortatur, sed etiam pungit, ut magis ad parendum dictis excitet. His autem nos docet non modo ut ne solliciti simus, sed ut ne admiratione capiamur cum magnifica vestimenta conspicimus : nam hic decor florum est, herbarumque pulchritudo; imo pretiosius fœnum est hoc vestimento. Quid igitur magnum sapis de re, in qua ab herba longe superaris? Et vide quomodo a principio præceptum leve facileque esse ostendat, dum illos rursum a contrariis et ab iis, quæ maxime timent, deducit. Cum enim dixisset : « Considerate lilia agri, subjunxit : « Non laborant. » Itaque nos a laboribus eripere volens, hæc præcepit. Non ergo labor est has res non curare, sed curare et sollicitum esse. Ac quemadmodum cum dixit : « Non serunt, » non sementem sustulit, sed curam nimiam : sic cum ait : « Non laborant, neque nent, » non opus sustulit, sed sollicitudinem. Si autem Salomon illorum decore

[1] Matth. VI, 30.

superatus est, neque semel aut bis, sed per totum regni sui tempus : neque enim potest quis dicere ipsum nunc alio modo indutum fuisse : sed neque uno die tanto decore fulsit; id enim indicavit dicens : « In toto regno suo ; » neque uni tantum flori cessit, alterum vero imitatus est, sed omnibus simul cessit, quapropter dixit : « Sicut unum ex » istis : » Quantum enim distat veritas a mendacio, tantum est inter vestimenta illa, et hos flores intervallum. Si ergo ille se victum confessus est, omnium qui unquam fuere, regum splendidissimus, quandonam tu vincere poteris, aut ad illum decorem vel tantillum accedere? Hinc nos instituit ut ne hujusmodi decorem unquam ambiamus. Vide ergo finem ejus post victoriam, in clibanum mittitur. Quod si erga istæc et ad nullius momenti usum Deus tantam exhibet providentiam, quomodo te negliget omnium maxime necessarium animal? Quare ergo tam pulchra fecit illa? Ut suam ostenderet sapientiam, et vim potentiæ suæ, quo undique ejus gloriam ediscamus. Neque enim cœli tantum enarrant gloriam Dei, sed etiam terra : idque significans David dicebat : « Laudate Dominum ligna fructifera, et omnes cedri [1]. » Alia enim per fructum, alia per magnitudinem, alia per pulchritudinem, Creatori laudem emittunt. Magnæ quoque illud sapientiæ est et potestatis signum, cum etiam ea quæ vilissima sunt; quid enim vilius illo quod hodie est, cras minime? tanta decorat pulchritudine. Si igitur fœno, quod nullius usus est, id dederit, quid enim puchritudo ejus ad ignis alimentum confert? Quomodo tibi, qui opus habes, non dabit? Si quod omnium vilissimum est abundanter ornavit, et hoc non ad aliquem usum, sed ad magnificentiam, multo magis te omnium pretiosissimum in iis, quæ ad usum pertinent, honorabit.

[1] Psal, CXLVIII, 9.

II. Quoniam igitur multam ostendit Dei providentiam, et increpare illos postea oportebat, hic tamen lenitate utitur, non incredulitatem, sed modicam fidem illis imputans. « Si enim fœnum agri, inquit, Deus sic vestit, multo » magis vos, modicæ fidei [1]. » Atqui hæc omnia ipse operatur; nam « Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso » factum est nihil [2]. » Attamen nihil usquam de se commemorat. Sufficiebat enim interim ad demonstrandam auctoritatem suam, quod diceret ad singula præcepta, « Audistis » quia dictum est antiquis. Ego autem dico vobis [3]. » Ne itaque mireris cum in sequentibus sese occultat, aut humile quidpiam de se loquitur. Unum quippe interim curabat, ut acceptus et probabilis illis sermo esset, ac per omnia ostenderet se non esse Deo adversarium, sed cum Patre consentientem et concordem. Quod etiam hic facit. Post tot enim sermones frequenter illum in medium adducit, admirans ejus sapientiam, providentiam in omnibus, in majoribus et in minoribus. Nam cum de Jerosolyma diceret, civitatem magni regis ipsam vocavit : et cum cœlum commemoraret, solium Dei appellavit : et cum de mundi administratione verba faceret, ipsi rursum omnia ascribit dicens : « Qui solem suum oriri facit super ma» los et bonos, et pluit super justos et injustos [4]. » Et in oratione sic dicere docuit : « Quia ejus est regnum, et po» tentia et gloria. » Hic quoque de illius providentia disserens, et ostendens ipsum vel in parvis optimum opificem esse, ait : « Fœnum agri vestit. » Ac nusquam Patrem suum vocat, sed illorum : ut et hoc honore permoveret, et cum Patrem suum postea diceret, non indignarentur. Si vero de vilibus et necessariis sollicitum esse non oporteat, qua excusatione digni sunt qui de magnificis curam habent? imo potius qua excusatione digni sunt, qui non dormiunt,

[1] Matth. VI, 30. — [2] Joan. I, 3. — [3] Matth. V, 27. — [4] Ibid. 45.

ut aliena bona rapiant? « Nolite ergo solliciti esse, dicentes : » Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operie- » mur? Hæc enim omnia mundi gentes inquirunt [1]. » Videsne quomodo rursus illos et magis increpaverit, et declaraverit se nihil onerosum vel durum præcepisse? Sicut igitur cum diceret : « Si diligitis diligentes vos, nihil mag- » num facitis, nam et ethnici hoc faciunt [2] : » ab ethnicorum commemoratione ipsos ad meliora excitavit. Sic et nunc illos in medium adducit, perstringens eos, et ostendens se necessarium a nobis debitum exigere. Si enim plus quam Scribas et Pharisæos exhibere oporteat, qua pœna digni erimus, qui non modo illos non superamus, sed et in ethnicorum vilitate manemus, et illorum pusillanimitatem imitamur? Nec satis habuit increpasse, sed cum perstrinxisset illos, excitasset ac pudore affecisset cum vehementia, aliunde illos consolatur dicens : « Scit enim Pater » vester cœlestis, quia his omnibus indigetis [3]. » Non dixit : « Scit Deus, » sed, « Scit Pater; » ut illos ad majorem spem erigat. Si enim pater est, et pater talis, non poterit despicere filios in extremis malis versantes : quando ne homines quidem patres hoc patiuntur. Aliudque postea inducit ratiocinium. Quodnam illud? « Quia his omnibus indigetis. » Hoc autem vult significare. Num superflua sunt hæc, ut despiciat? Atqui ne in superfluis quidem despexit, ut in fœno : nunc autem et necessaria sunt. Itaque quod putas causam esse sollicitudinis, id dico idoneum esse ad abigendam tibi hanc sollicitudinem. Quod si dicas : « Ideo me sollicitum esse oportet, quia necessaria sunt : » ego contra respondeo : « Ideo ne sollicitus sis, quia necessaria sunt. » Si enim superflua essent, neque sic desperandum esset, sed confidendum ea tibi suppeditari posse; quia vero necessaria sunt, non ultra ambigere oportet. Quis enim pater negligat fi-

[1] Matth. vi, 31, 32. — [2] Id. v, 46. — [3] Id. vi, 32.

liis suis necessaria præbere? ideoque omnino Deus id daturus est. Nam ipse naturæ creator est, et quid ipsi necessarium sit accurate novit. Neque enim dicere possis ipsum quidem esse patrem, et necessaria esse ea quæ requiruntur, sed ignorare cum nos ipsis egemus. Nam qui naturam ipsam novit, et creator ejus est, illamque hoc modo formavit, necessitatem ejus, ut palam est, melius novit quam tu, qui in necessitate constitutus es. Nam ipsi sic placuit ut in hujusmodi necessitate esses. Non ergo contrarius erit iis quæ voluit; ita ut te in necessitate constituat, et a necessariis privet.

III. Ne itaque solliciti simus, neque enim quid amplius consequemur, quam quod nos curis distendamus. Cum enim nobis sive sollicitis, sive non sollicitis, imo potius non sollicitis, id præstet, quid tibi amplius ex sollicitudine manebit, quam quod pœnas a teipso superfluas exegeris? Neque enim quis ad lautum convivium accessurus, de cibis unquam sollicitus erit, neque is qui ad fontem accedit, de potu erit anxius. Ne itaque nos, quibus affluentior adest rerum copia, quam in mille fontibus et conviviis, nempe Dei providentia, solliciti vel pusillanimes simus. Cum supradictis enim aliud in cunctis rebus fidendi argumentum suggerit dicens : « Quærite regnum cœlorum, » et hæc omnia adjicientur vobis [1]. » Postquam enim animum a curis levavit, tunc cœlos etiam commemoravit. Venit quippe vetera soluturus, et ad meliorem vocaturus patriam. Propterea nihil non agit ut nos a supervacaneis et a terrenarum rerum affectu liberet. Idcirco ethnicos memoravit, cum ait gentes ea inquirere, quarum omnis labor et studium circa præsentem vitam versaretur, quibus nulla futurorum vel cœlorum ratio. Vobis autem non hæc sunt præcipua, sed alia. Neque enim ideo creati sumus ut eo

[1] Matth. VI, 33.

medamus, bibamus et vestibus operiamur; sed ut placeamus Deo, et futura consequamur bona. Sicut igitur hæc perfunctorie curanda, ita et perfunctorie petenda sunt. Ideoque dicebat : « Quærite regnum cœlorum, et hæc om- » nia adjicientur vobis. » Non dixit : « Dabuntur, » sed, « Adji- » cientur, » ut discas inter ea, quæ dantur, præsentia nihil esse, si cum magnitudine futurorum comparentur. Ideo non illa petere, sed alia postulare jubet, et confidere hæc prioribus esse addenda. Quære igitur futura, et præsentia accipies : ne quæras visibilia, et prorsus illa consequeris. Nam indignum te est Dominum adire pro rebus hujusmodi. Etenim qui omne studium, omnem curam adhibere debes pro ineffabilibus illis bonis, teipsum dedecoras, dum in cupiditate fluxarum rerum teipsum consumis. Cur ergo, inquies, jussit panem petere? Sed addidit, « Quotidia- » num [2], » et hoc rursum addit, « Hodie : » quod ipsum hic etiam observat. Non enim solum dixit : « Nolite solliciti » esse ; » sed, « Nolite solliciti esse in crastinum, » simul nobis libertatem donans, et animam nostram rebus magis necessariis adducens. Nam illa petere ideo jussit, non quod Deus admonitu indigeret, sed ut discamus nos ejus auxilio bona agere omnia, et ut assiduitate petendi nos ei familiares reddamus. Vides-ne quomodo per hæc suadeat, doceatque ipsos præsentia quoque accepturos esse? Qui enim majora præbet, multo magis minora dabit. Non ideo enim, inquit, præcepi ne solliciti sitis, vel ne petatis, ut miseri sitis et nudi ambuletis, sed ut hæc quoque abundanter suppetant. Id quod certe maxime illos attrahere poterat. Sicut ergo eleemosyna eroganda, vetans sese hominibus ostentare, hac ratione maxime suadebat illis hæc sibi cum majori copia et magnificentia reddenda esse; (Nam ait, « Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi in mani

[1] Luc, XI, 3.

» festo [1]; ») sic et hoc loco abstrahens eos a perquisitione præsentium, illud maxime suadet hæc non quærentibus cum majore abundantia promitti. Ideo, inquit, jubeo non quærere, non ne accipias, sed ut abundanter accipias; ut accipias modo tibi competenti, cum utilitate congruenti : ne sollicitus et discissus harumce rerum curis, et iis ipsis rebus et spiritualibus te indignum constituas, ne superfluam patiaris ærumnam, et a re proposita excidas. « Nolite ergo solliciti » esse in crastinum. Sufficit enim diei malitia ejus [2]; » id est, miseria atque contritio. Non sufficit tibi in sudore vultus tui comedere panem tuum [3]? Cur aliam adjicis ex sollicitudine miseriam, qui a prioribus es laboribus liberandus?

IV. Malitiam autem hic vocat, non improbitatem, absit; sed miseriam, laborem, ærumnas; sicut et alibi ait : « Si » est malitia in civitate, quam Dominus non fecerit [4]. » Non rapinas significat, non avaritiam, neque quidpiam simile, sed plagas divinitus immissas. Ac rursum : « Ego, inquit, » faciens pacem, et creans malum [5]. » Neque enim hic malitiam dicit, sed famem, pestilentias, quæ mala esse existimantur a vulgo. Mos quippe est, ut multi ea esse dicant mala. Sic enim illi quinque satrapiarum sacerdotes et vates, cum vaccas arcæ junctas sine vitulis quo vellent ire permiserunt [6], divinitus immissas plagas illas, mœroremque ac dolorem inde partum, malitiam vocabant. Idipsum itaque significat dicens : « Sufficit diei malitia sua. » Nihil enim perinde animum cruciat, atque cura et sollicitudo. Sic et Paulus ad virginitatem hortans, consilium ita efferebat : « Volo autem vos sine sollicitudine esse [7]. » Cum porro dicit diem crastinam sibi sollicitam fore, non id ait, quod dies ipsa de se sollicita sit, sed quia ad imperitam

[1] Matth. VI, 4. — [2] Ibid. 34. — [3] Gen. III, 19. — [4] Amos III, 6. — [5] Isaï. XLV, 7. — [6] 1 Reg. VI. — [7] 1 Cor. VII, 32.

plebem sermo erat, cum vellet hæc cum emphasi proferre, tempus personæ more repræsentat, secundum plurimorum morem ipsos alloquens. Et hic quidem consilium profert, progressus autem idipsum ut legem statuit dicens : « Nolite » possidere aurum, neque argentum, neque peram in via[1]. » Postquam enim idipsum operibus exhibuerat, tunc demum verbis legem statuit firmiorem, unde et sermo acceptus et comprobatus erat, ipsius nempe operibus jam firmatus. Ubinam igitur operibus demonstravit? Audi ipsum dicentem : « Filius hominis non habet ubi caput re» clinet [2]. » Neque hoc tamen dixisse contentus, in Discipulis suis horum exemplum suppeditat, cum ipsos ad hanc formam redegit, et nullo egere permisit. Perpende autem ejus providentiam, quæ omnem patris cujusvis affectum superat. Hoc jubeo, inquit, non aliam ob causam, quam ut vos ab omni supervacua sollicitudine expediam. Nam si hodie sollicitus sis de crastino, cras rursum sollicitus eris. Quid ea in re supervacaneum? Cur cogis diem majori, quam ipse sortitus sit, miseria affligi; et cum propriis sibi laboribus etiam sequentis diei onus imponis? Et hoc, cum per additamentum hujusmodi sequentis diei sarcinam non minuas, sed labores tantum laboribus adjicias. Ut enim illos magis perstringeret, tempus ipsum quasi animatum et læsum induxit, contra ipsos clamans ob superfluam molestiam. Nam diem accepisti, ut quæ ad ipsum pertinent cures : cur sequentis diei curas ipsi adjicis? Annon sufficiens ipsi est onus sollicitudo sui? cur ergo illi majus imponis onus? Cum autem legislator sit is qui sic loquitur, et ipse de nobis judicaturus sit, cogita quam bonam nobis spem proponat, cum ipse testificetur hanc vitam esse miseram et laboriosam; ita ut unius diei sollicitudo sufficiat ad afflictionem contritionemque nostram?

[1] Luc. x, 4. — [2] Id. ix, 58.

Attamen cum tot tantaque dicta sint, nos de his solliciti sumus, cœlestia autem non curamus, sed ordinem invertimus, utrinque contra supra dicta pugnantes. Perpende namque: dicit ille : « Ne omnino præsentia quæratis : » nos autem illa assidue quærimus. Quærite cœlestia, inquit : nos autem ne parvo quidem horæ unius spatio illa quærimus ; sed quantam de sæcularibus sollicitudinem exhibemus, tantam in spiritualibus negligentiam ostendimus, imo multo majorem : sed non semper hæc nobis prospere procedent ; neque semper ita possunt evenire. Ecce decem diebus contemnimus, ecce viginti, ecce centum : annon necesse prorsus est obire, et in judicantis manus incidere? Sed dilatio consolationem affert. Et quæ consolatio cum quotidie expectatur supplicium et ultio? Si velis enim ex hac dilatione consolationem aliquam accipere, accipe eam, quæ pœnitentiæ fructus est, emendationem. Nam si ex eo quod ultio differatur, aliquam prodire putas consolationem, multo majus lucrum est non incidere in ultionem. Utamur ergo hac dilatione, ut omnino ab imminentibus pœnis liberemur. Ex iis enim quæ præcepta sunt nihil vel onerosum vel molestum est; sed omnia ita pervia et facilia, ut si promptam solum voluntatem afferamus, omnia valeamus perficere, etiamsi millibus simul peccatis obnoxii. Manasses enim execranda facinora ausus, qui adversus sancta manus extenderat, et abominationes in templum induxerat [1], cædibusque urbem repleverat, multaque alia fecerat quæ veniam non merebantur, attamen post talem tantamque iniquitatem omnia illa scelera abluit. Quomodo et qua ratione? Per pœnitentiam ac bonum propositum.

V. Non est enim, non est certe peccatum, quod non cedat vi pœnitentiæ ; imo potius gratiæ Christi. Nam si modo

[1] 4 Reg. xxi, 4.

convertamur, ille nobis adest opitulator : ac si velis bonus esse nemo impedit; imo potius est qui impedire conetur diabolus, neque potest, te optima eligente, sicque Deum ad patrocinium attrahente. Sin tu nolueris, sed resilieris, quomodo tibi patrocinabitur? Neque enim vi aut necessitate, sed libentem te vult salutem consequi. Nam si tu servum haberes te odio habentem et aversantem, sæpeque recedentem ac fugientem, nolles certe retinere, etsi ejus ministerio opus haberes; multo magis Deus, qui non ob suam aliquam necessitatem, sed ob salutem tuam omnia facit, nollet te vi retinere. Cum contra si voluntatem tantum exhibeas, nunquam te ille deseret, quantumlibet diabolus adversum nitatur. Itaque nos causa perniciei nostræ sumus. Neque enim ad illum accedimus, neque supplices adimus, neque rogamus ut par esset. Sed etiamsi accedamus, hoc ita facimus quasi non impetraturi, nec cum fide congruenti, neque quasi exigentes; sed oscitantes, ac torpentes omnia facimus. Atqui Deus vult nos quasi exigentes precari, et tunc gratias tibi magnas habet. Hic quippe solus debitor, quando exigimus, gratias habet, et ea quæ non mutuo dedimus reddit. Et si valde instantem viderit eum qui exigit, etiam ea, quæ non accepit a nobis, solvit. Si vero segnius, ille differt : non quod dare nolit, sed quia libenter videt nos ab ipso exigere. Ideoque tibi exemplum attulit amici illius noctu accedentis, et panem petentis, nec non judicis qui nec Deum timebat, nec homines reverebatur. Neque in exemplis substitit, sed id ipse quoque operibus exhibuit, quando Phœnissam illam mulierem magno honoratam dono remisit. In hac vero ostendit se etiam illa, quæ non congruere videntur, instanter petentibus largiri. « Non est, inquit, bonum tollere panem filiorum, et projicere canibus[1]. » Attamen dedit, quia illa vehementer pe-

[1] Marc. VII, 27.

tebat. Per Judæos autem significavit se desidiosis ne illa quidem dare, quæ ad ipsos pertinebant. Itaque illi nihil acceperunt, sed etiam sua perdiderunt. Et hi quidem, quia non petierunt, ne sua quidem accepere : illa vero quia vehementer institit, aliena potuit sibi vindicare, et quæ filiorum erant catellus accepit. Tantum bonum est assiduitas. Etsi enim canis fueris, si frequenter instes, filio desidi anteponeris : quæ enim non perfecit amicitia, id perfecit assiduitas precandi. Ne dicas igitur : «Inimicus mihi est Deus, nec exaudiet me. » Cito tibi respondebit, si frequenter illum interpelles et urgeas, etsi non ob amicitiam, certe ob assiduitatem : ac neque inimicitia, neque importunitas, neque aliud quidpiam impedimento esse poterit. Ne dicas : «Non sum dignus, ideo non precor : » nam talis erat Syrophœnissa. Ne dicas : « Multum peccavi, nec possum iratum rogare : » non enim dignitatem Deus spectat, sed voluntatem. Nam si principem illum qui nec Deum timebat, nec homines reverebatur, vidua inflexit, multo magis bonum sibi attrahet assidua supplicatio. Ita ut etiamsi non amicus sis, etiamsi non debita exigas, etiamsi paterna bona absumpseris, multoque tempore absens fueris, etiamsi degener omniumque postremus, etiamsi iratum indignantemque convenias ; in animum inducas tantum precari atque ad illum redire, et omnia accipies, atque iram damnationemque statim extingues. «Atqui precor, inquies, et nihil proficio. » Sed non precaris ut Syrophœnissa, dico, ut amicus intempesta nocte veniens, ut vidua quæ frequenter judicem urgebat, ut filius qui paterna bona absumpserat. Nam si sic orares, cito impetrares. Etenim etiamsi contumelia affectus sit, at pater est : etiamsi iratus est, at filios amat, atque unum tantum quærit, non de contumeliis pœnas exigere, sed te conversum et supplicantem videre.

VI. Utinam nos ita arderemus, ut viscera illa ad dilec-

tionem erga nos inflammantur. Sed ignis ille occasionem solum requirit. Et si parvam illi scintillam præbeas, ingentem beneficiorum flammam accendis. Neque enim quod contumelia affectus sit indignatur, sed quia tu contumeliosus es, et ut ebrius furis. Si enim nos, mali cum simus, si contumeliosi sint filii, pro illis dolemus; quanto magis Deus qui injuria affici nequit, pro teipso contumelioso indignatur? Si nos qui natura diligimus, multo magis ille qui ultra naturam diligit. Nam, « Etsi obliviscatur, inquit, mu» lier infantium uteri sui, sed ego non obliviscar tui, dicit » Dominus[1]. » Accedamus igitur ad eum et dicamus : « Etiam, » Domine, nam et catelli edunt de micis, quæ cadunt de » mensa dominorum suorum[2]. » Accedamus itaque opportune importune ; imo vero nunquam possumus importune accedere : importunum quippe est non assidue adire. Nam eum, qui dare gestit, opportunum est semper rogare. Quemadmodum enim respirare nunquam importunum est, sic et petere nunquam, sed non petere est importunum. Etenim sicut hac respiratione opus habemus ; sic et ejus auxilio : ac si velimus, facile ipsum ad nos attrahemus. Et hoc indicans Propheta, declaransque Deum ad beneficia præstanda semper paratum, dicebat : « Sicut diluculum para» tum inveniens eum[3]. » Quoties enim ad eum accesserimus, nostra expectantem videbimus. Quod si nihil ex ejus virtute ceu fons scaturiente hauriamus, nostra culpa est omnino. Hoc enim Judæos incusans dicebat : « Misericor» dia autem mea ut nubes matutina, et sicut ros mane per» transiens[4]. » Quod autem dicit, hujusmodi est. Ego quidem quæ mea erant omnia præstiti : vos vero, quemadmodum sol ardens superveniens et nubem et rorem dissipat et occultat, sic ob multam nequitiam ineffabilem reprimitis liberalitatem. Id quod tamen providentiæ est. Nam cum in-

[1] Isaï. XLIX, 15. — [2] Matth. XV, 27. — [3] Osee VI, 3. — [4] Ibid. 4.

dignos ridet nos qui bonis afficiamur, beneficia retinet, ne nos desides efficiat. Si autem vel parum convertamur, tantum videlicet quantum opus est ut cognoscamus nos peccasse, plus quam fontes scaturit, plus quam pelagus diffluit : et quanto majora acceperis, tanto magis gaudet : hincque ad plura danda se comparat. Nam divitias suas nostram putat esse salutem, et ipsam dandi petentibus largitatem : quod etiam Paulus sic declarabat : « Dives in omnes, et super omnes qui invocant illum [1]. » Cum enim non petimus, tunc irascitur : cum non petimus, tunc aversatur. Ideo pauper fuit, ut nos divites essemus : ideo illa omnia pertulit, ut nos ad petendum vocaret. Ne itaque desperemus. Sed has occasiones et bonam spem habentes, etiamsi per singulos dies peccamus, accedamus rogantes, obsecrantes, peccatorum remissionem petentes. Sic enim et ad peccandum tardiores efficiemur, et diabolum depellemus, ac Dei misericordiam provocabimus, futuraque consequemur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXIII.

CAPUT VII.

Nolite judicare, ne judicemini [2].

I. Quid igitur? Non oportet peccantes accusare? Nam et Paulus hoc ipsum dicit, imo et Christus per Paulum his verbis : « Tu quid judicas fratrem tuum? Et tu quid spernis fratrem tuum? Et tu quis es, qui judicas alienum ser-

[1] Rom. x, 12. — [2] Matth. vii, 1.

» vum[1]? » Et iterum : « Nolite ante tempus judicare, quoadus» que veniat Dominus[2]. » Cur autem alibi dicit : « Argue, ob» secra, increpa[3]? » Et alibi, « Peccantes coram omnibus » argue[4]. » Et Christus Petro : « Vade, corripe illum inter » te et ipsum solum : si non audierit, alium tecum adjunge; » si vero neque sic cesserit, Ecclesiæ nuntia[5] : » et tam multos constituit increpantes, nec solum increpantes, sed etiam punientes? Nam eum, qui nullum horum audisset, jussit haberi quasi ethnicum et publicanum. Cur autem illis claves dedit? Nam si judicaturi non sunt, nullam habebunt auctoritatem, et frustra ligandi atque solvendi auctoritatem acceperant. Et alioquin si hoc obtineat, omnia pessum ibunt, et in Ecclesiis, et in civitatibus, et in domibus. Nam dominus servum et domina ancillam, pater filium, amicus amicum nisi judicaverint, nequitia augebitur. Et quid dico, amicus amicum? Inimicos si non judicemus, nunquam poterimus inimicitias solvere, sed susdeque omnia vertentur. Quid ergo sit hoc, quod dicitur, diligenter attendamus, ne remedia salutis et leges pacis putet quispiam esse leges subversionis et confusionis. Nam iis, qui intelligentia valent, in sequentibus maxime hujusce legis virtutem ostendit dicens : « Quid vides festucam in oculo fratris tui, trabem » autem, quæ est in oculo tuo, non consideras[6]? » Quod si multis tardiorum dictum adhuc obscurius esse videatur, rem a principio solvere tentabo. Hic certe, ut mihi quidem videtur, non omnia peccata jubet non judicare, neque omnino vetat illud agere ; sed illos respicit qui innumeris onusti vitiis, aliis ob levia quæque insultant. Videtur autem hic Judæos subindicare, qui cum acerbi essent de rebus minimis nulliusque momenti proximi sui accusatores, magna illi sine ullo sensu crimina admittebant : quod etiam in fine ex-

[1] Rom. XIV, 4 et 10. — [2] 1 Cor. IV, 5. — [3] 2 Tim. IV, 2. — [4] 1 Tim. V, 20. — [5] Matth. XVIII, 15-17. — [6] Id. VII, 3.

probrans illis dicebat : « Alligatis onera gravia et importa- »bilia : vos autem non vultis ea digito movere[1]. » Et, « De- »cimatis mentham et anethum, et dereliquistis ea quæ »graviora sunt legis, judicium, misericordiam et fidem[2]. » Judæos igitur videtur in animo habere, jam ante illos reprimens ob ea de quibus Discipulos accusaturi erant. Etsi enim illi nihil tale peccaverant, quædam tamen ipsis peccata videbantur esse, ut, sabbatum non observare, illotis manibus manducare, cum publicanis recumbere, quod et alibi ait : « Excolantes culicem et deglutientes camelum[3]. » Cæterum communem de his legem constituit. Corinthiis vero scribens Paulus, non simpliciter prohibet judicare, sed eos qui ipsis præerant judicare vetat, etiam in re manifesta; itemque in occultis et incertis, nec simpliciter vetat peccantes emendare. Neque tunc omnes sine discrimine increpabat; sed discipulos qui magistros arguerent coërcebat, nec non eos qui innumerorum rei malorum, innoxios criminabantur : id quod etiam hic Christus subindicavit, nec modo subindicavit, sed et multum incussit timorem, indixitque supplicium inevitabile. « In quo enim judicio, inquit, »judicaveritis, judicabitur de vobis[4]. » Non enim illum condemnas, inquit, sed teipsum et formidandum tibi paras tribunal, accuratioremque reddendam rationem. Quemadmodum enim in remissione peccatorum, principia a nobis petuntur, sic et in hoc judicio, damnationis mensuræ ponuntur a nobis. Non enim exprobrare oportet vel insultare, sed admonere : non maledicere, sed consilium dare : nec arroganter insurgere, sed cum dilectione corrigere. Non enim illum, sed te extremo trades supplicio, dum non parcis illi quando oportuit de illius delictis ferre sententiam.

II. Vides-ne quomodo hæc duo præcepta et levia sint, et

[1] Matth. XXIII, 4, et Luc. XI, 46. — [2] Matth. XXIII, 23. — [3] Ibid. 24. — [4] Id. VII, 2.

magnorum obsequentibus causæ bonorum, ut et malorum non attendentibus? Nam et qui proximo dimittit, se magis quam illum sine ullo labore reatibus liberat; et qui indulgenter peccata aliorum examinat, magnum sibi veniæ fœnus ex tali allato calculo parat. Quid igitur, inquies, si fornicatus fuerit? non dicam malam rem esse fornicationem, neque corripiam lascivientem? Corripe quidem, sed non ut hostis vel inimicus ultionem exposcens, sed ut medicus remedia apparans. Neque enim dixit: «Ne cohibeas peccantem, sed ne judices; id est, ne acerbus sis judex.» Alioquin autem non de magnis rebus aut prohibitis, ut dixi, sed de iis, quæ non videntur esse crimina, hoc dictum fuit. Quamobrem dicebat: «Quid vides festucam in oculo fra» tris tui[1]?» Etenim multi nunc id faciunt, qui si viderint monachum superfluo vestitu indutum, legem illi dominicam objiciunt, licet ipsi millia abripiant, ac quotidie divitias accumulent: et si viderint largiore uti cibo, acerbi instant accusatores, licet quotidie ipsi crapulæ et ebrietati dent operam, ignorantes se propriis onustos peccatis, majorem hinc sibi ignem colligere, ac sese omni excusatione privare. Quod enim tua accurate sint examinanda, tu prius hanc legem posuisti, cum ita de proximo tuo judicasti. Ne itaque illud grave esse existimes, si tales et ipse pœnas daturus sis. «Hypocrita, ejice primo trabem ex oculo tuo[2].» Hic iram vult exhibere plurimam, quam concipit erga illos qui tali se gerunt modo. Nam quotiescumque vult ostendere magnum esse peccatum, multamque pœnam et ultionem ipsi paratam, a convitio orditur; quemadmodum et contra illum, qui centum denarios exigebat, indignans dicebat: «Serve nequam, omne debitum illud dimisi tibi[3].» Sic et hoc loco dicit: «Hypocrita:» non enim curam æqui hæc sententia exhibet, sed inhumanitatem. Et larvam qui-

[1] Matth. XXIII, 3. — [2] Ibid. 5. — [3] Id. XVIII, 36.

dem humanitatis præ se fert, extremam vero nequitiam exercet, dum superflua proximo opprobria atque crimina affingit, et locum magistri invadit, qui non dignus est esse discipulus : quamobrem hypocritam illum vocavit. Nam qui in alienis ita acerbus es, ut etiam exigua videas, quomodo in tuis ita negligens fuisti, ut etiam magna transcurreres? « Ejice primum trabem de oculo tuo. » Vides-ne quod non vetet judicare, sed jubeat primum ejicere trabem ex oculo tuo, et tunc aliorum errata corrigere. Nam sua quisque magis novit quam aliena, et majora videt plus quam minora ; seque magis amat, quam proximum. Itaque si curam gerens id facis, tui curam gere prius, ubi et clarius et majus est peccatum. Quod si temetipsum contemnis, palam est te non ideo de fratre tuo judicare, quod ejus curam geras, sed quod odio habeas et diffamare velis. Si enim oporteat de illo judicari; ab eo judicium ferendum, qui nihil tale commisit, non a te. Quia enim magna et sublimia posuit philosophiæ dogmata, ne quis diceret in illis sermone philosophari facile esse, ut fidenter ostendat se in supra dictorum nullo rationi reddendæ obnoxium esse, sed omnia perfecisse, hanc parabolam dixit ; nam ipse quoque postea erat judicaturus : « Væ vobis Scribæ et Pharisæi hypocri» tæ[1], » inquit. At ille non erat illis, quæ dicebat, obnoxius : neque enim festucam ejecerat, neque trabem in oculis habebat ; sed in his omnibus insons et purus, sic omnium peccata corrigebat. Neque enim debet is de cæteris judicare, qui iisdem culpis ipse sit obnoxius. Et quid miraris, si hanc ipse legem posuerit, quando latro in cruce ipsam agnovit, cum alteri latroni diceret : « Neque tu times Deum : » nos in eadem damnatione sumus[2] : » Christi sententiæ consona dicens. Tu vero trabem tuam non modo non ejicis, sed ne vides quidem ; fratris vero festucam non modo

[1] Matth. XXIII, 14. — [2] Luc. XXIII, 40.

vides, sed judicas, illamque ejicere conaris. Ac si quis aut hydropisi, aut alio morbo incurabili admodum laborans, id negligeret, incusaretque alium qui levem aliquem tumorem non curaret. Si vero malum est sua peccata non videre, duplex triplexque malum est de aliis judicare eos, qui sine ullo doloris sensu trabes in oculis suis gestant. Peccatum quippe trabe gravius est.

III. Hoc igitur per ea, quæ dicta sunt, præcepit, nempe eum, qui sexcentis vitiis sit obnoxius, alienæ culpæ non severum esse judicem oportere, si maxime aliorum peccata sint levia. Non quod vetet arguere et emendare, sed quod prohibeat propria mala negligere et alienis insultare. Etenim illud in magnum vergeret nequitiæ augmentum, duplicemque inveheret malitiam. Nam qui peccatis suis, etsi gravibus, neglectis, aliorum vitia parva leviaque acerbius discutere studeret, in duplicem incurreret labem; et quod propria peccata negligeret contemneretque, et quod omnium offensionem inimicitiamque in se concitaret, atque in extremam inhumanitatem feritatemque quotidie procederet. His itaque omnibus per hanc pulchram legem sublatis, hoc aliud subjungit præceptum : « Nolite sancta dare » canibus, neque projiciatis margaritas vestras ante por» cos[1]. » Atqui in sequentibus, inquies, præcipit, « Et quod » in aure auditis, prædicate super tecta[2] : » verum hoc priori non est contrarium. Neque illic omnibus jubet prædicare, sed iis quibus prædicandum est, cum fiducia id facere. Canes autem hic vocat qui in impietate vitam ducunt incurabili, et in quibus spes nulla mutationis in melius; porcos vero illos, qui luxuria perditam semper vitam agunt, quos omnes hujusmodi doctrina dicebat indignos. Hoc enim etiam Paulus significat his verbis : « Animalis au» tem homo non percipit ea quæ spiritus sunt : stultitia enim

[1] Matth. VII, 6. — [2] Id. X, 27.

» est illi[1]. » Alibi quoque sæpe dicit vitæ corruptionem in causa esse cur perfectiora dogmata non recipiantur. Quare vetat ipsis januas aperiri : siquidem postquam didicerint, ferociores evadunt. Hæc quidem probis ac mente valentibus revelata, veneranda videntur : socordibus vero magis honorantur ignorata. Iis igitur, quia non possunt ex natura illa ediscere, occultentur, inquit, ut saltem ex ignorantia illa revereantur. Neque enim porcus novit quid sit margarita. Quia igitur non novit, ne videat quidem, ne conculcet ea quæ non novit. Nihil enim accedit iis qui ita sunt affecti si audiant, nisi majus damnum. Etenim sancta ab iis temerantur, utpote illa ignorantibus, et ipsi ferocius contra nos insurgunt armati. Hoc enim significat illud : « Ne » conculcent eas, et conversi dirumpant vos[2]. » Sed ita fortiter hærere debebant, ut semel tradita invicta manerent, nec ansam illis contra nos præberent. Non præbent autem illa ansam, sed hi qui porci sunt. Quemadmodum margarita pedibus calcata, non quod spernenda sit conculcatur, sed quia in porcos incidit. Ac pulchre dixit : « Conversi dirumpant vos. » Modestiam quippe simulant, ut discant ; postquam vero didicerunt, alii ex aliis effecti illudunt nobis, traducunt et irrident nos quasi deceptos. Ideoque Paulus Timotheo dicebat : « Quem et tu devita : valde enim restitit verbis » nostris[3]. » Rursusque alibi, « Et hos devita[4]. » Et, « Hæ- » reticum hominem post unam et alteram admonitionem » devita[5]. » Non igitur ab illis armantur, sed eorum occasione stulti evadunt, majori arrogantia repleti. Ideoque non parum lucri inde accedit si in sua ignorantia maneant : sic enim non ita despicient. Si vero discant, duplex emergit damnum. Illi enim inde nihil fructus percipient, imo magis lædentur, tibique mille negotia suscitabunt. Audiant ii

[1] 1 Cor. II, 14. — [2] Id. VII, 6. — [3] 2 Tim. IV. 15. — [4] Id. III, 5. — [5] Tit. II, 10.

qui impudenter omnibus se admiscent, et veneranda quæque spernenda reddunt. Nam mysteria ideo januis clausis celebramus, et non initiatos abigimus, non quod infirmitatem quamdam in illis deprehendamus, sed quia multi imperfectiores sunt, quam ut ipsis possint adesse. Ideo ille multa in parabolis loquebatur Judæis, quia videntes non videbant. Quapropter Paulus scire jussit quomodo oporteat unicuique respondere. « Petite, et dabitur vobis ; quærite, » et invenietis ; pulsate, et aperietur vobis[1]. » Quia enim magna et admiranda præcepit, omnibus jussit affectibus esse superiores, ad ipsum cœlum adduxit, ac studere præcepit, non ut Angelis et Archangelis, sed ipsi Domino, quantum fieri licet, similes simus. Discipulos vero non hoc solum perficere, sed et alios emendare jussit, ac discernere inter malos et bonos, inter canes et non canes ; multa autem sunt in hominibus occulta, ne dicerent hæc dura et intolerabilia esse. Nam in sequentibus hæc Petrus loquitur : « Quis potest salvus esse ? » Et rursus : « Si ita est » causa hominis, non expedit nubere[2]. »

IV. Ne igitur hæc etiam nunc dicant, cum jam in præcedentibus ostendisset illa esse facilia, ratiociniis frequentibus adductis, quæ id suadere possent, demum facilitatis coronidem apponit, non vulgari excogitata in laboribus consolatione, nempe assiduarum precum auxilio. Non satis enim esse dicit, si id perficere curemus, sed supernum esse auxilium implorandum : quod utique veniet et aderit, inque certaminibus non juvabit, et omnia facilia reddet. Ideo petere jussit, ac se daturum spopondit. Verum postulare jussit non obiter, sed cum assiduitate et contentione magna. Hoc enim significat illud, « Quærite. » Nam qui quærit, aliis omnibus ex mente eliminatis, rei tantum quæsitæ dat operam, nullamque præsentium habet rationem. Norunt

[1] Matth. VII, 7. — [2] Id. XIX, 10 et 25.

certe illud quotquot vel auro vel servis amissis, hæc postea quærunt. Illud indicat per vocem illam, « Quærite ; » cum vero dicit : « Pulsate, » vehementer et ardenti animo accedendum esse significat. Ne itaque concidas, mi homo, neque minorem de virtute curam exhibeas, quam de pecuniis : has quippe sæpe quærens non invenisti ; et tamen cum probe scias te forte non inventurum, omnem exploras quærendi modum. Hic vero sponsionem habens te prorsus accepturum esse, ne minimam quidem illius studii partem exhibes. Si vero non statim accipias, ne desperes. Ideo enim dixit : « Pulsate, » ut ostendat, quamvis non statim aperiat, manendum tamen esse. Si autem meæ non credas sponsioni, saltem huic exemplo crede. « Quis ex vobis, inquit, » pater, cui si filius petat panem, numquid lapidem dabit » ei [1] ? » Apud homines quidem si id frequenter facias, molestus et onerosus videris : apud Deum autem, si hoc non facias, magis ad iram commoves. Si autem petendo permaneas, etiamsi non statim accipias, accipies tamen. Ideo namque clausa est janua, ut te ad pulsandum inducat. Ideo non statim annuit, ut petas ; mane igitur id agens, et procul dubio accipies. Ne enim dicas : « Quid igitur si petam, et non accipiam? » per parabolam te in spe firmavit, ratiociniis rursum usus, atque humanis exemplis te ad fiduciam ea in re sumendam inducens, dum per hæc ostendit non modo petendum esse, sed quæ petenda sint. « Quis enim » ex vobis est pater, cui si filius petat panem, numquid la» pidem dabit illi? » Itaque si non accipis, ideo non accipis, quia lapidem petis. Etiamsi enim filius sis, id non sufficit ad accipiendum : imo illud ipsum impedit quominus accipias, quod filius cum sis, illa petas quæ non tibi expediant. Et tu itaque nihil mundanum petas, sed spiritualia omnia, et certo accipies. Etenim Salomon quia illa petiit quæ pe-

[1] Matth. VII, 9.

tere oportebat, vide quam cito acceperit. Duo igitur observare oportet orantem, ut et vehementer petat, et ea petat quæ sibi expediunt : quandoquidem et vos, inquit, etiamsi patres sitis, filios vestros petere sinitis ; et si damnosum sit illud quod petunt, negatis ; sin utile sit, annuitis et datis. Tu igitur hæc cogitans, ne absistas, donec acceperis; ne recedas donec incederis; ne studium remittas, donec aperiatur janua. Si enim hoc animo accesseris, dixerisque : « Nisi recipiam non abeo, » prorsus accipies, si tamen illa petas, quæ et ei a quo petis et tibi expedit ut dentur. Quænam porro sint hæc? Si spiritualia petas omnia ; si postquam offensas remisisti, sic accedas remissionem petens ; si absque ira et disceptationibus sanctas manus attollamus. Si sic petamus, accipiemus. Nunc vero nostra petitio, irrisio est, potiusque ebriorum hominum, quam sobriorum. Quid igitur, inquies, si spiritualia petam, nec accipiam? Non studiose procul dubio postulasti, vel teipsum indignum fecisti qui acciperes, aut citius quam par erat abscessisti. Et cur, inquies, non dixit quæ oporteat petere? Certe jam omnia prius dixit, et ostendit pro quibus accedere oporteat. Ne itaque dicas : « Accessi et non accepi. » Non enim per Deum stetit quominus acceperis, qui adeo diligit, ut patres hac in re tantum vincat, quantum hanc nequitiam bonitas superat. « Si enim vos, cum sitis mali, nostis bona data dare » filiis vestris, quanto magis Pater vester cœlestis [1] ? » Hæc porro dixit, non vituperans humanam naturam, nec genus nostrum malum esse pronuntians ; absit : sed amorem paternum, si cum bonitate Dei comparetur, malitiam appellans : tanta scilicet inest illi benignitas.

V. Vidisti-ne invictum argumentum, quod possit etiam desperantem in bonam spem revocare? Hic quidem exemplo patrum bonitatem Dei ostendit : superius autem ex do-

[1] Matth. VII, 11.

nis suis majoribus, ex anima, ex corpore; et nusquam caput bonorum affert, neque ipsius adventum in medium adducit : nam qui filium occidendum dedit, quomodo nobis non omnia donabit? Hæc vero nondum evenerant. Sed Paulus illud affert his verbis : « Qui proprio Filio non pepercit, quomodo non etiam cum eo omnia nobis donabit [1]? » Ipse vero Christus ex humanis adhuc cum illis disserit. Deinde ostendens nec orationi fidendum esse, si ea quæ in nobis sunt negligamus, neque si illa curemus, nostræ curæ ac diligentiæ tantum fidendum esse, sed supernum esse requirendum auxilium, et nostra simul afferenda esse, et hoc et illud frequenter apponit. Nam post multa monita, modum orandi docuit, et postquam id docuerat, rursus ad agendum cohortatus est; ab hinc iterum monuit orandum esse frequenter, cum dixit: « Petite, quærite, pulsate; » sub hæc rursum, virtutis studiosos esse oportere; nam ait : « Omnia ergo quæcumque vultis ut faciant vobis » homines, et vos facite illis [2]; » in brevi spatio cuncta resumens, ostendensque compendiosam, facilem, omnibusque notam esse virtutem. Neque simpliciter dixit : « Quæcumque vultis; » sed, « Omnia ergo quæcumque vultis. » Nam illud, « Ergo, » non sine causa adjecit, sed hoc subindicans : « Si vultis, inquit, audiri cum illis, quæ dixi, et hæc facite. » Quænam illa? « Quæcumque vultis ut faciant » vobis homines. » Vides-ne quomodo ostenderit, cum oratione etiam probo vitæ instituto nobis opus esse? Neque dixit : « Quæcumque volueris tibi a Deo fieri, hæc fac et proximo : » ne diceres : « Et quomodo hoc effici potest? » Ille Deus est, et ego homo. Sed quæcumque volueris tibi fieri a conservo, hæc et tu proximo tuo exhibeas. Quid hac re levius? quid justius? Deinde ante præmia grande encomium. « Hæc est enim lex, et Prophetæ [3]. » Unde manifes-

[1] Rom. VIII, 32. — [2] Matth. VII, 12. — [3] Ibid.

tum est secundum naturam nobis inesse virtutem, et nos a nobis ipsis quid sit agendum scire, neque posse ad ignorantiæ excusationem unquam confugere. « Intrate per an» gustam portam, quoniam lata est porta et spatiosa via est » quæ ducit ad perditionem, et multi sunt qui ingrediuntur » per eam : et arcta est porta et angusta via quæ ducit ad » vitam, et pauci sunt qui inveniunt eam [1]. » Atqui postea dicit : « Jugum meum suave est, et onus meum leve [2]. » Atque etiam in iis, quæ paulo ante dicta sunt, idipsum subindicavit. Quomodo autem hic arctam illam angustamque dicit esse? Certe si attenderis, hic etiam declarat illam admodum esse levem et facilem. Et quomodo, inquies, illa quæ arcta et angusta, facilis erit? Quia via est et porta; sicut etiam illa alia, etsi lata et spatiosa, via est et ipsa. In his autem nihil manet, sed transeunt omnia ad hanc vitam pertinentia, sive tristia, sive prospera. Nec ideo tantum facilis est virtus; sed a fine etiam facilior redditur. Neque enim tantum quod labores et sudores transeant, sed etiam quod bono fine, vita nempe, terminentur; id consolationem decertantibus parere debet. Itaque et brevitas laborum et æternitas coronarum, et quod hæc sint priora, illa vero posteriora; hæc certe omnia maximam in laboribus afferant consolationem. Quapropter Paulus levem tribulationem vocavit, non ob naturam accidentium rerum, sed ob promptam voluntatem certantium, et spem futurorum. « Leve tribulationis, inquit, supra modum, æter» num gloriæ pondus operatur : non considerantibus nobis » quæ videntur, sed quæ non videntur [3]. » Nam si fluctus et maria nautis, ac cædes vulneraque militibus, hiems atque gelu agricolis, pugilibusque frequentes plagæ, leves tolerabilesque videntur, ob spem præmiorum, quæ tamen fluxa perituraque sunt; multo magis quando cœlum nobis,

[1] Matth, VII, 13, 14. — [2] Id. XI, 30. — [3] 2 Cor. IV, 17, 18.

ineffabilia bona, præmiaque immortalia proponuntur, nullum quis præsentium malorum sensum percipiat.

VI. Quod si qui, iis etiam positis, viam illam laboriosam esse putant, ex illorum desidia tantum oritur hæc suspicio. Vide enim quam levem illam alio modo efficiat, cum jubet non commisceri canibus, neque porcis se tradere, et cavere a pseudoprophetis, dumque nos undique sollicitos reddit. Hoc ipsum vero quod illam arctam appellat, maxime confert ad eam facilem reddendam, admonens illos ut vigilent. Sicut enim Paulus cum dixit : « Non est nobis colluctatio » adversus sanguinem et carnem [1]; » non ut dejiciat, sed ut erigat militum animos id dicit; sic ipse Dominus ut viatores a somno excitet, asperam dicit viam : neque hoc tantum modo ad vigilandum inducit, sed etiam cum adjicit multos esse qui supplantare studeant; quodque gravius est, non aperte irrumpunt, sed sese occultant. Hujusmodi namque est pseudoprophetarum genus. Sed ne illud consideres, inquit, quod sit aspera et arcta, sed quo desinat perpende; neque quod contraria via sit lata et spatiosa, sed quem finem habeat. Hæc porro omnia dicit, ut nobis animum erigat, ut et alibi dicebat : « Violenti rapiunt illud [2]. » Nam qui ad certamen ingreditur, ubi clare videt agonothetam certaminum laborem admirantem, alacrior efficitur. Ne igitur animum despondeamus, cum multa nobis hinc tristia acciderint. Arcta enim est via, et angusta porta : at non civitas illa. Ideoque non hic speranda quies est, neque illic putandum aliquid inesse triste. Cum dixit autem : « Pauci » sunt qui inveniunt eam, » rursus multorum hic ignaviam declarat, et auditores instituit, ne multorum rebus prosperis animum adhibeant, sed paucorum laboribus. Plurimi namque, ait, non modo per illam viam non incedunt, sed nec illam eligunt quidem, quod extremum insipientiæ est.

[1] Ephes. VI, 12. — [2] Matth. XI, 12.

Verum non est multitudini attendendum; neque inde turbari oportet, sed paucos illos imitari, et undique sese colligentes sic per eum incedere. Nam præterquam quod angusta illa est, multi sunt qui supplantare student, ne illo intretur; quamobrem subjunxit : « Attendite a falsis prophetis. » Venient enim ad vos in vestimentis ovium : intrinsecus » autem sunt lupi rapaces [1]. » Ecce cum canibus et porcis aliud insidiarum genus, multo periculosius illo. Illi enim sunt manifesti, et palam aggrediuntur; hi vero occulti. Ideo ab illis quidem abstinere jussit, ab his vero diligentissime cavere, ac si difficile sit ad primum illos congressum explorare : ideoque dixit : « Attendite, » ut ad illos internoscendos redderet diligentiores. Deinde ne audientes in arcta et angusta multisque contraria via incedendum esse, a porcis et canibus cavendum, insuperque a maligniori genere, nempe luporum; ne tristium rerum multitudine concidant, in contrariam multis incessuri viam, prætereaque his de rebus solliciti futuri, quædam tempore patrum suorum gesta memoravit, pseudoprophetas in medium adducens, prisce namque talia contigerunt. « Nolite ergo terreri [2], » inquit : nihil enim novum, nihil inauditum accidet. Veritati namque fallaciam semper substituit diabolus. Pseudoprophetas autem hic, non hæreticos mihi subindicare videtur; sed eos, qui cum corrupti moribus et vita sint, virtutis larvam circumferunt, quos seductores vocare multi solent. Quamobrem subjunxit dicens : « Ex fructibus » eorum cognoscetis eos [3]. » Nam apud hæreticos quidem honesta vita sæpe reperitur, apud hos autem, quos dixi, nunquam. Quid igitur, inquies, si mores fingant honestos? Sed facile capientur. Talis quippe est hujus viæ natura, qua incedere jussi, laboriosa nempe et dura. Hypocrita vero laborem ferre nolit, sed simulare tantum; ideoque

[1] Matth. VII, 15. — [2] Luc. XXI, 9. — [3] Matth. VII, 16.

facile deprehenditur. Quia enim dixit : « Pauci sunt qui » inveniunt eam, » secernit eos ab illis, qui cum non invenerint, invenisse tamen se simulant, jubens non ad illos, qui larvam circumferunt, respicere, sed ad illos qui vere et ex animo in illa incedunt. Et qua de causa, inquies, non illos notos fecit, sed nos in explorandi curam conjecit? Ut vigilemus, et solliciti semper simus, dum cavemus non modo ab inimicis illis qui palam tales sunt, sed ab iis etiam qui sese occultant : quos subindicans Paulus dicebat : « Et » per dulces sermones seducunt corda innocentium [1]. » Ne itaque turbemur, cum multos hujuscemodi etiam nunc videmus. Nam et illud supra Christus prædixit.

VII. Et perpende ejus mansuetudinem. Non enim dixit : « Punite illos, » sed « Cavete ne ab illis lædamini, ne incauti in illos incidatis. » Deinde ne dicas non posse hujusmodi homines internosci, ab hominum exemplo rursus ratiocinium adhibet dicens : « Numquid colligunt de spinis uvas, aut de » tribulis ficus? Sic omnis arbor bona bonos fructus facit; » mala autem arbor fructus malos facit. Non potest arbor » bona fructus malos facere, nec arbor mala fructus bonos » facere [2]. » Quod autem dicit hujusmodi est : nihil habent mite vel dulce; pellem solum ovis gestant, ideo facile internoscuntur. Et ne vel minimum dubites, naturalibus necessitatibus comparat ea quæ aliter fieri non possunt. Quod etiam Paulus dicebat : « Sapientia enim carnis, mors est : » legi enim Dei non subjicitur : neque enim potest [3]. » Quod autem illud secundo ponat, non est superflua repetitio verborum. Ne quis enim diceret : « Arbor mala fructus quidem fert malos, sed fert etiam bonos; et cum duplices ferat, difficile est illos internoscere. » At res, inquit, non ita se habet, malos tantum affert, bonos nunquam; ut et e contrario. Quid igitur? Annon est vir bonus, qui malus effi-

[1] Rom. xvi, 18. — [2] Matth. vii, 16-18. — [3] Rom. viii, 6.

ciatur, ac vicissim dicendum e contrario : multis hujusmodi exemplis plenum est hominum genus. Sed Christus non illud dicit, nempe non posse malum hominem mutari, neque bonum cadere. Verum donec in nequitia perseverat, bonum non afferet fructum. Mutari enim potest, et ex improbo bonus effici; sed in nequitia manens, fructum non afferet bonum. Quomodo ergo David, bonus cum esset, fructum malum tulit? Non manens bonus, sed mutatus : qui si perpetuo mansisset qualis erat, nunquam talem fructum tulisset. Nam si in virtutis gradu mansisset, non ausus esset talia perpetrare. Hæc autem dicebat, ut temere obloquentium et criminantium ora frenaret. Quia enim plurimi bonos ex improbis æstimant, ut illis omnem excusationem adimeret hoc dixit. Neque enim dicere possis : « Circumventus sum atque deceptus. » Nam accuratam tibi dedi ex operibus notitiam, jubens per ipsos actus procedere, neque omnia temere turbare. Deinde quia non eos ulcisci jussit, sed cavere ab illis, ut eos qui ab illis læderentur consoletur, simulque ut lædentes deterreat et in meliora convertat, pœnam ab se ipsis infligendam statuit et firmavit dicens : « Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur » et in ignem mittetur [1]. » Deinde sermonem aliquantulum temperans intulit. « Igitur ex fructibus eorum cognoscetis » eos. » Ne autem comminationem maxime videretur inducere, quasi per admonitionem et consilium videtur illorum animum movere. Hic vero mihi Judæos subindicare videtur, qui tales proferebant fructus. Ideoque Joannis dicta memoravit, per eadem ipsa nomina supplicium illis describens. Nam et ille hæc dicebat, securim, arborem excidendam et ignem inextinguibilem illis commemorans. Videturque una tantum pœna esse, nempe combustio. Si vero quis hæc accurate exploret, duplex hic supplicium est.

[1] Matth, VII, 19. — [2] Ibid. 20.

Nam qui comburitur, a regno excidit omnino. Hæc vero pœna major est. Novi certe multos ex gehennæ tantum nomine horrere. Ego tamen multo graviorem esse pœnam duco a gloria illa excidere, quam gehennam subire. Si vero id non possit sermone monstrari, nihil mirum. Neque enim novimus bonorum illorum beatitudinem, ut perditæ ipsius miseriam æstimemus : siquidem Paulus qui hæc probe noverat, sciebat excidere e gratia Christi rem esse omnium gravissimam. Et hoc nos quoque sciemus, cum in rei experimentum inciderimus.

VIII. Sed faxis ne hoc patiamur, o unigenite Dei Fili, neque intolerandi istius supplicii unquam experimentum sumamus. Quantum enim sit malum a bonis illis excidere, clare cognosci nequit. Attamen pro virili mea conabor atque contendam hoc vobis per exemplum saltem tantillum monstrare. Supponamus esse puellum mirabilem, qui virtute florens totius etiam orbis imperium obtineat, tantaque virtute præditum, ut possit omnium affectum in se ita commovere, ut universi illum paterno diligant amore. Quid non putatis patrem ejus passurum esse, ne talis filii privetur colloquio? quid aut parvum aut magnum mali non suscepturum, ut illum videat, illoque perfruatur? Hoc igitur et de gloria illa cogitemus. Neque enim filius quantalibet virtute decoretur, ita patri desiderabilis et amabilis est, ut sortem illam bonorum accipere, ac resolvi et esse cum Christo. Intolerabilis quippe est illa gehenna, illaque pœna. Attamen licet mille quis gehennas proposuerit, nihil tale dicturus est, quale est ex beata illa excidere gloria, Christo exosum esse, audire ab illo : « Non novi vos, » accusari quod esurientem illum cum videremus, cibum negaverimus. Etenim melius est mille fulminibus obrui, quam vultum illum mansuetum videre nos aversantem, et placidum oculum nos aspicere non sustinentem. Nam si me ille inimi-

cum se odio habentem et aversantem ita excepit, ut nec sibi ipsi parceret, sed se ad mortem traderet; cum post illa omnia, nec esurienti quidem panem porrigere dignatus fuero, quibus demum oculis ipsum respiciam? Hic vero perpende ejus mansuetudinem. Neque enim beneficia sua commemorat, neque te, cui tot bona contulit, illum despicere quæritur. Neque enim dicit : « Me-ne despicis, qui te ex nihilo produxi; qui tibi animam insufflavi; qui te omnibus, quæ in terra sunt, præfeci; qui propter te cœlum, terram, mare, aërem, et omnia quæ existunt feci; qui a te inhonoratus sum et diabolo vilior existimatus; qui neque sic destiti, sed millia posthæc in tui gratiam excogitavi; qui servus esse volui; qui alapis cæsus, consputus et occisus sum, mortem passus turpissimam; qui etiam in cœlo pro te supplico; qui Spiritum tibi largitus sum; qui te regno dignatus sum; qui talia promisi tibi; qui caput tuum esse volui; qui sponsus sum, vestis, domus, radix, esca, potus, pastor, rex, frater; qui te hæredem et cohæredem elegi; qui ex tenebris ad potestatem lucis te eduxi? » Cum hæc et his plura dicere posset, nihil tale dixit. Sed quid? solum illud protulit peccatum. Hic vero dilectionem ostendit et amorem, quo te prosequitur. Neque enim dixit : « Ite in ignem paratum vobis, » sed « Paratum diabolo. » Priusque dicit quænam illi peccaverint, neque tamen omnia dicere sustinet, sed pauca. Et ante hos illos vocat qui bona fecerunt, ut hinc ostenderet se recte accusare. Quanto ergo supplicio hæc verba non sint sæviora? Si quis enim hominem a quo beneficio affectus sit esurientem videns, non despiciat: quod si despiciat, exprobratus potius eligat in terram defodi, quam duobus vel tribus amicis testibus talia audire; quid nos patiemur toto orbe teste talia audientes : quæ ne quidem tunc ille diceret, nisi causam ipse suam defendere vellet? Quod enim non exprobrans id ille dicat, sed sese

purgans, et ut ostendat se non frustra vel sine causa dicere : « Discedite a me, » palam est ex ejus ingentibus beneficiis. Nam si exprobrare voluisset, illa omnia in medium adduxisset : nunc autem ea solum dicit quæ passus est.

IX. Timeamus itaque, dilecti, hæc audire verba. Non est lusus hæc vita; imo potius hæc vita lusus est, futura vero non lusus sunt. Forte autem non lusus tantum est vita, sed lusu deterior. Non enim desinit in risum, sed magnum infert damnum iis, qui non diligenter mores suos componere volunt. In quo enim, quæso, a pueris ludentibus et domos ædificantibus differimus, qui splendidas construimus ædes? Quæ differentia inter illos prandentes et nos laute convivantes? Nulla, nisi in quantum nos supplicio plectendi id facimus. Quod si nondum harumce rerum vilitatem perspicimus, non est mirandum; nondum enim ad virorum maturitatem pervenimus : cum autem pervenerimus, intelligemus hæc omnia puerilia esse. Nam et illa quando viri sumus irridemus, quæ cum pueri essemus putabamus alicujus esse momenti : testas et lutum aggerentes, non minus altum sapiebamus, quam ii qui magna septa construunt. Verum hæc statim pereunt et cadunt, neque si starent, nobis utilia essent; quemadmodum neque illæ ædes splendidæ. Nam illæ cœli civem capere non possent : neque in illis habitare dignaretur qui supernam obtinet patriam. Verum ut nos pedibus puerilia illa destruimus; sic ille animo tales ædes subvertit. Et quemadmodum nos, dum pueri de ruina plorant, ridemus; sic et isti, nobis de subversione mœrentibus, non modo rident, sed etiam plorant : quoniam eorum viscera commiseratione plena sunt, ac quia multum nobis inde oritur detrimentum. Simus ergo viri. Usquequo humi serpemus, in lapidibus et lignis altum sapiemus? Usquequo ludemus? Atque utinam solum luderemus : nunc autem nostram prodimus salutem :

ac quemadmodum pueri, cum neglectis litteris in his ludis otium consumunt, durissimis verberibus subjacent; sic et nos, qui in his totum studium consumimus, cum a nobis disciplinarum ratio per opera exigetur, quia reddere non poterimus, extremum luemus supplicium. Nemoque erit qui liberet, etiamsi pater, etiamsi frater vel quivis alius. Sed hæc omnia abscedent, pœna autem ex illis parta, æterna ac perpetua manebit : id quod etiam pueris accidit, ob quorum negligentiam patres ludicra illa puerilia de medio tollunt, ipsosque ad assiduas lacrymas compellunt. Ut autem discas ita rem se habere, id quod maxime studia hominum occupare videtur, nempe divitias, in medium adducamus, ipsisque opponamus quamcumque volueris animi virtutem, et tunc maxime earum vilitatem agniturus es. Ponamus ergo duos esse homines; necdum loquar de avaritia, sed de divitiis juste partis : ex hisce duobus alius congreget divitias, mare navibus transmeet, terram colat, multosque alios negotiationis modos inveniat; etiamsi nesciam utrum hæc faciens possit juste lucrari; attamen supponamus hæc lucra legitima esse : agros emat, servos, et similia multa, nullaque sit in his rebus injustitia. Alter vero æque dives, vendat domos et vasa aurea argenteaque, egenis largiatur, pauperesque foveat, ægros curet, in necessitate positos solvat, alios a vinculis eximat, ad metalla damnatos liberet, laqueo se suspendentes dejiciat, captivos a pœnis liberet. Cujus ergo partis esse mavultis? Nondum tamen de futuris, sed de præsentibus locuti sumus. Quam igitur partem amplecti mavultis? An aurum congregantis, an aliorum calamitates solventis? An agros ementis, an ejus qui sese portum humano generi constituit? Ejus qui multo circumdatur auro, an ejus qui mille laudibus coronatur? Annon ille quidem Angelus est, qui de cœlo ad cæterorum emendationem descendit, hic vero non homine, sed puero

cuidam similis, omnia frustra colligenti? Si vero etiam juste pecunias colligere, res adeo ridicula et extremæ dementiæ est, quando quis non juste colligit, quomodo non omnium miserrimus fuerit? Si autem res adeo sit ridicula, cum etiam his accedat et gehenna et regni amissio, quot ille lacrymis dignus fuerit et vivus et mortuus?

X. Sed aliam quoque, si vis, virtutis partem exploremus. Rursus alium in medium agamus hominem, in potentia constitutum, omnibus imperantem, dignitate magna stipatum, præconem splendidum habentem, balteum item, lictores, magnumque clientium numerum: annon hoc magnum videtur esse et felicitate plenum? Age, et illi rursum opponamus alterum patientem, mitem, humilem, et magnanimum: hic vero injuriis impetatur, vapulet, et hæc patienter ferat, atque hæc inferentibus benedicat. Uter, quæso, mirabilis, ille ne inflatus et tumens, an hic ita dejectus? Annon hic similis est cœlestibus Virtutibus, quæ nullo animi motu turbantur; ille autem vesicæ inflatæ, aut homini hydropico, atque admodum tumenti? nonne hic medico spirituali, ille autem puero buccam inflanti et ridiculo? Cur altum sapis, o homo! An quod sublimis in curru veheris? An quod te trahit mulorum jugum? Ecquid hoc? Idipsum in lignis et in saxis videre est? An quia magnifico fulges vestitu? Sed respice illum virtute vestimentorum vice amictum, et te videbis fœno putrido similem, illum vero arbori pulchrum emittenti fructum, qui multam spectantibus lætitiam afferat. Tu quidem vermium escam circumfers, atque tinearum, quæ, si te aggrediantur, cito te hoc nudatum ornatu reddent. Nam vestimentum, aurum et argentum, aliud quidem vermium filis constat, aliud terra, et pulvis est, iterumque terra, et præterea nihil. Qui autem virtute circumornatur, talem habet vestem, quam non modo tinea, sed ne mors quidem ipsa la-

befactare valeat, et jure quidem merito. Neque enim hæ animi virtutes ex terra exordium ducunt, sed sunt fructus Spiritus; quaproter vermium ori non patent: nam in cœlo hujusmodi vestimenta texuntur, ubi nec tinea, nec vermis, nec aliquid simile est. Quid igitur, quæso, melius, divitem, an pauperem esse? an potentem? an inhonoratum esse? lauta frui mensa, an famem experiri? Procul dubio, in honore, deliciis, divitiisque vivere. Si ergo res ipsas, non nomina velis, terra atque terrenis relictis, in cœlum te transfer. Siquidem præsentia umbra sunt, illa vero, res immotæ, firmæ, quæ non abripi possint. Hæc nos igitur cum studio deligamus, ut et a tumultu præsentium rerum liberemur, et ad tranquillum portum appellentes, cum multis sarcinis et ineffabilibus eleemosynæ opibus illic appareamus; quibus utinam omnes pleni ad horrendum tribunal adducti, regnum cœlorum consequamur gratia et misericordia Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXIV.

CAPUT VII.

Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est[1].

I. Cur non dixit: «Sed qui facit voluntatem meam?» Quia hoc interim poterant libentius accipere. Illud enim, perpensa illorum infirmitate, tunc magnum admodum erat.

[1] Matth. VII, 21.

Alioquin vero per illud hoc ipsum etiam subindicavit. Ad hæc autem illud insuper dicendum non esse aliam Filii, aliam Patris voluntatem. Hic vero mihi maxime videtur Judæos perstringere, qui in dogmatibus summam rerum ponebant, nec de vita probe agenda curabant. Ideo illos Paulus coarguit dicens : « Ecce tu Judæus cognominaris, » et requiescis in lege, et gloriaris in Deo, et nosti volunta- » tem[1]. » Verum nihil tibi ex illa accedit, quando vitæ et operum exemplum non adest. Ille autem non hic substitit, sed quod multo majus erat dixit : « Multi enim dicent mihi » in die illa : Domine, Domine, nonne in nomine tuo pro- » phetavimus[2] ? » Non enim solum, inquit, qui fidem habet, si vita negligatur, ex cœlis excluditur; sed etiamsi cum fide multa signa ediderit, nec boni quidpiam fecerit, a sacris similiter portis repelletur. « Multi enim mihi dicent » in die illa : Domine, Domine, nonne in nomine tuo pro- » phetavimus ? » Vides-ne quomodo sese latenter postea simul inducat ? Postquam totam absolvit concionem, se quoque judicem ostendit ? Nam quod ultio peccatores sit invasura, jam prius ostenderat : quis autem ultor futurus esset, hic demum revelat ; nec clare dixit : « Ego sum ; » sed, « Multi dicent mihi, » idipsum rursus indicans. Nisi enim ipse judex esset, quomodo dixisset eis : « Et tunc confitebor » eis, discedite a me, nunquam novi vos[3] ? » Non solum in die judicii, sed neque etiam cum miracula edideritis. Ideoque Discipulis dicebat : « Nolite gaudere quia dæmo- » nia vobis subjiciuntur, sed quia nomina vestra scripta » sunt in cœlis[4]. » Et ubique multam jubet vitæ curam agere. Neque enim fieri unquam potest, ut homo recte vitam instituens, et omnibus animi morbis liberatus, despiciatur ; sed etsi aliquando erraverit, cito illum Deus ad

[1] Rom. II, 17. — [2] Matth. VII, 22. — [3] Ibid. 23. — [4] Luc. X, 20.

notitiam veritatis pertrahet. Verum quidam sunt, qui dicunt ipsos ita dixisse mentiendo, ideoque salutem non esse consecutos. Ergo contra, quam volucrat, astruit. Illud quippe vult hic ostendere fidem nihil sine operibus valere. Deinde id extendens, signa addidit : ostendens non modo fidem, sed etiam signorum operationem operanti prodesse nihil sine virtute. Nisi autem illi signa fecissent, quomodo hæc stare hoc loco potuissent? Alioquin autem non ausi fuissent, præsente judicio, his illum alloqui. Ipsa autem responsio, tum etiam quod ipsi interrogando loquantur, ostendit ipsos id vere fecisse. Quia enim expectationi suæ contrarium finem esse videbant, et hic mirabilia patrando conspicui, illic se supplicio plectendos cernebant, stupefacti et mirantes dicunt : « Domine, Domine, » nonne in nomine tuo prophetavimus? » Quomodo ergo nunc nos aversaris? Quid sibi vult inexpectatus ille finis? Sed illi quidem mirantur, quod post talia edita opera puniantur. Tu vero ne mireris. Omnis quippe gratia, ex dantis munere prodit : illi vero nihil a seipsis attulerunt, ideoque jure supplicio traduntur, eo quod erga eum, qui sic illos honoraverat, ut indignis talem gratiam tribueret, ingrati fuerint. Cur ergo, inquies, iniquitati dantes operam, talia signa edebant? Sunt qui dicant eos, quo tempore miracula patrabant, inique non egisse : sed postea mutatos mala fuisse operatos. Verum si hoc ita esset, non posset stare sententia. Nam quod Christus demonstrare volebat, hoc erat, neque fidem, neque miracula valere, vita non consentiente : quod et Paulus dicebat : « Si habuero fidem » ita ut montes transferam, et novero mysteria omnia et » omnem notitiam, charitatem autem non habeam, nihil » sum [1]. » Quinam igitur, inquies, isti sunt? Multi credentium dona acceperant; qualis erat ille, qui cum ipsum non

[1] 1 Cor. XIII, 2.

sequeretur, tamen dæmonia ejiciebat : qualis erat Judas : nam hic quoque, cum malus esset, donum acceperat. In veteri quoque lege id reperire est, gratiam nempe in indignis sæpe operantem, ut aliis beneficia conferret. Quia enim non omnes ad omnia idonei erant ; sed alii quidem vitam puram agebant, neque tanta fide præditi erant, alii vero e contrario ; et his utitur, ut illos moneat, ut multam fidem exhibeant, et illos per ineffabile hoc donum evocat, ut meliores evadant.

II. Ideoque abundantissime gratiam dabat. « Virtutes, » inquiunt, multas fecimus. Sed confitebor illis tunc : Non » novi vos. » Nunc quidem se amicos meos esse putant ; tunc vero cognoscent me illis non ut amicis dedisse. Ecquid miraris si viris quidem in ipsum credentibus, sed vitam non habentibus consonam, munera illa dedit ; quando in iis quoque qui utroque hujusmodi bono vacui erant, invenitur operatus? Balaam quippe et a fide et a bona vita alienus erat[1] ; attamen gratia in illo ad aliorum res providendas operata est. Etiamque Pharao talis erat, et tamen ipsi quoque futura ostendit. Et Nabuchodonosori iniquissimo ea, quæ post multas generationes futura erant revelavit[2]. Ipsius quoque filio qui patrem iniquitate superabat, futura ostendit, mirabiles magnasque res ita dispensans. Quia igitur prædicationis exordia tum erant, multaque oportebat ejus potentiæ argumenta monstrari, multi ex indignorum etiam numero dona accipiebant. Attamen illi ex istiusmodi signis nihil lucrabantur, sed etiam graviori supplicio puniuntur. Ideoque hanc terribilem vocem emisit ipsis, « Nunquam novi vos. » Multos enim hic odit, et ante judicium aversatur. Timeamus itaque, dilecti, et multam instituendæ vitæ curam impendamus ; neque putemus minus nos habere, quia signa nunc non facimus. Nihil enim

[1] Num. XXIV. — [2] Dan. II.

unquam amplius ex signis nobis reddetur, sicut nihil minus eo quod signa non edamus si virtutibus omnibus demus operam. Signorum quippe debitores non sumus, pro bona autem vita et operibus, Deum habemus debitorem. Quia igitur ille cuncta perfecit, et de virtute accuratissime disseruit, ac virtutem simulantes a probis diversos esse ostendit; illos nempe qui jejunarent vel orarent ad ostentationem, eos qui sub pelle ovium accederent, eos qui virtutem labefactarent, quos et porcos et canes vocavit; ostendens demum quantum esset vel in hac vita virtutis lucrum, quantumque emergeret ex improbitate nocumentum, dicit: « Omnis qui audit verba mea hæc, et facit ea, assimilabitur » viro sapienti [1]. » Nam qui verba ejus non observant, etiamsi signa faciant, quæ passuri sint audistis. Sciatis autem oportet, quibus fruentur bonis ii, qui dictis omnibus obsequuntur, non in futuro tantum sæculo, sed etiam in præsenti. « Omnis, inquit, qui audit verba mea hæc, et facit ea, assimilabitur viro sapienti. » Vides quomodo sermonem variet, modo dicens : « Non omnis qui dicit mihi, Domine, » Domine, » seseque revelans : modo autem, « Qui facit vo» luntatem Patris mei : » et rursus se judicem declarans. « Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in » nomine tuo prophetavimus? Et dicam eis: Non novi vos.» Hic quoque ostendit se omnium potestatem habere. Quapropter dicebat : « Qui audit verba mea hæc. » Quia enim omnia de futuris disseruit, et regnum memorans, et mercedem ineffabilem, et consolationem et similia, vult eos hinc proferre fructus suos, et ostendere quanta sit in præsenti vita virtutis vis. Quæ ergo est virtutis vis? Cum securitate vivere, nullis cedere ærumnis, lædentibus omnibus superiorem esse. Cui quid par esse possit? Illud enim ne is quidem qui diademate redimitur, sibi potest comparare,

[1] Matth. VII, 24.

sed ille solus qui virtuti dat operam. Ipse quippe solus hæc cum magno cumulo possidet, in hoc præsentium rerum Euripo multa fruens tranquillitate. Nam quod mirabile est, cum nulla serenitas sit, sed tempestas vehemens et multa perturbatio, plurimæque tentationes, non potest ipse vel tantillum nutare. Nam ait : « Descendit pluvia, venerunt » flumina, flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, » et non cecidit : fundata enim erat supra petram[1]. » Pluviam hic et flumina, et ventos metaphorice vocans humanas calamitates et ærumnas, videlicet calumnias, insidias, luctus, mortes, domestica damna, molestias ab alienis creatas, omniaque cætera mala in præsentem vitam ingruentia. Sed hujusmodi anima, inquit, nulli rei cedit. Hujus autem rei causa est quod sit supra petram fundata. Petram autem vocat doctrinæ suæ firmitatem. Etenim petra fortiora sunt præcepta, hominemque faciunt humanis omnibus fluctibus superiorem. Qui enim hæc diligenter observat, non modo hominibus nocere tentantibus superior erit, sed etiam ipsis dæmonibus insidiantibus.

III. Quod autem hæc non per jactantiam sint dicta, testis nobis est Job, qui omnes diaboli impetus excepit, immotusque mansit, testificari possunt et Apostoli, qui, omnibus orbis fluctibus in se irrumpentibus, populis item, tyrannis, domesticis et alienis, dæmonibus, diabolo, omnique admota machina, his solutis omnibus, petra firmiores steterunt. Quid igitur hujusmodi vita beatius esse possit? Hoc enim non divitiæ, non corporis robur, non gloria, non potentia, neque aliud quidpiam, sed sola virtutis possessio poterit conciliare. Non potest enim, non potest certe alia reperiri vita malis omnibus libera, nisi hæc una tantum. Vos quoque testes estis, qui videtis in regia insidias, qui tumultus et perturbationes conspicitis in divitum ædibus.

[1] Matth. VII, 25.

Sed apud Apostolos nihil simile. Quid igitur, an nihil tale experti sunt? nihil-ne molestum ab aliquo sunt perpessi? Sed hoc omnium mirabilissimum est, quod multas passi sint insidias, quod multæ tempestates in eos irruperint, quæ ipsorum animum non everterunt, neque illorum constantiam fregerunt, imo etiam nudis corporibus pugnantes, vicerunt, superioresque evaserunt. Et tu itaque si velis hæc accurate observare, omnia deridebis : modo enim harum adhortationum philosophia munitus sis, nihil te in mœrorem conjicere poterit. In quo enim te lædet, is qui insidias struxerit? An pecunias auferet? sed ante minas illius jussus es illas contemnere, et ita ab illis animum abducere, ut nunquam a Domino hujusmodi quidpiam petas. Sed te in carcerem conjiciet? At ante carcerem ita te vivere præcepit, ut mundo omnino crucifixus sis. Sed male de te loquitur? Verum hoc te dolore liberavit Christus, dum tibi multam, citra laborem, patientiæ pollicitus est mercedem, atque ita te purum ad hujusmodi ira et labore reddidit, ut jusserit etiam pro inimicis orare. Sed pellit te et innumeris obsidet malis? At splendidiorem tibi parat coronam. Sed te occidit et jugulat? Sic ideo maxime tibi beneficium præstat, Martyrum tibi præmia parans, et citius te mittens in tranquillum portum, majorisque tibi retributionis dans occasionem, ac tibi providens, ut a communi illa reddenda ratione te expedias. Idque maxime omnium mirandum est, quod nempe non modo nihil lædant insidiatores, sed etiam splendidiores illos reddant quos impetunt. Cui bono quid par unquam fuerit, quando talis deligitur vita, qualis hæc sola existit? Quia enim dixerat arctam et angustam esse viam, hinc laboris consolationem afferens, ostendit magnam in illa esse securitatem, magnam voluptatem, sicut in contraria magnam pravitatem, ingens damnum. Quemadmodum enim hinc virtutis præmia monstravit, sic et ne-

quitiæ retributionem. Nam quod dicere consuevi, hoc etiam nunc dicam, ex utroque salutem auditorum ubique operatur, ex virtutis studio, et ex odio nequitiæ. Quia enim quidam futuri erant qui dicta quidem mirarentur, neque tamen bona exhiberent opera, illos præveniens terret ac dicit : etiamsi pulchra sint ea, quæ dicuntur, non sufficere tamen auditum ad salutem, sed oportere per opera obsequi : totum autem hac in re præcipue versatur, atque hic sermonem concludit, validumque ipsis timorem relinquit. Quemadmodum enim cum de virtute ageretur, non solum ex futuris incitabat, regnum memorans, cœlos, mercedem ineffabilem, consolationem, innumeraque bona, sed etiam a præsentibus, dum firmitatem immobilitatemque petræ ostendit; sic et cum de malitia agitur, non modo terret ab iis quæ expectantur, ut ab excisa arbore, igne inextinguibili, ingressu regni intercluso, ab hoc dicto : « Non novi » vos ; » sed etiam ex præsentibus, nempe ex ruina domus. Ideoque cum majori emphasi sermonem instituit, parabola illum exornans. Non enim satis erat dixisse virtute præditum invictum fore, improbum captu facilem; sed petram posuit, domum, flumina, pluviam et ventum, ac similia. « Omnis, inquit, qui audit sermones hos meos, et non facit » eos, assimilabitur viro stulto, qui ædificavit domum suam » super arenam [1]. » Recte autem stultum hunc vocavit. Quid enim stultius fuerit homine super arenam ædificante, et laborem quidem ferente, fructu vero et requie sese privante, proque hac re supplicium sustinente? Quod autem ii, qui nequitiæ se dedunt, laborent, nemini non notum est : nam raptor, adulterus, sycophanta, multum laborant multaque sustinent, ut malitiam suam ad finem deducant; sed non modo nullum referunt fructum, verum etiam damnum grande patiuntur. Nam et Paulus idipsum subindi-

[1] Matth. VII, 26.

cans dicebat : « Qui seminat in carne sua, de carne sua » metet corruptionem [1]. » Huic similes sunt qui super arenam ædificant; verbi gratia, qui in fornicatione, qui in luxuria, qui in ebrietate, qui in iracundia, qui in aliis omnibus.

IV. Talis erat Achab ; sed non talis Elias. Etenim e regione ponentes virtutes et vitia, illorum differentiam accuratius agnoscemus. Ille namque super petram ædificavit, hic vero super arenam. Ideoque rex cum esset, Prophetam metuebat et formidabat, qui Propheta melote tantum erat indutus. Tales erant Judæi, sed non Apostoli. Quamobrem hi pauci cum essent et vincti, firmitatem petræ ostendebant; illi vero etsi multi et armati, infirmitatem arenæ. Dicebant enim : « Quid faciemus hominibus istis [2] ? » Videsne illos in angustia versari; non autem eos qui captivi erant et vincti, sed qui detinebant et vinxerant? Quo quid insolentius videatur? Tu detines et dubitas? jure quidem. Quia enim omnia super arenam ædificaverant; ideo infirmiores omnibus erant. Idcirco dicebant denuo : « Quid » facitis volentes inducere super nos sanguinem hominis » hujus [3]? » Quid dicit? Tu cædis, terres, lædis, et tu times? Tu judicas, et tu tremis? Sic infirma est malitia. Sed Apostoli non sic : « Non possumus nos quæ audivimus, » et vidimus non loqui [4]. » Vidisti-ne animum sublimem? Vidisti-ne petram fluctus ridentem? Vidisti-ne domum immobilem? Quodque mirabilius, non modo timidi non erant, quod insidiæ ipsis pararentur, sed etiam majorem fiduciam capiebant, illosque in majorem angustiam conjiciebant. Nam qui adamantem percutit, ipse est qui percutitur, et qui contra stimulum calcitrat, ipse est qui pungitur, et gravia accipit vulnera; et qui virtute præditis insidiatur, ipse est qui periclitatur. Malitia quippe tanto

[1] Galat. vi, 8. — [2] Act. iv, 16. — [3] Id. v, 28. — [4] Id. iv, 20.

infirmior efficitur, quanto magis contra virtutem aciem instruit. Ac quemadmodum qui ignem ligat in vestimento, flammam quidem non extinguit, sed vestimentum consumit; sic qui virtute præditos lædit, detinet, ligat; illos quidem splendidiores efficit, sese vero perdit. Etenim quanto graviora passus fueris, dum probe vitam ducis, tanto fortior evadis; quanto magis enim philosophiam colemus, tanto magis nullius egebimus : et quanto magis nullo egebimus, tanto fortiores erimus, et omnibus superiores : talis erat Joannes. Quamobrem nemo illi molestiam creabat; ille autem molestus erat Herodi, et qui nihil habebat, adversus regnantem insurrexit, qui diademate purpura multoque ornatu fulgens, omnibus nudatum timebat formidabatque, neque illum capite truncatum poterat sine metu respicere. Quod enim etiam post mortem non parvo timore affectus esset, audi quid dicat : « Hic est Joannes, quem occidi ego [1]. » Illud autem, « Occidi, » non est vox sese efferentis, sed metum suum solantis, et turbato animo suadentis, ut recordaretur homicidii in illum perpetrati. Tanta est virtutis fortitudo, ut etiam post mortem viventibus sit potentior. Ideoque ad eum dum viveret, qui multis erant pecuniis instructi, accedentes dicebant : « Quid faciemus? » Tot habetis, et ab eo qui nihil habet vultis ediscere viam vestræ felicitatis? A paupere divites? ab eo qui ne domum quidem habet, milites? Talis quoque erat Helias. Quamobrem cum eadem libertate ac fiducia populo loquebatur : ille namque dicebat, « Genimina viperarum [2] : » hic vero, « Usquequo » claudicatis utroque poplite vestro [3]? » Hic item dicebat, « Occidisti, et possedisti [4]; » ille vero, « Non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui [5]. » Vidisti-ne petram?

[1] Luc. IX, 9. — [2] Matth. III, 7 — [3] 3 Reg. XVIII, 21. — [4] Id. XXI, 19. — [5] Matth. XIV, 4.

Vidisti-ne arenam quomodo facile decidat? quomodo calamitatibus cedat, quomodo subvertitur, etsi apud regem, etsi apud populum sit, etsi cum potentia? Illos enim, qui se adeunt, omnium stolidissimos reddit. Neque solum decidit, sed et cum multa calamitate. Etenim « Facta est, » inquit, ruina ejus magna valde [1]. » Neque enim in re vilis pretii periculum est, sed de anima agitur, de amissione cœlorum, et bonorum immortalium. Imo vero etiam ante illa omnia miseriorem hic vitam ducet ille malitiæ sectator, in mœroribus assiduis, timoribus, sollicitudinibus, certaminibus vitam agens : quod Sapiens quispiam subindicans dicebat : « Fugit impius nemine persequente [2]. » Hujusmodi quippe homines umbras tremunt, amicos suspectos habent, hostes, servos, notos sibi, ignotos, et ante supplicium hic extremas dant pœnas. Hæc porro omnia significans Christus dicebat : « Fuit ruina illius magna » valde : » consentaneo fine hæc pulchra præcepta claudens, et vel admodum incredulis suadens etiam ex præsenti rerum statu, ut fugiant nequitiam. Etiamsi enim major sit de futuris sermo, attamen hic magis idoneus sermo est ad crassiores homines cohibendos et a nequitia abducendos. Ideoque tali fine sermo clausus est, ut menti hærentem hinc utilitatem carperent. Hæc itaque omnia scientes tam præsentia quam futura, fugiamus malitiam, virtuti studeamus, ne frustra laboremus, sed et hic securitate fruamur, et illic gloriæ consortes simus. Quam utinam omnes consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Matth. VII, 27. — [2] Prov. XXVIII, 1.

HOMILIA XXV.

CAPUT VII.

Et factum est, cum consummasset Jesus sermones istos, mirabantur turbæ super doctrina ejus [1].

I. Certe [2] consequens erat, ut de oneroso sermone dolerent, torperentque ob præceptorum sublimitatem. Jam vero tanta erat docentis virtus, ut multos eorum caperet, atque in admirationem ingentem abriperet, suaderetque propter voluptatem ex sermone partam (2), ut ne postquam finem dicendi fecerat, ab illo discederent. Neque enim cum ex monte descendit, auditores abscesserunt, sed totum auditorum theatrum secutum est : tantum illis indiderat doctrinæ suæ amorem. Admirabantur autem maxime illius potestatem. Non enim ad alium dicta referens loquebatur ut Moyses, sed ubique ostendebat seipsum esse qui auctoritatem haberet. Nam cum leges sæpe pronuntiaret, adjiciebat : « Ego autem dico vobis : » et cum diem illum commemoraret, seipsum monstrabat judicem, et per supplicia et per præmia. Atqui hinc consequens videbatur esse, ut illi turbarentur. Nam si Scribæ, qui viderant illum per opera potentiam suam ostendere, lapidibus eum impetierunt et expulerunt, quomodo ubi verba tantum erant, quæ illam exhiberent, non verisimile erat hæc illis offendiculo fore, cum maxime hæc in exordio dicerentur, priusquam ille potentiæ suæ experimentum dedisset? Attamen nihil horum patiebantur : quando enim animus pro-

[1] Matth. VII, 28. — [2] Vide D. Guillon, tom. XII, pag. 436-443, et tom. XIV, pag. 75-80.

bus et frugi est, veritatis doctrinæ facile obtemperat. Quapropter illi quidem etiamsi ejus potentiam signa prædicarent, offendebantur; hi vero sermonem tantum audientes, obtemperabant et sequebantur. Hoc enim subindicans Evangelista dicebat: « Secutæ sunt eum turbæ multæ; » non aliqui ex principum et Scribarum numero, sed quotquot a nequitia liberi erant, sinceroque animo. Per totum autem Evangelium hos vides ipsi hærentes. Nam cum loquerentur, silentes audiebant, non interrumpentes, non interpellantes loquentem, non tentantes, nec occasionem captantes, quemadmodum Pharisæi. Post habitam porro concionem admirabundi sequebantur. Tu vero mihi consideres velim Domini prudentiam, quomodo variet ad audientium utilitatem, quomodo a miraculis ad verba, et mox a verbis ad miracula transeat. Nam priusquam ad montem ascenderet, multos curavit, ut iis quæ dicenda erant viam pararet. Et postquam hanc longam quæstionem absolverat, rursus ad miracula venit, factis dicta confirmans. Quia enim « Tanquam potestatem habens docebat [1], » ne hic docendi modus fastum saperet aut ostentationem, operibus idipsum facit, et tanquam potestatem habens, morbos curat, ut ne ultra turbarentur ipsum videntes ita docentem, cum miracula sic ederet. « Cum descendisset enim de monte, secutæ sunt eum turbæ multæ, et accessit leprosus dicens : Domine, si vis, potes me mundare [2]. » Magna prudentia et fides accedentis : neque enim doctrinam interpellavit, neque auditorum theatrum secuit, sed opportunum expectavit tempus, et ubi Christus descendisset, accessit. Nec perfunctorie, sed multo cum fervore, et ante genua ejus ipsi supplicat, ut ait alter Evangelista, ac cum sincera fide, et congruenti circa illum opinione. Neque enim dixit : « Si Deum precatus fueris, » neque, « Si oraveris ; » sed,

[1] Matth. VII, 29. — [2] Id. VIII, 1, 2.

« Si vis, potes me mundare [1]. » Neque dixit : « Domine, munda me, » sed ipsi cuncta committit, atque curandi dominum illum esse et potestatem ejus summam testificatur. Quid igitur, inquies, si falsa erat leprosi opinio? illam confutare oportuit, ipsumque increpare ac corrigere. Num igitur illud fecit? Nequaquam : imo dictum confirmat et roborat. Ideoque non dixit : « Mundare; » sed, « Volo, » mundare [2]; » ut non illius opinione, sed Christi sententia dogma firmaretur. At non sic Apostoli : sed quomodo? quia populus totus stupebat, dicebant illi : « Quid nobis » attenditis, quasi propria virtute vel potestate fecerimus » hunc ambulare ? » Dominus vero, etsi multa modeste sæpe dixerat, quæ gloriæ suæ inferiora essent, idque ut veritatis doctrinam firmaret, quid dicit hic iis qui de potestate ipsius stupebant ? « Volo, mundare : » Etsi cum tot tantaque signa fecisset, nunquam sic locutus fuisse videatur.

II. Hic vero, ut et populi et leprosi de potestate sua opinionem firmaret, ideo præmisit, « Volo. » Neque dixit, ut non faceret; sed statim opus secutum est. Si vero ille non bene dixisset, si blasphemiam protulisset, cohibendum erat opus. Nunc autem jussa natura cessit cum ea qua par erat celeritate, imo majore, quam Evangelista expresserit. Nam illud « Statim, » longe tardius est, quam operis celeritas fuit. Neque solum dixit: « Volo, mundare, » sed etiam « Ex» tendens manum apprehendit eum. » At quod magis inquisitione dignum est. Cur voluntate ac verbo curans illum, manus tactum adjecit? Non alia de causa, arbitror, quam ut indicaret se non legi subjectum, sed supra legem esse; ac mundo deinceps nihil immundum fore. Elisæus quippe legi obsequens Naamanum ne respexit quidem, ut autem offensum audivit, quod non egressus esset, nec se tetigisset, ut legem accurate servaret, domi manens, misit eum

[1] Marc. I, 40. — [2] Matth. VIII, 3.

ad Jordanem, ut sese ablueret. Dominus vero ostendit se non ut servum, sed ut dominum curare, tangitque leprosum. Neque enim manus per lepram immunda facta est; sed leprosum corpus a sancta manu mundatum est. Non enim corpora curaturus tantum advenerat, sed animam quoque ad philosophiam deducturus. Sicut ergo non lotis manibus manducare, non ultra prohibitum esse dicit, cum optimam illam de ciborum indifferentia legem inducit; sic et hoc loco agit, docetque animum oportere curari, sublatisque externis illis purificationibus, illam esse abstergendam, ipsiusque tantum lepram esse timendam, quæ est peccatum. Nam leprosum esse, nullum ad salutem impedimentum affert. Primus ipse leprosum tangit, et nemo criminatur. Neque enim corruptum erat tribunal, neque invidia correpti spectatores erant. Ideoque non modo non calumniati sunt; sed stupore perculsi de miraculo, cesserunt, ex dictis et factis invictam ejus potentiam adorantes. Cum corpus ergo curasset, præcepit ut nemini diceret, sed « Ostenderet se sacerdoti, et munus offerret, quod præ» cepit Moyses in testimonium illis[1]. » Quidam dicunt ideo illum præcepisse ut nemini diceret, ne maligne agerent circa mundationis examen; sed hæc insipienter admodum suspicantur. Neque enim ita mundavit, ut aliquis maneret de mundatione dubitandi locus. Sed nemini dicere jubet, docens ut a fastu et ambitione abstineatur. Certe noverat ille ipsum non esse taciturum, sed benefactorem esse celebraturum. Attamen quod penes se erat fecit. Cur ergo, inquies, alibi publicare jussit? Non secum pugnans, neque contraria jubens, sed ut doceret gratos esse oportere. Neque enim ibi præcepit ut se celebrarent, sed ut darent gloriam Deo. Per hunc quidem leprosum docens nos ut sine fastu simus et vanam gloriam fugiamus; per illum vero, ut

[1] Matth. VIII, 4, et Levit. XIV, 2.

grati et beneficiorum memores, atque nos instituens ubique ut laudem Domino referamus. Quia enim homines, ut plurimum, cum morbo laborant, Dei recordantur; morbo autem depulso, segniores evadunt; jubens et ægros et sanos assidue in mente Dominum habere, dicit : « Da gloriam » Deo. » Cur autem præcepit ut ostenderet se sacerdoti, et donum offerret? Ut hic legem impleret. Neque enim ubique solvebat illam, ut nec semper servabat : sed modo illud, modo aliud. Illud ut futuræ philosophiæ viam pararet; istud ut impudentem interim Judæorum linguam coërceret, et ad illorum infirmitatem se demitteret. Ecquid miraris, si in principio id egerit, quando et Apostoli postquam jussi sunt ad gentes migrare, et portas aperire ad doctrinam per totum orbem spargendam, legem excludere, præcepta renovare, vetera abrogare omnia ; modo legem servare, modo illam transgredi deprehenduntur? Et quid hoc, inquies, ad legis custodiam confert, quod dicat : « Ostende » te sacerdoti? » Non parum confert. Erat quippe lex vetus, ut leprosus mundatus, ne sibi probandæ mundationis auctoritatem arrogaret, sed se ostenderet sacerdoti, ipsiusque rei demonstrationem præberet, ut ipsius calculo mundis annumeraretur. Nisi enim sacerdos dixisset mundatum fuisse leprosum, is cum immundis extra castra mansisset. Ideo ait : « Ostende te sacerdoti, et offer donum, quod præ» cepit Moyses. » Non dixit : « Quod præcepi ego ; » sed interim ad legem remittit, ut undique os ipsorum claudat. Ne dicerent enim ipsum sibi sacerdotum honorem rapuisse, opus ipse implevit, probationem ipsis remisit, et illos miraculorum suorum judices constituit. Tantum abest, inquit, ut pugnem vel cum Möyse, vel cum sacerdotibus, ut eos, qui a me beneficio affecti sunt, mittam qui illis obtemperent.

III. Quid porro illud est, « In testimonium illis? » In redargutionem, in accusationem, si non probe se gesserint.

Quia enim dicebant : « Ut seductorem et deceptorem persequimur, ut Deo adversarium et legis transgressorem. Tu mihi, inquit, testis eris illo tempore me non esse legis transgressorem : nam postquam te curavi, te ad legem remitto, atque ad sacerdotum probationem, » id quod erat colentis legem, et Moysem honorantis, nec antiquis dogmatibus adversantis. Quod si nihil inde lucri percipere debebant, hinc maxime tamen discas quantus penes illum sit legis honor, quia cum præsciret illos nihil inde fructus percepturos esse, tamen quæ penes se erant omnia implebat. Nam hoc ipsum præsciebat et prædicebat. Neque enim dicebat, in emendationem eorum, neque in doctrinam eorum ; sed, « In testimonium illis; » id est, in accusationem, in confutationem et in testimonium, quod tibi a me omnia facta sint. Cum præscirem eos sine emendatione mansuros, ne sic quidem quæ facere oportebat omisi; illi vero in malitia sua perstiterunt. Hoc et alibi dicitur : « Prædicabi» tur hoc evangelium in universo mundo, in testimonium » omnibus gentibus, et tunc veniet finis [1], » gentibus scilicet non obedientibus, non obtemperantibus. Ne quis enim diceret : « Cur omnibus prædicas, cum non omnes credituri sint? » Ut omnia mea, ait, præstitisse videar, et nemo me postea incusare possit, quod non audierit. Nam ipsa prædicatio testimonium contra feret, nec poterunt postea dicere : « Non audivimus : » nam sermo pietatis in fines orbis terræ progressus est [2].

IV. Hæc igitur nos quoque cogitantes, quæ nostra sunt omnia erga proximum impleamus, Deoque semper gratias agamus. Etenim absurdum esset, cum quotidie ejus beneficiis fruamur, ne verbo quidem ejus gratiam confiteri, cum maxime confessio illam magnam nobis utilitatem afferat. Neque enim ille rebus eget nostris, sed nos ejus opibus

[1] Matth. xxiv, 14. — [2] Psal. xviii, 5.

egemus. Nam gratiarum actio illi quidem nihil adjicit, sed nos ipsi magis familiares facit. Nam si hominum beneficia in mentem revocemus, magis eorum amore succendimur, multo magis si Domini erga nos beneficia assidue in mente versemus, ad ejus mandata servanda studiosiores erimus. Ideo Paulus dicebat : « Grati estote [1]. » Beneficii enim optima custodia est beneficii memoria, et assidua gratiarum actio. Ideoque horrenda illa mysteria, tam salutaria, quæ in singulis collectis celebramus, Eucharistia appellantur, quia beneficiorum multorum commemoratio sunt, caputque ipsum divinæ providentiæ ostendunt, nosque per omnia apparant ad gratias agendas. Nam si ex Virgine nasci magnum est miraculum, ac stupore perculsus Evangelista dicebat : « Hoc autem totum factum est [2]; » immolari pro nobis in quo, quæso, statuemus loco. Nam si nasci « Totum » vocatur, crucifigi, et sanguinem pro nobis effundere, ac seipsum dare in cibum et convivium spirituale, quo nomine appellandum? Gratias ergo illi assidue agamus; hoc præcedat et verba et opera nostra. Gratias autem agamus non pro nostris tantum, sed etiam pro alienis bonis; ita enim et invidiam tollere poterimus, charitatemque fovere, sincerioremque facere. Neque enim poteris deinceps invideri in iis, de quibus gratias agis Domino. Idcirco sacerdos pro orbe, pro iis qui ante fuerunt, pro iis qui nunc sunt, pro iis qui jam nati, pro futuris nos gratias agere jubet, sacrificio illo proposito. Hoc enim nos et a terra liberat, et in cœlum transfert. Angelosque ex hominibus facit. Nam et illi statuto choro, pro beneficiis nobis collatis gratias agunt Deo dicentes : « Gloria in excelsis Deo, et in terra pax, in » hominibus beneplacitum [3]. » Et quid ad nos, inquies, qui nec in terra, nec homines sumus? Imo maxime ad nos :

[1] Colos. III, 15. — [2] Matth. I, 22. — [3] Luc. II, 14.

nam ita instituti sumus, ut conservos diligamus, ita ut illorum bona, nostra esse existimemus.

V. Ideo et Paulus in Epistolis suis ubique pro orbis totius bonis gratias agit. Nos itaque pro nostris, pro alienis, pro parvis, pro magnis assidue gratias agamus. Etiamsi enim parvum sit id quod datur, vel hinc magnum efficitur quod a Deo datum sit; imo vero nihil parvum ab illo datur, non solum quod ab illo præbeatur, sed etiam ipsa natura sua. Ut autem alia omnia mittam, quæ arenam numero vincunt, quid par est pro nobis factæ œconomiæ, sive incarnationi? Quod enim illi pretiosissimum omnium erat, Unigenitum filium pro nobis inimicis dedit : nec dedit modo nobis, sed et illum in mensam nobis apposuit, omnia pro nobis faciens, et dando, et nos pro his gratos efficiendo. Quia enim ut plurimum ingratus est homo, ubique ipse suscipit et apparat ea quæ ad nostram sunt utilitatem. Et quod Judæis agebat, ex locis, temporibus et festis beneficia ipsis in memoriam revocans, idipsum etiam hic fecit, ex sacrificii modo ad perennem beneficii hujusce memoriam nos inducens. Sic nemo ita studuit nos probos, magnos et per omnia gratos efficere, ut qui nos fecit Deus. Quapropter nos et invitos sæpe, et plurima ignorantes beneficiis afficit. Si autem id quod dictum est miraris, non in obscuro quopiam viro, sed in beato Paulo id contigisse ostendam. Etenim Beatus ille multis periculis et ærumnis exercitatus, sæpe rogabat Deum ut ab se tentationes auferret : verumtatem non ad petitionem, sed ad utilitatem ejus respexit Deus : idque declarans ait : « Sufficit tibi gratia » mea; nam virtus mea in infirmitate perficitur [1]. » Itaque priusquam illi causam explicaret, invitum afficiebat beneficio, etiam ignorantem. Quid igitur magnum poscit, cum

[1] 2 Cor. XII, 9.

de tanta providentia gratos nos esse jubet? Obtemperemus itaque, et hoc ubique servemus. Etenim Judæos nihil sic perdidit, quam quod ingrati essent : multasque illas et frequentes plagas nihil aliud quam hoc induxit : imo etiam ante plagas animam eorum perdidit et labefactavit. « Ingrati » enim spes ut hibernalis pruina [1], inquit : » Ita torpere et emori cogit animam, ut illa corpora. Hoc vero procedit ex arrogantia, quod se quis putet dignum beneficio. Contritus autem, non pro bonis tantum, sed etiam pro iis, quæ adversa putantur, gratias habebit Deo, et quantumvis patiatur, non se tamen aliquid indigne passum putabit. Et nos itaque quanto magis in virtute proficiemus, tanto magis nos ipsos conteramus. Etenim hoc maxime virtus est. Sicut enim quanto acutius videmus, tanto magis ediscimus quantum a cœlo distemus; sic quanto magis in virtute proficimus, tanto magis docemur quantum sit inter Deum et nos intervallum. Nec sane minima pars est philosophiæ, cum meritum nostrum dignoscere possumus. Hic enim seipsum maxime novit, qui se nihil esse existimat. Ideoque David et Abraham, cum ad summum virtutis fastigium ascendissent, tunc maxime hanc exercuere virtutem : et hic quidem se pulverem et cinerem, ille vero se vermem vocabat : ac similiter omnes Sancti se miseros prædicant : contra vero is, qui arrogantia extollitur, sese maxime omnium ignorat. Quamobrem de superbis vulgo dicere solemus : « Non se novit, se prorsus ignorat. » Qui vero se ignorat, quem novit? Quemadmodum enim qui seipsum noverit, omnia cognoscet; sic qui se ignorat, neque alia noverit. Talis ille erat qui dicebat : « Supra cœlos » ponam solium meum [2]. » Quia enim seipsum ignoravit, cætera quoque omnia ignoravit. At non Paulus, qui se abortivum et minimum Sanctorum appellabat, neque post

[1] Sap. XVI, 25. — [2] Isaï. XIV, 13.

tot tantaque præclara opera se Apostoli nomine dignum esse putabat. Hunc itaque æmulemur et imitemur. Imitabimur autem si a terra ac terrenis negotiis liberemur. Nihil enim ita ignorantiam sui parit, ut sæcularium rerum affectus : nihilque ita sæcularium rerum affectum parit, ut ignorantia sui, siquidem unum pendet ab altero. Sicut enim is, qui externam gloriam amat, et præsentia magna esse putat, etiamsi id millies tentaverit, huic non seipsum nosce conceditur; sic qui seipsum despicit, se facile cognoscet. Cum vero sese didicerit, ad cæteras omnes virtutis partes procedet. Ut igitur pulchram hanc scientiam adipiscamur, liberati a rebus fluxis omnibus, quæ magnam in nobis succendunt flammam, et vilitatem nostram notam habentes, omnem exhibeamus humilitatem atque philosophiam, ut et præsentia et futura bona consequamur, gratia et misericordia Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri gloria, imperium, honor, cum sancto, bono et vivifico Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXVI.

CAPUT VIII.

Cum autem ingressus esset Capharnaum, accessit ad eum centurio, rogans eum, et dicens : Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, et male torquetur [1].

I. Leprosus [2] quidem cum descendisset de monte accessit : hic vero centurio postquam intrasset in Capharnaum. Cur ergo neque hic, neque ille in montem accesserunt ? Non ob

[1] Matth. VIII, 5, 6. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIV, p. 81-86.

segnitiem : nam uterque fide ardebat; sed ne docentem interpellarent. Accedens autem dixit : « Puer meus jacet » in domo paralyticus, et male torquetur. » Quidam dicunt eum, ut sese excusaret, causam dixisse cur eum non adduxisset. Non enim poterat, inquiunt, paralyticus qui torquebatur, et extremum jam efflabat halitum, gestari. Nam eum jam in extremis fuisse narrat ita Lucas : « Et » moriturus erat [1]. » Ego vero id puto signum esse magnæ illius fidei, et multo majoris, quam eorum qui per tectum demiserunt. Quia enim probe sciebat solo Domini præcepto jacentem surgere posse, superfluum putabat esse ipsum adducere. Quid igitur Jesus? Quod nusquam fecerat, hic fecit. Cum enim ubique supplicantium voluntatem sequeretur, hic prosilit, nec se curaturum tantum, sed domum quoque venturum pollicetur. Id vero facit ut centurionis virtutem discamus. Nisi enim hoc promisisset, sed dixisset : « Vade, sanetur puer tuus » nihil horum cognosceremus. Idipsum etiam erga Phœnissam mulierem fecit, etsi contrario modo. Hic enim nec vocatus in domum se esse venturum sponte dicit, ut discas centurionis fidem multamque humilitatem : in Phœnissa vero donum denegat, ipsamque perseverantem in dubium conjicit. Nam cum sagax et peritus sic medicus, contraria contrariis elicere novit. Et hic quidem per spontaneum adventum, illic vero per diuturnam dilationem et repulsam fidem mulieris aperit. Sic etiam erga Abrahamum fecit dicens : « Non celabo puerum meum Abraham [2]. » Ut discas illius amorem, et quantam de Sodomis providentiam gereret : et qui ad Lotum missi erant, ingredi domum ejus nolunt, ut Justi hospitalitatem edisceres. Quid igitur ait centurio? « Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum [3]. » Audiamus quotquot volumus Christum excipere, ut nunc

[1] Luc. vii, 2. — [2] Gen. xviii, 17. — [3] Matth. viii, 8.

etiam possumus. Audiamus et imitemur, ac cum pari illum studio excipiamus : cum enim pauperem esurientem et nudum excipis, illum et excepisti et aluisti. « Sed tantum » dic verbo, et sanabitur puer meus [1]. » Vide centurionem perinde atque leprosum veram de Christo habuisse opinionem. Nam et ipse quoque non dixit : «Roga;» non dixit : «Precare, supplica ; » sed solum, « Impera. » Deinde timens ne per modestiam renueret, dixit : « Nam et ego homo sum sub » potestate constitutus, habens sub me milites ; et dico » huic : Vade, et vadit : et alii : Veni, et venit : et servo meo : » Fac hoc, et facit [2]. » Et quid inde, inquies, si centurio sic suspicatus sit? Nam id quæritur, si hoc Christus protulerit, et confirmaverit. Pulchre et admodum prudenter dicis. Ergo hoc ipsum videamus : nam inveniemus idipsum quod in leproso hic factum esse. Quemadmodum enim leprosus, « Si vis, » dixit, neque ex leproso tantum confirmatur Christi potentia, sed etiam ex Christi voce : non modo enim ejus opinionem non refutavit, sed etiam confirmavit, cum id, quod superfluum videbatur esse, adjecit, et dixit : « Volo, mundare, » ut ejus sententiam firmaret. Sic et hoc loco explorandum est num quid simile factum sit : nam inveniemus idipsum hic accidisse. Cum enim centurio talia dixisset, et tantæ potestati testimonium dedisset, non modo non reprehendit, sed et approbavit, imo amplius quidpiam fecit. Neque solum dixit Evangelista Christum ejus dicta laudasse ; sed et laudis sublimitatem indicans, dixit eum admiratum esse, neque tantum admiratum esse, sed etiam omni præsente populo, aliis exemplum dedisse, ut illum imitarentur. Vides-ne quomodo singuli, qui testificabantur ipsi, potentiam ipsius mirabantur, et stupebant turbæ de doctrina ejus, quia tanquam potestatem habens docebat, nec solum non re-

[1] Matth. VIII, 8. — [2] Ibid. 9.

prehendit, sed etiam cum eis de monte descendit, ac leproso mundato, illorum de se opinionem firmavit. Dicebat ille : « Si vis, potes me mundare ; » Nec modo illum non increpavit ; sed etiam ut ipse dixerat, sic ille curavit. Rursum hic centenarius dicebat : « Dic verbo tantum, et sanabitur puer meus : et admirans ipsum dicebat : Non inveni tantam fidem in Israël [1]. »

II. Ut autem contrario exemplo illud ediscas. Quoniam Martha nihil horum dixerat, sed contrarium : « Quodcumque poposceris a Deo, dabit tibi [2] : » non modo non laudata est, etiamsi nota Christo esset ab eoque diligeretur, et ipsa admodum coleret eum ; sed etiam ab ipso emendata fuit, ut quæ non bene dixisset. Nam dicebat illi : « Nonne dicebam tibi : Si credideris, videbis gloriam Dei [3] ? » sic illam reprehendens quod nondum credidisset. Ac rursum, quia dicebat : « Quæcumque petieris a Deo, dabit tibi Deus : » illam a tali opinione abducens docensque sibi non opus esse ut ab alio acciperet, sed esse se bonorum fontem, dixit : « Ego sum resurrectio et vita [4]. » Id est, non ab alio operandi vim expecto, sed ex meipso omnia facio. Propterea centurionem miratur, totique populo ipsum anteponit, regni honore donat, aliosque ad eum imitandum provocat. Ut vero discas ipsum ideo hæc dixisse, ut cæteros ad fidem similem institueret, audi Evangelistæ diligentiam, quomodo nempe idipsum subindicaverit ; nam ait : « Conversus Jesus, sequentibus se dixit : Non inveni tantam fidem in Israël. » Ergo magna de illo existimare, id maxime et fidem, et regnum cœlorum, et alia bona conciliat. Neque enim verborum tenus ipsum laudavit, sed propter fidem ejus ægrum ipsi sanum restituit, splendidamque ipsi nectit coronam, ac magna promittit dona his verbis : « Multi ab oriente et occidente venient, et recumbent cum Abraham

[1] Matth. VIII, 10. — [2] Joan. XI, 22. — [3] Ibid. 42. — [4] Ibid. 25.

» et Isaac et Jacob. Filii autem regni ejicientur foras[1]. » Quia enim multa exhibuerat miracula, cum majori deinceps fiducia et libertate ipsos alloquitur. Deinde ne quis putaret se ex adulatione illa dixisse, utque omnes discerent illo vere animo fuisse centurionem, ait : « Vade, ut credi- » disti, fiat tibi[2]. » Statimque ipsum opus secutum est, quod illius animum et voluntatem testificaretur. « Et sanatus est » puer ejus ab hora illa[3]. » Quod etiam in Syrophœnissa contigit : nam dixit illi : « O mulier, magna est fides tua, » fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia ejus[4]. » Quia vero Lucas hoc miraculum narrans, alia multa inserit, quæ videntur aliquam offerre differentiam, hæc excutienda et solvenda nobis sunt. Quid ergo dicit Lucas ? Ipsum misisse seniores Judæorum, rogantes ut veniret. Matthæus vero ait accedentem ipsum dixisse : « Non sum dignus. » Quidam vero dicunt non esse eumdem ipsum, etsi multa sint utrinque similia. De illo namque dicit : « Synagogam nobis » ædificavit, et gentem diligit : » de autem hoc dicit Jesus : « Neque in Israël tantam fidem inveni. » De illo autem non dixit : « Multi venient ab oriente, » unde verisimile sit ipsum Judæum fuisse. Quid ergo dicemus ? Sic facilem esse solutionem : quæritur autem utrum sit vera. Mihi certe videtur eumdem ipsum esse. Quomodo ergo, inquies, Matthæus dicentem illum perhibet, « Non sum dignus ut in- » tres sub tectum meum. » Lucas vero ait misisse vocatum ut veniret ? Videtur mihi Lucas adulationem judaïcam subindicare, hominesque in calamitate versantes instabiles esse, subindeque consilium mutare. Verisimile quippe est centurionem, cum abire vellet, detentum fuisse a Judæis adulantibus dicentibusque : « Nos ibimus et adducemus eum. » Vide itaque adhortationem illorum adulatione plenam. « Diligit » enim, inquiunt, gentem nostram, et synagogam nobis con-

[1] Matth. VIII, 11, 12. — [2] Ibid. 13. — [3] Ibid. — [4] Id. XV, 28.

» struxit[1]. » Neque sciunt unde virum laudare par sit. Nam cum oportuisset dicere : « Voluit ipse ire rogatum, nos autem retinuimus, calamitatem considerantes, et corpus illud domi jacere videntes, » atque sic ejus fidei magnitudinem exponere, illi utique hoc non dicunt, neque enim volebant, invidia nempe moti, viri fidem declarare. Sed maluerunt ejus virtutem obtegere, pro quo supplices accedebant, ne videretur magnus esse is qui rogaret ; neu fidem ejus prædicantes, sic rem, pro qua venerant, perficerent. Livor enim mentem excæcare solet. Sed qui secreta novit, invitis illis virum celebravit. Quod autem illud verum sit, audi Lucam ipsum interpretem, qui sic ait, illo non longe distante, misisse illum qui dicerent : « Domine, noli vexari : non enim » sum dignus ut sub tectum meum intres[2]. » Cum enim a Judæorum molestia liber fuit, tunc misit qui dicerent : « Ne putes me ex segnitie non venisse ; sed me non dignum existimavi, qui te reciperem domi. »

III. Etsi vero Matthæus dicat, non per amicos, sed illum ipsum hæc dixisse, nihil id ad rem facit : quæritur enim solum num uterque viri studiosam voluntatem declaraverit, consentaneamque circa Christum ejus opinionem. Verisimile autem est, postquam amicos misisset, venisse ipsum illudque dixisse. Quod si hoc non dixerit Lucas, at neque illud Matthæus : non quod mutuo in narratione pugnent, sed quod alter prætermissa ab altero narret. Vide autem quo pacto fidem ejus Lucas alio modo prædicet dicens : « Moriturus erat puer. « Attamen neque hoc illum in desperationem conjecit, nec a spe detrusit ; sed sic etiam superstitem fore speravit. Quod si Matthæus quidem narret Christum dixisse se tantam in Israël non invenisse fidem ; quo declarat ipsum Israëlitam non fuisse, Lucas vero ipsum synagogam ædificasse : neque hæc pugnantia sunt. Potuit enim

[1] Luc. VII, 5. — [2] Ibid. 2.

non Judæus synagogam struere, gentemque diligere. Tu ejus ne perfunctiore dicta ejus explores, sed præfecturam vero adjice, et tunc viri virtutem perspicies. Etenim tantus vulgo est eorum qui præfecturas gerunt fastus, ut ne quidem in calamitatibus sese deprimant. Nam is, qui apud Joannem memoratur, illum in domum trahit et dicit : « Descende, » priusquam filius meus moriatur [1]. » Hic vero non ita : sed tam illo, quam iis qui per tectum lectulum demiserunt, præstantior est. Non enim corporalem præsentiam requirit, neque prope medicum ægrotum detulit, id quod tamen non parvam existimationem præ se ferret ; sed ea, quæ Deum decebat, opinione fultus ait : « Dic verbo solum. » Neque initio dicit : « Dic verbo ; » sed ægritudinem tantum declarat : ob magnam quippe humilitatem non putabat Christum statim rem concessurum, et domum petiturum esse. Ideo cum ipsum audivit dicentem : « Ego veniens curabo eum, » tunc ait : « Dic verbo. » Neque illum ita mœror turbavit ; sed etiam in calamitate philosophabatur ; non tam respiciens ad pueri valetudinem, quam ne quid ipse minus decenter faceret. Quanquam non ipse petebat, sed Christus sese obtulit. Attamen sic quoque timuit ne ultra quam dignitas sua postularet acciperet, neve rem gravem subiret. Vidistine ejus prudentiam, perpende Judæorum stultitiam dicentium : « Dignus est cui gratiam conferat. » Cum oporteret ad misericordiam Jesu confugere, illi dignitatem obtendunt, neque quo pacto obtendere oportuit sciunt. Verum, non ita ille ; sed se omnino indignum dicebat esse, non modo beneficii, sed etiam qui Christum domi reciperet. Quamobrem cum dixisset : « Puer meus jacet, » non subjunxit, « Dic ; » metuens ne indignus esset tali dono. Sed calamitatem solum declaravit. Quia vero vidit Christum sese ad eundum parantem, ne sic quidem ille in rem obla-

[1] Joan. IV, 48.

tam insiliit : sed adhuc in gradu sibi congruenti mansit. Si quis vero dicat : « Cur Christus illum non pariter honoravit ? » dixerim ego magnum ipsi honorem retulisse. Primo quidem, quod animum pronamque voluntatem ostenderit, quæ maxime apparuit, quia ipse in domum ejus non venit; secundo, quod illum in regnum introduxerit, eumque toti judaïcæ genti præposuerit. Quia enim se indignum judicaverat qui Christum domi reciperet, etiam regno dignus effectus est, et eadem quæ Abraham consecutus est bona. Et qua de causa, inquies, leprosus, qui his majora exhibuerat, non laudatus est? Neque enim dixit ille : « Dic verbo ; » sed quod longe majus erat : « Velis tantummodo : » id quod de Patre ait Propheta : « Omnia quæcumque voluit fecit [1]. » Verum ille quoque laudatus est. Cum enim dixit : « Offer donum, quod præcepit Moyses in testimonium illis [2], » nihil aliud erat quam dicere : « Tu accusabis illos, quia credidisti. » Alioquin non perinde erat Judæum, atque extraneum gentilem credere. Quod enim centurio Judæus non esset, id liquet vel ex eo quod centurio esset, et quod Christus dixerit : Neque in Israël tantam fidem inveni. »

IV. Eratque profecto res magna, hominem qui extra Judæorum catalogum erat, tanta de Christo cogitasse. Nam, ut mihi videtur, supernos ille exercitus mente conceperat; morbosque, mortem aliaque omnia ita Christo subjecta esse, ut milites sibi. Quamobrem dicebat : « Nam ego homo sum sub potestate constitutus [3] ; » hoc est, « Tu Deus, ego homo ; ego sub potestate, tu non sub potestate. Si ego igitur homo et sub potestate, tanta possum ; multo magis ipse, qui et Deus est et sub potestate non est ; » vult enim ex summa præeminentia hoc illi suadere se non simile exemplum afferre, sed rei longe sublimioris. « Nam si ego, inquit, qui

[1] Psal. CXIII, 11. — [2] Matth. VIII, 4. — [3] Ibid. 9.

par subjectis sum, et sub potestate constitutus, ob parvam tamen præfecturæ auctoritatem, tanta possum, nemine repugnante, sed quæ impero omnia, diversa licet sint, executioni mandantur, « Alii enim dico : Vade, et vadit : alii » Veni, et venit, » longe majora tu poteris. » Quidam hunc locum ita legunt : « Si enim ego homo cum sim, » et interpunctione posita, subjungunt, « Sub potestate habens sub me » milites. » Tu vero consideres velim quomodo ostendat ipsum etiam morti ut servo imperare et præcipere ut dominum. Cum enim dicit : « Veni, et venit, » et, « Vade, et vadit ; » id significat : « Si jusseris non venire mortem super eum, non veniet. » Vides-ne quam fidelis esset ? Quod enim omnibus postea clarum futurum erat, omnibusque notum, hic jam palam facit, ipsum nempe habere potestatem mortis et vitæ, posseque ad portas mortis deducere ac reducere. Neque de militibus solum dixit, sed etiam de servis, quod majoris obsequentiæ erat. Attamen tantam habens fidem, se indignum putabat. Christus autem ostendens dignum illum esse, cujus domum intraret, multo majora ei contulit, ipsum admirans atque prædicans, pluraque dans quam petierat. Venit enim corporis salutem puero quærens, et accepto regno discessit. Vides-ne quomodo jam impletum erat illud : « Quærite regnum cœlorum et hæc omnia ad» jicientur vobis? » Quia enim multam fidem et humilitatem exhibuerat, et cœlum dedit, et pueri sanitatem adjecit. Nec ipsum illo tantum modo honoravit, sed etiam cum ostendit quibus ejectis ille introduceretur. Atque exinde omnibus notum facit ex fide salutem esse, non ex iis, quæ secundum legem erant, operibus. Quapropter non Judæis tantum, sed etiam gentibus hoc donum propositum erit, imo his potius quam illis. Ne putetis enim, inquit, id in centurione tantum factum esse, sed in toto orbe idip-

[1] Matth. vi, 33.

sum erit. Hoc autem dixit per prophetiam de gentibus loquens, ipsisque bonam spem offerens. Etenim ex Galilæa gentium erant qui sequebantur eum. Hæc porro dicebat, gentes non sinens animum despondere, Judæorumque fastum deprimens. Ne autem his dictis offenderet auditores, neve occasionem præberet ullam, non prius de gentibus locutus, sed occasione capta ex centurione, ne nomen quidem gentium aperte ponit. Neque enim dixit: « Multi ex gentibus; » sed « Multi ex oriente et occidente, » quod gentes utique significabat, neque tamen offendebat auditores, involutum enim erat dictum. Neque hoc tantum modo lenit hanc novam insolitamque doctrinam, sed quod sinum Abrahæ pro regno posuerit. Neque enim hoc ipsis notum nomen erat: magisque illos mordebat Abraham in medium adductus. Quapropter Joannes nihil statim de gehenna dixit; sed quod magis illos pungebat attulit: « Nolite dicere: Patrem » habemus Abraham [1]. » Cum his aliud etiam providet, ne videatur veteri vivendi instituto contrarius esse. Nam qui Patriarchas admiratur, eorumque sinus sortem bonorum appellat, hanc suspicionem omnino et radicitus tollit. Nemo itaque unam esse putet comminationem. Duplex quippe est, et illis supplicium, et his lætitia; illis quidem, non quod exciderint tantum, sed quod ex propriis exciderint: his vero non quod sortem acceperint, sed quod quam non expectabant acceperint. His tertia adjicitur, quod hi ea, quæ ad illos pertinebant, acceperint. Filios autem regni vocat illos, quibus regnum paratum erat, quod maxime illos dolore afficiebat. Postquam ostendit enim illos ex promissione in sinu Abrahæ esse, hinc illos statim excludit. Deinde quia hoc dictum lata sententia erat, id signo confirmat, quemadmodum et signa ex prædictione rerum, quæ postea evenerunt, asseruntur.

[1] Matth. III, 9.

V. Qui igitur non credit tunc sanatum puerum fuisse, is vel ex prophetia, quæ jam impleta fuit, inducatur ut credat. Nam prophetia ante eventum ex signo tunc facto nota omnibus fuit. Ideoque cum hæc ante prædixisset, tunc paralyticum erexit, ut futura ex præsentibus assererentur, et a majori minus firmaretur. Nam quod virtute præditi bonis fruantur, hisque oppositi pœnas luant, id a verisimilitudine non abhorret : imo et rationi et legum æquitati consentaneum est. Paralyticum autem firmare et curare, majus quam natura ferret erat. Attamen ad rem illam magnam atque mirabilem non parum contulit centurio, id quod etiam Christus declarans dicebat : « Vade, et sicut credidisti fiat tibi. » Vidisti ne quomodo restituta puero sanitas et Christi potentiam et centurionis fidem prædicaverit, et quod futurum erat confirmaverit? Imo vero omnia Christi potentiam prædicabant. Non enim corpus tantum pueri sanavit; sed etiam centurionis animam in fidem per miracula attraxit. Tu vero ne id tantum perpendas quod hic crediderit, ille sanatus sit, sed rei celeritatem mirare, nam hoc Evangelista declaravit : « Et sanatus est puer in illa » hora[1]. » Quod etiam de leproso dicebat : « Confestim mun» datus est[2]. » Non enim curando solum, sed etiam id inexpectato modo et in momento faciendo, potentiam ostendebat. Neque hoc modo tantum juvat utilisque est, sed quod etiam frequenter dum miracula patrat, de regno sermonem aperiat et omnes ad illud attrahat. Etenim cum se Judæos ejecturum minabatur, non ut ejiceret minabatur, sed ut metu illos in regnum per verba sua pertraheret. Quod si nihil hinc lucri fecerunt, id ipsorum crimen est, omniumque qui pari morbo laborarunt. Non enim Judæis solum id accidit, sed multis etiam eorum, qui crediderunt. Nam Judas filius regni erat et audivit cum Discipulis, « Sedebitis super sedes

[1] Matth. VIII, 13. — [2] Ibid. 3.

» duodecim[1]; » sed factus est gehennæ filius. Æthiops autem ille barbarus cum esset, ex numero eorum, qui ab oriente et occidente venerunt, cum Abraham, Isaac et Jacob corona donabitur. Id et nunc agitur. « Multi enim, inquit, erunt » primi novissimi et novissimi primi[2]. » Hoc autem dicebat, ut neque hi negligant, ac si non possint redire, neque illi quasi stantes confidant. Hoc et Joannes ab exordio prænuntiabat dicens : « Potest Deus ex lapidibus his suscitare filios » Abrahæ[3]. » Quia enim hoc eventurum erat, diu ante prænuntiatur, ut nemo de rei insolentia turbaretur. Verum ille, utpote homo, secundum captum suum hæc dicebat; Christus autem, rem quasi futuram operibus et exemplis confirmavit. Ne igitur fidamus, etsi stemus, sed nobis ipsis dicamus : « Qui videtur stare, videat ne cadat[4]. » Ne desperemus, qui prostrati jacemus, sed dicamus : « Numquid » qui cadit, non resurget[5]? » Etenim multi, qui ad ipsum cœli verticem ascenderant, qui patientiam magnam exhibuerant, desertum occupaverant, mulierem ne in somnis quidem viderant, ex parva negligentia supplanti sunt, et in ipsum nequitiæ barathrum dejecti. Alii contra ex eodem barathro in cœlum ascenderunt, atque a scena et orchestra ad angelicam vitam conversi sunt; tantamque virtutem exhibuerunt, ut dæmonas pellerent, multaque alia similia signa ederent. His exemplis plenæ sunt Scripturæ, plena hominum vita. Jam fornicarii et molles Manichæorum ora comprimunt, qui dicunt malitiam esse immotam, diaboli rem agentes, et eorum, qui virtuti operam dare vellent, manus dissolventes, vitamque omnem evertentes. Nam qui hæc persuadere conantur, non futura tantum pessumdant, sed præsentia quoque pro virili susdeque vertunt. Quomodo enim in nequitia vivens quispiam, virtuti operam dare stu-

[1] Matth. XIX, 28. — [2] Ibid. 30. — [3] Id. III, 9. — [4] I Cor. X, 12. — [5] Jer. VIII, 6.

deat, si se ad illam revertere non posse putet, si non credat se in melius posse mutari? Nam si nunc, stantibus legibus, indictis suppliciis, proposita gloria, quæ multos excitare possit; cum et gehenna expectetur, et regnum promittatur, cum improbi dedecore, boni laudibus afficiantur, vix quipiam velint virtutis sudores adire; his sublatis, quid impediet quominus omnia pessum eant?

VI. Videntes itaque fraudem nequitiamque diabolicam, ipsosque nec non eos, qui fati leges statuere satagunt, adversa sentire, et contraria legislatoribus externorum, et Dei oraculis, et naturæ ratiociniis, et communi omnium opinioni, Barbaris et Scythis et Thracibus, demumque cæteris hominibus; vigilemus, dilecti, atque illis omnibus vale dicentes, incedamus per angustam viam cum fiducia et timore; cum timore quidem, ob præcipitia utrinque posita; cum fiducia vero, ob ducem viæ Jesum. Iter agamus sobrii ac vigiles. Nam si vel paululum quis dormitet, statim se præcipitem dat. Non enim sumus perfectiores Davide, qui ex parva negligentia in peccati barathrum ruit, sed statim surrexit. Ne ergo peccantem solum respicias, sed etiam peccatum abluentem. Non enim ideo tantum hæc historia scripta est, ut lapsum respicias, sed ut surgentem mireris: ut discas post lapsum quomodo resurgere oporteat. Quemadmodum enim medici gravissimos morbos in libellis describunt, atque ita medendi methodum alios docent, ut in majoribus exercitati, minores ægritudines facilius superent; sic et Deus gravissima peccata in medium adduxit; ut qui in exiguis lapsi essent, eorum exemplo faciliorem emendandi rationem invenirent. Si enim majora remedium habuerunt, multo facilius minora. Videamus igitur qua ratione ægrotaverit, qua valetudinem recuperaverit vir ille beatus. Quæ igitur morbi ratio fuit? Mœchatus est, et occidit. Non enim vereor hæc magna

voce publicare. Nam si Spiritus sanctus non turpe existimavit esse hanc totam historiam publicare, multo magis nos illam non obscure referre debemus. Quapropter non modo hæc prædicabo, sed aliud quoque adjiciam. Etenim qui hæc occultant, viri illius virtutem obscurant : ac sicut ii qui ejus cum Goliatho pugnam tacerent, non exiguam ipsi coronam adimerent, perinde facerent qui hanc historiam prætercurrerent. Annon rem vobis inexpectatam dico? Sed tantillum præstolamini, et scietis nos hæc jure in medium protulisse. Ideo namque peccatum amplifico, idque inexpectata loquendi via, ut pharmaca parem copiosiora. Quid itaque propono? Virtutem viri, id quod gravius crimen efficit. Non enim par est in omnibus et circa omnes hac in re judicium. « Potentes enim, inquit, potenter tormenta patientur [1]. » Et, « Qui novit voluntatem domini sui, et non facit, vapulabit multis [2]. » Itaque major cognitio majoris est causa supplicii. Ideo sacerdos qui in paria, atque subditi, incidit peccata, non pares, sed multo graviores dabit pœnas. Fortasse dum me videtis amplificare crimen, tremitis et formidatis, et me quasi per præcipitia incedentem miramini. Ego vero tantum circa Justi virtutem et merita confido, ut etiam ulterius progrediar : quanto enim magis crimen augebo, tanto majoribus Davidem laudibus celebrare potero. Et quid his majus, inquies, proferre possis? Multo certe majora. Quemadmodum enim Caïni crimen non cædes modo erat, sed multis cædibus pejus; non enim alienum, sed fratrem, et fratrem non lædentem, sed læsum occidit; non post multas patratas cædes, sed ipse execrandum scelus prior invenit; sic in hoc quoque agimus exemplo, non cædes modo facinus hoc erat; non enim vir e trivio homicida erat, sed Propheta ; non lædentem, sed læsum occidit : læsus quippe

[1] Sap. VI, 7. — [2] Luc. XII, 47.

fuerat ex adulterio cum uxore : atque hoc etiam scelus addidit. Videtis-ne quomodo justo viro non parcam, et sine ullo temperamento scelera ejus recenseam? Attamen ita de illius purgatione confido, ut post tantum scelerum culmen, optem adesse Manichæos, qui hæc maxime traducunt, et Marcionistas, ut illorum ora egregie claudam. Illi namque dicunt ipsum et occidisse et mœchatum fuisse. Ego vero non id tantum dico, sed duplicem fuisse cædem demonstravi, tum quod ille jam ante læsus sit, tum quod tantæ dignitatis esset is qui occidit.

VII. Non enim par est crimen virum Spiritu sancto dignatum, tot beneficiis affectum, qui tantam potestatem erat adeptus, in tali ætate hæc facinora aggredi, atque idipsum perpetrari a viro, cui nihil eorum competat. Attamen hinc mirabilior evadit vir ille fortis, quod in profundum nequitiæ lapsus, non animo defecerit, non desperarit, non seipsum supinum projecerit, letali vulnere confossus a diabolo; sed cito, imo statim, magna cum vehementia majus inflixerit vulnus, quam acceperat. Perinde atque si in acie barbarus quispiam in cor vel in hepar strenui viri hastam infixerit, et secundam magis letalem plagam addiderit; tum ille lapsus plagarumque sanguine circumfusus, cito surrexerit, hastamque vibrans hostem confoderit, et occisum statim humi prostratum reliquerit; sic et nunc quo majorem Davidis plagam dixeris, eo mirabiliorem confossi animum ostendis, quod post vulnus tam grave, potuerit et surgere et in fronte valli stare, hostemque prosternere. Hoc vero quantum sit, sciunt omnes qui in gravia lapsi sunt peccata. Non enim ita fortis strenuique animi est recta incedentem præcurrere, (is enim comitem habet spem bonam concitantem nervos et alacritatem addentem;) ut post mille coronas, tropæa, victorias, graviter lapsum, eumdem denuo cursum repetere. Ut autem id quod dico

clarius evadat, aliud priore non minus exemplum in medium vobis proferre tentabo. Cogita mihi gubernatorem maria mille emensum, post tantam navigationem, post multas tempestates, scopulos, fluctus, multis instructum mercium sarcinis, in ipso portus ostio demersum, qui vix e tanto naufragio nudus effugere potuerit. Quo ille animo fuerit erga navigationem et marina pericula? Num ille voluerit unquam, nisi animi sit admodum strenui, vel littus, vel portum, vel navem ullam respicere? Non utique puto. Sed occultatus jacebit, diem in noctem vertens, omnique spe destitutus; maletque vitam mendicus agere, quam pristinos audire labores. At non talis fuit hic vir Beatus. Sed post tantum naufragium, post tot labores et sudores, non mansit occultus, sed navim extraxit, expansisque velis, et accepto gubernaculo, labores adiit, et majores quam prius divitias adeptus est. Quod si stare, et lapsum non semper jacere mirabile est, denuo excitari et talia perficere, quot coronis dignum non erit? Atqui multa erant quæ ipsum in desperationem conjicerent; primo, peccati magnitudo; secundo, quod non in primæva ætate, quando major erat spes reversionis, sed declinante jam ætate id passus esset. Neque enim mercator, qui ex portu egressus statim naufragium patitur, perinde afficitur dolore, atque is qui post multas peractas negotiationes in scopulum impingit. Tertio, quod post tantas collectas divitias id passus sit: etenim non parvæ illi tunc aderant mercium sarcinæ; nempe illa quæ in primæva ætate gesserat, cum pastor esset; pugna contra Goliathum, cum splendidum erexit tropæum; philosophia illa quam exhibuit erga Saülem. Evangelicam enim ostendit magnanimitatem, cum sexcenties hostem præ manibus habuerit: cui semper pepercit; maluitque patriam, libertatem, imo vitam amittere, quam sibi injuste insidiantem interficere. Post adeptum quoque

regnum non parva recte gessit. Supra memoratis addenda ejus apud omnes existimatio, nam quod a tanta gloria excidisset, non parvum animi motum excitare poterat. Non enim tantum ornabat purpuræ decus, quantum pudore suffundebat peccati tanti macula.

VIII. Scitis porro quam amarum sit cum peccata evulgantur, et quanto sit opus animo, ut a multis accusatus vir, totque habens scelerum testes, non prorsus concidat. Attamen strenuus ille vir, tela istæc omnia ab anima sua evulsit, deindeque ita claruit, ita maculas eluit, ita mundus apparuit, ut etiam post mortem nepotum suorum peccata obtegeret : et quod de Abrahamo dixerat Deus, id etiam de illo proferret; imo multo magis de Davide. De Patriarcha enim ait : « Recordatus sum testamenti mei quod » fuit ad Abraham [1] ; » hic vero non loquitur de testamento : sed quid? « Propter David puerum meum protegam hanc » civitatem [2].» Salomonem etiam, qui tanta scelera admisit, ob suam erga Davidem benevolentiam non permisit Deus e regno excidere. Tantaque erat viri existimatio, ut post tot annos Petrus in concione ad Judæos diceret : « Liceat » audenter dicere ad vos de patriarcha David, quoniam de» functus est et sepultus [3]. » Christus quoque Judæos alloquens, ostendit eum etiam post peccatum ita Spiritus gratia dignatum, ut etiam de ipsius Divinitate prophetiam emittere meruerit : indeque ipsorum ora obturans dicebat : « Quomodo ergo David in Spiritu vocat eum Dominum » dicens : Dixit Dominus, Domino meo : Sede a dextris » meis [4] ? » Et quod in Moyse factum est, hoc etiam in Davide. Quemadmodum enim Mariam, invito etiam Moyse, castigavit Deus, eo quod fratrem contumelia affecisset, quia nempe Sanctum illum admodum diligebat; sic et hoc

[1] Exod. II, 24. — [2] 4 Reg. XIX, 34, XX, 6, et Isaï. XXXVII, 35. — [3] Act. II, 29. — [4] Matth. XXII, 43, 44.

nolente, filium rebellem ultus est. Hæc cum aliis, imo præ aliis, viri virtutem satis declarant. Nam cum Deus fert sententiam, nihil ultra explorandum. Si vultis autem ejus philosophiam minutatim ediscere, licet percurrentibus historiam eorum, quæ post peccatum gessit, videre quantam ille apud Deum fiduciam habuerit, quanta ejus benevolentia dignatus sit, quantum in virtute profecerit, quam recte ad ultimum usque spiritum vixerit. His igitur exemplis instituti, vigilemus caveamusque ne labamur. Quod si quando labi contingat, ne prostrati jaceamus. Neque enim peccata Davidis exposui, ut vos in segnitiem conjiciam, sed ut timorem incutiam. Nam si Justus ille, quia parum neglexit, tot excepit vulnera, quid passuri sumus nos, qui quotidie segnes sumus? Ne cogites ergo lapsum illum esse, ut hinc negligens evadas; sed tecum reputa quot quantaque postea fecerit, quot fletus, quantam pœnitentiam nocte dieque exhibuerit, fontes lacrymarum emittens, iisque lavans lectum suum, et hæc sacco indutus. Si autem ille tanta eguerit conversione, qua ratione poterimus nos salutem consequi, post tot peccata nullo compuncti dolore? Nam qui multis operibus bonis instructus est, facile possit hinc peccata sua obtegere: qui autem nudus est, quocumque telo impetatur, letalem plagam accipit. Ne igitur hoc accidat, nos bonis operibus muniamus, et si quod peccatum admittatur, confestim nos abluamus; ut hac vita ad Dei gloriam peracta, futura illa fruamur vita, quam nos omnes assequi contingat, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXVII.

CAPUT VIII.

Et cum venisset Jesus in domum Petri, vidit socrum ejus jacentem et febricitantem : et tetigit manum ejus, et reliquit eam febris. Et surrexit, et ministrabat ei[1].

I. Marcus[2] ut tempus significaret, dixit : « Statim : » hic vero signum solummodo posuit, tempusque non notavit. Alii autem dicunt ægram decumbentem rogasse illum. Hic porro illud etiam tacuit : in qua re tamen nulla est discrepantia; sed aliud est brevitatis, aliud plenioris narrationis. Sed cur ingressus est in domum Petri ? Mihi quidem videtur ut cibum sumeret : id quod significat cum ait : « Surrexit, et ministrabat ei. » Nam apud Discipulos divertebat, ut et apud Matthæum, quando illum vocavit, honore illos afficiens ut studiosiores redderet. Tu vero hic mihi consideres velim Petri erga illum reverentiam. Cum enim socrum haberet domi jacentem et admodum febricitantem, non traxit eum domum; sed expectavit donec doctrinæ prædicatio absolveretur, cæterique omnes sanarentur, et tunc demum cum intrasset, illum rogavit. Sic ab initio instituebatur, ut res aliorum suis anteponeret. Itaque non Petrus ipsum induxit; sed ipse sponte intravit, postquam centurio dixerat : « Non sum dignus, ut intres sub tectum meum[3], » declarans quantum gratificaretur Discipulo. Atqui consideres velim quales essent piscatorum horumce ædes; attamen in illorum tuguria intrare non dedignatus

[1] Matth. VIII, 14, 15. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIV, pag. 86-91. — [3] Matth. VIII, 8.

est; quo nos doceret ut in omnibus fastum calcemus humanum. Et modo quidem verbis tantum sanat, modo manum porrigit, modo utrumque præstat, medicinam ob oculos ducens. Non enim volebat semper stupendo modo miracula edere. Oportebat quippe interim latere, maxime præsentibus Discipulis, qui ex nimio gaudio omnia prædicassent. Illud vero hinc palam est, quod postquam venisset in montem, præciperet Discipulis, ne cui id dicerent. Tetigit ergo corpus, neque modo febrim extinxit, sed et valetudinem plene restituit : quia enim levis erat morbus, ex medendi modo potentiam suam ostendit ; id quod ars medicinæ non fecisset. Scitis, cessante febre, multo tempore opus esse, ut ægri in pristinam valetudinem restituantur. Sed tunc omnia simul facta sunt. Non hic autem solum, sed etiam in mari. Illic enim non ventos tantum et tempestatem sedavit, sed etiam motum fluctuum statim compressit, quod ipsum etiam insolitum erat : etiamsi enim tempestas cesset, multo postea tempore undæ fluctuant. Sed non ita Christi jussio operatur : omnia enim statim cessant, ut in muliere factum est. Et hoc declarans Evangelista dicebat : « Surrexit, et ministra» bat ei, » quod Christi virtutis signum erat, nec non affectus mulieris, quem erga Christum exhibuit. Aliud quoque hinc perspicimus, nempe aliorum fidei Christum aliorum curationem concedere. Nam hic alii ipsum rogabant, ut etiam in puero centurionis. Hujusmodi vero gratiam aliorum rogatu concedebat (dummodo is qui curabatur crederet), cum non poterat æger ipsum convenire, vel cum propter ignorantiam non magnum quid sentiebat de Christo, vel cum ætas ægri immatura erat. «Vespere autem facto, » obtulerunt ei multos dæmonia habentes, et ejiciebat spi» ritus eorum ab eis verbo, et omnes male habentes cura» bat, ut adimpleretur quod dictum est per Isaïam prophe-

»tam : Ipse infirmitates nostras accepit, et ægritudines »portavit[1]. » Vides-ne multitudinis fidem deinceps adauctam? Neque enim, urgente licet tempore, recedere volebant, neque intempestivum putabant si vespere ægrotos suos adducerent. Tu vero mihi perpende quantam multitudinem eorum, qui sanitatem acceperunt prætercurrant Evangelistæ, non sigillatim recensentes, sed uno verbo miraculorum pelagus immensum referentes. Deinde ne miraculi magnitudo incredulitatem pareret, quod tantum populum tam variis affectum morbis in momento temporis solverit et curaverit, rei testem adducit Prophetam, magnam ubique ex Scripturis rerum prædictionem ostendens, signis ipsis non inferiorem : hæc, inquit, Isaïas dicit : « In»firmitates nostras accepit, et ægritudines portavit[2]. » Non dixit : « Solvit; » sed, « Accepit et portavit : » quod de peccatis potius mihi dictum a Propheta videtur, quam de morbis, et cum hoc Joannis dicto consonat : « Ecce agnus »Dei, qui tollit peccatum mundi[3]. »

II. Quomodo ergo idipsum de morbis hic ponit Evangelista? vel quod historico more et ad litteram hoc testimonium legat, vel ut ostendat plerosque morbos ex peccatis animæ proficisci. Nam si mors, quæ caput est omnium, ex peccato originem occasionemque habuit, multo magis ægritudines hinc ortæ sunt. Quandoquidem hinc etiam evenit, ut nos « Passibiles » simus. « Videns Jesus turbas »multas circum se, jussit transfretare[3]. » Vides-ne rursum quam sit ab ostentatione alienus? Nam cæteri dicunt ipsum dæmones increpasse, ne dicerent quis esset : hic vero ait ipsum amovisse turbas. Illud autem agebat tum ut nos institueret doceretque modestiam, tum ut invidiam sedaret judaïcam, doceretque nihil ad ostentationem esse fa-

[1] Matth. VIII, 16, 17.— [2] Isaï. LIII, 4.— [3] Joan. I, 29.— [4] Matth. VIII, 18.

ciendum: non enim corpora tantum curabat, sed etiam emendabat animam, ipsamque ad philosophiam instituebat: sese utroque modo exhibens, et morbos curantem, et nihil ex fastu agentem. Multi quippe ipsi hærebant amore admirationeque ducti, atque ipsum semper videre cupientes. Quis enim abscessisset, dum ille tanta miracula patraret? Aut quis noluisset faciem et os talia loquentis aspicere? Neque enim ex prodigiis tantum admirandus, sed ipsius solum conspectus gratia multa plenus erat: id quod indicans Propheta dicebat: « Speciosus forma præ » filiis hominum [1]: » Quod si Isaïas dicat: « Non habebat » speciem neque decorem [2]; » aut illud de Divinitatis gloria ineffabili intelligit; aut ea quæ in passione gesta sunt narrat, ignominiamque illam quam crucis tempore sustinuit, aut tenuitatem illam quam toto vitæ tempore in omnibus exhibuit. Non autem prius transfretare jussit, quam morbos curasset. Alioquin non id ferre potuissent: ut enim in monte non concionanti modo aderant, sed etiam silentem sequebantur; sic etiam nunc non miracula edenti tantum hærebant, sed etiam post edita signa, vel ex ejus vultu et conspectu magnam carpebant utilitatem. Nam si Moyses gloria splendentem, Stephanus angelicum vultum habuit, cogita qualem tunc apparuisse communem Dominum verisimile est. Forte vero multi jam ejus videndæ imaginis cupiditate incensi sunt: sed si velimus, longe splendidiorem ipsa videbimus. Nam si cum fiducia et virtute vitam peragamus, in nubibus ipsum excipiemus, obviam ipsi venientes in immortali et incorruptibili corpore. Perpende autem quam leniter ipsos amoveat, nec deterreat. Non enim dixit: « Recedite; » sed, transfretare jubet, spem faciens se illo trajecturum esse. Sic turbæ quidem multum exhibebant amoris, et cum affectu magno sequebantur

[1] Psal. XLIV, 3. — [2] Isaï. LIII, 2.

Unus autem pecuniarum servus, arrogantiaque plenus accessit ac dixit : « Magister, sequar te quocumque ieris [1]. » Vidisti-ne quanta arrogantia ? Ac si non dignaretur se cum turba annumerare, seque ostentans quasi non in vulgi turba computandus, sic accedit. Tales sunt judaïci mores intempestiva pleni fiducia, sic et alius postea, silentibus omnibus, insiliens ait : « Quod est primum mandatum [2] ? » Attamen Dominus importunam libertatem non corripuit, ut nos ad hujusmodi homines ferendos institueret. Ideo non palam redarguit eos qui mala cogitarent, sed eorum opinioni respondet, ipsis solis confutationem inspiciendam relinquens, duplicemque ipsis parans utilitatem, ut nempe sciant se conscientiæ secreta nosse, utque post datum indicium illud adhuc lateat, dans locum ad resipiscendum si velint. Id quod nunc etiam fecit. Hic enim multa signa videns, turbamque affluentem, sperabat se ex tot miraculis ditandum esse, ideoque illum sequi cupiebat. Undenam hoc nobis patebit ? Ex responsione Christi, qui non verbis loquentis, sed menti respondet. « Quid enim, inquit, an pecunias te collecturum speras, si me sequaris ? Annon vides mihi ne diversorium quidem esse quale ipsis avibus est ? » Nam ait : « Vulpes foveas habent, et volucres cœli nidos ; » Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet [3]. » Hæc non repellentis erant ; sed malam mentem redarguentis, et potestatem dantis cum tali spe sequi si vellet. Ut autem ejus nequitiam ediscas, vide quid faciat. His auditis et sic confutatus, non dixit : « Ad sequendum paratus sum. »

III. Alibi quoque sæpe idipsum Christus facit : non aperte redarguit, sed ex responsione accedentium mentem aperit. Nam et illi qui dicebat : « Magister bone, » et ex adulatione sperabat se illum allecturum esse ad suam sen-

[1] Matth. VIII, 19. — [2] Id. XXII, 36. — [3] Id. VIII, 20, et Luc. IX, 58.

tentiam, respondit : « Cur me dicis bonum? Nemo bonus, » nisi unus Deus [1]. » Et cum dicerent ei : « Ecce mater tua » et fratres tui quærentes te [2]. » Quia illi humanum quid patiebantur, neque utilia sibi audire volebant, sed ostendere se ipsi genere proximos esse, hincque vanam gloriam carpere, audi quid dicat : « Quæ est mater mea, et qui » sunt fratres mei [3]? » Ipsisque demum fratribus suis dicentibus : « Ostende teipsum mundo [4], » ut hinc vanam sibi gloriam parerent, dicebat : « Vestrum tempus semper » est paratum, meum autem nondum adest [5]. » Per contraria quoque idipsum facit, cum de Nathanaële ait : « Ecce vere Israëlita, in quo dolus non est [6]. » Et rursus : « Euntes annuntiate Joanni quæ audistis et vidistis [7]. » Neque enim hic verbis, sed menti mittentis respondit. Rursumque populo secundum illius conscientiam sic loquitur : « Quid existis in desertum videre [8]? » Qui enim videbat eos de Joanne quasi de levi et versatili quodam homine cogitare, hanc eorum opinionem corrigens dicit : « Quid existis in desertum videre? arundinem vento agi» tatam, aut hominem mollibus vestitum [9]? Per utrumque significans, ipsum neque ex se versatilem esse, neque voluptate quapiam emolliendum. Sic itaque nunc secundum mentem loquentis respondet. Ac vide quantum nunc quoque moderationem exhibeat. Neque enim dicit : « Ha» beo quidem, sed despicio, » verum dicit : « Non habeo. » Vidisti-ne quantam accurationem cum indulgentia conjunctam ostendat? Ut etiam cum comederet et biberet, ac contrariam, ut videbatur, Joanni vitæ rationem teneret. Illud autem facit pro Judæorum, imo totius orbis salute, hæreticorum simul ora comprimens, aliosque qui

[1] Matth. XIX, 17, Marc. X, 18, et Luc. XVIII, 19. — [2] Matth. XII, 47. — [3] Ibid. 48. — [4] Joan. VII, 4. — [5] Ibid. 6. — [6] Id. I, 47. — [7] Luc. VII, 22. — [8] Ibid. 24. — [9] Ibid. 25.

aderant insuper attrahere cupiens. Alius quispiam, ait, dicebat illi : « Domine, permitte mihi primum abire et » sepelire patrem meum [1]. » Vides-ne differentiam ? Et quomodo impudens ille dicebat : « Sequar te quocumque » ieris; » Hic vero etsi rem sanctam petens, ait : « Per- » mitte mihi ? » Verum non permisit; sed quid ait : « Sine » mortuos sepelire mortuos suos, tu autem me sequere [2]. » Ubique enim voluntatem inspiciebat. Sed cur, inquies, non permisit ? Quia erant qui hoc munus implerent, neque insepultus mansurus erat : atque hunc ex rebus magis necessariis avelli non opus erat. Cum dicit autem : « Mor- » tuos suos, » ostendit hunc non esse mortuum suum : nam hic, ut existimo, mortuus ex infidelium numero erat. Si porro juvenem miraris quod pro re tam necessaria Jesum rogaverit, neque sponte abierit, multo magis mirare, quod prohibitus manserit. Annon, inquies, ingratissimi filii erat patris exequiis non interesse? Si id ex negligentia fecisset, ingrati animi futurum erat; si autem res magis necessaria instabat, improbitatis summæ fuerit abiisse. Nam Jesus id prohibuit ipsi, non quod juberet honorem parentibus debitum contemnere, sed ut ostenderet nihil nobis æque necessarium esse, atque res cœlestes, iisque summa cum diligentia esse incumbendum, nec vel tantillum differendum, etiamsi admodum urgentia videantur esse ea quæ alio trahunt. Quid enim magis necessarium, quam sepelire patrem? quid facilius ? neque enim multum temporis insumendum erat. Si porro non tantum temporis insumere licet quantum ad sepeliendum patrem est necessarium, et si ne tantillo quidem tempore spiritualia relinquere tutum est, cogita quibus simus digni pœnis, qui ea quæ ad Christum spectant toto ferme tempore deserimus, et necessariis vilissima anteponimus, nullaque re urgente

[1] Matth. VIII, 21. — [2] Ibid. 22.

desides sumus. Inde porro doctrinæ hujusce philosophiam mirari oportet, quod juvenem verbo Dei affixerit; ad hæc etiam multis eripuerit malis, fletibus, luctui, aliisque inde sequentibus. Nam post sepulturam, opus erat testamentum excutere, sortes hæreditatis distribuere, et alia quæ hæc sequebantur omnia facere : sicque fluctibus alios fluctus excipientibus, procul a veritatis portu ille abductus fuisset. Ideo ipsum attrahit, et sibi jungit. Quod si adhuc miraris et ægre fers, quod prohibitus fuerit paterno adesse funeri, illud cogites velim multos esse, qui cum sciant quospiam molestius funera laturos esse, seu patris, seu matris, seu filii, seu alterius cujuscumque, non permittere ea ipsis nuntiari, neque ipsos ad sepulcrum venire : neque ideo ipsos crudelitatis inhumanitatisve accusamus, et jure quidem. Nam contra facere inhumanum esset, nempe sic affectos ad luctum educere.

IV. Quod si propinquos ita lugere et animum alteri malum est, longe pejus est a spiritualibus abduci verbis. Ideoque alibi dicit : « Nemo mittens manum suam ad ara- » trum, et conversus ad posteriora, aptus est ad regnum » cœlorum [1]. » Nam longe melius est regnum prædicare, aliosque a morte retrahere, quam nihil juvantem mortuum sepelire; cum maxime supersunt alii qui possint hoc officium implere. Nihil igitur aliud inde discimus, quam quod ne minimum quidem temporis terere oporteat : etiamsi sexcenta alia urgeant, spiritualia sunt semper cæteris vel maxime necessariis anteponenda; sciendumque est quid vita, quid mors sit. Multi enim etiam ex iis qui vivere videntur a mortuis nihil differunt, si in nequitia vivant, imo deteriores etiam mortuis sunt. « Nam qui mortuus est, » inquit, justificatus est a peccato [2]. » Hic autem nequitiæ servit. Ne mihi dixeris illum a vermibus non corrodi, non

[1] Luc. IX, 69. — [2] Rom. VI, 7.

in sandapila jacere, non oculos clausisse, neque institis ligatum esse. Nam graviora patitur, quam mortuus, non vermibus corrodentibus, sed feris immanioribus animi affectibus ipsum discerpentibus. Si autem apertos habeat oculos, hoc item longe pejus est, quam si clausi essent. Etenim oculi mortui nihil mali vident : hic autem apertis oculis innumeros sibi attrahit morbos. Ille jacet in sandapila ad omnia immobilis; hic in sepulcro morborum mille onere obrutus est. At non vides corpus ejus putridum? Et quid hoc? Hic quippe, antequam corpus ejus putrescat, animam habet corruptam, perditam, fœtore plurimo labefactatam. Ille quidem per decem dies fœtet; hic vero per totam vitam fœtorem emittit, os habens cloacis ipsis immundius. Uno verbo tantum ab hoc ille differt, quantum ille quidem corruptionem naturæ debitam patitur, hic vero cum illa putredine, eam etiam quæ ex perdita oritur vita sibi attrahit; sexcentas sibi quotidie excogitans corruptionis species. Sed ille equo fertur? Quid hoc est? Nam hic in lecto decumbit; quodque gravius est, dum illum corruptum et fœtentem nemo videt, cum arcam habeat velo opertam, hic vivens ac fœtidus circumquaque vagatur, mortuam animam in corpore quasi in sepulcro circumferens. Ac si posset anima conspici viri in deliciis et in nequitia viventis, videres longe melius esse in sepulcro ligatum jacere, quam catenis peccatorum constringi; ac lapidem superpositum habere, quam grave illud insensibilitatis operculum. Quapropter convenit ut mortuorum horumce propinqui, quoniam illi sic sine sensu jacent, ad Jesum accedant pro illis, ut olim Maria pro Lazaro : etiamsi fœtidus, etiamsi quatriduanus sit, ne desperes : sed accede, et lapidem prius remove. Nam tunc videbis jacentem quasi in sepulcro, et fasciis ligatum. Et si placet, in medium quempiam ex viris illustribus adducamus. At ne timeatis, tacito

quippe nomine, exemplum proferam; imo si nomen dicerem, ne sic quidem metuendum esset : quis enim unquam mortuum timuit? Si quid enim fecerit, mortuus tamen manet; mortuus vero viventem lædere nullo pacto potest. Videamus itaque caput ejus ligatum : nam cum crebro sint ebrii; perinde atque mortui multis velaminibus et fasciis, sic omnes istorum sensus occluduntur et ligantur. Si lubet etiam manus videre, illas conspicias ventri alligatas, ut defunctorum manus, et vinctas non fasciis, sed avaritiæ vinculis, quod longe deterius est; neque enim permittit illa ut ad eleemosynam, vel ad aliud quodpiam opus bonum extendantur; sed inutiliores efficit, quam mortuorum manus. Vis-ne ut etiam pedes similiter vinctos videamus? Illos quoque respice curis constrictos, qui ideo non possint ad Ecclesiam Dei properare. Vidisti mortuum? Pollinctorem vide. Quis horum pollinctor est? Diabolus, qui diligenter ipsos constringit, nec sinit ut homo vere homo appareat, sed lignum aridum. Ubi enim nec oculus, nec manus, nec pedes, nec aliud hujusmodi est, quomodo esse posse homo videatur? Sic ipsorum animam fasciis devinctam conspicere est, idolum magis, quam animam. Quoniam igitur ipsi sine sensu jacent mortui, pro illis ad Jesum accedamus, precemur ut resurgant, amoveamus lapidem, solvamus fascias. Si enim abstuleris lapidem, id est, illam in malis sensuum privationem, cito illos e sepulcro eduxeris : eductos vero facilius a vinculis liberabis. Tunc te Christus agnoscet, cum surrexeris; cum solutus fueris, tunc te ad cœnam suam vocabit. Quotquot igitur Christi amici estis, quotquot discipuli, quotquot mortuum diligitis, ad Jesum supplices accedite et supplicate : etiamsi enim summopere fœtidus sit, attamen non debent propinqui ejus ipsum deserere; sed tanto magis accedere, quanto magis putredo augetur : ut tunc fecerunt La-

zari sorores; neque ante discedere, rogantes, precantes, supplicantes, quam illum viventem receperimus. Nam si sic res nostras et proximorum curemus, futuram cito vitam consequemur; qua utinam nos frui contingat, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXVIII.

CAPUT VIII.

Et ascendente eo in naviculam, secuti sunt eum Discipuli ejus. Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus: ipse vero dormiebat[1].

I. Lucas, ne quis ab ipso temporum ordinem exigeret, sic ait: « Factum est in una dierum et ipse ascendit in naviculam, et Discipuli ejus[2]. » Marcus quoque similiter. Hic vero non item, sed temporum quamdam servat seriem. Neque enim omnia omnes eodem modo describunt: id quod a me jam supra dictum est, ne quis ex omissione dissonantiam inter ipsos esse putaret. Turbis itaque præmissis, Discipulos secum assumpsit: nam hoc illi dicunt. Assumpsit autem non frustra, nec sine causa, sed ut futuri miraculi spectatores essent. Quemadmodum enim palæstræ magister optimus ad utrumque illos exercebat, ut in malis imperterriti essent, et in honoribus modesti. Ne altum enim saperent, quod, missis aliis, ipsos retinuisset, tempestatem permittit, tum ut hoc efficeret, tum ut eos ad ferendas fortiter ærumnas exerceret. Nam magna quidem erant priora signa; sed præsens signum non parvam quam-

[1] Matth. VIII, 23, 24. — [2] Luc. VIII, 22.

dam exercitationem afferebat, ac veteri cuidam signo simile erat. Ideoque solos secum adducit Discipulos. Nam ubi miracula edebantur, populum sinit adesse : ubi vero pericula et terrores, Discipulos, athletas nempe orbis, quos exercitaturus erat, solos secum assumit. Matthæus solum dicit ipsum dormivisse, Lucas vero addit in cervicali, ostendens quam esset a fastu alienus, et ad magnam inde philosophiam nos instituens. Oborta itaque tempestate, cum fureret mare, illum excitant dicentes : « Domine, salva » nos, perimus[1]. » Ipse vero illos primum, deinde mare increpavit. Nam, ut dixi, exercitationis causa hæc permittebantur, et figuræ erant tentationum, quæ ipsos erant invasuræ. Etenim postea sæpe permisit eos in graviores negotiorum procellas incidere, animumque ipsis indidit. Unde Paulus dicebat : « Nolo autem vos ignorare, fratres, quo» niam valde gravati sumus supra vires, ita ut nos tæderet » etiam vivere[2] : » et postea, « Qui ex tot mortibus nos eri» puit[3]. » Ut ostendat igitur fiducia uti oportere, etiamsi magni concitentur fluctus, ipsumque omnia utiliter dispensare, primum ipsos increpat. Nam quod turbati fuerint, id illis utile fuit, ut majus esse miraculum videretur, et perpetua servaretur rei memoria. Quando enim inexpectatum quidpiam futurum est, multa præparantur servandæ rei memoriæ opportuna, ne editum postea miraculum in oblivionem veniat. Sic Moyses serpentem primo formidavit, nec modo formidavit, sed cum magno animi terrore, tuncque vidit stupendum illud prodigium ; ita et Discipuli, cum jam de salute ferme desperassent, tunc liberantur : ut periculum confessi, miraculi magnitudinem ediscerent. Ideoque dormit : nam si vigilante illo id factum esset, vel non timuissent, vel non rogassent, vel non putassent posse illum id efficere. Ideo dormit, ut det timendi occasionem,

[1] Matth. VIII, 25. — [2] 2 Cor. I, 8. — [3] Ibid. 10.

et validiorum ipsis præsentium sensum efficiat. Neque enim quis perinde videt ea, quæ in alienis corporibus fiunt, atque ea quæ in corpore suo. Quia igitur omnes videbant beneficio affectos fuisse, se vero nihil accepisse beneficii, quasi supini manebant. Neque enim claudi erant, vel alio affecti corporis vitio : oportebatque tamen illos beneficiorum sensu affici, tempestatem oriri concedit, ut ea liberati, clariorem beneficii sensum perciperent. Ideoque non præsentibus turbis id agit, ne ut modicæ fidei damnarentur ; sed solos emendat, et increpando prius mentis ipsorum quam aquarum tempestatem sedat, dicens : « Quid » timidi estis, modicæ fidei [1] ?» Simulque docet timorem non ab immissis tentationibus, sed ab animi infirmitate oriri. Quod si quis dixerit non ex timore, vel ex modica fide motos Discipulos illum excitasse, respondebo illud maxime signum esse eos non congruentem de illo opinionem habuisse. Sciebant quidem ipsum expergefactum increpare posse ; dormientem vero nondum putabant. Et quid miraris si nunc timeant, quando post multa etiam alia miracula infirmiores adhuc erant ? Quapropter sæpe increpantur, ut quando dicit : « Adhuc et vos insipientes » estis [2]. » Ne itaque mireris, cum Discipuli tam imbecilles erant, si turbæ nihil magnum de ipso opinabantur; mirabantur quippe dicentes : « Qualis est hic homo, quia et » mare et venti obediunt ei [3]?» Christus vero non corripuit eos, quod hominem esse ipsum dicerent ; sed expectabat interim per miracula docens illos falsam hanc opinionem esse. Undenam hominem illum esse putabant ? ex aspectu, ex somno, quod navi uteretur. Idcirco in stuporem conjiciebantur dicentes : « Qualis est hic ?» Somnus quippe et quidquid apparebat, hominem indicabat : mare et parta tranquillitas Deum declarabat.

[1] Matth. VIII, 26. — [2] Id. XV, 16. — [3] Id. VIII, 27.

II. Quanquam enim Moyses aliquid simile olim fecerat, vel hinc Christi eminentia declarabatur, quod ille ut servus, hic ut dominus miracula patraret. Non enim virgam extendit ut ille, neque manus expandit versus cœlum, neque precatione opus habuit : sed ut par est dominum ancillæ, et creatorem opificio præcipere ; sic illam sedavit et frenavit verbo et præcepto tantum : atque omnis subito soluta tempestas est, nec vestigium procellæ mansit. Illud enim declaravit Evangelista dicens : « Et facta est tranquil- » litas magna. » Quod de Patre quasi res grandis dictum fuerat, id ipse operibus exhibuit. Quid de Patre dictum fuerat? « Dixit, et stetit spiritus procellæ [1] : » Sic et hoc loco dixit : « Et facta est tranquillitas magna. » Propterea turbæ illum summe mirabantur : quæ non ita miratæ fuissent, si fecisset ut Moyses. Postquam a mari discessisset, aliud terribilius miraculum subsequitur : dæmoniaci enim, quemadmodum fugitivi improbi, videntes Dominum dicebant: « Quid » nobis et tibi, Jesu fili Dei? venisti huc ante tempus tor- » quere nos [2]. » Quia enim turbæ ipsum hominem esse confitebantur, venerunt dæmones Divinitatem ejus prædicantes : et qui agitato posteaque sedato mari non audierant, dæmonas hoc clamantes audierunt, quod mare tranquillum factum prædicaverat. Deinde ne hoc per adulationem dictum videretur, ex rerum experimento clamant his verbis : « Venisti huc ante tempus torquere nos. » Ideo prius inimicitiam fatentur, ne suspecta eorum supplicatio videretur. Etenim invisibiliter verberabantur, et plus quam mare fluctuabant confixi, combusti, atque ex tali præsentia intolerabilia patientes. Quia enim dæmoniacos illos nemo offerre audebat, Christus illos adit. Et Matthæus quidem scribit dixisse illos : « Venisti huc ante tempus torquere nos ; » alii vero addiderunt eos adjurasse ac rogasse illum, ne se in

[1] Psal. CVI, 25. — [2] Matth. VIII, 29.

abyssum conjiceret: putabant enim jam instare sibi supplicium, et timebant quasi jam in tormenta demissi. Quod si Lucas unum tantum memoret[1], hic autem duos, neque sic dissonantia aliqua indicatur. Si enim dixisset unum tantum fuisse, nec alterum extitisse, tunc videretur a Matthæo differre : cum vero ille unum, hic duos memorat, non pugna hæc est, sed differentia narrandi. Mihi enim videtur Lucas acriorem hic memorandum suscepisse; quapropter magis tragicam describit calamitatem, quod nempe vincula et catenas dirumpens, per desertum erraret : Marcus vero dicit ipsum sese lapidibus percussisse. Verba autem eorum immanitatem impudentiamque declarant. « Venisti enim huc ante tempus torquere nos, » inquiunt. Non poterant enim dicere se non peccasse. Rogant vero ne ante tempus pœnas luant. Quia enim deprehendit eos intolerabilia et iniqua operatos, ac creaturas suas omni prorsus modo subvertentes et cruciantes, putabant eum ob facinorum atrocitatem non expectaturum esse supplicii tempus : idcirco rogabant et supplicabant : et qui ne ferreis quidem vinculis detineri poterant, ligati veniunt; qui montes percurrebant, in campos exeunt; qui alios a transitu arcebant, cum illum viam sibi obstruentem viderent, steterunt. Sed cur in sepulcris libenter versantur? Ut perniciosam doctrinam multorum mentibus inserant; nempe animas mortuorum dæmonas fieri (3) ; quod ne cogitet quispiam absit. Sed quid dicas, inquiunt, de præstigiatoribus multis, qui captos pueros jugulant, ut animam postea sibi ministrantem habeant? Nam quod jugulent, hoc multi dicunt; quod autem cæsorum animæ cum ipsis sint, unde, quæso, nosti? Ipsi, inquiunt, dæmoniaci hoc dicunt : « Ego sum anima illius cujuspiam. » Verum hæc fraus et fallacia diabolica est. Neque enim anima mortui est quæ clamat, sed dæmon

[1] Luc. IV, 33

qui hoc simulat ut auditores decipiat. Nam si posset anima in dæmonis substantiam ingredi (4), multo facilius in corpus suum ingrederetur. Præterea quis ratione præditus credere possit animam læsam, se lædenti sociare? aut hominem posse vim incorpoream in alteram mutare substantiam? Nam si in corporibus id fieri nequeat, nec quispiam possit corpus hominis in corpus asini mutare; multo magis in anima invisibili id fieri nequit, nec quis possit illam in dæmonis substantiam vertere.

III. Itaque anicularum ebriarum hæc verba sunt, et puerorum terricula. Neque enim licet animæ semel a corpore sejunctæ hic deinceps vagari : « Nam Justorum animæ » in manu Dei sunt [1]; » si justorum, etiam quoque puerorum animæ : non enim illæ malæ sunt : peccatorum autem animæ statim hinc abducuntur. Id palam est ex Lazaro et divite; et alibi Christus ait : « Hodie animam tuam repe» tent a te [2]. » Neque fieri potest, ut anima ex corpore egressa, hinc erret et vagetur, neque id injuria. Nam si cum iter facimus in nota nobis et assueta terra, cum corpore amicti sumus, cum peregrinam viam adimus, nescimus qua transire oporteat, nisi ducem habeamus, quomodo anima ex corpore avulsa, nihil jam assuetum et cognitum habens, sine duce sciet quo sit eundum? Multisque aliis argumentis deprehendere est non posse animam ex corpore egressam hic manere. Nam Stephanus ait : « Suscipe » spiritum meum [3]. » Et Paulus, « Dissolvi et cum Christo » esse multo melius est [4]. » De Patriarcha quoque Scriptura dicit : « Et appositus est ad patres suos, provectus in senec» tute bona [5]. » Quod autem neque peccatorum animæ possint hic versari, audi divitem multa hac de re rogantem, nec impetrantem, qui si potuisset, venisset ipse, et quæ illic

[1] Sap. III, 1.— [2] Luc. XII, 20.— [3] Act. VII, 59.— [4] Philip. I, 23. — [5] Gen. XXV, 8.

fierent nuntiasset. Unde palam est post decessum ex hac vita animas in quamdam regionem deferri, nec posse huc reverti, sed terribilem illum diem expectare. Si quis vero dixerit : « Cur id quod petebant dæmones Christus fecit, cum in porcorum gregem ipsos intrare permisit? » Responderim ego ipsum non id fecisse in gratiam illorum, sed ut multa sic dispensaret; primo, ut doceret eos, qui a malignis hujusmodi tyrannis liberati essent, quantam perniciem afferrent insidiatores hujusmodi; secundo, ut discerent omnes dæmonas ne quidem porcos invadere posse, nisi ipse permiserit; tertio, ipsos graviora in homines, quam in porcos, perpetraturos fuisse, nisi in calamitate per magnam illam Dei providentiam servati fuissent. Nam quod magis nos quam bruta animalia odio habeant, nulli non manifestum est. Itaque qui porcis non pepercerunt, et in momento temporis omnes præcipitarunt, multo magis hominibus id fecissent, quos tenebant in desertum adducentes; nisi etiam in hac ipsa magna quam exercebant tyrannide, Dei cura illos frenasset et coërcuisset, ne perniciosiora facerent. Inde liquet neminem esse, quin Dei providentia fruatur. Quod si non omnes uno eodemque modo, hoc quoque magnum providentiæ genus est. Nam ut cuique utile esse potest, ratio providentiæ accommodatur. Ad hæc vero quæ dicta sunt, aliud inde discimus : quod scilicet non tantum omnibus simul provideat, sed etiam singulis seorsim : quod etiam Discipulis indicavit dicens : « Vestri » capilli capitis omnes numerati sunt[1]. » Exque dæmoniacis id clare videre est, qui jam olim suffocati fuissent, nisi summe curante Deo servarentur. Propterea permisit eos abire in gregem porcorum, ut qui regionem incolebant, ejus potentiam discerent. Ubi namque nomen ipsius notum erat, ibi non valde se ostendebat : ubi vero nemo ipsum

[1] Matth. x, 30, et Luc. xii, 7.

noverat, stolidusque populus erat, ibi miraculis magis fulgebat, ut illos ad Divinitatis suæ cognitionem pertraheret. Quod autem stolidi essent ii, qui civitatem illam incolebant, ex iis quæ in fine gesta sunt liquet. Cum oportuisset enim illum adorare, ejusque potentiam mirari, illum repulerunt et rogarunt abscedere a finibus suis. Sed cur dæmones porcos occiderunt? Semper dæmones id curant ut homines in mœrorem conjiciant, semperque de illorum pernicie gaudent. Hoc item Jobo diabolus fecit, quia ibi etiam id Deus permisit. Verum neque ibi diabolo obtemperavit, sed quod famulum suum vellet splendidiorem reddere, dæmonique omnem impudentiæ ansam præcidere, atque sua in Justum facinora in caput ipsius retorquere. Et nunc quoque contra accidit, quam dæmones volebant. Nam Christi potentia clarius prædicabatur, ac nequitia dæmonum, ex qua ille eruit omnes qui ab ipsis detinebantur, manifestius apparuit, notumque fuit illos ne in porcos quidem habere potestatem, nisi id permiserit universorum Deus.

IV. Si quis autem hæc anagogice velit accipere, id utique licet, sed historia sic habet. Sciendum porro est homines porcorum instar viventes, dæmonibus esse captu faciles. Qui autem hæc patiuntur, homines cum sint, sæpe possunt illos superare. Si vero porci omnino fuerint, non modo a dæmonibus exagitantur, sed etiam præcipitantur. Insuperque ne quis hoc rem esse fictam putaret, sed quisque crederet dæmonem vere exivisse, ex porcorum morte id manifestum efficitur. Hic vero perpende ejus mansuetudinem cum potestate conjunctam. Cum enim regionis incolæ, tot ab eo acceptis beneficiis, illum ab se discedere cogerent, non restitit, sed discessit, eosque qui se doctrina ipsius indignos declarabant, reliquit, doctores assignans illis eos, qui a dæmonibus liberati fuerant, nec non subul-

cos, a quibus quæcumque gesta fuerant ediscere poterant: recedens porro ingentem ipsis timorem reliquit: damni quippe magnitudo rei gestæ famam evulgabat, resque tanta ipsorum animos perculerat. Undique rumores afferebantur, hæc gesta stupenda prædicantes, ab iis qui curati fuerant, a præcipitatis porcis, a porcorum dominis, a subulcis. Hæc porro nunc etiam videre est multos in sepulcris dæmoniacos, quos nihil ab insania cohibet, non ferrum, non catena, non multitudo hominum, non monita, non terror, non minæ, non quid simile. Cum quis enim lascivus corporum forma capitur, nihil differt a dæmoniaco: sed nudus ut ille circumvagatur, vestibus quidem indutus, sed vero amictu spoliatus, et gloria sibi debita nudatus. Non lapidibus sese percutiens, sed peccatis lapide longe durioribus. Quis igitur hunc hominem ligare poterit sedareque, tam turpiter agentem, petulantem, nunquam sui compotem, sed semper sepulcra adeuntem? talia quippe sunt meretricum diversoria multo fœtore plena, multa putredine. Quid de avaro dicamus? Nonne et ipse talis est? Quis eum ligare unquam poterit? Nonne terrores, non minæ, non monita, non consilia? Verum hæc omnia ille vincula rumpit. Et si quis soluturus a vinculis accedat, adjurat eum ne solvatur; cruciatum maximum existimans non esse in cruciatu: quo quid miserabilius dicatur? Ille namque dæmon, etsi homines despiceret, at Christi jussui cessit, et cito a corpore abscessit; hic vero non cedit præcepto: nam licet quotidie audiat illum dicentem: « Non potestis » Deo servire et mammonæ [1], » etsi gehennam comminetur et intolerabilia supplicia, non obtemperat tamen, non quod Christo sit fortior, sed quod Christus nos non invitos ad resipiscentiam ducat. Ideoque illi quasi in desertis versantur, etiamsi in mediis sint urbibus. Quis enim mente va-

[1] Matth. VI, 24, et Luc. XVI, 13.

lens possit cum hujusmodi hominibus versari? Mallem certe cum sexcentis dæmoniacis habitare, quam cum uno hoc laborante morbo : quodque ita loquens non aberrem, probatur ex iis quæ utrinque patiuntur. Hi namque eum, qui se nihil læsit, inimicum sibi putant, voluntque eum, qui liber est, servum suum esse, ut in malis innumeris involvant : dæmoniaci vero nihil aliud mali faciunt, quam quod morbum in se retineant. Illi multas subvertunt domos, idque peragunt, ut nomen Dei blasphemetur, ac pernicies sunt et urbis et orbis universi ; hi vero a dæmonibus exagitati, miseratione et lacrymis digni sunt ! Hi certe sine ullo sensu multa faciunt : illi ratione præditi impingunt, in mediis urbibus debacchantes, et novo quodam furore correpti. Quid enim tale faciunt dæmoniaci omnes, quale ausus est Judas extremam aggressus iniquitatem ? Certe omnes qui illum imitantur, sunt quasi feræ immanes ex carceribus elapsæ : civitates perturbant, nemine cohibente. Hi tamen vinculis undique constringuntur, qualia sunt, judicum terror, legum comminationes, vulgi maledicta, et alia plurima. His tamen illi diruptis omnia susdeque vertunt. Quod si quis hæc vincula auferret, is dæmonem illos occupantem clare cognosceret, qui certe multo et acrior et ferocior est eo qui nunc egressus narratur.

V. Verum quia id fieri nequit, verbo tamen tenus ista fingamus, et catenas ejus omnes auferamus ; tunc ejus furorem liquido sciemus. At feram a nobis nudatam ne formidetis : in verbo namque tota scena consistit, neque in rei veritate idipsum conspicimus. Sit itaque homo quispiam, ignem ab oculis emittens, niger, qui in utroque humero dracones pendentes loco brachiorum habeat. Os habeat in quo pro dentibus gladii sint infixi, pro lingua fons virus venenumque emittens. Venter ejus omni fornace sit voracior, quæ omnia injecta deglutiunt : pedes alis instructi et

flamma quavis vehementiores, vultus ejus canis et lupi speciem referat : non humanam vocem emittat, sed quid insuave, injucundum, terribile : in manibusque flammas habeat. Horrenda forsan vobis hæc videantur. Sed nondum illum uti par erat depinximus : his quippe alia sunt addenda. Obvios quosque jugulet ac devoret, carnes laceret. Hoc monstro deterior est avarus, quasi infernus omnes invadit, omnia devorans, communis humani generis hostis circumiens. Nullum quippe vult superesse hominem, ut omnia possideat. Neque hic tamen sistit gradum, sed postquam omnes cupiditate sua perdidit, terræ substantiam cupit abolere, illamque in aurum versam videre : neque tantum terram, sed montes, saltus, fontes et omnia quæ sub aspectum cadunt. Atque ut discatis nos nondum ejus furorem totum demonstravisse : nemo sit qui illum accuset et terreat, sed tolle formidinem legum, et videbis illum, arrepto gladio, omnes trucidantem, nemini parcentem, non amico, non cognato, non fratri, non patri. Imo vero non opus est nobis illa hypothesi, sciscitemur ab eo annon ille hujusmodi res in cogitatione verset, annon omnes animo invadat, annon trucidet amicos, cognatos et progenitores. Imo vero nulla interrogandi necessitas, cum nemo nesciat eos, qui hoc tenentur morbo, senectutem patris sui ægre ferre, et quod aliis dulce optabileque est, nempe filios habere, onerosum existimare. Multi enim hac de causa orbitatem sunt adepti, naturamque sterilem reddiderunt, non modo natos occidentes, sed etiam ne nascerentur efficientes. Ne miremini itaque si avarum illa forma depinxerimus : nam longe adhuc deterior est, quam diximus. Sed videamus quo pacto eum ab hoc dæmone liberare poterimus. Quomodo liber erit? Si clare didicerit avaritiam vel ad pecunias comparandas contrariam esse : nam qui parva lucrari volunt, semper magna patiuntur damna : id quod

etiam in proverbium versum est. Multi certe cum mutuum magno fœnore darent, non exploratis accipientis facultatibus, sortem ipsam cum usuris amiserunt. Rursum alii in periculis, cum nollent pauca proferre, vitam cum opibus perdiderunt. Item alii, cum dignitates pecuniarias, vel similia adipisci possent, cum parcimoniæ nimis studerent, a toto exciderunt. Quoniam enim serere nesciunt, sed metere tantum student, a messe frequenter excidunt. Nemo enim semper metere potest, sicut nec semper lucrari. Quia igitur impendere nolunt, nec lucrari sciunt. Sed et si uxorem ducere oporteat, in idem incidunt damnum, dum vel inopem pro divite ducunt, vel si divitem accipiant, et illa mille vitiis sit affecta, in majus incidunt detrimentum. Non enim opulentia, sed virtus divitias parit. Nam quæ ex divitiis utilitas, si illa prodiga sit et sumptuosa, et si quasi ventus omnia dissipet? Quod si lasciva sit, ac sexcentos amatores attrahat? Quid si ebriosa? Annon brevi conjugem suum ad inopiam rediget? Non in uxore ducenda tantum, sed etiam in emendo falluntur, dum servos, non probos ac strenuos, sed eos, qui vili pretio dantur, comparant. Hæc itaque omnia cogitantes; (nondum enim de gehenna et de regno verba audire potuistis) et detrimenta in mentem revocantes, quæ sæpe ab avaritia passi estis, in fœnoribus, vel in emendo, vel in ducenda uxore, in patrociniis, in aliisque omnibus, ab amore pecuniarum abscedite. Sic enim poteritis et præsentem vitam tuto transigere, et paululum aucti, sermones de philosophia audire, atque acutius videntes, ipsum justitiæ Solem respicere, promissaque ejus consequi, quorum utinam consortes simus omnes gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXIX.

CAPUT VIII.

Et ascendens Jesus in naviculam, transfretavit, et venit in civitatem suam. Et ecce offerebant ei paralyticum in lecto jacentem. Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico : Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua[1].

I. Civitatem suam hic Capharnaum appellat : nam quæ tulit ipsum Bethlehem fuit ; quæ educavit, Nazareth ; quæ inhabitantem habuit, Capharnaum ; paralyticus autem hic, alius est ab eo, qui memoratur a Joanne. Ille quippe in piscina jacebat ; hic autem in Capharnaum : et ille quidem triginta octo annis paralyticus fuit : de hoc vero nihil simile dictum est. Ille nullos habebat, qui sui curam gererent ; hic contra habuit qui se ad Jesum deferrent. Huic porro dixit : « Fili, remittuntur tibi peccata : » illi vero : « Vis sanus esse[2] ? » Illum in sabbato curavit, hunc non in sabbato ; alioquin autem illum hac de re Judæi accusassent, qui hic tacent, illic vero instant, ipsumque persequuntur. Hæc non sine causa dicta sunt a me ; sed ne quis unum eumdemque esse suspicans paralyticum, dissonantiam hic esse putaret. Tu vero perpendas quam modestus, quam mansuetus sit Dominus. Nam et antea turbas amoverat, et a Gadarenis pulsus non obstitit ; sed secessit, etsi non procul. Rursumque cum ascendisset in naviculam, trajecit, cum posset pedes transire. Neque enim semper mirabilia patrare volebat, ne œconomiæ, suæ rationem labefactaret. Matthæus igitur ait : « Attulerunt eum : » alii vero dicunt ægrum per

[1] Matth. IX, 1, 2. — [2] Joan. VI, 6.

diruptum tectum demissum fuisse et ante Christum positum, nihil dicentibus illis qui attulerant, sed totum ipsi permittentibus. Nam initio quidem ille circuibat, neque tantam ab accedentibus postulabat fidem : hic autem et accesserunt, et fides ab ipsis requisita est ; nam ait : « Videns fidem illorum, » id est, eorum qui demiserant paralyticum. Neque enim ubique ægrotorum requirit fidem, ut cum desipiunt, vel alio modo mente capti sunt. Hic vero ægroti fides erat magna ; alioquin enim non ita se demitti permisisset. Quoniam igitur tantam exhibuere fidem, exhibet et ipse potentiam suam, cum omni potestate peccata solvens, ac per omnia demonstrans se Patri æqualem esse. Hic vero perpende : superius id ostendebat ille, cum docebat eos tanquam potestatem habens ; per leprosum, cum dixit : « Volo, mundare ; » per centurionem, cum dicente illo : « Tantum dic verbo, et sanabitur puer meus, » miratus est, ipsumque plus quam omnes laudibus extulit ; per mare, cum ipsum verbo tantum frenavit ; per dæmonas, quando ipsum judicem esse confitebantur, et cum potestate magna ipsos ejecit. Hic sursum majori modo inimicos suos æqualitatem illam confiteri cogit, et per ipsorum verba id conspicuum reddit. Ipse namque se ab ambitione alienum commonstrans, (nam magnum spectantium theatrum aderat, qui ingressu arcebant, ideo paralyticum superne demiserunt), non statim ad corpus, quod videbatur, curandum se contulit ; sed ab illis occasione sumpta, quod non apparebat primum curavit, nempe animam, cum peccata dimisit : id quod paralytico salutem præbebat, ipsi vero non multum gloriæ apud illos attulit. Illi enim a nequitia sua exagitati, cum vellent occasiones maledicendi quærere ; illud inviti effecerunt, ut res clarior evaderet. Sagax enim cum esset, ipsorum invidia est usus ad signum celebrandum. Quoniam igitur turbabantur, et dicebant :

« Hic blasphemat; quis potest peccata dimittere, nisi solus » Deus[1] ? » Videamus quod ipse ait. Num opinionem illam rejecit? Atqui si non æqualis Deo erat, dicere debuit : « Quid de me non consentaneam opinionem habetis? procul absum a tanta potestate. » Verum nihil simile dicit; imo vero illam opinionem confirmavit et asseruit, tam voce, quam miraculo. Quia enim de seipso quædam proferre auditoribus importunum esse videbatur, per alios illa, quæ ad se spectant, confirmat : quodque mirum fuit, non per amicos tantum, sed etiam per inimicos : quod ex sapientiæ ejus culmine procedit. Per amicos quidem cum dixit : « Volo, » mundare, » itemque cum ait : « Non inveni tantam fidem » in Israël : » per inimicos autem nunc, cum dixissent enim : « Nemo potest dimittere peccata, nisi solus Deus, » intulit ipse : « Ut autem sciatis quia potestatem habet Filius homi- » nis dimittere peccata super terram, tunc dixit paralytico : » Surgens tolle grabatum tuum, et vade in domum tuam[2]. » Neque solum hic, sed etiam alibi cum dicerent illi : « De » bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, et quia » homo cum sis, facis teipsum Deum[3]; » neque tunc hanc opinionem confutavit, sed illam confirmavit dicens : « Si » non facio opera Patris mei, ne mihi credatis; si autem » facio, etiamsi mihi non creditis, saltem operibus cre- » dite[4]. »

II. Hic porro Divinitatis suæ aliud signum non parvum exhibet, nec non suæ cum Patre æqualitatis. Illi namque dicebant peccata dimittere unius Dei esse : hic vero non modo peccata dimittit, sed antea aliud quidpiam exhibet, quod unius Dei est, quod nempe secreta cordis revelet. Neque enim id quod cogitabant in medium protulerunt : « Ecce, inquit, quidam de Scribis dixerunt intra se : Hic

[1] Matth. IX, 3, et Marc. II, 7. — [2] Matth. IX, 6. — [3] Joan. X, 33. — [4] Ibid. 37.

» blasphemat. Et sciens Jesus cogitationes eorum, dixit : » Quid vos cogitatis mala in cordibus vestris [1] ? » Quod autem unius Dei sit secreta nosse, audi Prophetam dicentem : « Tu nosti corda solus [2] ; » et rursum : « Scrutans corda et » renes Deus [3] : » Jeremias vero ait : « Profundum cor est » præ omnibus [4] ; » et : « Homo est, et quis noscet eum ? » et : « Homo videt in facie, Deus autem in corde [5]. » In multis quoque aliis videre est Deum unum esse qui mentes noverit. Ostendens itaque se Deum esse, æqualem Patri, quæ ipsi in se cogitabant, ac timore multitudinis in medium proferre non audebant, ipse revelavit et manifesta reddidit, magnam hic quoque animi lenitatem ostendens. Nam ait : « Quid cogitatis mala in cordibus vestris ? » Certe si indignari quempiam oportebat, ægrum quasi delusum par fuit indigne ferre ac dicere : « Ad aliud sanandum veni, aliud tu curas : undenam mihi liquidum erit dimissa mihi esse peccata ? » Nunc autem ille nihil dicit hujusmodi, sed in curantis potestatem se tradit. Hi autem perversi et invidi, aliorum beneficiis insidiantur. Ideo ipsos cum omni tamen lenitate corripit. Nam si non creditis, inquit, dicto primo, jactantiamque id esse putatis, ecce jam aliud huic adjungo, quod secreta vestra revelem : ad hæc tertium adjicio : quodnam illud ? quod paralytici corpus firmum reddam. Ac quando paralyticum alloquebatur, non clare potestatem suam sic declaravit, nec dixit : « Dimitto tibi peccata ; » sed, « Dimittuntur tibi peccata. » Illis autem cogentibus, clarius suam enuntiat potestatem, dicens : « Ut sciatis quia potes» tatem habet Filius hominis in terra dimittendi peccata. » Vides-ne quantum abest, ut nolit æqualis Patri reputari ? Non enim dixit : « Filius hominis alio opus habet ; » neque dicit : « Dedit illi potestatem ; » sed, « Potestatem habet. »

[1] Matth. IX, 4. — [2] 2 Paral. VI, 30. — [3] Psal. VII, 10. — [4] Jer. XVII, 9. — [5] 1 Reg. XVI, 7.

Neque illud ex fastu dicit, sed ut vobis persuadeam, inquit, me non blasphemare, cum me facio æqualem Patri. Ubique enim vult demonstrationes præbere claras firmasque, ut cum dicit : « Vade, ostende te sacerdoti : » socrumque Petri exhibet ministrantem, ac porcos præcipitari jubet. Sic et nunc, remissionis peccatorum signum statuit corporis valetudinem ; valetudinis vero, quod grabatum tollat, ne putaretur id, quod gestum erat, phantasma esse. Neque prius illud fecit, quam ipsos interrogasset. « Quid » est, inquit, facilius dicere : Dimittuntur tibi peccata, an » dicere : Tolle grabatum tuum, et vade in domum tuam [1] ? » Quod autem dicit hujusmodi est : « Quid vobis videtur facilius esse, corpus dissolutum firmare, aut animæ peccata dimittere ? » Corpus firmare certe. Quanto enim anima præstantior est corpore, tanto peccata dimittere majus est corporis curatione : sed quia illud occultum, hoc vero manifestum est, adjicio id quod minus est, sed apertius ; ut id quod majus occultumque est, per hoc factum demonstretur, jam prius operibus revelans id quod Joannes dixerat : « Qui tollit peccata mundi [2]. »

III. Cum itaque jussu ipsius surrexisset, domum illum remisit. Hic rursum ostendens quam a fastu esset alienus, remque illam phantasma non fuisse : hos enim et morbi et sanitatis testes adhibet. Ego quidem optassem, inquit, per morbum tuum eos, qui sani quidem videntur, sed anima ægrotant, sanare. Quia vero id nolunt, « Vade in domum, » ut eos, qui ibi sunt, emendes. Vides quomodo ostendat se et animæ et corporis esse creatorem ? Utriusque enim substantiæ paralysim sanat, et quod occultum erat, ex eo quod manifestum est, notum facit. Attamen illi adhuc humi repebant : nam « Glorificaverunt Deum, inquit, qui dedit » potestatem talem hominibus [3] ; » ipsis enim caro resiste-

[1] Matth. IX, 5, 6. — [2] Joan. I, 29. — [3] Matth. IX, 8.

bat. Ille vero non increpavit eos, sed prodest tamen illis per opera excitans, eorumque animum in sublime erigens. Interim vero non parvum erat, quod omnium hominum maximus haberetur, quodque a Deo venire putaretur. Nam si hæc firmiter mente tenuissent, paulum proficientes agnovissent ipsum esse Dei Filium. Sed hæc non firmiter retinuerunt, ideoque accedere non potuerunt. Rursum enim dicebant : « Hic homo non est a Deo; » et, « Quomodo hic » a Deo est? » Hæcque frequenter versabant, illa vitiorum suorum tegmina obtendentes. Quod etiam nunc multi faciunt, qui dum Deum vindicare videntur, suis indulgent affectibus, cum oporteret omnia cum mansuetudine tractare. Etenim universorum Deus, qui fulmen vibrare potest in eos qui ipsum blasphemiis impetunt, solem suum oriri curat, imbres emittit, cæteraque omnia largiter suppeditat, quem imitari nos oportet, rogare nempe, monere, instituere cum mansuetudine, non irasci, nec efferari. Neque enim ex blasphemia quid nocumenti ad Deum accedit, ut tu excandescas; sed qui blasphemavit, ipse vulnus accepit. Itaque ingemisce, lacrymare; lacrymis enim dignum est hoc vitium, cui curando nullum mansuetudine melius remedium. Mansuetudo quippe omni violentia potentior est. Vide igitur quomodo is ipse qui injuria afficitur, et in veteri et in nova lege loquatur. Ibi quidem dicens : « Po» pule meus, quid feci tibi [1]? » in nova autem, « Saule, » Saule, quid me persequeris [2]? » Paulus item jubet adversarios cum mansuetudine corripere [3]. Ipse quoque Christus quando accesserunt Discipuli rogantes ut ignem de cœlo emitteret, vehementer increpavit eos dicens: « Nescitis cu» jus spiritus estis vos [4]. » Hic autem non dicit ipse : « O execrandi et præstigiatores, o invidi et hominum salutis

[1] Mich. VI, 3. — [2] Act. IX, 4. — [3] 2 Tim. II, 24. — [4] Luc. IX, 54.

inimici! Sed, « Quid cogitatis mala in cordibus vestris? » Oportet igitur cum mansuetudine morbum removere. Nam qui ex humano timore melior efficitur, cito ad pravitatem redibit. Ideoque zizania relinqui jussit [1], dans tempus ad pœnitentiam. Multi namque sic pœnitentiam egerunt, et probi facti sunt, qui perversi prius erant, quemadmodum Paulus, publicanus, latro : nam postquam zizania fuerant, in triticum maturum mutati sunt. In seminibus certe id fieri nequit; in proposito et voluntate id certe facile est. Non enim naturæ terminis ipsa alligatur, sed libertate arbitrii honorata fuit. Cum ergo videris veritatis hostem, obsequium illi præbe, curam illius habe, ad virtutem reduc, exemplum vitæ optimum præbens, sermone utens inculpato, patrocinium ipsi et curam impendens, modum omnem emendationis admovens, imitando medicos optimos, qui non una tantum medicinæ ratione utuntur, sed cum vident ulcus priori pharmaco non cedere, aliud adjiciunt, et post illud rursum aliud, et nunc secant, nunc alligant. Et tu itaque animarum medicus effectus, omni utaris curandi ratione secundum Christi leges, ut et salutarium operum tuorum, et aliorum partæ salutis mercedem accipias, ad Dei gloriam omnia faciens, et inde tibi gloriam concilians; nam ait : « Glorificantes me glorificabo, » et qui contemnunt me, contemnentur [2]. » Omnia itaque ad ejus gloriam faciamus, ut beatam illam sortem consequamur : quam utinam omnes adipiscamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Matth. XIII, 29. — [2] 1 Reg. II, 30.

HOMILIA XXX.

CAPUT IX.

Et cum transiret inde Jesus, vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine, et ait illi : Sequere me, et surgens secutus est eum [1].

I. Peracto miraculo, non ibi mansit, ne, illo præsente, invidia magis arderet; sed in gratiam ipsorum recessit, ut morbus ille mitigaretur. Illud quoque nos faciamus, non simul versantes cum insidiantibus, sed eorum ulceri indulgeamus, cedentes et contentionem vitantes. Sed cur non cum Petro, Joanne et aliis vocavit eum ? ut tunc illuc venit, cum sciret homines obtemperaturos esse, sic tunc Matthæum vocavit, cum secuturum eum esse noverat. Propterea etiam Paulum post resurrectionem piscatus est. Nam « Qui corda scrutatur, et occulta mentium perspicit [2], » sciebat quandonam quisque eorum obsecuturus esset. Ideoque non initio vocavit illum, cum adhuc duriore esset animo, sed post sexcenta miracula, cum fama sua percrebuisset, quando illum noverat ad obtemperandum aptiorem esse. Non abs re autem fuerit Apostoli philosophiam mirari, qui anteactam vitam non occultavit, sed et nomen suum posuit (5), quod alii in aliud nomen mutando occultavere. Cur porro dixit ipsum sedisse in telonio? Vocantis vim ostendens, quod cum nondum destitisset et improbo telonio hæreret, ex mediis ipsum malis extraxerit. Quemadmodum enim beatum Paulum furentem et rabie percitum convertit : id quod ipse vocantis virtutem demonstrans

[1] Matth, IX, 9. — [2] Rom. VIII, 27.

ait ad Galatas scribens : « Audistis conversationem meam » aliquando in Judaïsmo, quia supra modum persequebar » Ecclesiam Dei [1]; » sic et piscatores in mediis operibus vocavit : sed illi artem exercebant non vituperabilem quidem, sed quæ erat hominum agrestium, non urbanorum, atque omnino simplicium. Hæc autem lucrandi ratio, impudentia plena erat, ac petulantia, quæstus iniquus et mercatura illiberalis. Attamen nihil horum erubuit is qui vocavit. Nec mirum si publicanum non erubescat, quando nec meretricem vocare non modo non erubuit, sed pedes suos osculari, lacrymisque rigare permisit. Etenim ideo venit, non ut corpus curaret solum, sed ut animæ morbis mederetur : quod etiam paralytico præstitit, et postquam clare ostenderat se posse peccata dimittere, ad hunc postea accessit, ut non turbarentur videntes publicanum in Discipulorum chorum ascribi. Nam qui potest peccata omnia solvere, quid mirum si et hunc Apostolum faciat? Sed ut didicisti vocantis potestatem, sic disce vocati obedientiam. Neque enim repugnavit, neque dubitans dixit : « Quid hoc est? Num me hominem hujusmodi fraudulenter vocat? » Nam certe intempestiva fuisset hujusmodi humilitas. Sed statim obedivit : neque petiit ut domum ire liceret, ut rem cum suis communicaret, quemadmodum etiam piscatores fecerunt : ut enim illi retia, naviculam, et patrem, ita et hic teloniariam mensam et lucrum reliquit, ut sequeretur, ad omnia paratum animum exhibens, et a rebus omnibus sæcularibus se statim abscindens, per obedientiam perfectam testificabatur, quam tempestive vocatus fuisset. Et cur, inquies, non de aliis dixit quomodo vocati fuerint, sed de Petro tantum, Jacobo, Joanne et Philippo, de cæteris vero nusquam? Quia hi maxime erant, qui humiles vel turpes artes exercebant, neque enim quidpiam est publicano de-

[1] Gal. 1, 13.

terius, vel piscatore vilius. Quod porro Philippus etiam inter ignobiles censeretur, ex patria liquet. Idcirco hos maxime cum artibus suis prædicant, his declarantes sibi etiam in rebus splendidis fidem esse habendam. Cum enim nihil prætereant eorum, quæ vituperabilia vel vilia sunt, sed hæc præ aliis accurate prædicent, sive illa Magistrum, sive Discipulos spectent, cur in splendidis conspicuisque suspecti fuerint, cum maxime signa et miracula multa prætercurrant, et quæ ad crucem spectant, quæ certe probrosa videntur accurate prædicent, Discipulorum item artes, vilemque sortem, magistri quoque progenitores, qui vel ex peccatis, vel ex vili conditione noti erant, clara voce in medium præferunt? Unde manifestum est ipsos magnam veritatis habuisse rationem, ac neque ad gratiam, neque ad ostentationem scripsisse.

II. Vocatum itaque Matthæum magno affecit honore, ad mensam admittens, quo illum de futuro bene sperare curat, et majorem indit fiduciam. Non enim in sananda ejus iniquitate multum temporis adhibuit, sed illud statim factum est. Neque cum illo tantum recumbit ad mensam, sed cum aliis multis : quanquam id illi crimini dabatur, quod peccatores non abigeret. Verum id non celant Evangelistæ, illi autem accusandi occasiones captabant, ejus explorantes opera. Conveniunt porro publicani, quasi ad artis consortem; nam honori sibi ducens quod Christus ad se venisset, omnes convocavit. Etenim omne curationis genus Christus adhibebat, nec modo cum concionaretur, cum curaret, cum inimicos redargueret, sed etiam cum convivaretur, multos male affectos emendabat. His nos docens omne tempus omneque opus posse nobis utilitatem afferre. Quamvis autem ea, quæ tunc apposita erant, iniquitate et avaritia parta essent, non recusavit tamen Christus his convivari : quia magnum inde lucrum eventurum

erat; contubernalis et convictor est eorum, qui hujusmodi iniquitati se dediderant. Hujusmodi quippe medicus nisi ægrorum putredinem ferat, non eos a morbo eruit: quanquam inde malam sibi famam attraheret, et quod cum illo ederet, et quod in domo ejus cum publicanis multis. Vide autem quomodo id illi probro vertant: « Ecce homo edax » et vini potator, publicanorum amicus et peccatorum [1]. » Audiant illi, qui magnam sibi famam ex jejunio parere satagunt: cogitentque Dominum nostrum voracem et vini potatorem vocatum fuisse, neque erubuisse; sed hæc omnia despexisse, ut rem sibi propositam perficeret, id quod etiam evenit. Nam et publicanus conversus est et melior effectus. Ut autem discas quantum boni accederet iis, qui ejusdem cum eo mensæ participes essent, audi quid dicat Zacchæus alius publicanus. Quia enim audivit Christum dicentem: « Hodie in domo tua oportet me manere [2], » gaudio perfusus dixit: « Dimidium bonorum meorum do pauperibus, » et si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum [3]. » Cui respondit Jesus: « Hodie salus domui huic facta est [4]. » Sic ex omnibus alios instituere licet. Et quomodo, inquies, Paulus præcipit: « Si quis, cum frater nominetur, sit for» nicarius, aut avarus, cum eo ne comedere quidem opor» tet [5]? » At non patet, an illud etiam magistris præcipiatur, neque solum fratribus. Deinde illi nondum perfecti auctique erant, neque fratribus annumerabantur. Ad hæc vero Paulus jam illos in fratrum numerum ascitos aversari jubet, si in malis perseverent. Hi autem male agere cessaverant conversi. Verum nihil horum Pharisæos compressit, sed criminantes aggrediuntur Discipulos his verbis: « Cur cum publicanis et peccatoribus manducat Ma» gister vester [6]? » Et cum Discipuli peccare videntur,

[1] Matth. XI, 19. — [2] Luc. XIX, 5. — [3] Ibid. 8. — [4] Ibid. 9. — [5] 1 Cor. V, 11. — [6] Matth. IX, 11.

Christum sic alloquuntur : « Ecce Discipuli tui faciunt quod » non licet in sabbato facere [1]. » Hic vero apud Discipulos Christum criminantur. Quæ omnia malignantium erant, et volentium Discipulorum chorum a Magistro avellere. Quid igitur immensa illa Sapientia? « Non indigent, inquit, sani » medico, sed qui male habent [2]. » Vide quomodo sermonem eorum in contrarium vertit. Illi namque crimini dabant ipsi, quod cum illis versaretur. Ille contrarium profert, indignum benignitate sua esse si non cum illis versetur : ac non modo se crimine vacuum esse, cum illos emendaret, sed rem esse præcipuam, et necessariam, et mille laudibus dignam. Deinde ne videretur vocatos pudore afficere, cum diceret : « Qui male habent; » vide quomodo leniat illud, cum illos increpat et dicit : « Euntes discite quid est : Mi» sericordiam volo, et non sacrificium [3]. » Hoc autem dicebat, Scripturarum ignorantiam ipsis vitio vertens. Quamobrem acrius loquitur, non iratus, absit, sed ne illi dubii manerent. Quanquam dicere poterat : « Non cogitatis quomodo paralytico peccata dimiserim, quomodo corpus ejus firmaverim. » At nihil horum dicit. Verum a communibus ratiociniis illos aggreditur primum, et postea a Scripturis. Cum dixisset enim : « Non est opus valentibus medicus, sed » male habentibus, » et seipsum esse medicum subobscure declarasset, tunc dixit : « Euntes discite quid est : Miseri» cordiam volo, et non sacrificium. » Hoc et Paulus facit. Primo enim a communibus exemplis sic orsus : « Quis pas» cit gregem, et ex lacte ejus non comedit [4]? » tunc Scripturas inducit et ait : « In lege namque Moysis scriptum est : » Non alligabis os bovi trituranti [5]; » ac rursum : « Sic Do» minus constituit, ut qui Evangelium annuntiant, ex Evan» gelio vivant [6]. » Ad Discipulos autem non sic, sed signa sua

[1] Matth. XII, 2. — [2] Id. IX, 12. — [3] Ibid. 13. — [4] I Cor. IX, 7. — [5] Ibid. 9. — [6] Ibid. 14.

in memoriam reducit hoc pacto: « Non meministis quinque » panum, et hominum quinque millium, et quot cophinos » collegistis? »

III. Sed non ita se gerit cum istis; verum communem infirmitatem commemorat, ostenditque ipsos etiam ex infirmorum numero esse; qui nec Scripturas sciebant, et omnem virtutem negligentes, in sacrificiis totum constituebant : quod subindicans ipse, id quod a Prophetis omnibus dictum fuerat, paucis refert dicens : « Discite quid est : Mi» sericordiam volo, et non sacrificium [1]. » His enim ostendit non se inique agere, sed ipsos; ac si diceret : « Cur accusatis me? an quia peccatores emendo? Ergo et Patrem meum hac de re accusabitis. » Quod et alibi eadem mente dicebat : « Pater meus usque modo operatur, et ego ope» ror [2]; » et hic rursum : « Euntes discite quid est : Miseri» cordiam volo, et non sacrificium. » Quemadmodum enim hoc ille vult, sic et ego. Vides-ne quomodo illa quidem superflua sint, hæc vero necessaria? Neque enim dixit: « Misericordiam volo et sacrificium; » sed, « Misericordiam » volo, et non sacrificium. » Alterum enim comprobavit, alterum reprobavit; demonstravitque id, quod criminabantur, non modo non vetitum, sed etiam lege præceptum esse, magis quam sacrificia. Ipsamque legem veterem inducit his consona loquentem et præcipientem. Illos itaque perstringens et ex communibus exemplis et ex Scripturis, adjicit : « Non veni vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiam [3]. » Id vero ironice loquitur, ut cum dicit : « Ecce Adam factus » est sicut unus ex nobis [4]; » ac rursum, « Si esuriero, non » dicam tibi [5]. » Quod enim nullus esset justus in terra, Paulus declaravit his verbis : « Omnes enim peccaverunt, » et egent gloria Dei [6]. » Id etiam eis, qui vocati sunt, conso-

[1] Osee VI, 6. — [2] Joan. V, 17. — [3] Matth. IX, 13. — [4] Gen. III, 22. — [5] Psal. XLIX, 13. — [6] Rom. III, 23.

lationi erat. Tantum abest, inquit, ut peccatores abominationi habeam, ut etiam propter illos tantum advenerim. Deinde, ne illos supinos redderet, cum peccatores memoravit, non jam tacuit, sed adjecit, « Ad pœnitentiam. » Non enim ideo adveni ut illi peccatores manerent, sed ut mutarentur et meliores evaderent. Cum autem illorum ora prorsus clausisset, tum ex Scripturis, tum ex ipsa rerum serie, et nihil ultra dicere possent, quod ipsi iis criminibus obnoxii probarentur, quæ ipsi obtulerant, insuperque legi veteri adversantes, illo misso, in Discipulos crimen transferunt. Lucas quidem ait Pharisæos hoc dixisse [1], Matthæus vero, discipulos Joannis. Verisimile autem est hæc utrosque dixisse. Cum enim illi in dubio versarentur, verisimiliter et illos secum assumpserunt, quod et cum Herodianis postea fecerunt. Invidebant enim semper Christo Joannis discipuli, et contra illum disputabant, tunc demum humiliores effecti, cum Joannes in carcerem trusus est : nam tunc id venerunt nuntiatum Jesu Christo. Postea vero in priorem rursum invidiam sunt reversi. Quid igitur hi dicunt : « Quare nos et Pharisæi multum jejunamus, Discipuli vero tui non jejunant [2]? » Hic morbus est, quem olim absciderat Christus, cum ait : « Cum jejunaveris, unge caput tuum, et faciem tuam lava [3]; » cum præsciret ea quæ inde nascitura erant mala. Sed hos ille non increpat, neque dixit : « O vanæ gloriæ cupidi, et futiles homines ! » sed cum omni mansuetudine ipsos alloquitur dicens : « Non possunt filii sponsi jejunare, quandiu cum illis est sponsus [4]. » Quando enim pro aliis loquebatur, pro publicanis nempe, ut eorum animos vulneratos solaretur, exprobrantes vehementius increpavit; cum autem ipsum et Discipulos carpebant, cum omni mansuetudine occurrit ipsis. Quod autem dicunt illi, hujusmodi est : « Esto, tu, utpote medicus

[1] Luc. VI. — [2] Matth. IX, 14. — [3] Id. VI, 17. — [4] Id. IX, 15.

hoc facias : sed cur Discipuli tui, misso jejunio, hujusmodi mensis accumbunt? » Deinde ut majorem accusationem facerent, se primos ponunt, posteaque Pharisæos, comparatione volentes crimen augere ; nam « Et nos, inquiunt, et » Pharisæi multum jejunamus. » Nam jejunabant illi a Joanne edocti, hi vero a lege; quemadmodum item Pharisæus dicebat : « Jejuno bis in hebdomada [1]. » Quid igitur dicit Jesus? « Num possunt filii sponsi jejunare, quandiu » cum illis est sponsus? » Primo quidem sese medicum vocavit, hic vero sponsum, secreta mysteria per hæc nomina revelans, quanquam poterat illos acrius refellere dicens : « Vos non habetis auctoritatem hujusmodi leges ponendi : quæ enim utilitas ex jejunio, quando anima iniquitate plena est, cum de aliis accusamini, cum damnamini, cum trabes fertis in oculis, et ad ostentationem omnia facitis? Ante hæc enim omnia vanam gloriam ejicere oportuerat, atque alia omnia recte operari, charitatem, mansuetudinem, fratrum amorem. » Verum nihil horum dicit, sed cum omni mansuetudine : « Non possunt filii sponsi jejunare, quan» diu cum eis est sponsus. » Verba Joannis memorans istæc : « Qui habet sponsam sponsus est : amicus autem sponsi, » est qui stat : et audiens eum, gaudio gaudet propter vocem » sponsi [2]. » Quod autem dicit, hujusmodi est : « Præsens tempus, gaudii, et lætitiæ est. Ne itaque tristia inducas : tristis quippe res est jejunium, non natura sua, sed illis tantum qui infirmius affecti sunt; at iis, qui philosophari volunt, res admodum dulcis est et desiderabilis. Quemadmodum enim corpore bene valente multa lætitia est, sic anima bene affecta, major est voluptas. Sed ad illorum mentem hæc respondit. » Sic et Esaïas de jejunio loquens, humilitatem animi vocat illud [3], et Moyses similiter [4].

[1] Luc. XVIII, 12. — [2] Joan. III, 29. — [3] Isaï. LVIII, 3. — [4] Num. XXX, 14.

IV. Neque hinc tantum illos reprimit Dominus, sed aliunde etiam his verbis : « Venient dies quando auferetur » ab eis sponsus, et tunc jejunabunt [1]. » His enim ostendit non gulæ causa non jejunasse, sed ex quadam dispensatione mirabili : simul vero de passione sua quædam præmittit, et illis respondendo Discipulos instituit et excercitat in meditatione rerum, quæ onerosæ et tristes esse videbantur. Illis enim hoc jam dicere molestum fuisset, quandoquidem cum postea dictum illis fuit, ipsos conturbavit : cum autem aliis diceretur, minus illis onerosum erat. Quia porro verisimile erat illos de passione Joannis altum sapere, hunc ipsorum tumorem inde sedat : nec tamen de resurrectione sermonem inducit, nondum enim tempus erat. Hoc quippe secundum naturam erat, quod homo cum putaretur, moriturus esset. Illud vero supra naturam. Deinde id quod ante fecerat, hic quoque facit. Quemadmodum enim cum conarentur eum crimini obnoxium ostendere, quod cum peccatoribus comederet, contrarium ille probavit, id nempe non crimen esse, sed laudandum; sic et hoc loco cum volunt probare ipsum, non uti par est, Discipulos instituere, ostendit eos, qui illud dicerent, ignorare quo pacto sectatoribus utendum esset, sed temere accusare : « Nullus enim, inquit, immittit commissuram » panni novi in vestimentum vetus [2]. » Rursus a communibus exemplis sermonem concinnat. Quod autem dicit, hujusmodi est. « Nondum fortes sunt Discipuli, sed adhuc multa egent indulgentia : nondum enim per Spiritum renovati sunt. Sic autem affectis non oportet gravia præceptorum onera imponere. » Hæc autem dicebat, leges et regulas imponens Discipulis suis, ut cum illi in Discipulos ascribent omnes qui in orbe terrarum sunt, cum magna illos mansuetudine tractent. « Neque immittunt vinum no-

[1] Matth. IX, 15. — [2] Ibid. 16.

» vum in utres veteres [1]. » Vides-ne exempla in veteri lege usurpata? Vestimentum, utres. Jeremias populum vocat perizoma, itemque utres memorat atque vinum [2]. Quia enim de mensa et de gula sermo erat, ex ipsis exempla desumit. Lucas vero aliquid amplius dicit, novum nempe scindi [3], si illud veteri junxeris. Vides-ne non modo nullam utilitatem, sed majus detrimentum hinc oriri? Et præsentia quidem narrat, futura vero prædicit; nempe illos novos postea futuros esse, et antequam id eveniat, nihil austerum et grave ipsis præceptum iri. Nam qui ante opportunum tempus, inquit, sublimia dogmata constituere quærit, suo postea tempore non idoneos reperiet, quod illos semel inutiles reddiderit. Illud porro non ex vino procedit, neque ex utribus vinum excipientibus, sed ex eorum qui infuderunt festinatione. Hinc nobis causam exponit, cur illos alloquens humilibus verbis frequenter uteretur : nam propter ipsorum infirmitatem multa dicebat minus sublimia quam pro sua dignitate : quod ipsum quoque dixisse sic refert Joannes : « Multa habeo vobis dicere, » sed non potestis portare modo [4]. » Ne putarent enim illa solum esse quæ dixit, utque alia longe majora mente conciperent, infirmitatem eorum in medium adduxit, pollicitus ea se dicturum, cum fortiores fuerint : id quod hic etiam dicit : « Venient dies cum auferetur ab eis sponsus, » et tunc jejunabunt. » Ne itaque nos omnia ab omnibus in principio exigamus, sed quanta possunt fieri, et cito procedemus ultra. Si autem premis et festinas, ideo ne premas, ut festines. Quod si hoc tibi ænigma videtur esse, ab ipsa rerum natura disce, et tunc dicti vim omnem percipies : nec te moveant ii qui importune accusant; nam hic et Pharisæi accusabant, et Discipulis exprobrabant.

[1] Matth. IX, 17. — [2] Jer. XIII, 10. — [3] Luc. V, 36. — [4] Joan. XVI, 22.

V. Attamen nihil horum Christum a sententia dimovit, neque dixit ille : « Pudor est hos jejunare et hos non jejunare. » Sed ut optimus gubernator non commotis fluctibus, sed arti suæ intentus est; ita et Christus tunc fecit. Etenim pudor erat, non quod illi non jejunarent, sed quod proter jejunium letalia vulnera acciperent, discinderentur, dirumperentur. Quæ etiam nos animo reputantes, sic erga nostros nos geramus. Si uxorem habeas, ornatibus, fuco et pigmentis deditam et his inhiantem, deliciis affluentem, loquacem, et prorsus inutilem; quanquam difficile est in una muliere hæc omnia concurrere, fingamus tamen esse talem. Sed cur, inquies, mulierem, non virum depingis? Sunt certe viri hujusmodi muliere deteriores. Sed quia gubernandi officium viris traditum est, hic interim mulierem describamus : non quod in fœminis major sit nequitia, multa quippe et apud viros reperire est, quæ mulieribus non competunt; ut homicidia, sepulcrorum effossiones, et similia. Ne putetis ergo nos ex sexus hujusmodi contemptu hæc effari. Absit a me; sed ad rem nunc juvat imago hujusmodi. Supponatur ergo nobis mulier talis, virque ejus omni modo studeat ipsam emendare. Quomodo emendabit? Non omnia simul præcipiendo, sed leviora primum, quibus illa non multum angatur. Nam si totum a principio emendare festines, totum perdes. Ne ergo statim ei aurea ornamenta auferas; sed hæc interim habeat, iisque utatur : nam minus malum videtur illud esse, quam pigmenta et fucus. Illa primum auferantur, non ex comminatione vel timore, sed ex suasione et lenitate, ex accusatione in alias mulieres injecta, ex propria tua sententia atque gustu. Dic illi frequenter : « Facies cum tali ornatu non amabilis est, imo injucunda : » illique suade ideo maxime id tibi displicere. Post tuam autem opinionem, aliorum quoque sententiam adduc in medium, dic-

que id formosas deformare solere, ut morbum de medio tollas. Nihil adhuc de gehenna loquaris, vel de regno : nam frustra hæc dixeris. Persuade ipsi majori tibi voluptati esse, si ipsa Dei opus nudum ostendat : illam enim quæ faciem perfricat, tendit, depingit, multis non formosam videri. Primum communibus ratiociniis et omnium calculis morbum abigere tenta; et postquam illam hujusmodi verbis emolliveris, illa alia adjice. Si semel dixeris, nec suaseris, secundo, tertio et sæpius dicas; hæc repetere ne graveris, non odiosa quadam ratione, sed placide, nunc avertendo te, nunc adulando et colendo. Annon vides pictores modo delere, modo picturæ superaddere, ut formosam faciem depingant? Ne sis ergo minus sagax illis. Nam si illi corporis imaginem pingentes, tanta utuntur diligentia, multo magis nos animam efformantes, omnem machinam movere par est. Nam si hujus animæ faciem pulchre efformaveris, non videbis corporis deformatam faciem, non rubricata labia, non os ursæ ori cruentato simile, non atra supercilia, quasi ex ollæ fuligine, non illitas genas ut sepulcrorum parietes. Hæc quippe omnia fuligo, pulvis et cinis, extremique fœtoris signa.

VI. Verum nescio quo pacto in hujusmodi verba delapsus sum, et dum alios hortor ut cum mansuetudine moneant, in iracundiam ipse devolutus sim. Revertamur itaque ad mitiorem admonitionem, omniaque feramus mulierum vitia, ut quæ in optatis sunt perficiamus. Annon vides quomodo ferimus infantes vagientes cum a mamma sunt abstrahendi : omniaque toleramus, ad id solum, ut illis suadeamus priorem despicere mensam ? Ita et nunc faciamus, cætera omnia feramus, ut hoc assequamur. Cum enim illud emendatum fuerit, aliud recte procedere videbis, atque ad aurea ornamenta venies, eodemque modo de his etiam loqueris : et sic paulatim uxorem concinnans,

eris pictor optimus, fidelis servus, agricola strenuus. Post hæc autem, in mentem ipsi revoca antiquas illas mulieres, Saram, Rebeccam, formosas et deformes, et ostende illi omnes illas fuisse temperantes et frugi. Nam Lia Patriarchæ uxor, cum formosa non esset, nunquam tale quidpiam excogitavit; sed deformis cum esset, nec multum amaretur a viro, nihil hujusmodi adhibuit, neque faciem suam vitiavit. Sed mansit integra conservans lineamenta, etiamsi fuisset a gentilibus educata. Tu vero quæ fidelis es, cujus caput Christus, satanicam nobis machinam inducis? nec recordaris aquæ illius, quæ faciei tuæ circumfusa fuit; sacrificii quod labia tua ornavit; sanguinis qui linguam tuam cruentavit? Si enim hæc omnia tecum reputares, quantumvis ornatibus hujusmodi dedita esses, non auderes pulverem illum cineremque adhibere. Disce te Christo desponsatam esse, et hoc dedecus aversare. Neque enim ille talibus delectatur picturis; sed aliam quærit pulchritudinem, quam vehementer amat, animæ decorem dico. Hunc te Propheta quærere jubet his verbis : « Et concu» piscet rex decorem tuum [1]. » Ne itaque superflua et indecora quæramus : neque enim opus Dei quodpiam imperfectum est, ut tua egeat correctione. Nam si quis imperatoriæ imagini erectæ aliquid de suo adjicere tentaret, non tutus esset conatus, sed extremo periculo foret obnoxius. Atqui homo illam operatus est, et nihil adjicis : hic vero Deus auctor, et emendas? Non cogitas gehennæ ignem? non animam neglectam? Ideo namque illa neglecta est, quia tota cura in carnem collata fuit. Ecquid de anima loquor? nam ipsi quoque carni contraria contingunt iis quæ vos optatis. Hic vero attende : Vis formosa apparere? Hoc te deformem ostendit. Vis placere viro? Id illum mœrore afficit : ac neque illum solum, sed externos omnes

[1] Psal. XLIV, 4.

tibi accusatores efficit. Vis junior apparere? Hoc te citius in senectutem ducet. Vis ornari? Hoc tibi dedecori est. Nam hujusmodi mulier non æquales modo, sed ancillas conscias et domesticos scientes pudore afficit, multoque magis seipsam. Sed cur hæc dicam? nam quod omnium gravissimum est prætermisi: te nempe Deum offendere, castitatem suffodere, zelotypiæ flammas accendere, prostituta sub fornice scorta imitari. Hæc itaque omnia cogitantes, satanicam pompam, diabolicamque artem contemnite, dimissoque illo ornatu, imo dedecore, pulchritudinem illam in animabus vestris apparate, quæ Angelis amabilis, Deo optabilis et consortibus suavis est; ut et præsentem et futuram gloriam consequamini, quam utinam nos omnes adipiscamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXI.

CAPUT IX.

Hæc illo loquente, ecce princeps ingressus adorabat eum dicens: Filia mea modo defuncta est; sed veni, impone manum tuam super eam, et vivet. Et surgens Jesus secutus est eum, et Discipuli ejus [1].

I. Opus [2] sermones secutum est, ita ut magis Pharisæorum ora comprimerentur: nam qui accessit synagogæ princeps erat, luctusque gravis. Unica enim puella erat, annorumque duodecim, quod flos erat ætatis: et statim

[1] Matth. IX, 18, 19.— [2] Vide D. Guillon, tom. XVI, pag. 256-265.

illam suscitavit. Quod vero Lucas narret venisse qui dicerent : « Noli vexare Magistrum, mortua enim est [1] ; » dicemus illud, « Modo defuncta est, » a tempore in itinere interrupto conjicientis forte, vel calamitatem augentis. Mos enim supplicum est mala sua verbis extollere, et plus quam vere sit dicere, ut facilius rogatos exorent. Vide autem quam rudis sit : duo enim postulat a Christo, ut veniat, et manum imponat. Quod signum erat ipsum eam adhuc spirantem reliquisse. Hoc et Syrus ille Naaman a Propheta petebat his verbis : « Exibit, et manum suam » imponet [2]. » Nam visu et rebus sub sensum cadentibus opus habent ii qui rudiores animi sunt. Marcus porro dicit ipsum tres assumpsisse discipulos [3], Lucasque similiter [4] ; hic vero Discipulos simpliciter. Cur ergo Matthæum non accepit, qui nuper accesserat? Ut illum in majorem cupiditatem injiceret, et quia imperfectior adhuc esset. Ideo enim illos honorat, ut hi illos imitentur. Matthæo autem satis erat, quod sanguinis fluxu laborantem vidisset, et quod eadem mensa dignatus fuisset, ejusdem salis participatione. Surgentem porro multi secuti sunt, quasi ad magnum miraculum, et ob dignitatem accedentis ; tum etiam quia multi adhuc rudiores, non tam animæ curam, quam corporis sanitatem quærebant : et *confluebant, alii suis compulsi morbis*, alii curationis aliorum spectatores esse cupientes ; doctrinæ autem causa pauci interim ad eum accedebant. Nec sinit eos domum ingredi ; sed Discipulos tantum, neque omnes, ubique nos instituens ad vulgi existimationem repellendam. « Et ecce mulier quæ » sanguinis fluxum patiebatur *a duodecim annis*, accessit » retro ; et tetigit fimbriam *vestimenti* ejus. *Dicebat enim* » intra se : Si tetigero tantum *vestimentum ejus*, salva

1 Luc. VIII, 49. — 2 IV Reg. V, 11. — 3 Marc. V. — 4 Luc. VIII.

»ero [1]. » Cur non fidenter ad eum accessit ? Quod puderet de morbo, sese namque immundam putabat. Nam si menstruata non munda putabatur, multo magis illa quæ tali morbo laborabat id credere poterat : hujusmodi enim immundities magna secundum legem putabatur esse. Ideo sese abdit et occultat. Alioquin vero nondum illa consentaneam et perfectam de illo opinionem habebat. Neque enim putasset se latere posse. Prima vero hæc mulier publice accedit. Etenim audivit eum etiam mulieres curare, et puellam mortuam adire. In domum autem vocare non ausa est, etsi dives esset. Neque publice accessit, sed clam cum fide vestimenta tetigit. Non dubitavit, neque in seipsa dixit : « Num liberabor morbo, necne ? » sed de sanitate recuperanda confidens accessit : « Dicebat enim, »inquit, intra se : Si solum tetigero vestimentum ejus, »salva ero. » Noverat enim ex qua egrederetur domo, nempe publicanorum, et quinam sequerentur, nimirum peccatores et publicani. Hæc vero omnia fidem ipsi indebant. Quid igitur Christus ? Non permisit eam latere, sed in medium adduxit, et multis de causis illam manifestam esse voluit. Quanquam quidam stolidi dicant hoc ipsum ideo fecisse, quod gloriam amaret. Cur enim, inquiunt, non permisit illam latere ? Quid dicis, execrande, qui jubet tacere, qui sexcenta miracula prætercurrit, gloriam amat ? Cur ergo illam in medium adducit ? Primo solvit mulieris timorem, ne conscientiæ stimulis agitata, utpote quæ gratiam illam suffurata esset, scrupulo laboraret. Secundo ipsam corrigit, quod se latere putaret. Tertio, fidem ejus omnibus notam reddit, ut alii eam imitarentur. Neque minus signum edit cum ostendit se omnia scire, quam cum fluxum sanguinis cohibet. Deinde archisynagogum, cujus fides periclitabatur, quo pacto omnia perdidisset, per mu-

[1] Matth. IX, 20, 21.

lierem illam confirmaret. Nam venerant qui dicerent : « Noli vexare Magistrum, nam mortua est puella [1]. » Qui autem in domo erant irridebant eum, quod diceret illam dormire, verisimileque erat patrem etiam quidpiam simile passum esse.

II. Ideo illam infirmitatem prius emendans, mulierculam adducit in medium. Quod enim admodum rudis ille esset, audi quid ipsi dicat : « Ne timeas, tu solum crede, » et salva erit [2]. » Nam de industria morabatur, ut tunc accederet, cum mortua esset, ut clara resurrectio esset. Idcirco tardius incedit, et mulieri multa loquitur, ut interim illa moreretur, et accederent, qui hæc nuntiarent ac dicerent : « Noli vexare Magistram. » Hoc et Evangelista subindicat dicens : « Adhuc eo loquente, venerunt de domo dicentes : Mortua est filia tua. Noli vexare Magistrum. » Volebat enim evulgari et credi mortem, ne resurrectio suspecta esset ; et hoc ubique facit. Sic et in morte Lazari, post primam, secundam tertiamque diem accessit. Ideoque illam in medium adducit et ait : « Confide, filia [3] ; » sicut et paralytico dicebat : « Confide, fili [4]. » Formidolosa quippe mulier erat, ideoque dicit : « Confide, » et filiam vocat : nam fides illam filiam effecerat ; hinc in laudem ejus dicit : « Fides tua te salvam fecit [5]. » Lucas vero plura alia nobis de muliere narrat. Cum enim accessisset, inquit, et curata fuisset, non statim illam Christus vocavit, sed prius dixit : « Quis me tetigit [6] ? » Deinde Petro et aliis dicentibus : « Præceptor, turbæ te constringunt et comprimunt, et di» cis : Quis me tetigit [7] ? » Quod maximum signum erat ipsum carne vere circumdatum fuisse, et fastum omnem calcasse. Neque enim procul sequebantur, sed undique comprimebant. Ille vero, inquit, dicere perstitit : « Tetigit me

[1] Luc. VIII, 49. — [2] Ibid. 50. — [3] Matth. IX, 22. — [4] Ibid. 2. — [5] Luc. VIII, 45. — [6] Ibid. 45.

» aliquis, novi enim virtutem ex me exivisse[1], » rudiorem responsionem pro auditorum captu et opinione concinnans. Hæc autem dicebat, ut illam ad confitendum induceret. Ideoque non statim illam arguit; quo ostendens se omnia perfecte scire, suaderet illi omnia sua sponte declararet, et quod factum erat prædicaret, ne si ipse dixisset, suspectus videretur. Vides-ne mulierem archisynagogo præstantiorem? Non retinuit, non apprehendit, sed summis tantum digitis tetigit, et cum ultima venisset, prior sanata discessit. Ille Medicum adduxit domum; huic tactus solus satis fuit. Nam etsi ægritudine ligaretur, fide ceu alis attollebatur. Perpende autem quomodo illam consoletur dicens : «Fides tua te salvam fecit. » Atqui si ostentationis causa in medium illam produxisset, nequaquam illud adjecturus erat; sed hæc dixit ut archisynagogum ad credendum instituerct, et mulierem commendaret, atque his verbis voluptatem ipsi utilitatemque præberet corporis curatione non minorem. Quod autem ad mulierem celebrandam cæterosque emendandos id fecerit, non autem sui ostentandi causa, vel hinc conspicuum est, quod ipse, hoc etiam dempto signo, nihilominus admirandus futurus esset, cum nivales imbres miracula numero superarent, et longe majora fecisset facturusque esset : mulier vero, nisi id ita factum esset, latens et tantis vacua laudibus abscessisset. Ideoque ipsam in medium adductam celebravit, ejusque timorem depulit : nam tremens accessit, inquit, ipseque illi fiduciam indidit, et cum corporis valetudine, alia ipsi viatica dedit, dicens : « Vade in pace. » Veniens autem in domum principis, «Vi» densque tibicines et turbam tumultuantem, dixit : Dis» cedite : non est enim mortua puella, sed dormit : et deri» debant eum[2]. » Pulchra certe archisynagogorum indicia, cum post mortem tibiæ et cymbala ad fletum moverent.

[1] Matth. IX, 23, 24.

Quid igitur Christus? Alios omnes expulit, parentes autem introduxit, ne dici posset alium curavisse: et antequam suscitet, voce illud efficit, cum ait: « Non est mortua puella, sed dormit. » Multis quoque aliis in locis hoc facit; ac sicut in mari primum Discipulos increpavit: sic et hoc loco ex præsentium mentibus perturbationem ejicit; simul ostendens facile sibi esse mortuos suscitare. Quod etiam in Lazaro fecit dicens: « Lazarus amicus noster dormit[1]: » una docens non timendam esse mortem: neque enim jam esse mortem, sed somnum. Nam quia ipse moriturus erat, aliorum corpora suscitando Discipulos præparabat ad fiduciam sumendam, mortemque suam leniter ferendam. Postquam enim ipse advenerat, mors jam nonnisi somnus erat. Attamen deridebant eum: ipse vero non indigne tulit, cum non crederent iis quæ mox ipse mirabiliter operaturus erat. Neque increpavit ridentes, ut et risus et tibiæ et cymbala aliaque omnia, mortis essent testimonia.

III. Quia enim sæpe miracula patrata non credunt homines, sua ipsorum responsione illos prævenit, ut et in Lazaro et in Moyse factum est. Moysi namque dixit: « Quid » hoc est in manu tua[2]? » Ut cum vidisset serpentem factum, non oblivisceretur virgam prius fuisse; sed vocis propriæ recordatus, de re gesta obstupesceret. Et de Lazaro ait: « Ubi posuistis eum? » Ut, qui dixerunt: « Veni et vide, » et, « Jam fœtet, quatriduanus enim est[3], » non dubitare possent quin ipsum mortuum suscitavisset. Videns igitur cymbala et turbas, omnes ejicit, et in præsentia parentum miraculum operatur, non aliam inducens animam, sed illam ipsam quæ exierat reducens, et quasi ex somno excitans. Apprehendit vero manum, ut spectatores certiores fierent, et hoc exemplo viam pararet ad fidem resurrectionis. Pater namque dicebat: « Impone manum. » Ille vero plus

[1] Joan. XI, 11. — [2] Exod. IV, 2. — [3] Joan. XI, 34 et 39.

facit; non imponit enim, sed apprehendit, et suscitat mortuam, ostendens omnia ipsi prompta parataque esse. Neque modo suscitat, sed cibum ipsi dari jubet, ne videretur res esse phantasma. Neque ipse dat, sed alios dare jubet. Quemadmodum et de Lazaro ait: «Solvite illum, et sinite » abire[1],» et postea mensæ consortem efficit. Etenim semper utrumque comprobare solet, et mortem et resurrectionem accuratissime assertam. Tu vero ne solam resurrectionem perpendas velim, sed etiam quod præceperit ut nemini dicerent, et per omnia discas fastum vanamque gloriam esse omnino vitandam; illudque præterea discas ipsum lugentes extra domum ejecisse, atque velut indignos tali spectaculo declarasse : tu vero ne exeas cum tibicinibus, sed mane cum Petro, Joanne et Jacobo. Nam si tunc illos foras ejecit, multo magis nunc id faciat. Tunc enim nondum palam erat mortem jam somnum esse factam : nunc autem ipso sole clarius est. At nunc non filiam tuam suscitavit? Sed suscitabit illam cum majore gloria. Illa enim quæ surrexit, iterum mortua est; tua vero cum surrexerit, manebit immortalis. Nemo itaque deinceps lugeat, neque lamentetur, nemo hoc Christi opus calumnietur. Vicit enim ille mortem. Quid ergo frustra ploras? mors somnus effecta est. Quid lamentaris et luges? Illud enim si gentiles facerent, irridendi essent. Cum autem fidelis hoc turpiter fecerit, quam habebit excusationem ? Quæ venia erit hæc insipienter agentibus post tantum temporis et claram resurrectionis probationem ? Tu vero, ac si studeas hoc peccatum amplificare, præficas nobis gentiles adducis, luctum excitans et fornacem incendens : nec audis Paulum dicentem : « Quæ societas Christi cum Belial? aut quæ portio fi» delis cum infideli[2]?» Certe gentiles, qui nihil de resurrectione sciunt, consolandi tamen rationes inveniunt dicentes :

[1] Joan. XI, 44. — [2] 2 Cor. VI, 15.

«Fortiter feras: neque poteris id quod factum est, infectum reddere, vel lamentis rem mutare.» Tu vero qui sublimioris utiliorisque philosophiæ præcepta audis, non erubescis turpiora quam illi agens?» Neque enim dicimus nos: «Fortiter feras, non possumus enim quod factum est infectum reddere;» sed, «Fortiter feras, nam omnino resurget, dormit enim puella, non mortua est: quiescit, nec periit. Illam excipiet resurrectio, vita sempiterna, immortalitas, sors angelica.» Non audis Psalmum dicentem: «Convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi[1].» Deus mortem beneficium vocat, et tu luges? Et quid amplius faceres si defuncti inimicus et hostis esses? Si lugendum, diabolo lugendum est. Ille lugeat, ille lamentetur, quia majora bona pergimus. Illius nequitia digna est hujusmodi lamentatio, secus tu, qui ad coronam et requiem vocaris. Nam portus tranquillus mors est. Perpende igitur quot malis plena sit vita præsens: cogita quoties ipsi maledixeris. Nam in pejus semper res vertuntur, atque a principio non modicam damnationem sortitus es. «In doloribus, inquit, paries filios:» et, «In sudore vultus tui comedes panem tuum[2]:» et, «In mundo tribulationem habebitis[3].» At de futuris rebus nihil hujusmodi dicitur, imo contrarium prorsus: «Effugit dolor, tristitia et gemitus[4]:» et, «Ab oriente et occidente venient, et recumbent in sinu Abrahæ, et Isaac et Jacob[5]:» et illic sponsus spiritualis, lucernæ fulgidæ, translatio in cœlum.

IV. Cur ergo mortuum deturpas? Cur aliis timorem tremoremque mortis accersis? Cur occasionem multis præbes incusandi Deum, utpote qui magna fecerit mala? Imo vero cur postea pauperes vocas, et sacerdotes rogas ad precandum? Ut in requiem abeat, inquies, is qui mortuus est, ut

[1] Psal. CXIV, 7. — [2] Gen. III, 16 et 19. — [3] Joan. XVI, 33. — [4] Isaï. XXXV, 10. — [5] Matth. VIII, 11.

propitium habeat judicem. Ea igitur de causa ploras et ingemiscis? Ergo tecum ipse pugnas, cum illi tempestates paras qui ad portum abiit. Et quid faciam, inquies? id natura exigit. Non est naturæ culpa neque rerum seriei; sed nos, qui omnia susdeque vertimus, molles nimium sumus, nostram prodimus nobilitatem, et infideles deteriores facimus. Quomodo enim cum alio de immortalitate disseremus? Qua ratione gentilem ad illam credendam inducemus, cum magis quam ille mortem horreamus et timeamus? Multi certe ex gentilibus, qui immortalitatem non credebant, mortuis filiis, imposita sibi corona, vestem candidam induerunt, ut præsentem gloriam aucuparentur. Tu vero ne ob futuram quidem gloriam cessas effœminato more lamentari et plangere. Sed hæredem non habes, neque successorem? Quid vero malis, bonorum tuorum hæredem esse, an cœlorum? Quid malis, an ut ille tua excipiat bona, quæ brevi relinquenda erunt, an manentia æternaque bona? Illum hæredem non habuisti, sed habuit Deus: non fuit cohæres fratrum suorum, sed fuit Christi. Et cui vestes, inquies, cui ædes, cui servos et agros relinquemus? Ipsi profecto, et sic tutius repones, quam si viveret, nihil quippe te impedit. Nam si Barbari una cum defunctis res ipsorum cremare solent (6), multo magis te par est ad defunctum mittere ea quæ ad ipsum pertinent, non ut in cinerem reducantur ut illa, sed ut majorem illi gloriam pariant, et si peccator decessit, ut peccata eluantur; si justus, ut illi mercedis ac retributionis augmentum accedat. At videre ipsum desideras? Eamdem igitur quam ipse vitam transige, et cito illa sacra visione frueris. Illud etiam cogita te, si nos non audieris, in futuro id omnino experturum esse. Verum nulla tibi merces erit: nam a temporis diuturnitate, consolatio illa tibi accedet. Si porro nunc philosophari volueris, duo præcipua lucraberis; te quippe a malis circum-

stantibus erues, et splendidiore corona a Deo donaberis. Eleemosynam enim multasque alias virtutes superat calamitatum tolerantia. Cogita ipsum Dei Filium mortuum esse; ille pro te mortuus est, tu pro teipso: Dixit autem: «Si possibile est, transeat a me calix iste[1]:» ac tristitia mœroreque affectus mortem non effugit, sed etiam plurimis tortus cruciatibus, mortem subiit non vulgarem, sed omnium turpissimam: et ante mortem flagella, ante flagella vero convitia, derisiones, contumelias, te instituens ad omnia fortiter ferenda. Sed post mortem, postquam corpus deposuerat, illud cum majore gloria resumpsit, teque bona spe falcit. Hæc si non fabula sunt, ne plores. Hæc si credibilia putas, ne lacrymeris. Si vero fleveris, quomodo poteris gentilibus persuadere te vere credere?

V. At tibi adhuc intolerabilis casus ille videtur? Ergo non lugendus ideo ille est, qui a tot calamitatibus jam est liber? Ne itaque ipsi invideas. Nam tibi ob immaturum ejus obitum mortem optare, lugereque quia non vivit ut talia multa patiatur, invidi certe est. Noli ergo cogitare ipsum nunquam domum esse rediturum, sed te brevi ad illum esse migraturum. Ne cogites ipsum non ultra huc esse venturum; sed cogita hæc visibilia non ita ut sunt mansura, sed transformanda esse. Nam cœlum, terra, mare et omnia transmutantur, tuncque omnia cum majore gloria accipiet filius tuus. Et siquidem peccator abiit, nequitiæ cursus interceptus fuit; neque enim si mutandum illum fore Deus prævidisset, illum ante pœnitentiam abripuisset. Si vero justus discessit, in tuto bona sua possidet. Unde manifestum est lacrymas tuas non esse lacrymas amoris, sed irrationabilis affectus. Nam si defunctum amares, gaudere oporteret et lætari, quod a præsentibus fluctibus sit ereptus. Quid enim amplius, quæso, videre est? Quid in-

[1] Matth. XXVI, 39, et Luc. XXII, 42.

solitum et novum? Nonne eadem ipsa qnotidie revolvi videmus? Diem nox excipit, noctem dies, hiemem æstas, æstatem hiems, et nihil amplius. Et hæc quidem semper eadem : mala vero semper insolita et nova. Hæc ergo volebas illum quotidie haurire et hic manere, ægrotare, lugere, timere, tremere, et alia mala pati, alia formidare? Neque enim dicere ausis potuisse illum longum hoc pelagus trajicientem, mœroribus sollicitudinibusque vacuum esse. Ad hæc perpende te non genuisse immortalem, ac si non jam mortuus esset, paulo postea moriturum fuisse. At non satiatus eras illius consuetudine? Sed ibi semper illo frueris. At velles hic ipsum videre? Et quid vetat? Licet tibi illum videre, si sapias : spes enim futurorum ipso visu clarior est. Tu vero si in regia esset, ibique floreret, non quæsisses illum videre : ac cum ad longe meliorem sortem abierit, propter parvum absentiæ tempus animo deficis? cum maxime consortem tecum habeas. Sed virum non habes? At consolatorem habes patrem orphanorum et judicem viduarum. Audi Paulum hanc viduitatem beatam prædicantem, ac dicentem : « Quæ autem vere vidua » est et solitaria, speravit in Domino [1]. » Etenim hæc probatior erit, quæ majorem exhibuerit patientiam. Noli igitur lugere de ea re quæ tibi coronam parat, de qua mercedem postulas. Reddidisti enim depositum, si id quod tibi creditum erat exhibuisti. Ne sis ergo sollicita, si in thesauro inviolabili quod possidebas deposuisti. Si porro didiceris quæ sit præsens vita, quæ futura, quodque hæc sit aranea et umbra, omnia vero quæ in illa sunt, immota immortaliaque, non alio egebis sermone. Nunc enim filius tuus ab omni mutatione ereptus est. Si autem hic mansisset, forte bonus, forte malus futurus erat. Annon vides quot homines filios suos abdicant, et quot pejores abdicatis coguntur

[1] 1 Tim. v, 5.

domi retinere? Hæc itaque in mente versantes philosophemur; ita enim et defuncto grati erimus, et apud homines multis laudibus fruemur, atque a Deo magnam patientiæ mercedem referemus, æternaque bona consequemur; quæ utinam nos omnes adipiscamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXII.

CAPUT IX.

Et proficiscente inde Jesu, secuti sunt eum duo cæci, clamantes et dicentes : Miserere nostri, fili David. Et cum venisset in domum accesserunt ad eum duo cæci : et dicit eis Jesus : Creditis quia hoc possum facere? Dicunt ei : Utique, Domine. Tunc tetigit oculos eorum dicens : Secundum fidem vestram fiat vobis. Et aperti sunt oculi eorum [1].

I. Cur [2] illos clamantes protrahit? Hic rursum nos instituit ad vanam gloriam fugiendam : quia enim domus e vicino erat, illuc duxit eos ut seorsim sanaret. Idque palam est ex eo quod præceperit ut nemini dicerent. Neque parum Judæi inde culpantur, quod hi, quibus nullus oculorum usus erat, ex auditu solo fidem amplexi sint : illi autem miracula videntes, ac testes habentes ipsos oculos, contra quam cæci faciant. Vide autem illorum animi ardo-

[1] Matth. IX, 27-30. — [2] Vide D. Guillon, tom. XV, pag. 17-29.

rem tum a clamore, tum ab ipsa precandi ratione. Non enim simpliciter accesserunt, sed magna voce clamantes, nihil aliud quam « Miserere » proferentes. Filium autem Davidis appellabant, quia honorificum nomen videbatur esse. Sæpe namque Prophetæ reges illos, quos honorare magnosque prædicare volebant, sic appellabant [1]. Domum vero adductos, secundo interrogat. Ut plurimum enim studebat supplicantes sanare, ne quis putaret ipsum ad miracula patranda per ostentationem insilire. Neque ea solum de causa, sed etiam ut ostenderet dignos illos esse qui curarentur, et ne quis diceret, si ex misericordia tantum sanabat, oportuisse omnes sanare : habet enim misericordia quamdam rationem ex fide rogantium petitam. Neque ideo tantum fidem ab illis exigit ; sed quia dixerant, « Fili David, » ut illos ad quid sublimius erigeret, et doceret quid de se existimandum esset, interrogavit : « Creditis quia hoc possum facere ? » Non dixit : « Creditis quod possim rogare Patrem meum, vel, quod possim precari, » sed « Quod ego possim hoc facere. » Quid autem illi ? « Utique, Domine. » Non jam illum filium David vocant, sed ad sublimiora volant, et Dominum illum confitentur, ac tunc demum manum imposuit, dicens : « Secundum fidem vestram fiat vobis. » Id vero facit, ut fidem eorum confirmet, ostendatque ipsos in partem operis venisse, ac testificetur non adulationis hæc verba fuisse. Neque enim dixit : « Aperiantur oculi vestri, » sed, « Secundum fidem vestram fiat vobis : » id quod etiam multis accedentibus dicit, ante corporis curationem fidem in animis statuere volens, ut et illos celebriores, et alios studiosiores redderet. Ita et in paralytico facit : antequam corpus firmaret, animam jacentem erigit dicens : « Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua [2]. » Puellam vero ab se resuscitatam apprehendit, et

[1] Ezech. XXXIV, 24, et Zach. XII, 8. — [2] Matth. IX, 2.

per cibum docuit quis ipsi beneficium contulisset [1]. In centurione similiter fecit, fidei totum attribuens : cum autem Discipulos ex maris tempestate eruit, primo illos ex fidei infirmitate liberavit. Ita et hic fecit : sciebat enim secreta cordis eorum antequam ipsi loquerentur. Ut autem alios quoque ad idem studium incenderet, ipsis hos conspicuos reddit, in fine curationis occultam fidem illorum prædicans. Deinde post factam curationem præcipit ut nemini dicant, nec simpliciter præcipit, sed vehementissime vetat : nam acriter illis interminatus est, inquit, Jesus, dicens : « Cavete ne quis sciat. Illi vero egressi prædicave» runt eum in tota terra illa [2]. » Non se continere illi potuerunt, sed fuere præcones et evangelistæ, jussique tacere id quod factum fuerat, obsequi non potuerunt. Quod si alibi dicat : « Vade, et narra gloriam Dei, » illud jam dictis non repugnat, imo illis admodum consonat. His enim nos instituit, ut ne prædicemus nos ipsos, imo coërceamus eos qui nos celebrare vellent : si vero ad Deum gloria referatur, non modo non impediamus, imo id agere aliis præcipiamus. « Ipsis autem egressis, obtulerunt ei hominem mu» tum, dæmonium habentem [3]. » Non enim morbus ex natura prodierat, sed ex dæmoniis insidiis. Quapropter aliis qui ipsum adducerent opus habuit. Neque enim ipse rogare poterat, mutus cum esset, neque aliis supplicare, cum dæmon linguam ejus alligasset, animamque cum lingua vinxisset. Ideoque illius fidem non exigit, sed statim morbum curat. « Ejecto autem dæmone, inquit, lo» cutus est mutus. Turbæ autem admiratæ sunt dicentes : » Nunquam visum est simile in Israël [4]. » Id quod maxime Pharisæos mordebat, quod ipsum omnibus anteponerent, non vivis solum, sed etiam qui ante fuissent. Anteponebant

[1] Marc. v, 41-43, et Luc. viii, 49-55.— [2] Matth. ix, 30. — [3] Ibid. 32. — [4] Ibid. 33.

vero, non quod curaret modo, sed quod facile, cito innumerasque ægritudines insanabiles. Sic quidem populus.

II. Pharisæi contra, non modo facta calumniantur, sed sibi ipsis contraria dicentes, non erubescunt. Hujusmodi est nequitia. Quid enim dicunt ? « In principe dæmoniorum ejicit dæmonia [1]. » Quo quid stultius ? nam ut postea dicit, non potest dæmon ejicere dæmonem. Nam ille sua conservare et firmare solet, non destruere. Ipse vero non modo dæmonas ejiciebat, sed etiam leprosos mundabat, mortuos suscitabat, mare frenabat, peccata dimittebat, regnum prædicabat, ad Patrem adducebat : id quod nunquam dæmon facere velit, neque possit. Nam dæmones ad idola adducunt, a Deo avertunt, suadentque ne futuræ vitæ credatur. Dæmon contumelia affectus non beneficium præstat, imo ne quidem affectus injuria nocet iis qui ipsum colunt et honorant. Ille contra post tot injurias et contumelias. « Circuibat urbes omnes et vicos docens in synagogis eorum, et prædicans Evangelium regni, curans omnem morbum et omnem infirmitatem [2]. » Nec modo illos non puniebat ingratos, sed ne increpabat quidem : simul mansuetudinem suam ostendens, et hanc calumniam confutans : insuperque per sequentia signa volens plura præbere argumenta, ac deinde verbis arguere. Circuibat itaque et per civitates et per vicos, perque synagogas eorum, docens nos, sic maledicta non maledictis, sed beneficiis majoribus refellenda esse. Nam si non propter homines, propter Deum certe conservis beneficia præstas ; quidquid illi agant, ne cesses bene facere, ut major sit merces ; ita ut qui post calumniam illatam bene facere desinit, ostendat se non propter Deum, sed propter hominum laudem hanc exercere virtutem. Ideo Christus ut nos doceret se ex sola benignitate id agere : non solum non expectabat

[1] Matth. IX, 34. — [2] Ibid. 35.

ægros ad se venire, sed ad illos contendebat, duo maxima ipsis bona conferens, Evangelium regni, et morborum omnium curationem. Nullam urbem despiciebat, nullum vicum prætercurrebat, sed omnem adibat locum. Sed neque hic gradum sistit, verum aliam quoque providentiam exhibet. « Cum videret enim turbas, misertus est illos, quia vexati » erant, et abjecti quasi oves non habentes pastorem. Tunc » dixit Discipulis : Messis quidem multa, operarii autem » pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios » in messem suam [1]. » Vide rursum quam sit ab inani gloria alienus : ne enim omnes ad se pertraheret, Discipulos emittit. Neque hac solum de causa, sed illos instituens, ut in Palæstina, ceu in quadam palæstra sese exercentes, sic ad certamina per orbem suscipienda se præpararent. Idcirco majora certaminum exercitia ponit, et quanta virtus ipsorum ferre poterat, ut facilius sequentia certamina adirent, ipsos quasi teneras aviculas ad volatum exercens. Interimque illos medicos corporum constituit, reservans ipsis in posterum animarum medelam quæ præcipua est. Ac perpende quomodo rem hanc et facilem et necessariam ostendat. Quid enim ait? « Messis quidem multa, operarii » autem pauci. » Non enim mitto vos, inquit, ad sementem, sed ad messem, quod etiam in Evangelio Joannis dixit : « Alii laboraverunt, et vos in laborem eorum introistis [2]. » Hæc porro dicebat, et eorum sublimiorem sensum reprimens, et ad fiduciam sumendam instruens, ostendensque majorem jam præcessisse laborem. Vide autem mihi hic illum a misericordia incipere, non a spe mercedis. Misertus est enim, quod essent vexati, et projecti quasi oves non habentes pastorem. Hæc principum Judæorum accusatio est, qui pastores cum essent, sese lupos exhibebant. Non modo enim plebem non emendabant, sed ne proficerent

[1] Matth. IX, 36-38. — [2] Joan. IV, 38.

in melius impediebant. Illis itaque mirantibus ac dicentibus : « Nunquam simile visum est in Israël; » illi contra : « In principe dæmoniorum ejicit dæmonia. » Sed quosnam hic operarios dicit ? Duodecim Discipulos. Num cum dixerit, operarii pauci, alios adjecit ? Minime : sed illos emisit ; cur ergo dicit : « Rogate dominum messis, ut mittat operarios in messem suam, » et nullum ipsis adjicit ? Quia cum duodecim essent, multos postea effecit, non aucto numero, sed virtutem largitus.

III. Deinde ostendens quantum esset donum, ait : « Rogate » ergo dominum messis, » obscurius declarat se auctoritatem habere. Cum dicit enim : « Rogate dominum messis, » ipsos nihil precantes vel rogantes statim ordinat, Joannis verba ipsis commemorans, aream, ventilabrum, paleam, frumentum. Unde patet ipsum esse agricolam, messis dominum, nec non Prophetarum. Nam si ad metendum misit, palam est eum non aliena metere, sed ea quæ per Prophetas seminavit. Neque hinc solum fiduciam illis dedit ut ministerium suum messem vocarent, sed quod illis ad hujusmodi ministerium potestatem indiderit. « Et convocatis, ait, duodecim Discipulis suis, dedit eis potestatem » spirituum immundorum, ut ejicerent eos, et curarent » omnem languorem et omnem infirmitatem [1]. » Atqui nondum Spiritus erat datus : « Nondum enim, inquit, Spiritus » erat datus, quia Jesus nondum erat glorificatus [2]. » Quomodo ergo ejiciebant spiritus ? Ex ejus præcepto atque potestate. Perpende autem mihi apostolatus opportunitatem. Non enim a principio misit illos, sed cum jam ipsum idoneo tempore secuti essent, ac vidissent mortuum suscitatum, mare increpatum, pulsos dæmonas, paralyticum sanatum, peccata remissa, leprosum mundatum, ac sufficientia potestatis illius argumenta et per verba et per opera

[1] Matth. x, 1. — [2] Joan. vii, 39.

accepissent; tunc illos mittit; non ad res periculosas, nondum enim in Palæstina periculum erat; sed contra calumnias tantum pugnandum erat. Attamen pericula illis prædicit, anteque tempus illos præparat, et frequenti prædictione illos ad certamina instituit. Deinde quia duos Apostolos dixerat nobis, Petrum et Joannem, et post illos Matthæum vocatum ostenderat, et de aliorum Apostolorum vocatione ac nomine nihil dixerat, hic necessario eorum catalogum, numerum nominaque ponit, sic dicens : «Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc: primus »Simon, qui dicitur Petrus[1].» Nam alius Simon erat qui Cananæus vocabatur. Et Judas Iscariotes, et Judas Jacobi: et Jacobus Alphæi, et Jacobus Zebedæi. Marcus vero secundum dignitatem posuit illos : etenim post duos coryphæos, Andream numerat. Hic vero non sic, sed alio ordine, imo et Thomam se multo inferiorem sibi anteponit. Sed eorum catalogum a principio videamus. «Primus Simon »qui dicitur Petrus, et Andreas frater ejus.» Neque parva laus hæc est : illum a virtute, hunc a nobilitate morum laudavit. «Deinde Jacobus Zebedæi et Joannes frater ejus.» Vides-ne quomodo non secundum dignitatem ponat? Mihi namque videtur, non aliis modo, sed et fratre quoque suo Joannem esse majorem. Deinde cum dixisset : «Philippus »et Bartholomæus,» subjunxit, «Thomas et Matthæus publi»canus.» Verum non sic Lucas, sed inverso ordine, ponitque illum ante Thomam. Deinde sequitur Jacobus Alphæi. Erat enim, ut dixi, alius Zebedæi filius. Postea cum dixisset Lebbæum, qui et Thaddæus vocabatur, et Simonem Zelotem, quem Cananæum vocat, ad proditorem venit : neque ut inimicus vel hostis, sed ut historiam scribens sic vocavit. Non dixit : «Execrandus vel scelestissimus,» sed ex urbe ipsum cognominavit, «Judas Iscariotes.» Erat enim

[1] Matth. x, 2.

alius Judas Lebbæus, qui cognominabatur Thaddæus, quem Jacobi esse filium ait Lucas dicens: «Judas Jacobi.» Ab hoc igitur illum distinguens, ait: «Judas Iscariotes, »qui tradidit eum[1].» Neque pudet ipsum dicere, qui prodidit ipsum. Ita nunquam ea, quæ vituperabilia videbantur esse, prætermiserunt. Primus omnium est coryphæus illitteratus et idiota. Sed videamus quo et ad quosnam mittat illos Jesus. «Hos duodecim, inquit, misit Jesus[2].» Quosnam? qualesve? Piscatores, publicanos: nam quatuor erant piscatores, et duo publicani, Matthæus et Jacobus, unusque proditor. Et quid illis ait? Statim præcipit his verbis: «In viam gentium ne abieritis, et in civitatem Samarita-»norum ne intraveritis, sed potius ite ad oves quæ perie-»runt domus Israël[3].» Ne putetis, inquit, quia mihi conviantur et dæmoniacum vocant, me ideo illos odio habere et aversari. Nam priores illos emendare studui, et vos, ab aliis omnibus abactos, ad illos mitto doctores ac medicos. Neque modo veto ne aliis ante illos prædicetur, sed ne viam quidem attingere quæ alio ducat, nec in civitatem illam intrare permitto.

IV. Samaritani enim Judæorum erant adversarii. Attamen facilior erat ibi prædicatio; multo enim ad fidem suscipiendam paratiores erant: hi vero duriores: verumtamen ad difficiliora mittit illos, sic suam erga illos providentiam ostendens, ac Judæorum ora claudens, atque ad Apostolorum prædicationem viam parans, ne rursus accusarent quod ad Assyrios incircumcisos ingressi essent, et justam viderentur habere causam ipsos fugiendi et aversandi. Ipsos autem oves perditas vocat, non quæ fugam susceperint, undique illis veniæ modum excogitans, ipsorumque animos pertrahens, ac dicens: «Euntes, prædicate quoniam appro-»pinquavit regnum cœlorum[4].» Vides-ne ministerii mag-

[1] Matth. x, 4. — [2] Ibid. 5. — [3] Ibid. 6. — [4] Ibid. 7.

nitudinem? Vides-ne Apostolorum dignitatem? nihil sensile jubentur dicere; nec sicut Moyses et Prophetæ priores; sed nova quædam et inexpectata. Neque enim talia ipsi prædicabant; sed terram, et terrena bona: hi autem regnum cœlorum, et quæ ibi sunt omnia. Neque inde solum hi majores sunt, sed etiam ex obedientia. Neque enim recusant, neque cunctantur sicut veteres illi: sed etiamsi pericula, bella et intolerabilia mala audiant, cum obsequentia multa imperata suscipiunt, utpote qui regni sint præcones. Et quid mirum, inquies, si nihil durum et asperum prædicaturi, subito paruerunt? Quid dicis? Nihil durum prædicare jussi sunt? Non audis carceres, abductiones ad mortem, bella civilia, universorum odium? quæ omnia ipsis paulo post eventura esse dicebat. Illos namque mittit præcones, ut aliis innumera bona concilient; illos vero intolerabilia mala passuros esse dicit et prænuntiat. Deinde ut illos fide dignos reddat ait: « Infirmos curate, » leprosos mundate, dæmonia ejicite: gratis accepistis, » gratis date [1]. » Vide quomodo morum curam habeat, perinde atque signorum, ostendens signa sine moribus nihil esse: nam ne altum sapiant ipsos reprimit dicens: « Gratis » accepistis, gratis date, » et ut ab amore pecuniæ abstineant providet. Deinde ne putarentur hæc tanta opera ab illis proficisci, neve de signis superbirent, ait: « Gratis accepis- » tis. » Nihil largimini iis qui vos recipiunt: neque enim in mercedem vel pro laboribus illa accepistis: mea quippe est gratia. Eodem itaque modo illis date: neque enim condignum ipsis pretium reperire est. Deinde malorum radicem statim evellens, ait: « Nolite possidere aurum, neque » argentum, neque pecuniam in zonis vestris, non peram » ad viam, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque » virgam [2]. » Non dixit: « Non accipiatis vobiscum, sed etiam-

[1] Matth. IX, 8. — [2] Ibid. 9, 10.

si aliunde possis accipere, fuge malum morbum. » Quod si observes, multa consequeris bona : primo ut nulla sit Discipulis suspicio ; secundo, illis curam omnem adimit, ita ut otium omne in audiendo verbo consumant ; tertio, suam illos potestatem docet. Hoc etiam postea dicit illis : « Numquid defuit vobis, quando vos misi nudos et sine calceis ? Neque statim dicit : « Nolite possidere ; » sed postquam dixit : « Leprosos mundate, dæmonia ejicite ; » tunc ita loquitur : « Nolite possidere, » atque adjicit, « Gratis accipite, gratis date ; » ipsisque et quod consentaneum decensque erat, et quod possibile reipsa tribuit. Sed dixerit forte quispiam cætera quidem rationi consentanea esse, sed non peram in via habere, non duas tunicas, non virgam, non calceamenta cur præcepit ? ut illos ad accuratam vitæ rationem omnino exerceret ; siquidem superius ne de sequenti quidem die curare permisit. Nam orbi doctores missus erat, ideoque ex hominibus Angelos, ut ita dicam, efficit, ab omni vitæ cura solvens, ut unam illi doctrinam curarent : imo et hac illos cura liberat, dicens : « Nolite cogitare quomodo aut » quid loquamini [1]. » Ita ut quod videtur durum onerosumque esse, id illis facile expeditumque sit. Nihil enim tranquillitatem animi magis parit, quam a cura liberari ; maxime cum hac liberati possent nullo opus habere, Deo præsente, qui omnium vice ipsis esse possit. Deinde ne dicant : « Unde ergo necessario cibo fruemur ? » non dicit illis : « Audistis quia dixi, vobis prius : « Respicite volatilia cœli [2] ; » nondum enim poterant tale præceptum operibus exhibere ; sed hoc longe minus induxit : « Dignus est operarius cibo » suo [3], » declarans ipsos a Discipulis esse alendos, ut ne ipsi adversus Discipulos altum saperent, quasi omnia præbentes, nihilque accipientes ab illis, neque Discipuli discederent ab illis despecti.

[1] Matth. IX, 19. — [2] Id. VI, 26. — [3] Id. X, 10.

V. Deinde, ne dicerent: « Ergo nos pro victu mendicare jubes? illaque res ipsis pudori esset, monstrat id a Discipulis deberi, dum illos, operarios, et quod datur, mercedem, vocat. Ne putetis, inquit, quia opera illa tota in verbis consistit, parvum a vobis beneficium præberi; multi namque laboris res est : quodque dant ii qui docentur, non gratis largiuntur, sed id mercedis loco habendum; « Dignus est enim operarius mercede sua [1]. » Hoc autem dicit, non quod tanti solum apostolici labores habendi sint, absit; sed quod illis constituat ne plus aliquid quærant, et præbentibus suadeat se non ex liberalitate illud suppeditare, sed ex debito. « In quamcumque civitatem vel vicum » intraveritis, interrogate quis dignus in illa sit, et illic » manete donec exieritis [2]. » Neque enim, inquit, quia dixi: « Dignus est operarius mercede sua, » omnium januas vobis aperui; sed hic quoque multam accurationem expeto. Illud enim vobis laudi honorique erit, etiam in victus ratione. Si enim dignus ille sit, omnino cibum suppeditabit; maximeque si nonnisi necessaria petatis. Non modo autem dignos quærere præcipit, sed vetat etiam ne de domo in domum transeant, ne se excipientem offendant, neve ipsi leves et ventri dediti habeantur. Id enim declaravit his verbis: « Ibi manete donec exieritis. » Quod etiam ex aliis Evangelistis disci potest [3]. Vides-ne quo pacto illos honoratiores, et eos qui hospitio recipiunt diligentiores faciat, ostendens illos maxime lucrari et ad gloriam et ad utilitatem? Deinde de hac ipsa re sic prosequitur : « Intrantes » autem in domum, salutate illam. Et si quidem fuerit do» mus digna, veniat pax vestra super illam. Si autem non » fuerit digna, pax vestra ad vos revertatur [4]. » Vides-ne quam minutatim hæc præcipiat? et jure quidem. Athletas

[1] Luc. x, 7.— [2] Matth. x, 11.— [3] Marc. vi, et Luc. x.— [4] Matth. x, 12, 13.

quippe religionis et præcones orbis instruit, et hac ratione illos et moderatiores reddit et optabiliores, adjicitque : « Et » quicumque non susceperit vos, neque audierit sermones » vestros, exeuntes ex domo vel civitate illa, excutite pulve- » rem pedum vestrorum. Amen dico vobis, tolerabilius erit » terræ Sodomorum et Gomorrhæ in die judicii, quam ci- » vitati illi [1]. » Ne quia docetis, inquit, ideo expectetis salutem ab aliis dici vobis, sed primi hunc honorem exhibete. Deinde ostendens eam non esse simplicem salutationem, sed benedictionem, ait: « Si digna fuerit domus, veniet super illam : sin contumeliosa sit, prima pœna erit quod pace non fruatur; secunda, quod Sodomitis paria patiatur. Et quid ad nos, inquient, illorum supplicia? Domos dignorum habebitis. Quid vero significat illud : « Excutite pulverem » pedum vestrorum? » vel ut testificentur se nihil ab ipsis recepisse, vel in testimonium longi suscepti itineris in illorum gratiam. Tu vero mihi considera ipsum non totum jam illis dare ; neque enim adhuc illis præscientiam indit, qua nosse possint qui digni, qui indigni sint; sed explorare et experimentum sumere jubet. Cur porro ille apud publicanum manebat? quia ille ex mutatione dignus evaserat. Tu vero perpende quomodo omnibus nudatis omnia largiatur, dum præcipit ut in Discipulorum domibus maneant, et nihil habentes ingrediantur. Hoc enim pacto omni cura liberi erant, illisque suadebant se ad ipsorum tantum salutem illo venisse, tum quia nihil attulerant, tum quia nihil plus quam necessaria peterent, tum etiam quod non apud omnes indiscriminatim ingrederentur. Neque enim ex signis tantum volebat illos splendidos esse, sed ex virtute magis, quam ex signis. Nihil enim ita philosophiam exprimit, ut si nihil superfluum habeas, et si quoad licet nulla re indigeas. Illud vero noverant et ipsi pseudo-apostoli. Ideo Paulus di-

[1] Matth. x, 14, 15.

cebat : « Ut in quo gloriantur, inveniantur ut nos [1]. » Quod si cum in peregrina regione sumus, et ad ignotos proficiscimur, nihil plus quærendum est quam quotidianus cibus, multo magis sic agendum cum domi manemus.

VI. Hæc non audiamus tantum, sed etiam imitemur. Non enim solis Apostolis dicta sunt, sed sanctis omnibus postea futuris. Simus ergo nos illa successione digni. Nam ex suscipientium voluntate modo venit, modo avolat. Neque enim ex docentium fiducia et potestate tantum, sed etiam ex accipientium dignitate illud efficitur. Neque putemus inde parum damni emergere, si hujusmodi pace non fruamur. Hanc enim Propheta olim prænuntiabat dicens : « Quam speciosi sunt pedes evangelizantium pacem [2]. » Deinde ipsius dignitatem interpretans adjicit : « Evangeli» zantium bona [3]. » Hanc magnam esse Christus pronuntiavit dicens : « Pacem relinquo vobis, pacem meam do » vobis [4]. » Nihilque non agendum est ut illa fruamur, et domi et in Ecclesia. Nam et in Ecclesia qui præsidet pacem dat. Hoc illius est typus et tessera, atque oportet magno cum studio et animo ipsum suscipere ante mensam. Nam si a mensa non sese participem offerre onerosum est, quanto onerosius est dicentem repellere? Propter te sedet presbyter; propter te stat diaconus, non sine labore et defatigatione. Quam igitur excusationem habebis, qui ne quidem illum audire sustines? Communis certe domus Ecclesia est : vobisque præcedentibus nos ingredimur, illorum formam et exemplum servantes. Ideoque statim ingressi pacem omnibus simul dicimus secundum legem illam. Nemo igitur negligens vel oscitans sit, dum sacerdotes ingressi illud dicunt; non parvum enim hæc negligentibus imminet supplicium. Mallem enim millies in domum cu-

[1] 2 Cor. xi, 12. — [2] Nahum. i, 15. — [3] Rom. i, 15. — [4] Joan. xiv, 27.

juspiam vestrum ingressus despici, quam hic loquens non audiri. Hoc mihi onerosius illo esset : quandoquidem dignior hæc domus est. Etenim hic majores nostræ possessiones depositæ sunt, hic spes nostra omnis. Quid enim hic non magnum, non tremendum est? Siquidem hæc mensa longe honorabilior et suavior est, quam tua, et lucerna, quam lucerna tua. Id vero sciunt quotquot cum fide tempestive oleo uncti a morbis liberati sunt (7). Arca etiam hæc longe melior est quam illa, et magis necessaria : quæ non vestes, sed eleemosynam inclusam servat, etiamsi pauci sint hic, qui eleemosynæ erogandæ virtutem possideant. Lectus item tuo præstantior. Nam divinarum lectio Scripturarum lecto omni jucundior est. Ac si concordia apud nos vigeret, non aliam haberemus domum. Quod autem id quod dico onerosum non sit, testificantur illi ter mille, et quinquies mille homines, qui unam et domum et mensam, et animam habuere ; nam ait : « Multitudinis credentium » erat cor unum et anima una [1]. » Quia vero longe ab illorum virtute absumus, et in varias domos distracti sumus, saltem cum hic convenimus illud studiose faciamus. Nam si in aliis mendici et pauperes sumus, in his certe divites. Quamobrem huc saltem nos intrantes cum amore excipite. Et cum dicam: « Pax vobis, » dicatis: « Et spiritui tuo ; » non voce tantum, sed animo ; non ore tantum, sed et mente. Si vero hic dixeris: « Pax etiam spiritui tuo, » foris vero me impugnes, conspuas, me maledictis innumerisque impetas opprobriis, quænam illa pax? Ego enim, etsi sexcenties maledicas, puro tibi corde pacem dico, sinceraque mente; nec quid mali de te possum dicere, paterna quippe gero viscera. Si te quandoque carpam, cura tui permotus id facio. Tu vero clanculum mordes, et cum me in dominica domo non excipias, vereor ne mihi mœrorem augeas. Non

[1] Act. IV, 32.

quia contumelia affecisti, non quia ejecisti, sed quia pacem repulisti, et grave illud tibi supplicium attraxisti. Etiamsi enim pulverem non excutiam, etiamsi non avertar, comminatio tamen immota manet. Ego namque pacem vobis sæpe repeto, neque dicendi finem faciam. Quod si me cum contumeliis excipiatis, neque sic pulverem excutiam. Non quod Domino non parcam, sed quia amore vestri vehementius ardeo. Alioquin autem nihil propter vos ardui feci, non longam peregrinationem suscepi, neque cum illo habitu vel paupertate veni. Ideo nos ipsos prius accusemus; neque sine calceamentis et duplici tunica venimus, ideoque fortasse vos vestra neglexistis. Attamen hæc vobis ad purgationem non sufficiunt; sed crimen nostrum majus est, neque tamen venia vobis concedetur.

VII. Tunc domus Ecclesiæ erant; nunc Ecclesia domus facta est: nihil tunc in Ecclesia sæculare dicebatur; nunc in Ecclesia nihil spirituale dicitur, sed et huc etiam fori negotia inducitis: Deoque loquente, non modo ipsum silentio non auditis, sed contraria in medium adducta negotia loquimini: atque utinam ea quæ ad vos pertinent tantum; nunc autem ea quæ nihil ad vos spectant et dicitis et auditis. Ideo lugeo, et lugendi finem non faciam. Neque enim possum ex hac domo proficisci, sed hic manere necesse est, donec ex præsenti exeamus vita. Suscipite ergo nos sicut Paulus præcepit. Neque enim de mensa loquebatur ille, sed de voluntate et animo. Hoc et nos a vobis postulamus, charitatem et amorem illum ardentem et sincerum. Quod si hoc non fertis, saltem vos mutuo amate, præsentem deponentes negligentiam. Hoc nobis ad consolationem satis est, si videamus vos recte agentes et meliores effectos. Sic majorem ego charitatem exhibebo, si ferventius amans, minus amer a vobis. Multa enim nos conjungunt: una mensa omnibus proposita, unus nobis pater est,

eodem partu omnes prodiimus, idem potus omnibus datus est : imo non solum idem potus, sed ex eodem calice sumendus. Pater enim cum nos vellet in mutuum amorem inducere, illud machinatus est, ut ex uno calice biberemus; quod maximæ est charitatis. Sed Apostolis digni non sumus? Id ego fateor, nec unquam negaverim? Non enim illis modo, sed ne umbræ quidem illorum comparandi sumus. Attamen vos officium vestrum implete. Non enim illud vobis unquam pudori erit, sed vos maxime juvabit. Cum enim etiam erga indignos talem exhibebitis amorem, talem obsequentiam, tunc majorem recipietis mercedem. Non nostra quippe dicimus; quia nullus est nobis doctor in terra; sed quæ accepimus, damus, et pro dato nihil a vobis requirimus, nisi ut redamemur tantum. Quod si etiam amore indigni sumus; vel hinc cito erimus digni, quod vos vere amemus. Quandoquidem mandatum nobis est non solum eos, qui nos amant, amare, sed etiam inimicos diligere. Quis ita immanis, quis ita ferus, qui tali accepta lege, etiam sui amantes aversetur et odio habeat, etiamsi mille sit vitiis plenus? Mensæ spiritualis consortes fuimus, spiritualis etiam charitatis consortes simus. Nam si latrones qui simul vescuntur, moris sui mutuo obliviscuntur, quam nos excusationem habebimus, qui Dominici Corporis sumus consortes, nec illorum mansuetudinem mutuam imitamur? Atqui multis non mensæ tantum, sed civitatis etiam societas satis fuit ad amicitiam. Nos vero, qui eamdem habemus civitatem, domum, viam, portam, radicem, vitam, idem caput, eumdem pastorem, regem, doctorem, judicem, creatorem, patrem, omniaque communia, qua erimus venia digni, si invicem dissideamus? Verum signa quæritis, quæ illi ingressi faciebant, leprosos mundabant, dæmonas ejiciebant, mortuos suscitabant? Sed et hoc nobilitatis vestræ maximum indicium est, amorisque vestri, quod sine pigno-

ribus hujusmodi Deo credatis. Ea enim de causa cessavit Deus signa edere, aliamque causam profero. Nam si cessantibus signis, qui aliis dotibus sunt instructi, ut verbi sapientia, vel pietatis præstantia, vanæ gloriæ sunt dediti, sese efferunt, seseque ab aliis sejungunt; si etiam signa adessent, quo non erumperent schismata? Quod autem hæc non ex conjectura dicantur, testificantur Corinthii, qui inde multas in partes distracti sunt [1]. Ne signa quæras, sed animæ incolumitatem. Ne quæras mortuum suscitatum videre, cum didiceris totum orbem resurrecturum esse. Ne quæras cæcum sanatum videre; sed vide nunc omnes, meliore et utiliore intuitu respicientes : ac disce temperanter respicere, et oculum tuum corrige. Nam si omnium nostrum vita talis esset, qualem esse oporteret, gentiles plus nos mirarentur, quam si miracula patraremus. Signa quippe specie tantum talia esse putantur, neque sunt a prava suspicione libera, etiamsi signa nostra non hujusmodi sint. Vita autem pura tali suspicioni obnoxia esse nequit; sed virtutis possessio omnium obstruit ora.

VIII. Virtuti ergo studeamus. Multæ quippe sunt illius divitiæ, magnæque admirationi habentur. Illa veram præbet libertatem, ita ut etiam in servitute spectaculo sit : non quod a servitute liberet, sed quod servos reddat liberis præstantiores, id quod libertate multo majus est : pauperem non reddit divitem, sed etsi pauper maneat, illum divite facit opulentiorem. Quod si velis signa facere, a peccatis te expedi, et totum perfecisti. Nam magnus dæmon est peccatum, dilecte, et si illud ejeceris, majus quidpiam fecisti, quam qui mille dæmonas expulerit. Audi Paulum dicentem, et virtutem miraculis anteponentem : « Æmulamini autem, inquit, charismata spiritualia; » et, « Adhuc » excellentiorem viam vobis ostendo [2]; » et hanc viam pos-

[1] 1 Cor. 1. — [2] Id. XII, 21.

tea exponens, non mortuos suscitatos dicit, non leprosos mundatos, non aliud simile quidpiam; sed pro his omnibus charitatem posuit. Audi quoque Christum dicentem : « Nolite lætari quoniam dæmonia vobis subjiciuntur, sed » quia nomina vestra scripta sunt in cœlis [1]. » Et antea dixerat : « Multi dicent mihi in die illa : Nonne in nomine » tuo prophetavimus, et dæmonia ejecimus, et virtutes mul» tas fecimus? Et tunc confitebor eis : Nescio vos [4]. » Ad crucem etiam iturus, vocatis Discipulis dixit : « In hoc cog» noscent omnes quia Discipuli mei estis; » non si dæmonia ejiciatis; sed « Si dilectionem habueritis ad invicem. » Ac rursum : « In hoc cognoscent omnes quia tu me misisti [3]; » non si mortuos hi suscitaverint, sed « Si unum fuerint. » Nam sæpe signa alterum quidem juvarunt; ei vero qui signum fecit nocuerunt, dum in tumorem inanemque gloriam illum conjecerunt, vel alio modo læserunt. In operibus vero nihil tale suspicari licet, sed et eos, qui illa exercent, et alios multos juvant. Hæc itaque cum magna diligentia edamus. Nam si ex inhumanitate ad eleemosynam dandam te converteris, manum ante aridam extendisti. Si a theatro absistens in Ecclesiam intraveris, claudicantem pedem restituisti. Si avertas oculos tuos a meretrice et a pulchritudine aliena, illos antea cæcos aperuisti. Si pro satanicis canticis Psalmos spiritales didiceris, cum mutus ante fuisses, locutus es. Hæc maxima miracula sunt, hæc signa eximia. Si hæc signa edentes perseveremus, magni et admirandi per hæc erimus, malosque omnes ad virtutem attrahemus, ac futura gloria fruemur, quam utinam nos omnes consequamur gratia et misericordia Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in infinita sæcula sæculorum. Amen.

[1] Luc. x, 20. — [2] Matth. vii, 22. — [3] Joan. xiii, 35, et xvii, 23.

HOMILIA XXXIII.

CAPUT X.

Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbæ [1].

I. Postquam illos eo deduxerat, ut de necessariis ad victum sibi suppeditandis confiderent, et omnium domos ipsis aperuerat, honestissimamque ingressus formam dederat, non ut errones et mendicos esse jubens, sed ut se suscipientibus longe præstantiores; hoc enim significavit cum dixit : « Dignus est operarius mercede sua, » et cum præcepit explorare quis dignus esset, ibique manere, atque excipientes salutare, cumque non suscipientibus intolerabilia comminatus esset mala. Postquam igitur sic omnem curam ab ipsis ejecerat, ac signorum spectaculo munierat, et quasi ferreos adamantinosque reddiderat, sæcularibus omnibus superiores, et ab omni temporanea sollicitudine liberatos; demum illa prædicit mala, quæ ipsos invasura erant : non solum ea quæ paulo post futura, sed etiam ea quæ post multum temporis erant eventura, diu ante illos ad bellum præparans contra diabolum suscipiendum. Multa enim hinc bona emergebant. Primo quid ipsius præscientiæ vim agnoscerent; secundo, quod nemo suspicari posset hæc mala ob doctoris imbecillitatem evenire; tertio, ne ii qui hæc passuri erant, percellerentur, si hæc inexpectata et præter spem accidissent; quarto, ne hæc crucis tempore

[1] Matth. x, 16.

audientes turbarentur; nam tunc turbati sunt, cum exprobrans ipsis diceret : « Quia hæc locutus sum vobis, tristitia » implevit cor vestrum, et nemo ex vobis interrogat me : » Quo vadis [1] ? » Attamen de se nihil adhuc dicit, nempe quod vinciendus esset, flagellandus, occidendus, ne sic eorum perturbaret animos, sed interim quæ ipsis eventura sint prænuntiat. Deinde ut discant novam esse hanc bellandi legem, et inauditum aciei modum, cum nudos mittat, una indutos tunica, sine calceis, sine virga, sine cingulo vel pera, quos ali jubet ab excipientibus; non hic finem dicendi facit ; sed suam ostendens ineffabilem potentiam dicit: « Sic abeuntes ovium mansuetudinem exhibete, etiamsi contra lupos ituri, nec modo contra lupos, sed etiam in medio luporum. » Neque tantum ovium mansuetudinem jubet habere, sed etiam simplicitatem columbæ. Sic præsertim meam ostendam fortitudinem, cum oves lupos vicerint, etiamsi in medio luporum sint, et innumeris morsibus lacerentur, nec modo non deleantur, sed etiam lupos convertant, quod longe mirabilius est, et majus quam si occiderent, si nempe illorum mutent voluntatem, animumque transforment : et hæc cum illi duodecim essent tantum, et totus orbis lupis esset plenus. Erubescamus igitur, qui contra facientes, quasi lupi inimicos invadimus. Quandiu enim oves sumus, vincimus, atque etsi innumeris circumdati lupis superamus. Si vero lupi efficiamur, vincimur : pastoris quippe auxilio destituimur. Non enim ille lupos, sed oves pascit; tunc autem te relinquit ac discedit : quia non sinis illum virtutem suam ostendere. Si enim vexatus mansuetudinem exhibeas, ipsi totum attribuitur tropœum ; sin exieris pugnaverisque, victoriam obscuras. Tu vero mihi considera quinam sunt ii qui hæc dura laboriosaque præcepta audiunt, formidolosi homines, idiotæ,

[1] Joan. XVI, 6.

illitterati et indocti, prorsus obscuri, qui exterorum leges ignorabant, qui non in forum descenderant, piscatores, publicani, in omnibus imbecilles. Quod si hæc vel magno præditos ingenio et animo viros turbare possunt, quomodo non potuissent imperitos homines, qui nihil generosi unquam animo conceperant, dejicere atque percellere? At non dejecere. Idque jure merito dicet forte quispiam : dedit enim illis potestatem dæmonas ejiciendi, ac leprosos mundandi. Ego autem dixerim hoc ipsum maxime illos turbare potuisse, quod etsi mortuos suscitarent, hæc tamen intolerabilia passuri erant, tribunalia, abductiones ad necem, bellum adversus omnes, commune totius orbis odium, et hæc dum miracula patrarent. Quæ consolatio inter tot tantaque mala? Mittentis potentia. Idcirco hæc præmisit aliis dicens : « Ecce ego mitto vos. » Hoc vobis ad consolationem satis est, sufficitque ad fiduciam sumendam neminemque adversariorum formidandum.

II. Vides auctoritatem? vides potentiam? vides virtutem inexpugnabilem? Quod autem dicit, hujusmodi est : « Ne turbemini, inquit, quod cum vos inter lupos mittam, ut oves et ut columbas esse jubeam. Contrarium præstare poteram, vosque mittere nihil passuros mali, nec ut oves lupis subjicere, sed leonibus formidabiliores reddere. Sed ita fieri par est : hoc et vos splendidiores efficit, et potentiam meam prædicat. » Hoc et Paulo dicebat. « Sufficit tibi » gratia mea; nam virtus mea in infirmitate perficitur [1]. » Ego itaque sic vos constitui. Cum enim dicit : « Ego mitto » vos sicut oves, » hoc subindicavit: « Ne itaque animo deficiatis; novi enim, novi utique vos sic omnibus inexpugnabiles fore. » Deinde, ut quidpiam ipsi ex se proferrent, nec omnia ex gratia proficisci viderentur, neque sine causa coronari putarentur, ait : « Estote ergo prudentes sicut

[1] 2 Cor. XII, 9.

» serpentes, et simplices sicut columbæ [1]. » Et quid prudentia nostra possit, inquiunt, in tot periculis? Quomodo prudentiam habere poterimus, tot agitati fluctibus? Quantacumque prudentia sit prædita ovis, cum inter lupos sit, et tantum luporum numerum, quid poterit perficere? Quantacumque sit columbæ simplicitas, quid illi juvabit, tot instantibus accipitribus? In his certe irrationabilibus nihil, in vobis autem multum juvabit. Sed videamus quam hic prudentiam exigat : serpentis, inquit. Quemadmodum ille omnia tradit, etiamsi corpus incidi oporteat, non admodum repugnat, dum caput servetur. Sic et tu, inquit, excepta fide, omnia trade, pecunias, corpus, imo ipsam animam. Fides enim caput est et radix : illaque servata, etiamsi omnia amiseris, omnia postea abundantius recuperabis. Ideo non simplicem tantum, nec prudentem solum esse præcepit, sed hæc ambo miscuit; ita ut hæc virtus vere sint; prudentiamque serpentis assumpsit, ut ne letalia vulnera accipias; simplicitatem vero columbæ, ut ne lædentes te ulciscaris, neve insidiantes per vindictam amoveas : nihil enim prodest prudentia, nisi hoc adsit. Quid ergo magis arduum his præceptis? Non enim satis erat mala subire. Non, inquit, ille; sed etiam ne indigneris vetó. Hoc enim ad columbam pertinet. Ac si quis calamum in ignem mittens, juberet non uri ab igne, sed ignem extinguere. Verum ne turbemur : hæc et evenerunt, et finem acceperunt, ipsisque operibus exhibita sunt : prudentes enim fuerunt sicut serpentes, et simplices sicut columbæ. Non quod ex alia natura essent, sed ex eadem qua nos erant. Ne quis ergo putet hæc præcepta impleri non posse. Præ omnibus enim aliis ipse novit rerum naturam : novit ferociam, non ferocia, sed moderatione restingui. Quod si reipsa et opere id videre velis, lege librum Actuum Apostolorum, videbisque quoties, Judæis insurgentibus, et dentes

acuentibus, hi columbam imitantes, et cum moderatione debita loquentes, illorum furorem extinxerint, iram placarint, impetum sedarint. Nam cum dicerent : « Nonne » præcepimus vobis ne loqueremini in nomine isto [1] ? » etsi miracula innumera patrare possent, nihil asperum vel dixerunt vel fecerunt, sed cum omni sese mansuetudine purgarunt, dicentes : « Si justum est vos audire potius quam » Deum judicate [2]. » Vidisti simplicitatem columbæ? vide prudentiam serpentis : « Non enim possumus, inquiunt, » quæ vidimus et audivimus non loqui [3]. » Vides-ne quomodo nos undique accurate munire oporteat, ut ne vel periculis dejiciamur, vel ira incendamur? Idcirco dicebat : « Cavete ab hominibus : tradent enim vos in conciliis, et » in synagogis suis flagellabunt vos : et ad præsides et reges » ducemini in testimonium illis et gentibus [4]. » Rursus illos ad vigilandum præparat : ubique indicens ut mala patiantur, aliosque mala inferre sinens : ut discas male patiendo victoriam reportari, hincque tropæa erigi. Non enim dixit : « Pugnate vos, et resistite iis qui vos lædere volunt. » Sed hoc tantum, « Extrema passuri estis. »

III. Papæ quanta loquentis vis ! quanta audientium philosophia ! Certe valde mirandum est illos talia audientes, non statim aufugisse, viros meticulosos, qui non ultra stagnum, in quo piscari solebant, peragraverant. Quomodo non cogitarunt, nec intra se dixerunt : « Quo tandem fugiemus? Tribunalia contra nos stant, reges, præsides, synagogæ Judæorum, gentilium turba, principes et subditi. Nam non Palæstinam modo, nec mala quæ ibi passuri erant prænuntiavit, sed bella per orbem futura prædixit : « Ad reges, inquit, et præsides ducemini, » ostendens illos ad gentes deinde esse mittendos. Orbem contra nos armasti,

[1] Act. v, 28. — [2] Ibid. 29. — [3] Id. IV, 20. — [4] Matth. x, 17, 18.

orbis terræ habitatores omnes armis contra nos munivisti, populos, tyrannos, reges. Quod sequitur vero longe horribilius est, quando fratrum filiorumque interfectores et parricidæ propter nos futuri sunt homines. Nam « Tradet » frater fratrem in mortem, pater filium, et insurgent filii » in parentes, et morte eos afficient[1]. » Quomodo, inquies, reliqui credent, cum viderint filios propter nos a patribus occisos, fratresque a fratribus, sceleraque omnia patrata? Annon ut nequissimos dæmonas? Annon ut execrandos et orbis corruptores, nos undique expellent, cognatorum sanguine et hujusmodi cædibus terram repletam videntes? Illud certe eveniet. Non enim pacem in domos introducemus, tot illas cædibus implentes. Nam si magno essemus numero, nec duodecim tantum, si non idiotæ et illitterati, sed sapientes rhetores, et oratores; imo etiam reges exercitus habentes et pecuniis instructi, quomodo quidpiam persuadere poterimus, dum bella civilia et civilium graviora succendimus? Nam etsi salutem nostram parum curemus, quis nobis ex aliis mentem adhibebit? Sed nihil horum vel cogitarunt vel dixerunt, nec præceptorum rationem exegerunt, sed cesserunt et obtemperarunt : id quod non ex ipsorum virtute tantum, sed etiam ex doctoris sapientia proficiscebatur. Vide enim quomodo ærumnis singulis consolationem adjunxit : de non suscipientibus illos dixit : « Tolerabilius erit terræ Sodomorum et Gomorrhæ in die judicii, quam civitati illi[2]; » et hic rursum cum dixit : « Et ad » præsides et reges ducemini, » addidit : « Propter me in » testimonium illis et gentibus. » Hæc autem non parva consolatio est, hoc propter Christum pati, et ad illos redarguendos conduci. Deus enim, etsi nullus attendat, ubique ea quæ sua sunt operatur. Sic autem illos consolabatur, non quod ipsi de ultione curarent, sed quia hinc confide-

[1] Matth. x, 21. — [2] Ibid. 15.

bant ipsum sibi ubique affuturum esse, qui hæc et prædixerat et prævideratt, et se non ut malos et corruptores hæc esse passuros. Ad hæc vero non parvam aliam consolationem adjicit, dum ait : « Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. Dabitur enim » vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui » loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis [1]. » Ne dicerent enim: «Quomodo persuadere poterimus in tantis rebus, » jubet confidere de suggerenda defensione. Alibi quoque ait : « Ego dabo vobis os et sapientiam [2] ; » hic vero, « Spiritus Patris vestri est qui loquitur in vobis, » ad Prophetarum dignitatem ipsos adducens. Quapropter cum datam virtutem exponit, tunc et mala adjungit, cædes, et homicidia : « Tradet enim frater fratrem in mortem, et pater filium, » et insurgent filii in parentes, et morte afficient eos [3]. » Neque hic stetit, sed longe horribiliora adjecit, quæ possint vel petram commovere, « Et eritis odio omnibus [4]. » Hic etiam consolatio adjungitur : « Propter nomen meum [5], « inquit, hæc patiemini ; » et rursus alia : « Qui autem perse- » veraverit usque in finem, hic salvus erit [6]. » Hæc etiam alio modo eorum animos erigere possent, si tanta futura erat prædicationis potestas, ut natura inhonoraretur, cognatio et affinitas abjiceretur, et verbum Dei omnibus anteponeretur, quod fortiter omnia dispelleret : nam si naturæ vis non potest huic sermoni resistere, sed illa dissolvitur et conculcatur, quid aliud vos superare poterit ? Non tamen quia hæc ita se habebunt, vos in securitate vivetis, sed communes habebitis inimicos et hostes eos qui terrarum orbem habitant.

IV. Ubi nunc Plato? ubi Pythagoras? ubi Stoïcorum turba? Plato certe licet magnum consecutus honorem,

[1] Matth. x, 19, 20. — [2] Luc. xxi, 15. — [3] Matth. x, 21. — [4] Ibid. 22. — [5] Ibid. — [6] Ibid.

eo redactus fuit ut etiam venderetur, nihil eorum quæ in mente habebat efficere posset, nihilque eorum quæ volebat uni tyranno suadere potuerit, sed proditis discipulis, miserabiliter vitam clauserit. Cynica vero lues quasi somnium et umbra præteriit. Etiamsi illis nihil simile acciderit, imo per externam illam philosophiam clari viderentur, etiamsi Athenienses epistolas Platonis per Dionem missas publice exposuerint. Attamen toto tempore in tranquillitate degebant, et opibus non paucis affluebant. Sic enim Aristippus magno pretio scorta conduxit. Alius testamentum scripsit, non parvam relinquens hæreditatem. Alius supra discipulos pontis instar substratos pertransiit; Sinopensem autem illum ferunt in foro turpiter egisse. Hæc sunt illorum præclara facinora. At nihil horum hic observatur, sed temperantia perseverans, modestia exquisita, bellum contra totum orbem pro veritate ac pro religione, hinc ipsorum quotidianæ cædes, et post hæc splendida tropæa. At sunt, inquiunt, quidam apud illos duces præclari, ut Themistocles, Pericles. Verum hæc puerorum inepti ludi sunt, si cum piscatorum gestis comparentur. Quid enim de Themistocle dixeris? Quod Atheniensibus ut naves conscenderent suaserit, cum Xerxes Græciam bello impeteret? Hic porro non Xerxe impetente, sed diabolo cum orbe toto et turba dæmonum innumera contra duodecim illos irruente; non brevi tempore, sed per totum vitæ spatium vicerunt illi et superarunt. Quodque mirum est, non cæsis hostibus, sed mutatis et conversis. Illud enim maxime ubique observandum est ipsos nec occidisse nec delevisse insidiatores suos; sed cum illos dæmonibus pares cepissent, Angelis æquales fecisse, humanam naturam hac improba tyrannide liberantes; illos autem scelestos dæmonas, qui omnia conturbabant, a medio foro et a domibus, imo etiam a deserto expulerunt. Testificantur illud chori monachorum, qui

ubique plantati sunt, et non modo habitatam terram, sed et non habitatam expurgarunt. Quodque mirabilius est, non instructa acie hoc faciebant, sed male habiti implebant omnia. Habebant enim in medio positos illos infimæ conditionis viros, quos ligabant, verberabant, circumagebant, nec poterant eorum ora claudere : sed sicut radium solis vincire nemo potest; sic non poterant ipsorum linguam alligare. Cujus rei causa erat, non illi quidem qui loquebantur, sed Spiritus virtus. Sic igitur et Paulus vicit Agrippam, et qui scelere vincebat homines omnes, Neronem : « Dominus enim mihi astitit, inquit, et confortavit me, et » eruit me de ore leonis[1]. » Tu vero mirare quomodo audientes : « Nolite solliciti esse, » et crediderunt, et obtemperarunt, nihilque ex terribilibus terrorem ipsis incussit. Quod si dicas idoneam ipsis consolationem dedisse Christum cum dixit; « Spiritus Patris vestri erit qui loquetur[2] : » et ideo maxime stupeo, quod nec dubitaverint, nec liberari a malis rogaverint : et hæc non duabus vel tribus annis ista passuri, sed per totam vitam. Illud enim dictum : « Qui » autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit[3], » hoc subindicat. Vult enim Deus non sua tantum ope, sed ipsorum proposito opera bona fieri. Perpende itaque in superioribus, quomodo alia Dei, alia Discipulorum sint. Nam signa facere, illius sunt; nihil possidere, Discipulorum. Rursum, domos omnes aperire, supernæ gratiæ est; nihil præter necessaria petere, Discipulorum philosophiæ; « Dig» nus est enim operarius mercede sua[4]. » Pacem dare, Dei donum est; dignos quærere, nec omnes indiscriminatim adire, ipsorum temperantiæ est. Illos qui Discipulos non recipiunt ulcisci, Dei est : cum modestia discedere, nullo injecto probro vel contumelia, apostolicæ mansuetudinis. Spiritum dare, et sollicitudinem adimere, mittentis erat :

1 2 Tim. IV, 17. — 2 Matth. X, 20. — 3 Id. XXIV, 13. — 4 Luc. X, 7.

oves et columbas imitari, et omnia fortiter ferre, ad illorum constantiam et prudentiam pertinebat. Odio haberi, nec animo concidere, sed perseverare, ipsorum erat; perseverantes salvos facere, mittentis. Ideo dicebat : « Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. »

V. Nam quia solent multi initio ferventes esse, postea vero resolvi ac dejici, ideo ait : « Finem quæro. » Quid enim opus est seminibus initio floridis, brevi autem postea arescentibus? Ideo perseverantem ab ipsis patientiam exigit. Ne quis enim diceret ab ipso totum factum esse, nihilque mirum esse tales fuisse illos, qui nihil onerosi passi sint; idcirco dicit illis : « Patientia vobis opus est. Etiamsi enim vos a prioribus periculis eruam, gravioribus vos reservo, quæ etiam ab aliis excipientur : nec finis erit insidiarum usque ad extremum halitum. » Hoc enim subindicavit cum dixit : « Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. » Ideo qui dicit : « Ne solliciti sitis quid loquamini, » alibi ait : « Parati estote ad respondendum omni petenti a vobis rationem de spe vestra [1]. » Nam cum pugna inter amicos est, nos jubet sollicitos esse; cum autem tribunal, furentes populi, timor undique, suam præbet gratiam, ut fidenter loquamur, nec terreamur, vel justitiam prodamus. Res utique magna virum circa stagna versari solitum, circa pelles et telonii mensam, sedentibus tyrannis et satrapis, astantibus satellitibus, strictis gladiis, assistentibusque aliis, solum ingressum, ligatum, prono capite, potuisse vel os aperire. Etenim doctrinæ suæ causa, ne defensioni quidem locum dabant, sed ipsos quasi communes orbis corruptores tormentis deputabant. Nunc « Qui orbem terrarum perturbant, hi sunt, inquit, et hic adsunt [2] : » et rursus : « Adversus edicta Cæsaris hi prædicant, dicentes Christum Jesum esse regem [3]. » Ubique tribunalia hujus-

[1] I Petr. III, 15. — [2] Act. XVI, 20. — [3] Id. XVII, 7.

modi opinionibus præoccupata erant, et auxilio superno multum egebant, ut hoc utrumque probarent, et dogma quod prædicabant verum esse, et communibus legibus non adversari; utque dum loquerentur de dogmate, ne viderentur leges subvertere; ac rursus dum demonstrare conarentur se communia statuta non violare, dogmatum puritatem ne corrumperent : quæ omnia videbis et a Petro et a Paulo, et a cæteris omnibus prudenter observari et effici. Etenim ut factiosi et novatores ubique terrarum accusabantur. Attamen hanc illi suspicionem repulerunt, et contrariam sibi conciliarunt, quasi servatores, curatores ac benefici apud omnes celebrari. Hæc autem omnia ex ingenti patientia operabantur. Quamobrem dicebat Paulus : « Quotidie morior [1], » et usque in finem in periculis perseveravit. Qua igitur venia digni sumus, qui tot exempla habentes etiam in pace molliter vivimus ac dejicimur? Nemine quippe bellante occidimur, nemine persequente dissolvimur : in pace saluti advigilare jubemur et nequimus. Illi incenso orbe, et rogo per totam terram ardente, in flammam ingressi, eos qui comburebantur inde extrahebant; tu vero ne teipsum quidem servare potes. Quæ igitur nobis erit fiducia? quæ venia? Non verbera imminent, non carceres, non principes, non synagogæ, non aliud quidpiam hujusmodi; sed contra prorsus, nos dominamur et imperamus. Imperatores enim piam colunt religionem, Christiani multis fruuntur honoribus, præfecturis, gloria, tranquillitate : neque sic tamen superamus. Sed illi quidem cum ad cruciatum cum reis quotidie ducerentur, tam doctores, quam discipuli, mille vibicibus, et multis onusti vulneribus, majore quam ii, qui in paradiso sunt, voluptate fruebantur : nos vero qui ne in somnis quidem tale quidpiam sustinuimus, cera molliores sumus.

[1] 1 Cor. xv, 31.

At illi, inquies, miracula patrabant. An ideo non verberabantur? annon pellebantur? Etenim et illud quoque stupendum est, quod sæpe ab iis, quos beneficio affecerant, talia paterentur, nec sic tamen turbarentur, dum mala pro bonis reciperent. Tu vero si quem modico beneficio affeceris, deindeque molestiæ quidpiam ab illo acceperis, turbaris, ac te collati beneficii pœnitet.

VI. Si itaque acciderit, quod ne accidat precor, bellum in Ecclesiis moveri et persecutionem, cogita quis futurus sit risus, quæ opprobria. Et merito quidem : cum enim in palæstra nemo exerceatur, quomodo aliquis in certaminibus erit insignis? Quis enim athleta, qui pædotribam nullum noverit, in certaminibus olympicis poterit adversus alterum quidpiam magnum vel strenuum exhibere? Annon oporteret nos quotidie pugnare, certare, currere? Nonne videtis in quinque certaminibus, cum nullum habet quis adversarium, quomodo saccum arena multa repletum suspendant, illicque robur totum exerceant : juniores autem cum junioribus sese exerceant ad pugnam cum adversariis committendam? Hos et tu imitare, et in philosophiæ certaminibus te exerce. Multi certe ad iram concitant, multi ad concupiscentiam injiciunt, magnamque succendunt flammam. Sta igitur contra ærumnas, fer strenue animi dolores, ut corporis quoque labores ferre possis. Beatus quippe Job, nisi probe ante certamina exercitatus fuisset, non splenduisset in certaminibus : nisi meditatus fuisset qua ratione mœrorem omnem abigeret, audita filiorum morte, aliquid audacter dixisset : sed ad omnia certamina stetit fortiter; ad pecuniarum tantorumque bonorum jacturam, ad filiorum interitum, ad uxoris affectum pravum, ad corporis vulnera, ad amicorum opprobria, ad convitia domesticorum. Si porro velis exercitationes ejus conspicere, audi ipsum dicentem quantum pe-

cuniam despiceret : « Si etiam lætatus sum, multis mihi » affluentibus divitiis : si non putavi aurum pulverem, si » in lapide pretioso fiduciam habui [1]. » Ideo ne ipsis quidem abreptis turbabatur, qui præsentium cupiditate non tenebatur. Audi etiam quomodo ea quæ ad filios spectabant tractaret; non molliter plus quam fas sit agens ut nos, sed omnem ab illis diligentiam exigens. Nam qui pro occultis sacrificium offerebat, cogita quam exacte de manifestis judicaret. Quod si velis ejus de castitate sermones audire, audi illum dicentem : « Pepigi fœdus cum oculis » meis, ut ne cogitarem quidem de virgine [2]. » Idcirco illum non fregit uxor : illam quippe antea amabat, at non ultra modum, sed ut convenit uxorem diligere. Quamobrem mihi mirari subit, cur in animum induxerit diabolus certamina contra ipsum movere, qui ejus exercitationes noverat. Cur ergo id illi in mentem venit? Mala est bestia, nec unquam desperat; id quod certe nos maxime damnat, quod cum ille nunquam desperet de pernicie nobis inferenda, nos desperemus de nostra salute. Sed vide etiam quomodo corporis labem et saniem ante meditatus sit. Quia enim nihil unquam tale passus fuerat, sed in divitiis, voluptate ac splendore vitam transegerat, alienas calamitates quotidie animo versabat. Et hoc declarans dicebat : « Nam timor quem timebam evenit mihi, et quem » trepidabam occurrit mihi [3]. » Et rursus, « Ego super omni » imbecillo ploravi, et ingemui videns virum in necessita- » tibus. » Ideo nulla ex illis intolerabilibus calamitatibus illum perturbabat. Ne mihi respicias pecuniarum jacturam, filiorum interitum, plagam illam incurabilem, uxoris insidias; sed his longe graviora. Et quid gravius, inquies, Job accepit ? Ab historia certe nihil aliud discimus. Quia dormitamus, non discimus : sed qui diligenter explo-

[1] Job. XXXI, 24, 25. — [2] Ibid, 1. — [3] Id. III, 25.

rat, et margaritam probe quærit, multo plura sciet. Graviora quippe, quæ majorem perturbationem inferre poterant, alia erant. Primo, quod nihil sciret de regno cœlorum et de resurrectione(8): quod etiam lugens dicebat: « Non » enim æternum vivam, ut longanimis sim. » Secundo, quod multorum sibi bonorum conscius esset. Tertio, quod nullius esset conscius mali. Quarto, quod sibi a Deo putaret hæc inferri mala : quod si etiam a diabolo, hoc illi offendiculo esse. Quinto, quod audiret amicos se de nequitia incusantes : « Non enim condignas dicebant, pec» catis tuis plagas accipis [1]. » Sexto, quod innequitia viventes videret prospere agere, et se deridere. Septimo, quod neminem videret talia unquam passum.

VII. Et si discere velis quanta hæc sint, præsentia considera. Nam si nunc, cum regnum expectatur, cum resurrectio speratur, nec non ineffabilia illa bona, cum malorum mille nobis conscii sumus, cum tot habemus exempla, et tantam tractamus philosophiam, si quidam ex nobis paulum auri perdiderint, sæpe rapina partum, non vitalem sibi vitam esse existimant; non urgente uxore, non abreptis liberis, non amicis exprobrantibus, non domesticis insultantibus; sed multis ipsum consolantibus, sive verbis, sive rebus ipsis; quot coronis dignus ille non fuerit, qui justis collecta sibi laboribus vidit sine causa abripi, et post illa omnia mille tentationum genera expertus est, semperque tamen immotus mansit, et debitas hac de re gratiarum actiones Domino retulit. Etiamsi enim nullus alius ipsi fuisset locutus, uxoris tantum verba poterant vel petras commovere. Vide igitur illius astutiam; non memorat divitias, non camelos, non greges, non armenta : sciebat enim viri sui his in rebus philosophiam; sed quod acerbius erat, filiorum interitum, tragœdiamque extendit, atque

[1] Job. XXII et XXXVI.

sua addidit. Quod si iis, qui prospere rem agebant, nihilque ingratum patiebantur, multa sæpe uxores suaserunt, cogita quam strenua illa esset anima, quæ uxorem tot armis instructam potuit repellere, et duos acerrimos affectus calcavit, cupiditatem et misericordiam? Multi enim qui concupiscentiam vicerant, misericordia inflexi sunt. Nam fortissimus ille Joseph voluptatem illam tyrannicam calcavit, et barbaram illam mulierem multas admoventem machinas repulit; lacrymas vero continere non potuit, sed videns fratres suos, qui secum inique egerant, hoc affectu captus est, et vultum cito lacrymis operiens, rem totam patefecit. Cum autem et uxor est, commiseratione digna referens, quam opportune juvant etiam tempus, vulnera, plagæ, et mille calamitatum fluctus: quo pacto non jure dixeris animam, quæ generose tantam fert tempestatem, esse adamante firmiorem? Liceat mihi dicere vobis Beatum illum si non majorem, non minorem certe ipsis Apostolis fuisse. Illis namque consolatio erat, quod propter Christum paterentur: et hoc idoneum erat remedium quod illos quotidie erigeret; quod etiam ubique proponebat Dominus, « Propter me, dicens, et si me patremfamilias » Beelzebub vocaverunt [1]. » Ille vero ista vacuus erat consolatione, nec non illa quæ ex signis, vel quæ ex gratia proficiscebatur. Neque enim tantam habuit vim Spiritus. Quodque majus est, in deliciis multis educatus, non ex piscatorum vel publicanorum vel vilium personarum numero erat; sed cum tantum consecutus fuisset honorem, hæc patiebatur. Quodque apud Apostolos onerosius videtur fuisse, id ille quoque sustinuit, ab amicis, a domesticis, ab inimicis odio habitus, nec non ab iis quibus bene fecerat, nec tamen ille sacram ancoram, et tranquillum portum, nempe hoc quod Apostolis dictum fuerat: « Prop-

[1] Matth. x, 25.

» ter me, » videre potuit. Miror etiam tres pueros, qui fornacem fortiter adierunt, qui tyranno restiterunt. Sed audi quid dicant : « Deos tuos non colimus, et statuam tuam, » quam erexisti, non adoramus [1]. » Quod ipsis magna erat consolatio, quod probe scirent se propter Deum omnia pati. Hic vero nesciebat hæc esse certamina et luctam; si enim scivisset, malorum sensu non ita affectus fuisset. Cum ergo audisset : « An alia ratione me putas tibi respondisse, » quam ut justus appareres, » animadverte qualiter respiraverit, hac simplici audita voce, quam seipsum despexerit; quomodo ne passum quidem se putaverit ea quæ passus esset, hæc dicens : « Cur adhuc judicor, admonitus et re» dargutus a Domino, cum hæc audiam qui nihil sum? » Et rursum : « Auditu quidem auris audiebam te prius : » nunc autem oculus meus videt te : quapropter nihil facio » meipsum, et liquefactus sum : æstimoque meipsum ter» ram et cinerem [2]. » Nos itaque qui post legem et gratiam sumus, hanc fortitudinem, hanc mansuetudinem illius imitemur, qui ante legem et gratiam fuit, ut cum illo æterna tabernacula adipiscamur, quæ utinam consequamur omnes, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Dan. III, 18. — [2] Job. XLII, 5, 6.

HOMILIA XXXIV.

CAPUT X.

Cum autem persequentur vos ex hac civitate, fugite in aliam. Amen quippe dico vobis : Non consummabitis civitates Israël, donec veniat Filius hominis [1].

I. Cum illa terribilia et horrenda dixisset, quæ possent adamantem frangere, quæ post crucem, resurrectionem et ascensionem ipsis eventura erant, sermonem ducit ad mitiora, dans athletis suis respirandi locum, multamque præbens ipsis tranquillitatem. Non enim jussit cum persequentibus congredi, sed fugere. Quia hæc adhuc initia erant, sermonem suum attemperat et mitigat. Non loquitur enim hic de persecutionibus, quæ postea futuræ erant, sed de illis, quæ crucem et passionem præcessere ; hoc enim indicavit cum dixit : « Non enim consummabitis civitates » Israël, donec venerit Filius hominis. » Ne dicerent enim : « Quid si persecutores fugiamus, et illi nos inde etiam pellant ? » Hunc metum ipse tollens ait : « Non circuibitis Palæstinam totam, nam ego vos statim excipiam. » Et perpende quomodo non hic mala tollat, sed adsit in periculis. Non dixit enim : « Vos eripiam, et persecutiones solvam. » Sed quid ? « Non consummabitis civitates Israël, donec venerit » Filius hominis. » Satis enim erat ad consolationem illorum, quod illum viderent. Tu vero mihi considera, quomodo ille non ubique omnia gratiæ tribuat, sed quidpiam ab illis afferri jubeat. Nam si timetis, inquit, fugite, et ne

[1] Matth. x, 23.

timeatis : neque ipsos primos jubet fugere, sed pulsos recedere; neque magna spatia dat locorum, sed quantum esse possit in circumeundo civitates Israël. Deinde ad aliam philosophiæ partem ipsos invitat. Primo alimentorum curam, secundo periculorum metum abstulit; nunc vero maledictorum metum avellit. Illa enim sollicitudine liberavit dicens : « Dignus est operarius mercede sua [1], » significans multos fore qui ipsos excipiant; de periculis vero dixit : « Nolite cogitare quomodo aut quid loquamini [2], » et, « Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit [3]. » Quia autem verisimile erat ipsos malam habituros famam esse, quod multis omnium molestissimum esse videtur, animadverte quo pacto hic illos consoletur, ex iis scilicet quæ ad seipsum spectabant, et de se dicta fuerant : cui consolationi nihil par esse possit. Sicut enim ibi dixerat : « Et eritis odio omnibus, » et adjecerat, « Propter nomen » meum [4]; » sic et hoc loco illos consolatur, alterum quidpiam adjiciens : quodnam illud? « Non est discipulus, in» quit, super magistrum, nec servus super dominum suum. » Sufficit discipulo, ut sit sicut magister ejus, et servo sicut » dominus ejus. Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt, » quanto magis domesticos ejus? Ne itaque timeatis eos [5]. » Vide quomodo se omnium dominum et Deum et creatorem esse declarat. Quid igitur? « Non est discipulus super » magistrum, nec servus super dominum? » Donec erit aut discipulus aut servus, non erit major secundum honoris ordinem. Ne mihi enim hic rara quædam proferas exempla, de iis quæ ut plurimum esse solent id accipe. Nec dixit : « Quanto magis servos, » sed, « Domesticos ejus, » magna erga illos mansuetudine usus. Alibi etiam dicit : « Non ultra voco vos servos, vos amici mei estis [6]. » Nec

[1] Luc. x, 7. — [2] Matth. x, 19. — [3] Id. xxiv, 13. — [4] Id. x, 22. — [5] Ibid. 24-26. — [6] Joan. xv, 15.

dixit : « Si patremfamilias injuriis et maledictis affecerunt ; » sed ipsum contumeliæ modum expressit, quod Beelzebub vocarint. Deinde aliam hac non minorem dat consolationem ; erat tamen illa maxima ; sed quia iis qui nondum philosophabantur, alia opus erat quæ posset illos afficere, hanc etiam addit : ac dicendi quidem modus generalem videtur efferre sententiam ; attamen non de omnibus, sed de propositis tantum dicitur. Quid enim ait : « Ne » timeatis eos : nihil enim est opertum, quod non revela» bitur ; nec occultum, quod non scietur[1]. » Quod autem dicit, hujusmodi est : « Sufficit quidem vobis ad consolationem, si ego magister et dominus consors sim conviciorum. Si vero adhuc doletis hæc audientes, illud quoque animo reputate vos non multum postea ab hac suspicione liberatum iri. Cur enim id ægre fertis ? Quia præstigiatores et deceptores vos vocant ? At paululum expectate, et servatores benefactoresque orbis vos prædicabunt omnes. At enim tempus illa omnia, quæ subobscura erant, revelabit, et illorum calumniam deteget, virtutemque vestram conspicuam reddet. Cum enim ex rebus ipsis comprobabimini, et lumina esse, et benefici, et omni virtute conspicui, illorum dictis homines non attendent, sed rei veritati : ac illi quidem sycophantæ, mendaces, maledici : vos vero ipso sole splendidiores deprehendemini : multum quippe temporis spatium vos notos reddet, prædicabit, et tuba clariorem emittet vocem, vestræque virtutis testes universos homines exhibebit. Ne itaque ea, quæ nunc dicuntur, vos dejiciant, sed spes futurorum bonorum erigat. Non possunt enim ea quæ ad vos spectant occultari. »

II. Deinde postquam illos omni angore, timore et sollicitudine liberavit, et probris omnibus superiores reddidit, demum illos opportune de libertate prædicandi alloquitur:

[1] Matth. x, 26.

nam dicit: « Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, » et quod in aure auditis, prædicate super tecta[1]. » Quanquam non erant tenebræ cum hæc diceret, neque ad aurem loquebatur; sed hæc hyperbolice dicta sunt. Quia enim solos alloquebatur, et in parvo Palæstinæ angulo, ideo dicit: « In tenebris, et in aure, » hunc loquendi modum comparans cum loquendi fiducia, qua illos postea instructurus erat. Ne in una, duabus tribusve civitatibus, sed per totum orbem prædicate, terram mareque peragrantes, habitatam, non habitatam: ac tyrannis, populis, philosophis, rhetoribus cum magna fiducia omnia dicite. Ideo dixit: « Super » tecta, et in lumine, » sine ullo subterfugio et cum omni libertate. Et cur non satis habuit dicere: « Prædicate super » tecta et dicite in lumine, » sed adjecit enim, « Quod dico » vobis in tenebris, et, quod in aure auditis? » ut eorum sensus erigat; sicut quando dicebat: « Qui credit in me, » opera quæ ego facio et ipse faciet, et majora horum fa» ciet[2]; » sic et hoc loco, ostendens per ipsos omnia effici, et plura quam per seipsum facta sint, ita posuit. Nam ait: « Principium vobis ego et initia dedi, plura vero illa per vos impleri volo. » Hoc autem non modo præcipientis est, sed etiam futura nuntiantis, fidentis iis, quæ dicebantur, prædicentis eos omnia esse superaturos, sensimque subvertentis conceptam circa maledicta mœstitiam. Quemadmodum enim hæc prædicatio, nunc latens, omnia pervadet, sic mala illa Judæorum existimatio cito peribit. Deinde postquam illorum erexit animos, rursum pericula prædicit, illorum mentem erigens, omnibusque sublimiores reddens. Quid enim ait? « Nolite timere eos qui occidunt corpus, » animam autem non possunt occidere[3]. » Vides-ne quomodo illos omnibus superiores reddat? non curas modo, non maledicta, pericula, insidias, sed etiam mortem om-

[1] Matth. x, 27. — [2] Joan. IV, 12. — [3] Matth. x, 28.

nium terribilissimam contemnere docens? neque simpliciter mortem, sed etiam violentam. Neque dixit: «Occidemini,» sed cum magnificentia congruenti totum declaravit, «Nolite timere, dicens, ab iis qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum »qui potest et animam et corpus perdere in gehennam [1]:» in contrarium vertens sermonem, uti semper facit. Quid enim sibi vult? «Timetis mortem, ideoque ad prædicandum segniores estis? sed hac de causa potius prædicate, quia mortem timetis. Illud enim vere vos a morte eripiet. Nam etiamsi vos interempturi sunt, meliorem tamen partem non superabunt, etiamsi id totis viribus conentur.» Ideo non dixit: «Animam autem non occidunt;» sed, «Non possunt »occidere.» Nam etiamsi velint, non superabunt. Itaque si supplicium times, illud longe gravius time.» Vides-ne quomodo non promittat se illos a morte liberaturum esse, sed mori permittit, majora largiturus, quam si id non permitteret? Longe enim majus est suadere ut mors spernatur, quam a morte eruere. Non itaque illos in pericula conjicit, sed reddit periculis superiores, brevique sermone doctrinam de immortalitate animæ in illis inserit, ac duobus tribusve verbis sic inserto salutari dogmate, aliis illos ratiociniis consolatur. Ne enim putarent se occidi et jugulari, quod quasi derelicti sint, de providentia Dei sermonem inducit, his verbis: «Nonne duo passeres asse veneunt, et »unus ex illis non cadet in laqueum sine Patre vestro qui »in cœlis est? Vestri autem capilli capitis omnes numerati »sunt [2].» Quid enim vilius illis, inquit: attamen nunquam ignorante Deo capientur. Non enim operante Deo cadere dicit: id enim indignum Deo esset; sed dixit nihil gestorum illum latere. Si ergo nihil eorum, quæ accidunt ignorat, vosque sincerius quam pater amat, atque ita amat, ut

[1] Matth. x, 28. — [2] Ibid. 29, 30.

etiam capillos vestros numerarit, nihil utique timendum. Hoc vero dixit, non quod Deus capillos numeret, sed ut accuratam notitiam magnamque circa eos providentiam ostendat. Si ergo omnia quæ fiunt novit, si vult nos salvos facere, et id potest, si quid patiamini, ne credite vos derelictos illa pati. Non enim vult vos a malis eripere, sed suadere ut mala contemnatis. Nam hæc vere liberatio est a malis. « Nolite ergo timere : multis passeribus meliores estis » vos [1]. » Vides-ne illos jam timore correptos fuisse? Sciebat enim secreta mentis ; ideo subjunxit : « Ne ergo timeatis » eos. » Etiamsi enim prævaleant, in minorem partem prævalebunt, in corpus scilicet : quod etiamsi illi non occidant, natura tamen absumet.

III. Itaque ne in hoc quidem illi potestatem habent, a natura quippe illud obtinent. Quod si hoc timeas, multo magis timendum illud quod majus, ac metuendus est ille, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam. Neque manifeste dicit se illum esse, qui possit et animam et corpus perdere; sed per ea, quæ superius dixit, se judicem esse monstravit. At nunc contrarium evenit : nam eum, qui potest animam perdere, hoc est, supplicio afficere, non timemus; illos autem, qui corpus interficiunt, perhorrescimus. Quanquam ille una cum anima corpus etiam ulciscitur : illi vero non modo animam, sed ne corpus quidem possunt punire; licet enim millies supplicio afficiant, splendidius illud omnino reddunt. Vidisti-ne quomodo certamina facilia reddat? Mors enim eorum animam admodum exagitabat, terribilisque adhuc erat, quod nondum expugnatu facilis esset, nec adhuc Spiritus gratiam accepissent ii, qui illam contempturi erant. Postquam ergo timorem et metum, qui ipsorum animam exagitabat, amovisset, sequenti etiam sermone illis fiduciam indit; timore timorem

[1] Matth. x, 31.

pellens, nec timore modo, sed magnorum spe præmiorum, insuperque cum magna potestate comminatur; atque utrinque illos hortatur ad fiduciam pro veritate sumendam, hæc adjiciens : « Quicumque confitebitur in me coram hominibus, confitebor et ego in eum coram Patre meo, qui est » in cœlis; et quicumque negaverit me coram hominibus, » negabo et ego eum coram Patre meo, qui est in cœlis [1]. » Non enim a bonorum spe tantum, sed etiam a malorum metu concitat, et in tristia desinit. Ejus autem accurationem perpende. Non dixit : « Me, » sed, « In me ; » ostendens eum, qui confitetur, non propria virtute, sed superna gratia fultum confiteri. De negante non dixit : « In me, » sed, « Me : » nam cum dono gratiæ vacuus sit, ita negat. Cur ergo accusatur, inquies, si is qui negat, ita derelinquitur? Quia qui derelinquitur, culpa sua derelinquitur. Sed cur non sufficit fides in animo, sed oris etiam confessionem requirit? ut nos incitet ad fiduciam et ad loquendi libertatem, nec non ad majorem charitatem et affectum, utque nos sublimiores efficiat. Ideoque omnibus loquitur, neque solos respicit Discipulos; non illos enim tantum, sed etiam discipulos eorum jam strenuos reddere studet. Nam qui hæc didicerit, non modo cum libertate docebit, sed etiam omnia facile et magno animo patietur. Id certe fecit ut multi ad Apostolos accederent, quod huic dicto fidem haberent. Nam ut in malis majora supplicia sequuntur; sic et in bonis major merces. Quia enim qui bonum sic operatur, divitias sibi parat, peccator autem dilatione supplicii se lucrari existimat, parem, imo longe majorem bene operanti induxit copiam, seu præmiorum additamentum. Hanc prærogativam, inquit, habes, quod in me prior credideris? Ego item hanc prærogativam dabo, ut majora tribuam, imo longe majora. Nam ibi te confitebor. Vides-ne et hic

[1] Matth. x, 32, 33.

et illic bona et mala recondi? Cur ergo festinas? cur hic mercedem quæris, qui spe jam salvus es? Idcirco si quid boni feceris, neque hic mercedem recipias, ne turberis. Cum additamento enim in futuro tempore te merces manet. Sin quidpiam mali feceris, nec des pœnas, ne ideo segnis sis, illic enim te supplicium excipiet, nisi muteris, et melior evadas. Si vero non credis, ex præsentibus rebus futura conjicito. Nam si certaminum tempore sic illustres sunt ii qui confitentur, perpende quales coronarum tempore futuri sint. Si inimici hic plaudunt, qui te affectu plus quam paterno diligit, quomodo non te mirabitur et celebrabit? Tunc enim erunt et bonorum præmia et malorum supplicia; ita ut qui negaverint, et hic et illic puniantur; hic cum mala conscientia viventes, qui quantumcumque mortem fugerint, morientur tandem; illic vero extremas dabunt pœnas. Alii autem et hic et illic lucrantur; et mortem hic in lucrum vertentes, quia vivis splendidiores efficiuntur, et illic ineffabilibus fruentes bonis. Non enim ad puniendum tantum, sed etiam ad bona eroganda paratus est Deus, et ad hoc certe magis quam ad illud. Sed cur hoc semel, illud bis posuit? Novit certe timore magis homines ad resipiscentiam adduci. Idcirco cum dixisset: « Timete eum qui potest et animam et corpus perdere in » gehennam; » rursum dicit: « Negabo eum et ego. » Sic et Paulus faciebat, gehennam frequenter memorans.

IV. Cum igitur auditorem omni ex parte stimulasset, nam et cœlos ipsi aperuit, et tribunal illud terribile monstravit, Angelorum theatrum, coronarum proclamationes, quæ piæ doctrinæ viam facilem pararent, demum ne per timorem prædicatio impediretur, ad cædes ipsos apparari jubet; ut discamus eos, qui in incredulitate persistunt, etiam insidiarum hujuscemodi pœnas esse daturos. Mortem ergo despiciamus, etiamsi nondum ejus tempus adve-

nerit: nam ad multo meliorem vitam resurrecturi sumus. Ac dices, corpus corrumpitur? Et ideo maxime gaudendum, quod mors corrumpatur et mortalitas pereat, non autem substantia corporis. Neque enim si conflari videres statuam, perniciem id diceres, sed meliorem materiæ usum; sic et de corpore cogita, et ne lacrymeris, flendum sane esset, si in pœna mansisset. Sed oportuisset, inquies, sine corruptione corporum id fieri, et ipsa integra manere. Et quid inde utilitatis aut vivis aut defunctis provenisset? Quousque amatores corporum eritis? Quousque terræ addicti ad umbras inhiatis? Quid inde utilitatis obveniret? Imo quid non nocumenti accederet? Nam si corpora non corrumperentur, malum omnium deterrimum superbia in multis vigeret. Etenim cum res ita se habeat, corporeque vermibus scatente, multi tamen se deos existimari studuerunt, quid non futurum erat, si corpus mansisset? Secundo, non credidissent corpora ex terra ortum habere: nam si, ejus fine id testificante, adhuc quidam dubitant, quid non suspicarentur, nisi hoc viderent? Tertio, corpora magis diligerentur, plurimique magis carnales et crassiores facti essent: nam si nunc quidam sepulcris et urnis hærent, etiam corporibus consumptis, quid non facerent, si ipsam imaginem haberent? Quarto, homines futura non desiderassent. Quinto, illi qui dicunt mundum esse immortalem, hinc in opinione firmarentur, ut asserent Deum non esse creatorem. Sexto, non cognosceretur animæ virtus, nec quantum præsens conferat anima corpori. Septimo, multi ex defunctorum suorum amore, urbibus relictis, in sepulcris habitaturi erant, et insanorum instar mortuos suos frequenter allocuturi. Nam si nunc quidam imagines effingentes, quia corpora retinere non possunt, sed invitis ipsis illa defluunt, ligneis tabulis hærent, quid non absurdi tunc excogitassent? Puto certe multos hujuscemodi corporibus

templa ædificaturos, et persuasuros fuisse dæmonas in illis loqui, si qui in hisce præstigiis solertes fuissent, quandoquidem illi, qui « Necromantiam » audent exercere, multa his absurdiora tentant, ad hæc pulverem et cineres adhibentes. Quanta hinc idololatriæ genera non emerserunt? His igitur omnibus sublatis Deus, utpote absurdis, ut nos instituat ad terrena omnia abjicienda, ante oculos nostros corpus destruit. Nam corporum amator, qui formosam puellam deperit, si nolit deformitatem materiæ ratione discere, eam ipsis oculis perspiciet. Etenim multæ sunt paris ætatis puellæ, ac sæpe formosiores, quæ defunctæ post unam alteramve diem fœtorem emiserunt, saniem, putredinem, vermes. Cogita qualem ames pulchritudinem, et quam formam depereas. Si vero corpora non putrescerent, hæc non probe dignosci possent : sed sicut dæmones per sepulcra currunt; sic multi ex amatoribus sepulcris assidentes, dæmonas in anima reciperent, et hac ducti insania sæpe morerentur. Nunc porro tum alia multa, tum hoc etiam animum consolatur, quod imago illa non appareat, sicque dolor oblivione diffluat.

V. Quod si res non ita se haberet, sepulcra nulla essent; sed civitates videres quæ mortuos pro statuis haberent, cum singuli vellent suos videre. Hinc ingens confusio oriretur, nemo animæ curam haberet, nec de ejus immortalitate cogitaret : multaque alia absurdiora inde emergerent, quæ ne dicere quidem fas est. Propterea subito putrescit, ut nudam animæ pulchritudinem videas : nam si talem formam et talem vitam anima corpori præbet, quanto majoris ipsa pulchritudinis erit? Si rem ita deformem sustentat, quanto magis seipsam? Non enim corpus ipsum pulchrum est, sed ipsa efformatio, et flos ille qui per animam in materia depingitur. Illam igitur ama, quæ corpori talem speciem conciliat. Ecquid de morte loquor? Etenim

in hac quoque vita ostendam tibi quomodo pulchra omnia ab illa proficiscantur. Nam si illa lætetur, roseo genas depingit colore; sin mœsta sit, hac detracta pulchritudine, atro colore omnia vestit. Si assidue lætetur, corpus viget ægritudine vacuum; si angatur, aranea macilentius et imbecillius evadit; si irascatur, ingratum illud et turpe reddit; si serenum oculum ostenderit, magnam emittit pulchritudinem; si invideat, pallorem multum et tabem effundit; si amet, pulchram indit formam. Ita enim multæ, quæ formosæ non erant, multam ab anima gratiam accepere; contra vero aliæ admodum formosæ, quia ingratam injucundamque animam habuere, formam suam labefactarunt. Cogita quomodo candida facies erubescat, et coloris varietate non parvam voluptatem pariat, siquidem adsit pudor: nam si impudens illa sit, fera omni injucundior erit et ingratior; contra si pudibunda sit, mitis et formosa evadit: anima quippe pulchra nihil formosius, nihil dulcius. Nam in corporibus amor dolore non vacat, in animis pura et imperturbata voluptas. Cur ergo, rege dimisso, præconem miraris? Cur, philosopho relicto, ad interpretem inhias? Vidisti pulchrum oculum, interiorem observa, et si hic pulcher non sit, despice illum? Neque enim si videas deformem mulierem speciosa larva obtectam, aliquo erga illam affectu movearis, ut contra larva occultari formosam non sinas, sed amota larva nudam faciem videre cuperes. Hoc erga animam quoque facito, illam agnosce priorem, larvæ quippe loco illam corpus ambit, quod ut compositum est, ita semper manet: anima vero si deformis sit, cito potest formosa effici. Si oculum habeat deformem, torvum, turpem, potest ille fieri pulcher, suavis, serenus, jucundus. Hanc ergo formam quæramus, hanc faciem ornatam, ut Deus nostram concupiscens formam, æterna nobis bona largiatur, gratia et misericordia Domini nostri

Jesu Christi, cui gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXV.

CAPUT X.

Nolite putare quia venerim pacem mittere in terram; non veni pacem mittere, sed gladium. Veni enim separare hominem a patre suo, et filiam a matre sua, et nurum a socru sua : et inimici hominis, domestici ejus [1].

I. Rursum [2] onerosiora profert, idque cum magna auctoritate : quodque alii objecturi erant, ille prædicit. Nam ne iis auditis dicerent : «Ideo-ne venisti, ut nos interficias cum iis, qui nobis obsecuti sunt, et bellis terram repleas?» ipse prior dicit : «Non veni pacem mittere in terram.» Cur ergo præcepit in domos singulas ingressos pacem dicere? Cur et Angeli dicebant : «Gloria in excelsis Deo, et in terra »pax [3] ?» Cur Prophetæ omnes idipsum prænuntiarunt? Quia illud maxime pax est, cum id quod ægrotat, abscinditur; quando id quod dissidet, separatur. Sic enim potest cœlum cum terra jungi. Quandoquidem medicus sic reliquum corpus servat, cum id quod insanabile est resecat : et dux, cum eos qui concordiam perniciosam inierant, ad dissensionem inducit. Sic et in illa turri factum est [4] : malam quippe concordiam bona discordia solvit, et pacem conciliavit. Sic et Paulus eos, qui adversum se concordiam inierant, divisit [5]. In Nabuthe vero concordia illa fuit omni

[1] Matth. x, 34-36. — [2] Vide D. Guillon, tom. XVIII, pag. 114-121. — [3] Luc. II, 14. — [4] Gen. XI. — [5] Act. XXIII, 6.

bello deterior [1]. Neque enim concordia semper laudanda : nam latrones inter se concordes sunt. Non igitur ex Christi proposito, sed ex illorum voluntate bellum movebatur. Ipse quippe volebat omnes in pia religione concordes esse. Sed quia illi dissidebant, hinc bellum oriebatur. Sed non sic ille locutus est : quid vero dicit? « Non veni pacem mittere, » ut illos consolaretur. « Ne putetis, inquit, illorum vos causam esse, ego hæc dispono, quia illi sic affecti sunt. Ne turbemini igitur quasi res præter expectationem eveniant: Ideo veni, ut bellum moveam : hæc quippe mea est voluntas. Ne turbemini igitur cum terra quasi insidiis appetita in bella erumpet. Cum enim id quod deterius est separatum fuerit, tunc demum meliori parti conjungetur cœlum. » Hæc autem dicit, ut contra malam multorum opinionem illos muniat. Neque dixit bellum, sed quod multo deterius est, gladium. Si vero dicta hæc onerosa sint et dictu ingrata, ne mireris. Cum enim vellet eos hac verborum asperitate exercere, ne in rerum difficultatem ingressi resilirent, sic verba disposuit, ac ne quis diceret eum ex lenocinio, et difficilia occultando, quæ volebat suasisse. Ideo illa quæ alio modo dicenda videbantur, acerbiori et terribiliori modo explicavit. Melius enim est rerum quam verborum lenitatem videre. Ideo neque hæc dixisse satis habuit, sed belli speciem explicans, ostendit illud civili bello multo gravius esse, aitque : « Veni separare hominem » a patre suo, et filiam a matre sua, et nurum a socru sua.» Non enim amici et concives solum, inquit, sed et cognati alter contra alterum insurgent, et natura ipsa discindetur bello. « Veni enim, inquit, separare hominem a patre suo, » et matrem a filia sua, et nurum a socru sua. » Neque enim inter domesticos simpliciter bellum erit, sed etiam inter amicissimos et majori necessitudine junctos : id quod ma-

3 Reg. xxi.

xime ejus virtutem ostendit, quod illi talia audientes exciperent, aliisque suaderent; quanquam non ipse hæc efficiebat, sed hominum nequitia, attamen ipse se dicit illa facere. Hic quippe mos est Scripturæ sacræ. Alibi enim dicit : « Dedit illis Deus oculos ut non viderent[1] : » sic et in hoc loco dicit[2]. Ut verba istæc, quod superius dixi, secum reputantes ne turbarentur, cum opprobriis et contumeliis impeterentur. Quod si qui hæc gravia existimant, in mentem revocent veterem historiam. Priscis enim temporibus hoc ipsum contigit, id quod maxime ostendit veteris legis cum nova affinitatem, eumdemque esse qui hæc dixit, et illa præcipit. Nam et apud Judæos cum quisque proximum suum occidit[3], tunc ille placatus est, et quando vitulum conflarunt, et quando Beelphegori initiati sunt[4]. Ubi sunt ergo qui dicunt illum Deum malum, hunc bonum esse? Ecce namque cognatorum sanguine orbem replevit. Attamen benignitatis multæ hoc opus esse dicimus. Propterea ut ostendat se illa etiam approbare, prophetiam memorat, quæ non factum illud respicit, sed idipsum tamen declarat. Quænam illa est? « Inimici hominis domestici » ejus. » Nam et apud Judæos quidpiam simile contigit. Erant enim Prophetæ et pseudoprophetæ, ac populus dissidebat, domusque dividebantur; alii his credebant, alii aliis. Ideo monet Propheta dicens : « Nolite credere amicis, nec » sperare in ducibus. Sed et a conjuge tua cave, neque illi » assentiaris, quia inimici hominis sunt ipsi viri in ejus » habitantes domo[5]. » Hæc autem dicebat, ut eum, qui hoc verbum excepturus esset, omnibus superiorem redderet. Neque enim mori malum est, sed male mori. Idcirco dixit : « Ignem veni mittere in terram. » Hæc porro dicebat, ut ejus, quem exigebat amoris, fervorem ac vehementiam signi-

[1] Ezech. XII, 2. — [2] Joan. XII, 40. — [3] Exod. XXXII, 28. — [4] Num. XXV, 3. — [5] Mich. VII, 5, 6.

ficaret. Quia enim ita nos vehementer amavit, sic a nobis vult amari. Hæc porro verba Apostolos erigebant, sublimioresque reddebant. Nam si illi, aiebant, cognatos, filios, parentes despecturi sunt, cogita quales oporteat nos esse, qui doctores sumus. Neque enim dura et difficilia illa in vobis finem habebunt, sed et ad alios transibunt. Nam quia magna bona huc attuli, magnam exigo et obedientiam et affectum. « Qui amat patrem et matrem plus quam » me, non est me dignus : et qui amat filium aut filiam plus » quam me, non est me dignus, et qui non tollit crucem » suam et sequitur me, non est me dignus[1]. » Vidisti auctoritatem doctoris? vidisti quomodo ostendat seipsum genuinum patris filium, omnia jubens infra relinquere et charitatem ejus anteferre? Et quid dico, inquit, amicos et cognatos? si animam tuam dilectioni meæ præferas, procul es a meis Discipulis. Quid igitur? Annon hæc contraria veteri legi sunt? Absit; imo illi valde consonant. Nam illic idololatras non modo odit, sed etiam lapidari jubet[2]. Et in Deuteronomio veritatis cultores admirans ait : « Qui dicit patri » vel matri : Non vidi te, et fratres suos non cognovit, et » filios ignoravit, custodivit eloquia tua[3]. » Quod si Paulus multa circa parentes præcipiat, et illis in omnibus obsequi jubeat, ne mireris : nam in illis solum obedire præcipit, quæ pietati non officiunt : sanctum quippe est in cæteris omnibus honore illos afficere. Cum autem plus quam par sit exigunt, non oportet illis obtemperare. Idcirco dicit Lucas : « Si quis venit ad me, et non odit patrem suum et » matrem, et uxorem, et filios, et fratres, adhuc autem et » animam suam, non potest meus esse discipulus[4]. » Non simpliciter odio habere jubet, id enim admodum iniquum esset; sed si velit ut ames illum plus quam me, ea de

[1] Matth. x, 37, 38. — [2] Levit. xxiv, 14. — [3] Deut. xxxiii, 9. — [4] Luc. xiv, 26.

causa odio habe illum. Id enim et amatum et amantem perderet.

II. Hoc porro dicebat ut et filios fortiores, et patres qui impedimento esse vellent, mansuetiores redderet. Etenim patres videntes ipsum tantam vim et potestatem habere, ut posset filios ab ipsis avellere, ne ea tentarent quæ fieri non poterant, destituri erant. Ideo filios solum alloquitur, missis patribus, quos ab inutili conatu revocat. Deinde ne illi indignarentur et ægre ferrent, vide quo sermonem deducat, cum dixisset enim : « Qui non odit patrem et ma» trem,» addit, «Et animam suam.» Quid mihi allegas, inquit, parentes, fratres, sorores, uxorem? Nihil cuiquam conjunctius est anima, et tamen nisi eam odio habueris, contra quam velit amans omnia cedent. Neque simpliciter illam odio habere jussit; sed ita ut ad bella tradatur, ad pugnas, cædes, sanguinem. « Nam qui non bajulat crucem suam, » et venit post me, non potest meus esse discipulus. » Non dicit solum: «Ad mortem paratum esse oportet;» sed, «Ad mortem violentam ;» nec violentam modo, sed et ignominiosam. Nihilque adhuc de passione sua loquitur; ut in his interim instituti facilius ac lenius de illa loquentem audirent. Annon stupendum est illorum hæc audientium animam non avolasse a corpore, cum de tristibus solum agatur, bonorum vero spes tantum offeratur? Quomodo ergo non avolavit? Multa erat dicentis virtus, et audientium amor multus. Ideoque longe duriora et onerosiora audientes, quam magni illi viri Moyses et Jeremias, obtemperantes, nec repugnantes manebant. «Qui invenit animam suam, perdet » eam, et qui perdiderit animam suam propter me, inveniet » eam [1]. » Vides-ne quantam jacturam faciant qui animam suam plus quam oportet diligant? quantumque lucrum eorum qui oderunt? Quia enim præcepta onerosa erant;

[1] Matth. x, 39.

nam contra parentes, filios, naturam, cognationem, orbem, ipsamque animam aciem instruere oportebat; utilitatem adjecit, quæ maxima certe erat. Hæc, inquit, non modo non nocebunt, sed et maxime juvabunt; his autem contraria nocebunt. Id ubique facit, ab iis, quæ concupiscunt, inductionem parat. Cur non vis animam tuam despicere? quia amas illam? Ob hoc ipsum ergo illam despice, et tunc illam maxime juvabis, teque vere amantem monstraveris. Et vide mihi prudentiam ineffabilem, non enim in parentibus et filiis tantum moratur, sed in anima omnium charissima, ut quod de illa dicit indubitatum maneat, et simul discant illos etiam multum lucri et utilitatis hinc accepturos esse, quandoquidem illud in omnium pretiosissima sibi anima contigit. Hæc vero poterant homines inducere ad illos recipiendos qui sibi saluti esse valebant. Quis enim ita fortes strenuosque viros, qui quasi leones orbem percurrebant, qui ut alios servarent sua omnia contemnebant, non libenti animo suscepisset? Attamen aliam ponit mercedem, ostendens se hospitio recipientem, quam receptum hac in te magis curare. Et primum quidem dat præmium dicens : « Qui recipit vos, me recipit, et qui me recipit, » recipit eum qui me misit [1]. » Cui rei quid par unquam fuerit, Patrem nempe et Filium recipere? Aliam post hanc mercedem pollicetur; nam ait : « Qui recipit Prophetam in » nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet, et qui » recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet [2]. » Supra pœnam interminatur iis, qui non receperint; hic vero bonorum largitionem definit. Ut autem discas illum hos maxime curare, non dixit tantum, « Qui recipit Prophetam, vel, « Qui recipit justum, » sed adjicit, « In nomine Prophetæ, » et, « In nomine justi; » id est, si non propter sæculare patrocinium, vel caducarum rerum causa, susceperit; sed quia

[1] Matth. x, 40. — [2] Ibid. 41.

Propheta, vel quia justus est, mercedem Prophetæ vel justi accipiet, vel quam par est accipere eum, qui vel Prophetam vel justum receperit, vel qualem Propheta vel justus consequitur : quod et Paulus dicebat : « Vestra abundantia » ad illorum inopiam [1]. » Ut illorum abundantia sit ad vestram inopiam. Deinde ne quis paupertatem obtenderet, ait : « Quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem » aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli, amen dico vobis » non perdet mercedem suam [2]. » Etiamsi vel potum aquæ frigidæ dederis, in quo nulla impensa est, erit tibi reposita merces. Propter vos enim qui recipitis omnia facio.

III. Vidisti-ne quibusnam ad persuadendum usus, universas illis orbis domos aperuerit : per omnia quippe ostendit omnes ipsis esse debitores. Primo cum dixit : « Dignus » est operarius mercede sua [3] ; » secundo, quod nihil habentes et vacuos mittat ; tertio, quod ab bella et pugnas pro suscipientibus mittat ; quarto, quod signa operandi det potestatem ; quinto, quod pacem, bonorum omnium causam, per os eorum in domos suscipientium inducat : sexto, quod graviora Sodomiticis interminetur iis, qui non ipsos susceperint ; septimo, quod ostendat, qui ipsos suscipiunt, et se et Patrem suscipere ; octavo, quod Prophetæ et justi mercedem promittat ; nono, quod calici aquæ frigidæ magnam assignet mercedem. Horum unumquodque poterat illos attrahere. Quis enim, quæso, ducem videns mille vulneribus confossum et cruentatum, ac post multa tropæa ex bello redeuntem januis domus omnibus apertis non receperit ? Et quis ille talis ? inquies. Ideo adjecit : « In nomine Prophe» tæ, vel discipuli, vel justi. » Ut discas ipsum non ex dignitate accedentis, sed ex voluntate suscipientis hospitio, mercedem statuere. Nam hic de Prophetis, de Discipulis et de justis agit, alibi vero etiam admodum abjectos susci-

[1] 2 Cor. VIII, 14. — [2] Matth. x, 42. — [3] Luc. x, 7.

pere jubet, eosque qui non suscipiunt castigat : « Nam in » quantum non fecistis uni ex his minimis, neque mihi fe- » cistis[1], » et e contrario rursum. Etiamsi enim ille nihil grande fecerit, homo tamen est et mundum eumdem habitat, eumdem solem respicit, eamdem habet animam, eumdem dominum, eorumdem tecum mysteriorum consors est, ad idem cœlum vocatur, jus grande habens paupertatem, et quod necessario cibo egeat. Nunc autem qui te cum tibiis et fistulis hiemis tempore excitant, et frustra temereque tibi molestiam creant, multis tamen a te ornati muneribus recedunt, et qui hirundines circumferunt, fuligine obducti, qui scommata et maledicta in omnes conjiciunt, portentosæ consuetudinis mercedem accipiunt. Si vero pauper egens pane accedat, mille illum maledictis, opprobriis, criminibus oneras, otiositatem exprobras; nec cogitas te quoque otiosum esse, et tamen Deum tibi munera et dona præbere. Ne mihi enim dixeris te aliquid operari; sed mihi demonstra te aliquid necessarium facere et tractare. Sin mihi dixeris te negotia pecuniaria et cauponariam exercere nec non, studium curandæ et augendæ rei familiaris; respondebo tibi hæc non esse opera; sed vere opera esse, eleemosynam, orationem, læsorum patrocinium et similia, in quorum incuria vitam perpetuo agimus. Attamen nunquam dixit nobis Deus : « Quia in otio degis, non accendam tibi solem ; quia ex necessariis nihil exequeris, lunam tibi extinguam, terræ uterum sterilem redddam, retinebo stagna, fontes, flumina, delebo aërem, pluvias annuas detinebo. » Verum omnia ille nobis abundanter suppeditat. Quibusdam vero non solum in otio degentibus, sed etiam male operantibus, hæc affatim largitur. Cum igitur pauperem videris dixerisque: « Præfocor cum video hunc juvenem, bene valentem, nihil habentem, velle

[1] Matth. xxv, 40.

otioso sibi alimenta suppeditari, forte servus fugitivus est qui herum suum reliquit; « hæc ipsa tibi dicito, imo da illi hæc tibi dicendi libertatem, justiusque dicet tibi : « Præfocor cum video te, sanus cum sis, in otio degere, nec quidquam eorum quæ tibi Deus præcepit exequi, sed a domini præceptis fugitivum circumire in nequitia, quasi in aliena terra vitam agentem, ebriosum, crapulæ deditum, furem, raptorem, alienas subvertentem domos. Tu me de otio accusas, ego te de pravis operibus, quando insidiaris, juras, mentiris, rapis, innumeraque hujuscemodi operaris. »

IV. Hæc autem dico non quod otiosos lege confirmem : absit; omnes quippe operari cupio : desidia enim omne vitium edocet; sed rogo ne duri vel inhumani sitis. Quandoquidem Paulus multa conquestus, cum dixisset : « Si quis » non vult operari, nec manducet [1]; » non hic finem dicendi fecit, sed adjecit : « Vos autem non deficiatis bonum facien» tes [2]. » Atqui hæc contraria sunt. Si enim præcepisti ne comedant otiosi, cur nos ad dandum hortaris? Etiam, inquit, jussi illos aversari, nec se miscere cum illis, rursumque dixi : «Ne illos inimicos putetis, sed admonete,» non contraria præcipiens, sed admodum consona. Nam si tu ad eleemosynam erogandam sis paratus, cito pauper ille ab otio discedet, et tu ab inhumanitate. At mentitur, inquies, et multa confingit. Sed hinc dignus misericordia est, quod ad tantam redactus sit egestatem, ut impudenter agere cogatur. Nos vero non modo non misericordia movemur, sed et inhumana illa verba proferimus, dicentes : « Annon semel et bis accepisti ?» Quid igitur? Annon eget cibo iterum qui semel cibum accepit? Cur non ventri quoque tuo hasce ponis leges? nec dicis : « Repletus fuisti heri et nudiustertius, ne quæras amplius? » Imo illum supra mensuram replendo dirumpis, hunc vero modica petentem aversaris,

[1] 2 Thess. iii, 10. — [2] Ibid, 13.

cum par esset ejus vel hoc ipso misereri, quod quotidie te cogatur adire. Etiamsi non aliunde flectaris, ideo illius te misereri oporteret. Paupertatis enim necessitas vi ad hæc agenda impellit. Neque miseraris ipsum, quia talia audiens non erubescit, necessitas enim prævalet. Tu vero non modo non miseraris; sed etiam traducis illum: Deoque jubente clam erogare, stas accedentem probris publice impetens, cum miserari illum oporteret. Nam si dare non vis, cur calamitosam et miseram animam accusas et atteris? Venit quasi ad portum ad manus tuas, cur fluctus excitas, et graviorem tempestatem efficis? Cur illiberalitatem damnas? Num venisset si talia se auditurum expectasset? Quod si id prævidens accessit, ideo par est et illum miserari, et tuam horrere inhumanitatem, quoniam ne quidem cum urgentem vides necessitatem, mansuetior evadis. Neque enim sufficere ipsi putas ad excusationem imprudentiæ, famis timorem: sed impudentiam arguis, qui forte sæpe impudentius egisti in rebus gravioribus. Nam hic certe impudentia veniam affert: nos vero sæpe supplicio digna facientes impudenter agimus; et cum hæc cogitantes, humiles esse oporteret, in miseros illos insurgimus, ac remedia petentibus vulnera adjicimus. Nam si dare non vis, cur cædis? si largiri non vis, cur probro afficis? Sed ille non vult alio modo discedere? Sic ergo fac ut ille Sapiens jussit: « Responde illi pacifice cum mansuetudine[1]. » Neque enim lubens sic impudenter agit. Nullus quippe est, nullus est homo, qui sine causa velit turpiter agere. Etiamsi enim quidam millies contradicant, nunquam adducar ut credam hominem in copia rerum viventem emendicare. Nemo itaque nos falsis rationibus decipiat. Sed etiamsi dicat Paulus: « Si quis laborare non velit, nec manducet[2]; » illos certe Paulus alloquitur, non nos; imo contra: « Bonum facien-

[1] Eccli. IV, 8. — [2] 2 Thess. III, 10.

» tes, non deficiatis[1]. » Sic domi nos facimus : cum duos videmus litigantes, seorsim singulos accipientes contraria cohortamur. Sic et Deus fecit et Moyses quoque. Nam Deo dicebat : « Si quidem dimittis peccatum ipsis, dimitte; sin » minus, et me dele[2]. » Illis vero præcepit, ut sese mutuo occiderent, atque cognatos omnes. Atqui illa contraria erant, et tamen ad eumdem finem ambo respiciebant. Rursum Deus Moysi, Judæis audientibus, dicebat : « Dimitte » me, et conteram populum. » Etiamsi enim non adessent, cum Deus hæc diceret, at hæc postea audituri erant, seorsim vero his contraria mandat. Et hæc Moyses postea coactus dixit, his verbis : « Numquid ego illos in utero » concepi, quia dicis mihi : Gesta eos sicut gestat nutrix » lactentem in sinu suo[3]. » Hæc in domibus quoque fieri solent, etenim sæpe pater pædagogum, qui filium corripuit, seorsum increpat his verbis : « Ne sis durus et asper ; » puero autem contraria dicit : « Etiamsi te injuste corrigat, id tolera. » Ex contrariis unum et quidem utile parans. Ita quoque Paulus benevalentibus mendicis dicebat : « Si quis non » vult laborare, nec manducet, » ut ad opus illos excitaret. Iis vero, qui eleemosynam erogare possent : « Vos autem be» nefacientes ne deficiatis[4], » ut illos ad eleemosynam impelleret. Sic cum eos, qui ex gentilibus ad fidem accesserant, in Epistola ad Romanos hortabatur ne contra Judæos altum saperent[5], oleastrum in medium adducit; alia his, alia illis dicere videtur. Ne itaque in crudelitatem incidamus; sed audiamus Paulum dicentem : « Bonum facien» tes, ne deficiatis. » Audiamus Servatorem dicentem : « Omni petenti te da, » et, « Estote misericordes, sicut » Pater vester. » Etsi multa dixerit, nusquam tamen hoc posuit, nisi cum de misericordibus diceret. Nihil enim

[1] Galat. VI, 9.— [2] Exod. XXXII, 31.— [3] Num. XI, 12.— [4] 2 Thess. III, 12. — [5] Rom. XI, 17.

ita nos æquales Deo facit, ut si beneficia præstemus.

V. At nihil impudentius, inquies, paupere? Cur, quæso? an quia accurrens clamat? Vis ostendam nos illis multo esse impudentiores? In mentem revoca quoties, jejunii tempore, mensa vespere apposita, vocatoque ministro, si tardius incederet, omnia evertisti, calcibus obstrepens, convitia et probra efferens pro parva mora; etsi noris te, quamvis non statim, post tantillum tamen temporis large comesturum esse. Atqui te ipsum, qui pro re minima ferocis, non impudentem vocas, pauperem vero qui de re majori metuit et tremit (non enim moram, sed famem timet), vocas petulantem et impudentem, ac turpissima in illum omnia congeris? Annon id extremæ est impudentiæ? verum hæc non in mente versamus, ideoque illos molestos dicimus. Quod si quæ nostra sunt exploraremus, conferremusque cum factis eorum, non illos molestos arbitraremur esse. Noli igitur esse judex acerbus. Nam etiamsi omnibus peccatis vacuus esses, lex tamen Dei non tibi permisit aliorum facta sic accurate rimari. Nam si Pharisæus ille ideo periit [1], quam nos excusationem habebimus? si iis qui probe gestis ornantur non permittit aliorum facta acerbe explorare, multo minus peccatoribus. Ne itaque inhumani simus, ne inexorabiles, ne immites, ne feris pejores. Multos quippe novi in tantam processisse feritatem, ut ex desidia famelicos spernant, hæc proferentes verba: « Non adest servus, procul ædibus sumus: nullus trapezita mihi notus est. » O crudelitatem! Quod majus erat effecisti, et quod minus est non perficis? Ne tu plusculum incedas, ille fame perit. O contumeliam! o superbiam! Nam si decem stadiis eundum, an pigrum esse oportuit? Non cogitas ita majorem tibi mercedem parari? Nam cum largiris, doni tantum mercedem accipis; et cum iter suscipis, hujus quoque rei præmium

[1] Luc. XVIII.

repositum est. Nam ideo Patriarcham miramur, quia cum trecentos decem et octo vernas haberet, ad boves contendit, ac vitulum abripuit [1]. Nunc vero quidam tanto sunt fastu repleti, ut non vereantur hæc famulorum opera facere. An mea ipsa opera id facere jubes, inquies, annon videbor inanem gloriam aucupari? Atqui nunc per aliud vanæ gloriæ genus id facis, quia te pudet cum paupere loquentem videri. Verum nihil ac de re diligentius perquiram, da saltem vel per te, vel per alium, ne accuses pauperem, ne cædas, ne convitieris; remediis enim, non vulneribus, opus habet is qui accedit; misericordia, non gladio. Si quis, quæso, lapide percussus et in capite vulneratus, cæteris relictis, ad te accurreret sanguine perfusus, num altero illum lapide impetens aliud ipse adjiceres vulnus? Non credo utique, sed tentares illi remedium afferre. Cur ergo circa pauperes contrarium facis? An nescis quantum possit oratio vel levare vel dejicere? « Melior enim » est, inquit, sermo quam donum. [2] » Non tecum reputas te tibi ipsi gladium admovere, teque vulnus vehementius accipere, cum ille convitio affectus recesserit, dum silens ingemit, et multum lacrymatur? Nam a Deo ad te mittitur. Cogita ergo, dum illi convitiaris, ad quem transferas convitium. Cum Deus ad te mittat, et erogare jubeat, tu vero non modo non des, sed et accedentem conviliis impetas? Si porro absurditatis magnitudinem ignoras, in hominibus id considera, et tunc peccati gravitatem agnosces. Si enim servus tuus a te ad alium servum missus, de manu illius argentum tuum accepturus, non modo vacuis manibus rediret, sed etiam injuriis lacessitus, quid non contra convitiantem faceres? quas non exigeres pœnas, cum tu ipse contumelia affectus esses? Sic de Deo cogita : ipse namque est qui ad nos mittit pauperes, et quæ ipsius sunt largimur,

[1] Gen, xviii, 7. — [2] Eccli, xviii, 16.

si damus. Quod si, negato dono, etiam contumelia affectos remittamus, cogita quibus fulminibus dignum opus edimus. Hæc itaque omnia cogitantes, et linguam frenemus, et inhumanitatem pellamus, et manus ad eleemosynam extendamus : neque pecuniis solum, sed etiam verbis egenos consolemur; ut et contumeliarum pœnam fugiamus, et ex benedictione et eleemosyna regnum obtineamus, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXVI.

CAPUT XI.

Et factum est cum consummasset Jesus præcipiens duodecim Discipulis suis, transiit inde ut doceret et prædica- » ret in civitatibus eorum [1].

I. Quia enim illos miserat, sese subtraxit, locum dans illis et tempus faciendi quæ ipse præceperat. Neque enim, illo præsente et ægros curante, voluisset quispiam ad illos accedere. « Cum audisset autem Joannes in carcere opera » Christi, mittens duos ex discipulis suis, interrogabat eum » dicens : Tu es qui venturus es, an alium expectamus [2]? » Lucas vero dicit ipsos Joanni signa ejus nuntiasse, tuncque Joannem illos misisse [3]. Verum id ne minimam quidem parit difficultatem ; sed hoc solum considerandum tradit, nempe ipsos invidia contra illum flagrasse. Quod sequitur autem summopere inquirendum. Quidnam illud est hoc dictum : « Tu es qui venturus es, an alium expecta-

[1] Matth. XI, 1. — [2] Ibid, 2, 3. — [3] Luc. VII, 18.

»mus?» Nam qui vel ante signa illum noverat, qui a Spiritu didicerat, qui a Patre audierat, qui coram omnibus illum prædicaverat, nunc mittit ad illum ut discat si ipse sit, necne. Atqui si clare non nosti eumdem ipsum esse, quomodo teipsum fide dignum putas, qui de rebus tibi ignotis fers sententiam? Nam qui aliis testificatur, prior ipse debet fide dignus esse. Nonne tu dicebas: « Non sum » dignus solvere corrigiam calceamenti ejus[1]?» Nonne dicebas: « Non noveram ipsum, sed qui misit me baptizare » in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum des» cendentem, et manentem super eum, ille est qui baptizat » in Spiritu sancto[2]? » Annon vidisti Spiritum in specie columbæ? Annon audisti vocem? Nonne tu prohibebas illum dicens: « Ego opus habeo a te baptizari, et tu venis ad » me[3]? » Nonne discipulis dicebas: « Illum oportet cres» cere, me autem minui[4]? » Nonne populum omnem docebas ipsum baptizaturum illos esse in Spiritu sancto, et igne, et ipsum esse Agnum Dei qui tollit peccatum mundi[5]? Nonne ante hæc omnia signa et miracula illum prædicasti? Quomodo ergo nunc, cum notus est omnibus, ejusque fama undique volavit, postquam mortui surrexerunt, dæmones fugati sunt, et tanta signorum vis effulsit, mittis ut id ab illo ediscas! Quid porro factum est? Num omnia verba illa fraus erant, scena et fabula? Et quis mentis compos hæc diceret? Non dico de Joanne, qui in utero exultavit[6], qui ante partum ipsum prædicavit, deserti incola, qui angelicam duxit vitam; sed etiamsi quis esset ex vilissimis omnium, post tot testimonia et sua et aliorum nequaquam dubitaret. Unde palam est eum non dubitantem misisse, neque ignorantem interrogasse. Neque vero quispiam dicere possit ipsum id clare cognovisse, sed ob carcerem timidiorem

[1] Luc. III, 16. — [2] Joan. I, 33. — [3] Matth. III, 14. — [4] Joan. III, 30. — [5] Id. I, 29. — [6] Luc. I, 41.

evasisse. Neque enim se ex carcere liberandum expectabat, neque si expectasset, prodidisset veritatem, qui ad mortes plurimas paratus erat. Nisi enim ad necem paratus fuisset, ante populum certe, qui propheticum semper fundere sanguinem meditabatur, tantam animi virtutem demonstrasset, non crudelem illum tyrannum cum tanta libertate in media urbe et foro redarguisset, cum audientibus omnibus illum quasi puerulum increparet. Si vero timidior effectus erat, cur discipulos suos mittere non erubuit, in quorum præsentia tot tantaque testificatus erat ; sed per illos interrogat cum per alios oporteret ? Quanquam clare noverat ipsos invidia in Christum esse permotos, et occasiones captare. Quomodo non ob judaïcam plebem pudore affectus fuisset, cui tanta prædicaverat ? Quid vero hinc ipsi adminiculi futurum erat ut a vinculis liberaretur ? Neque enim propter Christum illo conjectus fuerat, neque quod ejus virtutem prædicasset, sed quod de iniquo conjugio redarguisset. Annon insensati puerili, vel amentis cujuspiam hominis sibi famam conciliasset ? Quid ergo hic agitur ? Quod enim hujusmodi dubitatio non sit Joannis, imo ne cujusvis hominis etiam insani, ex dictis jam liquet. Jam restat ut solutionem afferamus. Cur ergo interrogatum misit ? Jesu Christo adversabantur discipuli Joannis, idque omnibus planum est, ac contra illum invidia semper commoti erant, quod manifestum est ex iis quæ magistro suo dicebant : nempe, « Qui tecum erat trans Jordanem, cui » tu testificatus es, ecce hic baptizat, et omnes veniunt ad » illum [1]. » Ac rursum quæstio facta est a Judæis et una a Joannis discipulis circa purificationem, atque ad illum rursus accedentes dicebant : « Cur nos et Pharisæi jejunamus » frequenter, Discipuli autem tui non jejunant [2]. »

II. Nondum enim sciebant quis esset Christus ? sed Je-

[1] Matth. — [2] Id. IX, 14.

sum merum hominem suspicantes esse, Joannem vero plus quam hominem, ægre ferebant celebrem illum videntes esse, Joannem vero minui, sicut ipse prædixerat. Et hoc impediebat quominus accederent, invidia aditum dirimente. Donec autem Joannes cum illis erat, hortabatur illos frequenter et docebat, neque id illis persuadere poterat. Cum vero moriturus esset, majus ad aliud adhibet studium: timebat enim ne pravi dogmatis occasionem relinqueret, illique manerent a Christo disjuncti. Id ille curabat, et initio ipsi suos omnes adducebat. Cum autem illi non obtemperarent, moriturus demum majori est studio usus. Nam si dixisset: «Illum adite, qui melior me est,» non obtemperassent, quod sic illi essent addicti: putassent enim illum per modestiam ita loqui, et magis illi hæsissent. Si vero tacuisset, res eodem in statu mansura erat. Quid igitur facit? Expectat donec ab illis audiat ipsum miracula edere, neque tunc illos hortatur, neque omnes mittit, sed duos quos forte credebat esse ad credendum promptiores; ut interrogatio nulli esset suspicioni obnoxia, atque ex ipsis rebus ediscerent quantum interesset discriminis Jesum inter et Joannem. Aitque: «Abite et dicite: Tu es qui venturus » es, an alium expectamus?» Christus vero Joannis mentem intelligens, non dixit: «Ego sum;» nam id auditores offendisset, quanquam id consequenter dici poterat; sed id ex ipsis rebus ediscere sinit. Dicitur enim ibi ipsum, accedentibus illis, multos curasse. At enim quæ fuisset consequentia, interrogatum num ipse esset, nihil ad hoc respondere, sed statim ægros curare, nisi hoc facere voluisset quod dixi? Ex rebus enim ipsis testimonium credibilius, minusque suspicioni obnoxium putabat esse, quam verba. Cum sciret ergo, utpote Deus, qua mente illos misisset Joannes; statim sanavit cæcos, claudos, aliosque multos, non ut illum doceret; cur enim docuisset eum, qui jam credebat et

obtemperabat? sed ut discipulos ejus dubitantes institueret : ideo post multorum curationem ait : « Euntes renuntiate Joanni quæ auditis et videtis. Cæci vident, claudi » ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui suscitantur, pauperes evangelizantur : » et adjicit. « Et beatus » qui non fuerit scandalizatus in me [1] : » ostendens se cordis eorum secreta nosse. Si enim dixisset : « Ego sum, » id illos, ut jam dixi, offendisset, cogitassentque, etsi non dixissent, id quod Judæi illi dicebant : « Tu de te ipso testimonium » das. » Ideoque id ille non dicit, sed ex miraculis curat ut illi omnia ediscant, doctrinam tradens et clariorem et nulli suspicioni obnoxiam ; idcirco clam illos redarguens illud adjecit. Quia enim in ipso scandalizabantur, illorum morbum detexit, et illud conscientiæ tantum ipsorum reliquit, nemine advocato maledicti teste, ipsisque solis id scientibus : sicque melius attraxit illos dicens : « Beatus qui non fuerit » scandalizatus in me : » nam hæc dixit illos ipsos subindicans. Ne autem nostra tantum referamus, sed ut rei firmandæ iis adductis, quæ ab aliis dicta sunt, clariorem vobis ex dictorum comparatione veritatem tradamus, illa etiam hic proferre necesse est. Quid ego dicunt nonnulli? Eam, quam retulimus, non veram esse causam : sed vere ignorasse Joannem, nec totum tamen ignorasse : et illum quidem esse Christum novisse, quod autem pro hominibus moriturus esset ignorasse : idcirco dixisse : « Tu es qui » venturus es ? » id est, qui in infernum es descensurus. Verum id cum recta ratione pugnaret. Joannes quippe non hoc ignorabat. Hoc enim ante alia prædicabat cum diceret : « Ecce agnus Dei qui tollit peccatum mundi [2]. » Agnum vero vocavit, crucem prædicans ; ac cum dicit : « Qui » tollit peccatum mundi, » idipsum significavit. Non alio enim quam per crucem modo id operatus est : quod etiam

[1] Matth. XI, 4-6. — [2] Joan. I, 29

Paulus dicebat : « Et chirographum, quod adversum nos » erat, de medio sustulit, affigens illud cruci [1]. » Cum autem dicebat : « In Spiritu baptizabit vos, » ea quæ post resurrectionem futura erant prænuntiabat. At reponunt illi: « Ipsum resurrecturum, et Spiritum sanctum daturum esse sciebat : » quod autem cruci affigendus esset ignorabat. Sed quomodo resurrecturus erat, qui nec passus nec crucifixus fuisset ? Quomodo item major Prophetis erat, qui ea quæ Prophetæ sciebant ignorabat ?

III. Quod enim plus quam Propheta esset, Christus testificatus est ; quod autem Prophetæ passionem Christi noverint, nulli non notum est. Nam Esaïas dicit : « Sicut ovis » ad occisionem ductus est, et sicut agnus coram tondente » se sine voce [2]. » Etiamque ante hoc testimonium dixit : « Et erit radix Jesse, et qui exurget imperare gentibus, » in ipso gentes sperabunt [3]. » Deinde passionem, et quam inde gloriam consecutus sit exponens, adjicit : « Et erit re- » quies ejus honor. » Nec solum quod cruci affigendus esset, sed quibuscum passurus esset dixit : « Et cum sceleratis re- » putatus est [4]. » Neque hoc tantum, sed non sese defensurum esse prædixit : « Hic enim non aperiet os suum : » esseque injuste damnandum : « In humilitate judicium ejus » sublatum est [5]. » Ante illum quoque idipsum dicit David, et judicium describit. « Quare, inquit, fremuerunt gentes » et populi meditati sunt inania ? Astiterunt reges terræ, » et principes convenerunt in unum adversus Dominum et » adversus Christum ejus [6]. » Alibi quoque ipsum crucis modum dicit : « Foderunt manus meas et pedes meos [7], » et accurate omnino quæ milites ausi sunt adjicit : « Divise- » runt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt

[1] Colos. II, 14. — [2] Isaï. LIII, 7. — [3] Id. XI, 1 et 10. — [4] Id. LIII, 12. — [5] Ibid. 7 et 8. — [6] Psal. II, 1 et 2. — [7] Id. XXI, 17.

» sortem [1]. » Alibi autem oblatum acetum sic memorat : « Dederunt in escam meam fel, et in siti mea potaverunt » me aceto [2]. » Prophetæ igitur ante tot annos judicium, condemnationem, crucis socios, vestimentorum divisionem, missam sortem, et longe plura alia memorant : neque enim necesse est omnia efferre, ne longius excurrat oratio ; hic vero illis omnibus major, hæc omnia ignorabat ? Qua ratione id stare possit ? Cur vero non dixit : « Tu » es qui venturus es in infernum ? » sed simpliciter, « Qui ven- » turus es ? » Sed quod magis risu dignum esset, dicunt hoc ideo dixisse Joannem, ut in inferos veniens prædicaret ; quibus opportune dicatur : « Fratres, nolite pueri effici » mente, sed malitia parvuli estote [3]. » Nam præsens vita bene agendi tempus est ; post mortem vero aderit judicium et supplicium. Nam ait : « In inferno quis confitebitur tibi [4] ? » Quomodo igitur contritæ sunt portæ æreæ, et vectes ferrei confracti sunt ? Per corpus ejus. Tunc enim primo apparuit corpus immortale, quod mortis tyrannidem solveret. Alioquin vero id ostendit mortis vim esse sublatam, non autem eorum qui ante adventum ejus mortui fuerant, soluta peccata fuisse. Quod si res non ita se habeat, et si omnes antea mortuos a gehenna liberavit, quomodo ait : « Tolerabilius erit terræ Sodomorum et Gomorrhæ [5] ? » Illud enim eos puniendos esse declarat, remissius quidem, sed puniendos tamen. Etiamsi hic extremas dederint pœnas, attamen non hoc illos liberabit. Si autem hos non cruet, multo minus eos qui nihil hic passi sunt. Quid ergo, inquiunt, injuste-ne agitur cum iis, qui ante adventum ejus vixerunt ? Nequaquam. Poterant enim nec Christum confessi salutem consequi. Non enim hoc ab illis exigebatur, sed ne idola colerent, et ut verum Deum nossent. « Domi-

[1] Psal. XXI, 19. — [2] Id. LXVIII, 22. — [3] I Cor. XIV, 20. — [4] Psal. VI, 6. — [5] Luc. X, 12.

»nus enim, inquit, Deus tuus, Dominus unus est[1].» Ideoque Machabæi admirationi fuerunt, quia pro legis observatione passi sunt, ac tres pueri, multique alii apud Judæos qui vitam optime gesserunt, et hujus cognitionis modum servarunt, nihil aliud observare debuerunt. Tunc enim ad salutem sufficiebat, ut dixi, Deum tantum cognoscere, nunc vero id satis non est; sed Christum nosse oportet, idcirco dicebat : « Si non venissem et locutus fuissem eis, »peccatum non haberent; nunc autem excusationem non »habent de peccato suo[2].» Sic et de vitæ instituto putandum. Tunc cædes homicidam perdebat, nunc vel irasci vetitum est. Tunc mœchari et cum aliena muliere commisceri, supplicium afferebat; nunc autem impudicis oculis respicere, idem affert. Sicut cognitio, sic et vita nunc sublimior requiritur. Itaque nihil prodromo opus erat. Alioquin si ii, qui post mortem credent, salutem consecuturi sunt, nullus unquam peribit. Omnes enim tunc pœnitentiam agent, et Christum adorabunt. Quod autem illud sit verum, audi Paulum dicentem : «Omnis lingua confitebitur, et omne genu flectetur cœlestium, terrestrium et »infernorum[3],» et, «Ultima inimica destruetur mors [4].» Sed nullam utilitatem ex hac subjectione consequentur; non enim ex bona voluntate proficiscitur, sed ex ipsa rerum, ut ita dicam, necessitate.

IV. Ne illa, quæso, inducamus anilia dogmata, et judaïcas fabulas. Audi enim quid de his dicat Paulus : « Qui»cumque enim sine lege peccarunt, sine lege peribunt[5],» loquens de iis qui ante legem erant; « Et quicumque in lege »peccarunt, per legem judicabuntur[6];» de iis omnibus loquens qui post Moysem fuerunt. Et, « Quoniam revelatur »ira Dei de cœlo in omnem impietatem et injustitiam ho-

[1] Deut. VI, 4. — [2] Joan. XV, 22. — [3] Philip. II, 10 et 11. — [4] 1 Cor. XV, 26. — [5] Rom. II, 12. — [6] Ibid.

» minum[1]. » Et, « Furor, ira, tribulatio, angustia in omnem » animam hominis operantis malum, Judæi primum et » Græci[2]. » Et certe mala innumera passi sunt gentiles; quod et exterorum historiæ significant, nec non Scripturæ nostræ. Quis enim Babyloniorum et Ægyptiorum tragœdias enarraverit? Quod enim ii, qui Christum non noverunt ante carnalem adventum, et qui ab idololatria resilientes Deum unum adorarunt, et probam duxere vitam, omnia bona consecuturi sint, audi quomodo dicat: « Gloria au- » tem, honor et pax omni operanti bonum, Judæo primum » et gentili[3]. » Vides-ne bonorum præmia multa illis esse, et contra facientibus supplicia et pœnas? Ubi nunc sunt ii qui gehennam non credunt? Nam si ii qui ante Christi adventum fuerunt, qui ne nomen quidem gehennæ audierunt, neque resurrectionis, postquam hic pœnas dederunt, illic quoque punientur, quanto magis nos, qui in tanta sapientiæ doctrina educati sumus? Et qua ratione, inquies, illi qui nihil unquam de gehenna audierunt, in gehennam incident? Dicent enim: « Si gehennam comminatus esses, præ metu temperanter vixissemus. » Plane quidem : non enim vixissent ut nos vitam agimus qui quotidie sermones de gehenna audimus, neque tamen iis animum adhibemus. Præter hæc autem illud quoque dicendum est eum, qui præsentibus suppliciis non retinetur, multo minus illis coërcebitur. Rudiores enim crassioresque homines, præsentibus magis et instantibus solent ad resipiscentiam vocari, quam iis, quæ multo post tempore sunt eventura. Verum, inquies, nobis major imminet terror, ideoque cum illis non injuste actum est? Nequaquam se res ita habet. Primo enim non iidem labores nobis et illis propositi sunt; sed multo majores nobis. Illos autem qui majores suscipiunt labores, majori oportet auxilio frui. Auxilium autem

[1] Rom. I, 18. — [2] Id. II, 8, 9. — [3] Ibid. 10.

non modicum illud est, cum timor augetur. Si autem id plus quam illi habemus, quod futura noscamus, illi quoque id plus quam nos habent, quod pœnæ ingentes illis confestim inferantur. Verum aliud quidpiam dicunt plurimi. Ubi est, inquiunt, justitia Dei, quando si quis hic peccet, et hic et illic pœnas det? Vultis igitur ut dicta vestra in memoriam vobis revocem, ne ultra laborem nobis afferatis, sed ex vobis ipsis solutionem detis? Multos ex nostris audivi, si quando ediscerent homicidam aliquem in judicio plexum fuisse, cum indignatione dicentes : « Triginta vel pluribus cædibus, sceleratus ille, patratis, una tantum vice mortem subit. » Et ubinam justitia est? Vos ergo fatemini mortem unam non satis semper esse ad supplicium condignum : cur ergo nunc contraria decernitis? Quia non de aliis, sed de vobis ipsis judicium fertis. Sic proprio amore impedimur, ne quid justum sit videamus. Idcirco cum de aliis judicamus, accuratissime rem indagamus; cum vero de nobis ipsis, tenebris involvimur : qui si causam nostram, ut alienam exploraremus, sincere et sine ulla acceptione calculum ferremus. Peccata quippe nostra non duabus vel tribus, sed mille mortibus digna sunt. Et ut alia omittam, recordemur quot et quanti mysteria indigne participamus? Illi vero qui sic participant, rei sunt corporis et sanguinis Christi. Itaque cum de homicida loqueris, cogita teipsum homicidam esse. Ille namque hominem occidit, tu vero mortis Domini reus es. Ille non mysteriorum particeps fuit ; nos vero sacra mensa fruimur. Quid de iis dicam, qui fratres suos mordent, devorant, multumque veneni effundunt? Quid de illo qui cibum pauperibus abripit? Nam si is qui eleemosynam non erogat id facit, multo magis ille qui aliena abripit. Quot furibus deteriores sunt avari? quot homicidis et sepulcrorum effossoribus pejores sunt raptores? Quot reperiuntur qui, postquam spo-

liarunt, ad spoliatorum etiam sanguinem inhiant? Absit, inquies. Nunc dicis : « Absit ; » cum inimicum habebis, tum dic : « Absit, » ac dictorum recordare, et vitam tuam cum magna institue diligentia, ne Sodomorum mala nos excipiant ; ne Gomorrhæ mala patiamur; ne Tyriorum et Sidoniorum pœnas demus; imo potius ne Christum offendamus, quod omnium est gravissimum et terribilissimum. Nam si multis gehenna videtur terribilis esse, non finem faciam clamandi hoc esse gehenna gravius ac terribilius. Et vos ita affectos esse rogo. Sic enim et a gehenna liberabimur, et Christi gloria fruemur, quam nos omnes assequi contingat, gratia et misericordia Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXVII.

CAPUT XI.

Illis autem abeuntibus, cœpit Jesus dicere ad turbas de Joanne : Quid existis in desertum videre? arundinem a vento agitatam? Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? Prophetam? Etiam dico vobis, et plus quam Prophetam [1].

I. Quæ ad discipulos Joannis spectabant recte ordinata sunt ; illique discesserunt, a signis quæ statim facta sunt, confirmati. Restabat demum, ut quæ ad populi opinionem pertinebant, curarentur. Illi quippe de magistro suo nihil supra dictorum suspicabantur. Turba vero populi, ex in-

[1] Matth. XI, 7-9.

terrogatione discipulorum Joannis, absurda multa suspicata est, quod nesciret qua mente ille discipulos misisset. Verisimileque est illos sic intra se ratiocinatos esse. « Qui tot tantaque testificatus erat, nunc mutatus dubitat, num hic, num alius venturus sit? Num qui hæc dicit dissidia cum Jesu movet? Num timidior ex carcere factus? Num temere priora dixerat? » Quia igitur verisimile erat ipsos talia multa suspicari, vide quomodo illorum infirmitatem corrigat, et has amoveat suspiciones. Euntibus enim illis, cœpit dicere turbis. Cur euntibus illis? Ne videretur adulari virum. Dum autem populi opinionem emendat, illius suspicionem non adducit in medium, sed solutionem tantum affert ratiociniorum, quæ illorum mentem turbabant, ostendens se omnium secreta cognoscere. Neque enim dicit sicut Judæis dicebat : « Quid cogitatis mala[1]? » Etiamsi enim cogitarent, non ex malignitate cogitabant, sed quod ea quæ dicebantur ignorarent. Ideo non acriter alloquitur illos, sed illorum mentem tantum corrigit, Joannemque defendit, probatque illum non a priore sententia deflexisse, nec mutatum fuisse. Neque enim est, inquit, homo levis vel volubilis, sed firmus, constans; nec talis, qui prodat ea quæ sibi concredita sunt. Hæc autem ita concinnat, ut non statim ex propria sententia, sed ex illorum testimonio procedat : non ex dictis tantum ipsorum, sed et ex operibus ostendens ipsos ejus constantiam testificatos esse. Propterea dicit : « Quid existis in desertum videre? » ac si diceret: « Cur, relictis urbibus, ædibusque, in desertum convenistis omnes? ut miserum quemdam et levem hominem videretis? Sed id contra rectam rationem esset. Neque enim ita arguitur ex illo tanto studio, quo in desertum accurristis : nec tantus populus, tot civitates cum tanto studio in desertum et ad Jordanem diffusæ essent, nisi mag-

[1] Matth. IX, 4.

num quemdam, admirandum et constantissimum virum vos visuros sperassetis. Neque enim calamum existis visum, a vento agitatum; nam leves homines, qui huc illuc circumferuntur, et modo hæc, modo illa dicunt, in nullaque re consistunt, calamo sunt similes.» Ac perpende quomodo, omni dimissa malitia, de hac sola nunc agat, quæ ipsos exagitabat, levitatis suspicione, quam amovere conatur. «Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? »Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.» Quod vero dicit, est hujusmodi: «A seipso ille non volubilis est: idque vos declarastis ex vestro erga illum studio. Neque illud dici possit, illum olim constantem ex deliciis, postea mollem effectum fuisse: nam apud homines quidam sic nascuntur; alii tales postea fiunt: exempli causa, alius natura sua iracundus est, alius ex longa ægritudine in hunc animi morbum incidit. Sic alii inconstantes et leves natura sua sunt, alii quod deliciis et voluptati indulserint, tales sunt effecti. At Joannes, inquit, non natura talis est: neque enim calamum existis videre, neque voluptati deditus eam quam habebat animi dotem amisit. Quod enim voluptati non serviat, id arguunt vestitus ejus, desertum, carcer. Nam si mollibus vestiri voluisset, non desertum coluisset, non carcerem, sed regiam. Licebat enim illi, si tacuisset, ingenti frui honore. Etenim quem Herodes vel redarguentem se et vinctum ita reverebatur, certe, si tacuisset, non plexurus erat. Cum ergo gestis suis firmitatis constantiæque suæ experimentum dederit, quomodo in tales suspiciones jure cadat?»

II. Postquam ergo et a loco, et a vestibus, et a concursu populi mores ejus descripsit, subjunxit postea: «Prophe- »tam.» Cum dixisset enim: «Quid existis videre? Prophe- »tam? Etiam dico vobis, et plus quam Prophetam,» addit: «Hic est enim de quo scriptum est: Ecce mitto Angelum

» meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante » te[1]. » Cum prius Judæorum testimonium adduxisset, tunc Prophetam affert. Quinimo judaïcum calculum primo ponit, quod maximum est argumentum, quando inimicorum testimonium affertur; secundo, Joannis vitam; tertio, judicium suum; quarto, Prophetam, undique illorum ora claudens. Deinde ne dicerent : « Quid ergo si, talis cum esset, jam mutatus sit? » cætera adjecit, vestimenta, carcerem et postea prophetiam. Postea vero, cum dixisset illum Propheta majorem esse, ostendit in quo sit major. In quo ergo major est? Quod sit prope eum qui advenit. Nam ait : « Mittam Angelum meum ante faciem tuam; » id est, prope te. Quemadmodum enim apud reges, qui prope currum incedunt, aliis dignitate majores sunt; sic Joannes prope Christum advenientem incedere cernitur. Vide quomodo hinc ejus excellentiam declarat; neque hic gradum sistit, sed suam postea effert sententiam dicens : « Amen dico vo- » bis, non surrexit inter natos mulierum major Joanne » Baptista[2] : » id est, non peperit mulier illo majorem. Sufficit hæc sententia; sed si vis ex rebus ipsis ediscere, considera illius mensam, victum, mentis sublimitatem. Nam sic vivebat ac si in cœlo fuisset, atque naturalibus superior necessitatibus, mirabilem quamdam carpebat viam, in hymnis et orationibus totum tempus transigens, cum mortalium nemine, sed cum solo Deo colloquia miscens. Neminem quippe conservorum noverat, non se conspiciendum præbebat, non lacte alebatur, non lecto, non tecto, non foro, non alia quapiam humana re fruebatur; et tamen mansuetus erat simul atque vehemens. Audi igitur cum quanta moderatione Discipulos alloquatur, cum quanta vi Judæos, cum quanta libertate regem. Ideoque dicebat Christus : « Non surrexit inter natos mulierum major Joan-

[1] Matth. XI, 10, et Malach. III, 1. — [2] Matth. XI, 11.

» ne Baptista. » Sed ne laudum magnitudo aliquid erroris pareret, neve Judæi illum Christo præferrent, vide quomodo hoc accommodet. Nam sicut ex quibus Discipuli firmabantur, turbæ detrimentum accipiebant, levem illum esse putantes ; sic ex quibus turbæ emendabantur, majus damnum accedebat, cum ex dictis majorem de illo quam de Christo sumebant opinionem. Illud ergo, nullam relinquens suspicionem, corrigit his verbis : « Qui autem minor » est in regno cœlorum, major est illo [1]. » Minor secundum ætatem, et secundum multorum opinionem : nam dicebant ipsum edacem esse et vini potatorem : et, « Nonne hic fabri » filius est [2] ? » atque ubique ipsum despiciebant. Quid igitur, inquies, comparatus cum Joanne major erat ? Absit. Neque enim Joannes quando dicit: « Fortior me est, » id comparando dicit. Neque Paulus cum Moysem sic memorat : « Ampliori enim gloria hic, quam Moyses, dignatus est [3], » hæc comparate dicit. Et ipse cum ait : « Ecce plus quam » Salomon hic [4], » hæc non comparando dicit. Quod si concedamus illum hæc per comparationem dixisse, res ita ad audientium infirmitatem accommodata fuerit. In magna enim existimatione habebatur, illumque carcer insigniorem reddiderat, nec non libertas in arguendo rege, atque id libenter a multis sic accipiebatur. Etenim vetus quoque Scriptura solet errantium animos emendare, comparando ea quæ comparari non possunt ; ut quando dicitur : « Non » est similis tui in diis, Domine [5] ; » et rursum, « Non est Deus » sicut Deus noster. » Volunt autem quidam id de Apostolis dixisse Christum ; alii de Angelis ; sed male. Nam cum semel quidam a veritate aberrarint, solent in multos deduci errores. Qua enim consequentia id vel de Apostolis vel de Angelis dixisset? Alioquin vero si de Apostolis dixisset,

[1] Matth. XI, 11. — [2] Id. XIII, 55, et Marc. VI, 3. — [3] Hebr. III, 3. — [4] Matth. XII, 42, et Luc. XI, 31. — Psal. LXXXV, 8.

quid vetabat quominus nominaret? Cum autem de seipso dicit, jure personam celat ob eam, quæ obtinebat, opinionem; ac ne videretur magnum quidpiam de se dicere : id quod sæpe observat. Quid autem illud est, « In regno cœ» lorum? » In spiritualibus, et in cœlestibus omnibus. Cum autem dicit : « Non surrexit inter natos mulierum major » Joanne, » distinguebat se a Joanne, et se subtrahebat comparationi.

III. Nam si ipse inter natos mulierum erat, at non sicut Joannes : neque enim homo tantum erat, nec sicut homo editus fuerat, sed stupendo quodam et mirabili partu. « A » diebus autem Joannis Baptistæ, inquit, usque nunc, reg» num cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt illud [1]. » Et quo pacto, inquies, hæc præcedentibus cohærent? optime certe et admodum consequenter : etenim hinc illos ad credendum in se compellit et incitat, simulque illa quæ supra dicta sunt a Joanne comprobat. Nam si usque ad Joannem omnia completa sunt, « Ego sum qui venio : » nam ait : « Omnes Prophetæ et lex usque ad Joannem prophe» taverunt [2]. » Non enim cessassent Prophetæ, nisi ego venissem. Nihil ergo ultra expectetis, nec alium speretis venturum. Quod ego sim palam est ex eo quod Prophetæ cessarint, et quod multi quotidie fidem in me rapiant : ita quippe clara est et manifesta, ut eam multi abripiant. Et quis, quæso, rapuit? Quotquot cum studio accesserunt. Aliud deinde indicium ponit dicens : « Si vultis recipere, » ipse est Helias qui venturus est [3]. Mittam enim, inquit, » vobis Heliam Thesbitem, qui convertat corda patris in » filios [4]. Hic est Helias, si attendatis diligenter. Nam mit» tam, inquit, Angelum meum ante faciem tuam. » Recte dixit : « Si vultis recipere, » ostendens neminem violenter

[1] Math. xi, 12. — [2] Ibid. 13. — [3] Ibid. 14. — [4] Malach. iv, 5, 6.

cogi. Non cogo, inquit. Hoc autem dixit, gratam petens voluntatem, et ostendens hunc illum, et illum hunc esse. Ambo enim unum suscepere ministerium, et præcursores ambo fuerunt. Quapropter non simpliciter dixit: « Hic est Helias, » sed, « Si vultis recipere, hic est; » id est, si proba mente gestis attendatis. Neque hic stetit, sed ostendens intelligentia esse opus, huic dicto, « Hic est Helias qui ven-» turus est, » adjecit. « Qui habet aures audiendi, audiat[1]. » Tot ænigmata ponebat, ut ad interrogandum incitaret. Quod si ne sic quidem evigilabant, multo minus si clara et manifesta fuissent. Neque id dici possit non ausos fuisse interrogare, vel illum fuisse aditu difficilem. Nam qui illum de nullius pretii rebus interrogaverant tentaverantque, etsi sexcenties repulsam tulissent, neque cessarent, quomodo non illum de necessariis interrogassent, siquidem ediscere cupivissent? Si de legalibus interrogabant, quod præceptum primum esset, et de similibus, cum tamen nulla urgeret necessitas, quomodo cum talia diceret, de quibus respondere omnino debebat, non ejus mentem explorassent? cum maxime ad hoc hortari et trahere videretur? Nam cum dicebat: « Violenti rapiunt illud, » id illorum excitabat animum; et cum diceret : « Qui habet aures » audiendi, audiat, » idipsum faciebat. « Cui autem assimi-» labo generationem hanc, inquit? Similis est pueris seden-» tibus in foro et dicentibus : Tibia cecinimus vobis, et non » saltastis; lamentati sumus vobis, et non planxistis[2]. » Hæc rursus videntur a præcedentibus non pendere; sed ad eorum omnino seriem pertinent : etenim ad eamdem rei summam spectant, ut ostendatur Joannem ipsi consona fecisse, etiamsi quæ fiebant contraria viderentur : quod etiam de interrogatione dictum est : ostenditque nihil prætermissum fuisse eorum quæ ad salutem ipsorum conferre

[1] Matth. XI, 15. — [2] Ibid. 16, 17.

possent, quod de vinea dicebat Propheta : « Quid adhuc » faciam vineæ huic, quod non fecerim [1]? Cui enim, ait, » assimilabo generationem hanc? Similis est pueris seden- » tibus in foro, et dicentibus : Tibia cecinimus vobis, et non » saltastis : lamentati sumus, et non planxistis. Venit enim » Joannes neque manducans, neque bibens, et dicunt : Dæ- » monium habet. Venit Filius hominis manducans et bi- » bens, et dicunt : Ecce homo vorax et vini potator, publi- » canorum et peccatorum amicus [2]. » Hoc est, « Contraria ego et Joannes via incedimus, et idipsum facimus, ac si venatores, feram captu difficilem videntes, quæ per vias duas ad casses tendere possit, utramque viam singuli occupent, et alter per contrariam alteri viam impellat, ut in alterutrum omnino decidat. Respice enim universum genus humanum, quomodo jejunium soleat admirari, nec non vitam asperam et philosophicam. Ideo sic constituta res fuit, ut Joannes a prima ætate hoc vitæ genus duceret, ut quæ diceret, hinc fide digna essent. Et qua de causa, inquies, Christus non eamdem ingressus viam est? Imo vero ingressus est, quando per quadraginta dies jejunavit, et docens circuibat, non habens ubi caput reclinaret. Cætérum ille alio modo hoc fecit, ut inde lucrum fieri provideret. Nam idipsum erat, quod eamdem teneret viam, imo longe majus erat, quod is qui illa via incederet, testimonio suo ipsum celebraret. Alioquin vero Joannes nihil aliud quam vitæ asperitatem exhibebat. « Nullum enim signum fecit [3] : » Christus vero et signorum et miraculorum testimonium habuit. Joannem ergo relinquens a jejunio celebrari, ille contrariam viam tenuit, ad mensas ingrediens publicanorum, manducans et bibens.

IV. Interrogemus itaque Judæos. Bona-ne res est jejunium, et admiranda? Ergo oportuit Joanni credere, et il-

[1] Isaï. v, 4. — [2] Matth. xi, 18, 19. — [3] Joan. x, 41.

lum admittere, ejusque dictis parere. Sic enim illa verba vos ad Jesum adductura erant. An onerosa et dura res est jejunium? Ergo Jesu Christo obtemperandum erat, ipsique credere, qui contraria incedebat via. Per utramque viam in regnum intraturi eratis. At illi quasi fera immanis, utrumque male accipiebant. Nulla ergo culpa est eorum, quibus non creditum est, sed eorum tantum qui non crediderunt. Nemo enim contraria simul vituperet, ut neque laudet. Verbi gratia, qui virum hilarem ac remissum approbat, severum vel barbarum non approbabit : qui severum laudat, lætum non laudabit. Non potest enim et hæc et illa simul approbari sententia. Ideoque ait ille: « Tibia cecinimus vo- » bis, et non saltastis; » hoc est, remissam exhibui vitam, et non obtemperastis, et « Lamentati sumus, et non plan- » xistis, » id est, Joannes severam et gravem vitam amplexus est, et non attenditis. Non dixit : « Ego illam, ille hanc vitam duxit. » Sed quia utriusque una erat sententia, etsi studia contraria, ideo communia gesta dicit esse. Nam quod contrariam iniret viam, ex majore concordia factum est, quæ eumdem spectabat finem. Quam ergo deinceps defensionem habeatis? Ideo subjunxit : « Et justificata est » sapientia a filiis suis [1]; » hoc est, etiamsi vos non obtemperaveritis; at me ultra criminari non poteritis. Quod de Patre dicit Propheta, « Ut justificeris in sermonibus tuis [2]. » Deus enim etiamsi dum nostri curam gerit, nihil perficiat, sua tamen omnia implet; ita ut ne quidem umbram dubitationis impudentibus improbisque relinquat. Si vero exempla illa quibus utitur vilia sint et incomposita, ne mireris; nam ad auditorum infirmitatem sese aptabat. Siquidem et Ezechiel multa affert exempla illis opportuna, et Dei majestate indigna [3]. Verum et hoc etiam dignum est ipsius providentia. Considera porro illos etiam aliunde in contra-

[1] Matth. XI, 19. — [2] Psal. L, 6. — [3] Ezech. IV, et XVI.

rias circumferri sententias : nam cum Joannem dixissent dæmonium habere, non hic steterunt; sed hoc ipsum de Christo contrario modo vivente dixerunt : sic semper in sententias secum pugnantes deferebantur. Lucas vero cum his aliam quoque majorem affert eorum accusationem, dicens : « Publicani enim justificaverunt Deum suscipientes » baptisma Joannis [1]. » Tunc demum civitatibus exprobrat, cum justificata fuit sapientia, quando omnia impleta fuisse demonstravit. Quia enim id non persuasit illis, miseros illos prædicat; quod pejus est quam si perterrefaceret. Etenim et doctrinam adhibuit et miracula. Quia vero in eadem incredulitate manserunt, demum exprobrat. « Tunc enim, » ait, Jesus cœpit exprobrare civitatibus, in quibus factæ » fuerant plurimæ virtutes ejus, quia pœnitentiam non egerant, dicens : Væ tibi Chorazin, væ tibi Bethsaïda [2]. » Deinde ut discas eos non natura tales esse, nomen urbis illius ponit, unde quinque prodierant Apostoli. Nam Philippus et duo illa coryphæorum paria inde erant. « Quia si in Tyro » et Sidone, ait, factæ fuissent virtutes, quæ in vobis factæ » sunt, olim in sacco et cinere pœnitentiam egissent. Verumtamen dico vobis, Tyro et Sidoni remissius erit in » die judicii, quam vobis. Et tu Capharnaum, quæ usque ad » cœlum exaltata es, usque ad infernum descendes : quia » si in Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, » mansissent utique ad hanc diem. Verumtamen dico vobis, » quia terræ Sodomorum remissius erit in die judicii, quam » tibi [3]. » Non sine causa Sodoma apponit, sed ut augeat accusationem. Magnum quippe nequitiæ argumentum est, cum non modo præsentibus, sed etiam iis qui olim fuerunt sceleratis deteriores esse videntur. Sic et alibi ipsos condemnat comparatione facta cum Ninivitis et cum regina

[1] Luc. VII, 29. — [2] Matth. XI, 20, 21. — [3] Luc. X, 13, 14, et Matth. XI, 21-24..

Austri : verum illic iis qui recte fecerunt, hic vero iis qui male egerunt ipsos comparat, quod longe gravius est. Hunc quoque damnandi modum novit Ezechiel; quare dixit Jerosolymæ : « Justificasti sorores tuas in omnibus peccatis » tuis [1]. » Sic ubique in Veteri Testamento in his versari solet. Neque hic finem dicendi facit; sed timorem auget dicens graviora passuros illos esse, quam Sodomitas et Tyrios; ita ipsos undique concitat, et cum miseros prædicat, et cum perterrefacit.

V. Hæc quoque nos audiamus. Neque enim incredulis tantum, sed etiam nobis gravius constituit supplicium, quam Sodomitis, nisi peregrinos ad nos venientes excipiamus, cum etiam pulverem excutere jusserit; ac jure merito. Illi namque etsi graviter peccarunt, at ante legem et gratiam lapsi sunt. Nos vero qui post tantam nobis exhibitam curam peccamus, qua erimus venia digni, qui tantum hospitum odium exhibemus, egenisque portas, et ante portas aures claudimus? Nec modo pauperibus, sed etiam ipsis Apostolis; ideoque pauperibus, quia Apostolis. Cum enim legitur Paulus, nec tu attendis : cum prædicat Joannes, et tu non audis; quandonam pauperem recipies, qui Apostolum non recipis? Ut itaque et his ædes, et illis aures perpetuo apertæ sint, sordem omnem ab auribus animæ expurgemus : sicut enim sordes et limus aures corporis; sic meretricia cantica, sæculares narrationes, debita, sermones de usura et mutuo, magis quam quævis sordes aures animæ obturant; imo non obturant modo, sed immundas reddunt. Nam qui ista narrant, fimum in aures vestras injiciunt. Ac quod Barbarus ille comminabatur dicens : « Comedetis stercus vestrum [2], etc. » sic et isti non verbo, sed operibus eo vos deducunt, ut hæc sustineatis; imo et longe gravius. Etenim illa cantica his longe fœdiora sunt :

[1] Ezech. XVI, 51. — [2] 4 Reg. XVIII, 27, et Isaï. XXXVI, 12.

quodque deterius est, non modo hæc moleste non fertis; sed etiam ridetis, cum oporteret execrari ac fugere. Quod si hæc abominabilia non sunt, descende in orchestram, imitare quod laudas; imo adi eum, qui hunc risum excitat. Verum id nunquam facere ausis. Cur ergo illi tantum tribuis honorem? Atqui Græcorum leges descriptæ, illos infames haberi volunt. Tu vero illos cum tota civitate recipis, quasi legatos et duces, omnesque evocas, ut fimum in auribus accipiant. Ac servus quidem tuus, si quid turpe te audiente loquatur, mille plagas accipit; et si filius, si uxor, si quisquis alius hoc faciat, rem illam vocas contumeliam: si vero homines verberones, et abjecti te vocent, ut turpia verba audias, non modo non indignaris, sed etiam gaudes, laudas. Ecquid huic dementiæ par fuerit? Sed turpia hujuscemodi non loqueris? Ecquid hinc lucri? Imo vero unde liqueat te non loqui? si enim hæc nunquam proferres, non rideres audiens, neque tanto studio curreres ad vocem quæ te dedecore afficit. Dic enim mihi, gaudes-ne audiens blasphemias? annon exhorrescis, et aures obstruis? Ego certe id puto. Cur hoc? Quia tu nunquam blasphemas. Idipsum facito circa turpia illa verba. Et si vis nobis clare demonstrare te non gaudere dum turpia dicuntur, ne auditu quidem illa feras. Quandonam probus vir esse poteris, in hujusmodi turpibus audiendis enutritus? Quandonam castitatis sudores ferre poteris, sic paulatim diffluens ex risu, cantibus, et verbis obscœnis? Nam si vix anima, quæ ab his omnibus se puram servat, potest esse honesta et casta, quanto minus poterit quæ hæc audire solet? An nescitis nos ad nequitiam proniores esse? Cum autem hæc in artem et opus convertamus, quomodo fornacem illam effugere poterimus? Non audisti quid dicit Paulus: « Gaudete » in Domino [1]? » Non dixit: « In diabolo. »

[1] Philip. IV, 4.

VI. Quando igitur audire Paulum poteris? Quando in sensum venire peccatorum, qui ex spectaculo illo ebrius semper es? Quod enim huc veneris, non mirum nec magnum est; imo potius mirum est : huc enim et segniter et perfunctorie venis, illuc autem magno studio et animo accurris. Idque palam est ex iis quæ domum refers, cum inde recedis. Etenim lutum vobis illic infusum per verba, cantica, risum, singuli domum reportatis; imo non in domum tantum, sed in mentem vestram inducitis : et ab iis quæ abominatione digna non sunt, averteris; abominanda vero non odio habes, imo diligis. Multi certe a sepulcris redeuntes, sese abluunt, a theatris vero reversi non gemunt, non lacrymarum fontes effundunt; quanquam mortuus non sit immundus : peccatum vero tantam maculam aspergat, ut ne mille quidem fontibus possit ablui, sed solis lacrymis et confessionibus. Sed nemo maculam hujuscemodi sentit. Quia enim ea quæ timenda essent non timemus, ea quæ timenda non sunt, metuimus. Quis autem ille strepitus? quis tumultus? qui satanici clamores, et diabolici habitus? Alius juvenis cum sit, comam retro reductam habet, et naturam ipsam effœminat aspectu, habitu, vestimentis, demum omnibus, formamque teneræ puellæ affectat. Alius vero quispiam senex, e contrario capillis novacula abrasis, renibus succinctus, postquam pudorem ante capillos succidit, stat ad alapas accipiendas et ad omnia dicenda faciendaque paratus. Mulieres autem, nudo capite, omni misso rubore, stant populum alloquentes, tantum videlicet impudentiæ studium habentes, omnemque petulantiam et lasciviam in auditorum animos infundentes. Illud unum studium habent, ut castitatem omnem radicitus evellant, naturam deturpent, mali dæmonis concupiscentiam expleant. Nam hic verba obscœna, habitus ridiculi, tonsura similis, incessus, vestitus, vox, membrorum mollities, ocu-

lorum inversiones, fistulæ, tibiæ, dramata, argumenta, omniaque demum extremæ lasciviæ plena sunt. Quandonam, quæso, resipisces, cum tantum tibi fornicationis poculum infundat diabolus, totque intemperantiæ calices misceat? Nam illic fornicationes, adulteria, mulieres prostitutæ, viri muliebria patientes, juvenes molles, omnia iniquitate plena, portentosis rebus ac prodigiis. Non ergo de hujusmodi rebus ridere sedentes oporteret, sed lacrymari et ingemiscere. Quid igitur? an orchestram claudemus, inquies, et jussu tuo omnia subvertentur? Nunc certe omnia subversa sunt: undenam ii qui nuptiis insidias parant? Nonne ab hac scena? unde ii qui thalamos effodiunt? nonne ab orchestra illa? Nonne hinc viri uxoribus sunt molesti? Nonne hinc a viris uxores despiciuntur? Nonne hinc mœchi plurimi? Itaque qui omnia subvertit, is est qui ad theatrum pergit, quique gravem tyrannidem inducit. Nequaquam, inquies, sed id bono legum ordine statutum est. Nam mulieres abripere, pueros contumeliis adhibere, domos evertere, hæc ad illos spectant qui arces occupant. Et quis mœchus, inquies, ex his spectaculis factus est? Imo quis non mœchus? Si liceret nominatim efferre, dicere possim quot viros hæc ab uxoribus sequestrarint, et quot captivos meretrices illæ ceperint, quorum alios a conjugali lecto abduxerunt, alios ne uxores ducerent effecerunt. Quid igitur, quæso, leges-ne omnes evertemus? Quinimo theatris eversis legum transgressiones evertimus. Nam qui civitates pessumdant, ex horum numero sunt. Hinc seditiones et perturbationes. Nam qui in his ludis aluntur, quique vocem ventris causa vendunt, quorum opus officiumque est clamare, et quidvis absurdum facere; hi maxime sunt qui populos concitant, qui tumultus in urbibus faciunt. Juventus enim otiosa, in hisce malis educata, fera quavis acrior efficitur.

VII. Undenam, quæso, præstigiatores? nonne inde proficiscuntur, ut populum vacantem temere inflamment, idque faciant ut ex tumultibus saltatores bonis fruantur, et meretrices honestis mulieribus impedimento sint? In tantum enim maleficii genus perveniunt, ut mortuorum ossa movere non dubitent. Nonne hæc inde ideo oriuntur, quod ad illum diaboli chorum sumptus innumeros consumere cogantur? Lascivia autem unde, nec non mala innumera? Vides-ne te esse qui vitam humanam evertis, dum ad hæc pertrahis? Ego vero rem destruendam censeo. Tollamus ergo orchestram, inquies. Utinam tolli posset; imo vero si vultis, quod ad nostram partem attinet, jam sublata et subversa est. Attamen non hoc jubeo : stantem illam non frequentatam reddite, quæ major laus esset, quam diruere. Si non alios, barbaros saltem imitamini, qui hujusmodi spectaculi turpitudine carent. Quæ nobis igitur deinceps excusatio erit, cum nos cœlorum cives, Cherubinorum choro ascripti, Angelorum consortes, barbaris hac in re pejores simus, cum liceat sexcentas alias his majores voluptates reperire? Si vis enim animum recreare, vade ad pomaria, ad fluvium, ad stagna : hortos contemplare, cicadas audi canentes; Martyrum sepulcra frequenta, ubi corporis valetudo, animæ utilitas, nihilque damni; nulla post factum pœnitentia, ut post illa spectacula. Uxorem habes et filios : quæ voluptas huic par est? Habes domum et amicos : hæc jucunda, et cum temperantia magnum lucrum pariunt. Quid enim, quæso, filiis jucundius? quid uxore dulcius iis qui continere volunt? Fertur barbarorum dictum philosophia plenum. Nam de theatris illis iniquis, et de importuna illa voluptate audientes dicebant : « Romani ac si filios et uxores non haberent, has excogitavere voluptates : » quibus ostendunt nihil dulcius esse filiis et uxore, si quis honeste vivere velit. Quid ergo si ostendam, in

quies, nihil damni ex hac frequentia emergere? Certe vel hoc ipsum damnum est, sine causa ac temere tempus insumere, et aliis offendiculo esse. Nam si tu damnum non patiaris, alium hujus spectaculi studiosiorem reddis. Quomodo autem damnum non patiaris, qui præbes his spectaculis occasionem? Nam præstigiator, corruptus puer, fornicaria mulier, omnesque illi diabolici chori, in caput tuum causam spectaculorum regerunt. Quemadmodum enim si spectatores non essent, nec essent qui ludos hujusmodi exhiberent; sic quia spectatores sunt, et ipsi gestorum ignem partiuntur. Itaque licet sine castitatis dispendio id ageres, id quod certe fieri nequit, aliorum tamen perniciei graves dabis pœnas; sive spectantium, sive spectacula edentium: atque ad castitatem servandam majus lucrum fecisses, si illo non venisses. Si enim castus nunc es, multo castior esses si spectacula illa vitasses. Ne itaque inutiliter contendamus, neque inutiles defensiones excogitemus. Una defensio et excusatio est si fugiamus fornacem babylonicam, si procul ab Ægyptia meretrice degamus, etiamsi nudos oporteat ab illa effugere. Ita enim et multa fruemur voluptate, conscientia nos non accusante, præsentem vitam caste agemus, futuraque bona consequemur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria imperium, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXVIII.

CAPUT XI.

In illo tempore respondens Jesus dixit : Confiteor tibi, Pater, Domine cœli et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Ita Pater, quia sic fuit placitum ante te [1].

I. Vide [2] quot quantisque modis illos ad fidem deducat : primo per Joannis laudes; nam cum ostenderit eum magnum mirabilemque esse, ejus dicta et facta fide digna esse probavit, per quæ illos ad sui cognitionem attraxit; secundo, quod dixerit : « Regnum cœlorum vim patitur, et » violenti rapiunt illud [3]. » Hoc enim incitantis et impellentis est. Tertio, quod demonstraverit Prophetarum dicta omnia completa esse : nam hinc declaratur ipsum ab illis fuisse prænuntiatum. Quarto, quod ostenderit omnia ab se facta esse quæ fieri oportebat, quando et puerorum parabolam memoravit. Quinto, cum incredulis exprobravit, terroribus atque minis additis. Sexto, cum pro credentibus gratias agit : nam illud, « Confiteor tibi, » hic significat, « Gratias ago tibi : Gratias ago, inquit, quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus. « Quid igitur? an de pernicie gaudet, et quod illi hæc noverint? Minime. Sed hæc est salutis via optima, ut qui respuunt, et nolunt ea quæ dicuntur suscipere, nullo pacto cogantur. Ut quia vocati non meliores facti sunt, sed reciderunt et contempserunt,

[1] Matth. XI, 25, 26. — [2] Vide D. Guillon, tom. XV, pag. 399-407. — [3] Matth. XI, 12.

quod se rejectos videant, in horum desiderium adducantur. Ita enim ii qui animum adhiberent, studiosiores futuri erant. Nam quod ea ipsis revelentur, id jure gaudium pariat; quod vero abscondantur illis, non gaudio sed lacrymis dignum est. Illud vero facit dum lacrymatur miserans civitatem. Non igitur ideo gaudet, sed quod ea quæ sapientes non noverunt, ipsi noverint, ut cum dicit Paulus : « Gratias ago Deo, quoniam fuistis servi peccati : obedis» tis autem ex corde in quam traditi estis formam doc» trinæ [1]. » Non ergo Paulus propterea gaudet, quod essent servi peccati; sed quod tales cum essent, tot bona tandem sint consecuti. Sapientes autem hic vocat Scribas et Pharisæos. Hæc porro dicit ut Discipulos alacriores reddat, et ostendat quanta consecuti sint piscatores, a quibus illi omnes exciderunt. Cum vero sapientes vocat illos, non de vera et laudabili sapientia loquitur, sed de illa quam videbantur ex gravitate consecuti. Idcirco non dixit : « Revelasti stul» tis, » sed « Parvulis, sinceris scilicet ac simplicibus : » ostenditque illos non solum quod digni non essent, sed jure etiam hæc non esse adeptos. Nosque per omnia docet, ut a superbia fugiamus, sed simplicitatem sectemur. Ideo Paulus hæc pluribus amplificat, ita scribens : « Si quis in » vobis videtur in hoc sæculo sapiens esse, is fiat stultus, » ut sapiens efficiatur [2]. » Sic enim gratia Dei demonstratur. Cur autem Patri gratias agit, cum hoc ipse fecerit? Ut alibi Deum precatur, magnam suam erga nos charitatem declarans, sic et hoc loco facit : nam illud magnæ charitatis est indicium, et ostendit illos non a seipso solum, sed etiam a Patre excidisse. Nam quod dixit Discipulis : « Nolite » sanctum dare canibus [3], » id jam prius ille fecerat. Deinde per hæc ostendit et suam et Patris voluntatem; suam, quod gratias agat et gaudeat de re gesta; Patris vero, ut

[1] Rom. VI, 17. — [2] I Cor. III, 18. — [3] Matth. VII, 6.

ostendat illum non rogatum hoc fecisse, sed sponte sua eo animum appulisse; nam ait : « Sic fuit placitum ante te; » id est, ita placuit. Cur autem illis abscondita fuerint, audi Paulum dicentem : « Quoniam quærentes propriam justi- » tiam statuere, justitiæ Dei subjecti non fuerunt [1]. » Perpende igitur quo affectu fuisse Discipulos verisimile est, hæc audientes, quod nempe illa quæ sapientes non noverant, ipsi noverint, noverintque parvuli manentes, Deoque revelante. Lucas vero dicit in illa hora, qua venerunt Septuaginta nuntiantes illa de dæmonibus [2], tunc exultavisse et illa dixisse, quæ ut studiosiores illos reddebant, ita ad moderationem disponebant. Quia enim verisimile erat illos altum sapere, quod dæmones pellerent, hinc illos reprimit. Revelatio enim erat illud quod factum fuerat, non studii fructus.

II. Ideoque Scribæ et sapientes qui se putabant ex seipsis prudentes esse, ob tumorem proprium exciderunt. » Si itaque id illis ideo absconditum est, timete, inquit, et parvuli manete. » Id enim effecit ut revelatione frueremini, ut ex contrario vitio hac illi privati sunt. Nam cum dicit : « Revelasti, » non totum ex Deo esse asserit, sed sicut cum Paulus dicit : « Tradidit eos in reprobrum sensum, et excæcavit intelligen- » tiam eorum [3],» non illum hæc omnia fecisse significat, sed illos qui causam præbuerunt. Ita et hic illud ait, « Revelasti. » Quia enim dixit : « Confiteor tibi, quia abscondisti illis, et » revelasti ea parvulis [4], » ne putes ipsum hac virtute privatum, cum illud efficere non posset, sic gratias agere, adjicit : « Omnia mihi tradita sunt a Patre meo [5]. » Ad eos vero qui lætabantur quod dæmones sibi parerent, « Quid miramini, inquit, si dæmones vobis cedant? Omnia mea sunt, omnia mihi tradita sunt. Cum autem audieris : « Mihi

[1] Rom. x, 3. — [2] Luc. x, 17. — [3] Rom. i, 28. — [4] Matth. xi, 25. — [5] Ibid. 27.

tradita sunt, nihil humanum suspiceris. » Ne enim duos non genitos deos existimes, hanc ponit dictionem. Nam quod simul genitus et omnium dominus sit, sæpe alibi significat. Majus quidpiam deinde dicit, mentemque tuam aperit : « Et nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem » quis novit, nisi Filius [1]. » Videtur autem iis, qui rem ignorant, hæc non hærere superioribus : at multa est inter hæc consonantia. Quia enim dixerat : « Omnia mihi tradita sunt » a Patre meo, » subjungit : « Ecquid mirum si omnium sim dominus, cum aliud majus habeam, quod Patrem cognoscam, et ejusdem cum eo substantiæ sim ? » Etenim hoc occultius significat ex eo quod solus ipsum cognoscat. Cum enim dicit : « Nemo novit Patrem nisi Filius, » hoc significat. Et vide quandonam hæc dicat, cum nempe per opera ejus potentiam clare demonstratam haberent, cum non modo ipsum miracula patrantem vidissent, sed ipsi quoque in nomine ipsius tanta edere potuissent. Deinde quia dixerat : « Revelasti ea parvulis; » ostendit hoc etiam ad se pertinere; nam ait : « Nemo novit Patrem nisi Filius, et » cui voluerit Filius revelare. » Non cui præceperit, nec cui mandaverit. Quod si Patrem revelat, et seipsum quoque. Verum illud quidem quasi in confesso sit relinquit, hoc vero posuit, atque ubique dicit, ut cum ait : « Nemo po» test venire ad Patrem, nisi per me [2]. » Per hæc autem aliud quoque constituit, quod ejusdem cum illo sit voluntatis ac sententiæ. Tantum abest, inquit, ut cum illo pugnem, ut non possit quis ad illum venire, nisi per me. Quia enim id maxime illis offendiculo erat, quod videretur Deo adversarius esse; id per omnia confutat, nec minus hoc curabat quam signa edere; imo majus ea in re studium impendebat. Cum porro dicit : « Neque Patrem quis novit, » nisi Filius, » non indicat illum omnes ignorare, sed ne-

[1] Matth. XI, 27. — [2] Joan. XIV, 6.

minem illam habere, quam ipse haberet, notitiam : quod etiam de Filio dicendum. Neque enim de ignoto, et a nemine cognito Deo hæc dicebat, ut Marcion asserit, sed accuratam hic subindicat cognitionem : nam ne Filium quidem cognoscimus ut nosse oportet : et hoc ipsum Paulus sic declarabat : « Ex parte cognoscimus, et ex parte pro» phetamus [1]. » Deinde cum per ea quæ dixerat ipsis desiderium indidisset, suamque ineffabilem potentiam demonstrasset, tunc vocavit illos dicens : « Venite ad me » omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam » vos [2]. » Non hic et ille, sed omnes qui in sollicitudine, in tristitia, in peccatis estis. Venite, non ut pœnas expetam, sed ut peccata solvam ; venite, non quod gloria vestra egeam, sed quod salutem vestram sitiam. « Ego, inquit, re» ficiam vos. » Non ait : « Salvos faciam; » sed quod multo magis est, « In omni quiete constituam. « Tollite jugum meum » super vos, et discite a me quia mitis sum et humilis corde, » et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim » meum suave est, et onus meum leve [3]. » Ne timeatis, inquit, cum jugum auditis, suave quippe est; ne formidetis quia dixi : « Onus, » leve quippe est. Et quomodo supra dixit : « Angusta est porta, et arcta via [4] ? » Nempe si segnis sis, si remissus, ut si supra dicta perfeceris, leve erit onus ; idcirco nunc illud hujusmodi esse dixit. Quomodo autem id perficitur? Si humilis fueris, mansuetus et modestus. Hæc quippe virtus mater est omnis philosophiæ. Quapropter leges divinas efferens, hinc incipit. Hic quoque rursum idipsum facit, magnamque ponit mercedem. « Non tantum enim, inquit, alteri utilis eris, sed ante omnes tibi requiem paras. Invenietis enim requiem animabus vestris. » Ante futura jam hic tibi dat mercedem, et bravium nunc præ-

[1] 1 Cor. XIII, 12. — [2] Matth. XI, 28. — [3] Ibid. 29, 30, et 1 Joan. V, 3. — [4] Matth. VII, 14.

bet : atque hinc et quod seipsum det in exemplum, sermonem reddit acceptiorem.

III. Quid enim times, inquit, ne minor habearis si sis humilis? Me respice et mea omnia a me discito, et tunc clare scies quantum sit bonum. Vides-ne quomodo omni ex parte ipsos inducat ad humilitatem? A quibus ipse fecit; « Discite, inquit, a me quia mitis sum; » ab iis quæ ipsi lucraturi sunt : nam, « Invenietis, inquit, requiem animabus » vestris; » ab iis quæ ipsis largitur, « Reficiam vos, » inquit; ab eo quod onus leve effecerit. « Jugum enim meum » suave est, et onus meum leve. » Ita et Paulus suadet dicens : « Momentaneum et leve tribulationis, mire et supra » modum æternum gloriæ pondus operatur [1]. » Et quomodo leve est onus, inquies, cum dicat : « Nisi quis odio habuerit patrem et matrem, et qui non tollit crucem suam et » sequitur me, non est me dignus, » et, « Qui non renun» tiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse disci» pulus [2]. » Cum jubeat ipsam quoque animam odio habere? Te Paulus doceat dicens : « Quis nos separabit a charitate » Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? » an nuditas? an periculum? an gladius [3]? » Et, « Non sunt » condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, » quæ revelabitur in nobis [4]. » Doceant te qui a consessu Judæorum post mille verbera redibant gaudentes, quia digni habiti fuerant pro nomine Christi contumeliam pati. Quod si adhuc times et formidas, jugum et onus audiens, non a natura rei timor oritur, sed a tua segnitie; ita ut si sis paratus et diligens, omnia tibi facilia et levia futura sint. Quapropter et Christus ostendens nobis esse laborandum, non suavia tantum posuit, neque onerosa solum, sed utraque. Nam et jugum posuit, et suave illud vocavit,

[1] 1 Cor. IV, 17. — [2] Luc. XIV, 26 et 33. — [3] Rom. VIII, 35. — [4] Ibid. 18.

et onus nominavit, addiditque leve; ne illa ut laboriosa fugias, neve ut admodum facilia despicias. Quod si post hæc omnia difficilis virtus esse tibi videtur, cogita difficiliorem esse nequitiam, quod ipsum subindicans, non primo dixit : « Tollite jugum meum, » sed præmisit, « Venite qui » laboratis et onerati estis, » declarans peccatum labori esse obnoxium, et onus esse grave ac gestatu difficile. Neque enim laborantes solum dixit, sed etiam oneratos. Hoc etiam Propheta dicebat, ejus naturam describens : « Sicut » onus grave gravatæ sunt super me [1]. » Illud quoque describens Zacharias, ait ipsum plumbi talentum esse [2]. Idipsumque experientia declarat. Nihil enim ita aggravat animam, ita mentem excæcat ac deprimit, ut conscientia peccati. Nihil illam voluntatem ita sublimem efficit, ut justitiæ ac virtutis possessio. Animum, quæso, adhibe. Quid onerosius, quam nihil possidere, vertere aliam maxillam, percutienti non vicem reddere, mori violenta morte? Attamen si philosophemur, hæc omnia levia et facilia sunt, voluptatemque pariunt. Sed ne turbemini, eorum singula exploremus et tractemus, et si vultis, primo id quod plurimis laboriosum esse videtur. Utrum, quæso te, grave et laboriosum videtur, unum ventrem curare, an mille sollicitudinibus involvi? Uno vestimento indui hominem, et nihil ultra quærere, an multa intus habentem die nocteque cruciari, in eorum custodia timentem, trementem, anxium, ne a tineis corrodantur, neu servus cum illis aufugiat? Verum quantalibet dixero, tale nihil, quale rerum experientia, depingere valeam. Quare vellem adesse quemdam eorum, qui summum philosophiæ apicem attigerunt, et tunc clare rei voluptatem perciperes. Et nemo eorum qui paupertatem amant, divitias etiam oblatas acciperet. Et hi, inquies, an pauperes unquam fieri vellent, et

[1] Psal. XXXVII, 4. — [2] Zach. V, 7.

possessionum curam abjicere (9)? Et quid hoc est? Argumentum certe stultitiæ et gravissimi morbi, nec rei jucunditatem declarans.

IV. Cujus rei nobis testes fuerint ii, qui quotidie de his sollicitudinibus lamentantur, et vitam hujusmodi non vitalem esse putant. At illi non tales sunt, sed rident, exultant, nec minus de paupertate, quam reges de diademate gloriantur. Rursum maxillam percutienti offerre, quam percutere, levius et jucundius est, si attendas; nam illinc initium belli, hinc ejus solutio provenit: et illo quidem modo alterius rogum accendisti, hoc autem, flammam tuam extinxisti. Quod autem non uri dulcius sit, quam uri, nemini non notum est. Quod si res in corporeis ita se habeat, multo magis in iis quæ ad animam spectant. Quid autem levius est, pugnare an coronari? pugilatum exercere, an bravium tenere? fluctibus obsistere, an in portu solvere? Certe etiam mori melius est, quam vivere. Mors enim ex fluctibus et ex periculis educit; vita vero in periculis constituit, et obnoxium reddit mille insidiis et necessitatibus, ob quas ingratam vitam existimes. Quod si dictis non credas, audi eos qui certaminum tempore viderunt vultus martyrum, quomodo, dum flagellarentur et cæderentur, læti et hilares erant, magisque gaudebant et lætabantur in sartaginem immissi, quam ii qui in rosario reclinantur. Ideoque Paulus violenta morte vitam clausurus et abscessurus, dicebat: « Gaudeo et congaudeo vobis omnibus, et vos pariter gaudete et congaudete mihi[1]. » Vides quanta cum animi celsitudine totum orbem ad gaudii sui consortium vocet? tantum esse bonum hinc discedere putabat; ita optabilem mortem illam terribilem, ita amabilem et desiderandam. Sed quod virtutis jugum sit dulce ac leve, multa alia declarant. Demum, si placet, peccati onera videamus. Avaros

[1] Philip. II, 17.

itaque in medium adducamus, illos nempe qui impudentes fœnora tractant et retractant. Quid ergo onerosius tali negotiatione fuerit? quot dolores, quot sollicitudines, quot scopuli, quot pericula, quot insidiæ et bella quotidie ex hoc lucro oriuntur? quot turbæ et tumultus? Quemadmodum enim mare nunquam sine fluctibus videas; sic nec hujusmodi animum sine cura mœrore, timore ac perturbatione; sed priora a sequentibus excipiuntur, hæc ab aliis, quibus nondum sedatis, alia insurgunt. Vis-ne contumeliosi et iracundi animum dispicere? Quid hujusmodi cruciatu pejus? quid acrius intestinis vulneribus? quid ferventius fornace illa semper ardente, et flamma illa quæ nunquam extinguitur? Si ad illos te convertas, qui corporum formas depereunt et præsenti vitæ addicti sunt, quid hac servitute gravius? Caïni vitam illi ducunt, in timore tremoreque perpetuo degunt, et si qui ex amatis moriantur, magis quam propinqui et cognati illorum obitum lugent. Quid porro turbulentius ferociusque superbis? « Discite, inquit, a me quia mitis sum » et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris. » Omnium quippe bonorum mater est clementia. Ne itaque timeas, neque resilias a jugo illo, quo ab his omnibus eripieris; sed illud alacriter subeas, et ejus voluptatem tunc experieris. Neque enim cervicem tuam atteret; sed ideo impositum est, ut bonus servetur ordo, ut te concinne incedere doceat, et ad regiam viam ducat, atque a præcipitiis hinc et inde positis liberet, ut angustam viam facile emetiaris. Quoniam igitur tot tantaque bona subministrat, tantam securitatem, tantam lætitiam, toto animo, totoque studio hoc jugum trahamus; ut et hic inveniamus requiem animabus nostris, et futura consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXIX.

CAPUT XII.

In illo tempore, abiit Jesus sabbato per sata : Discipuli autem ejus esurientes, cœperunt vellere spicas et manducare. Pharisæi autem videntes dixerunt ei : Ecce Discipuli tui faciunt quod non licet facere in sabbato. Dixit autem eis : Non legistis quid fecerit David cum esurivit ipse et qui cum illo erant, quomodo ingressus est in domum Dei, et panes propositionis comedit, quos non licebat ei comedere, neque iis qui cum illo erant, sed solis sacerdotibus[1].

I. Lucas vero ait in sabbato secundo primo[2]. Quid autem est secundum primum? Quando duplices feriæ erant, et sabbati Domini, et alterius festi succedentis. Sabbatum enim quaslibet ferias et quietem appellabant. Et cur illuc eos duxit, qui omnia præsciebat, nisi voluisset solvi sabbatum? Volebat quidem, sed non sine causa; ideoque nunquam sine causa solvit ipsum, sed ex occasione quadam congruenti, ut et legem abrogaret, et illi non offenderentur. Est etiam cum illud solvit, nulla oblata occasione; ut cum oculos cæci luto inunxit; et cum dicit : « Pater meus » usque modo operatur, et ego operor[3]. » Illud vero facit tum ut hoc modo glorificet Patrem suum, tum ut illa ratione imbecillitati consulat Judæorum. Id quod etiam hoc loco facit, naturæ necessitatem obtendens : quanquam eorum quæ peccata esse in confesso est, nulla possit esse de-

[1] Matth. xii, 1-4. — [2] Luc. vi, 1. — [3] Joan. v, 17.

fensio. Neque enim homicida iram in excusationem obtendere possit, neque mœchus concupiscentiam, neque aliam quamvis causam. Hic vero cum famem objecit, omni illos crimine liberavit. Tu vero mihi hic Discipulos mirare, sic egentes et nullam corporearum rerum curam habentes; sed ita perfunctiore mensam apparantes, ut fame plerumque premerentur, nec tamen sic discederent. Nisi enim fames illos admodum invasisset, non id utique facturi erant. Quid igitur Pharisæi? Id videntes dixerunt ei : « Ecce Discipuli » tui faciunt quod non licet facere in sabbato. » Hic porro non admodum vehementes sunt, etsi id res exigere videretur; attamen non admodum incensi sunt, sed simpliciter accusant. Cum autem manum aridam extendit et sanavit, tunc ita efferati sunt, ut etiam de nece ipsi inferenda deliberarent. Ubi enim nihil mirum agitur, quietiores sunt; ubi vero quosdam vident morbo levatos, ferociunt atque turbantur, omniumque sunt molestissimi : ita hominum saluti invident. Quo pacto autem Jesus illorum defensionem suscipit? « Non legistis, ait, quid fecerit David in templo[1], » quando esurivit ipse et qui cum eo erant, quomodo intra- » verit in domum Dei, et panes propositionis comederit, » quos non licebat ei comedere, neque iis qui cum eo erant, » nisi solis sacerdotibus? » Nam cum pro Discipulis causam dicit, Davidem in medium adducit; quando autem pro seipso, Patrem memorat. Ac vide quam acriter, « Non le- » gistis, inquit, quid fecerit David? » Magna quippe erat Prophetæ hujus existimatio; ita ut postea Petrus, cum apud Judæos sese defenderet, ita diceret : « Licet ad vos libere » de patriarcha David dicere, quoniam obiit et sepultus » est[2]. » Cur autem, cum ejus mentionem tum hic tum postea facit, dignitatem ejus non commemorat? Forte quia ex illo genus ducebat. Si viri probi indulgentesque fuissent,

[1] 1 Reg. XXI, 4. — [2] Act. II, 29.

famis causam inducturus erat, quia vero scelesti inhumanique erant, historiam illis refert. Marcus autem sub Abiathare sacerdote id factum dicit [1], non repugnantia historiæ dicens, sed ostendens illum binominem fuisse, additque ipsum ei panes dedisse, simulque magnam afferens purgationem, quod sacerdos id permisisset ; nec modo permisisset, sed etiam ministrasset. Nec mihi dicas Davidem fuisse Prophetam; nam neque sic licebat, sed penes sacerdotes hæc prærogativa erat : idcirco addidit, « Nisi solis sacerdo-»tibus. » Etiamsi enim Propheta esset, non sacerdos erat; imo etiamsi Propheta esset, at non ii qui cum illo erant; nam et illis quoque panem dedit. Quid igitur, inquies, pares-ne erant illi Davidi? Quid mihi dignitatem memoras, ubi legis transgressio esse putatur, et naturalis instat necessitas? Etenim hac ratione magis illos a crimine purgat, cum is qui major est idipsum fecit.

II. Et quid hoc, inquies, ad quæstionem? Non enim ille sabbatum transgressus est. Majus certe quidpiam dicis, quod Christi sapientiam demonstrat, quia ille, misso sabbato, aliud exemplum affert sabbato majus. Non enim æquale erat diem illam violare, et sacram illam mensam attingere, quam adire nemini fas erat. Nam sabbatum sæpe solutum fuit [2], imo semper solvitur, et in circumcisione, et in aliis plurimis operibus : et in Jericho idipsum factum videre est : hoc autem tunc solum factum est. Quare a majori exemplo res evincitur. Cur ergo nemo Davidem accusavit, etiamsi alia major accusandi materia adesset, ob sacerdotum cædem, quæ inde exordium duxerat? Verum illud non memorat ille, sed in re proposita consistit. Deinde autem alio modo criminationem solvit. Initio quippe Davidem in medium adduxit, ejus personæ dignitate arrogantiam illorum reprimens. Postquam autem illos represserat,

[1] Marc. II, 26. — [2] Num. XXVIII, 9. — [3] Jos. VI, 4.

superbiamque illorum coërcuerat, tunc magis idoneam affert solutionem. Quænam illa erat? « Nescitis quoniam » in templo sacerdotes sabbatum violant, et sine crimine » sunt[1]? » Illic, inquit, occasio rem solvit; hic vero adest sine occasione solutio; sed non statim ita solvit; verum primo quasi rem venia dignam ponit, postea vero fortius instat: nam quod validius erat postremo afferendum fuit, etiamsi id quod primum allatum est, vim suam haberet. Ne mihi enim dicas id non esse a crimine liberari, par alterius crimen in medium afferre. Nam quando is, qui fecit, non accusatur, tunc id in defensionem usurpari potest. Verum illo non contentus fuit, sed quod magis consentaneum esse affert dicens id, quod factum est, non esse peccatum: quod conspicuæ victoriæ signum erat, cum ostenderet se legem solvisse, imo id bis fecisse, tum a loco, tum a sabbato; quin etiam et ter fecisse, quod duplex opus factum esset, et aliud ex sacerdotibus subjunxisset: quodque majus est, neque crimen illud esse. Nam ait: « Sine crimine » sunt. » Vides-ne quanta posuit? Locum, nam in templo, inquit, factum est; personam, nempe sacerdotes; tempus, nam sabbatum erat; rem ipsam, nam violant, inquit: neque enim dixit: « Solvunt, » sed, quod gravius est, « Violant: » quod non modo pœnas non dent, sed quod crimine liberentur; nam ait: « Sine crimine sunt. » Id vero ne putetis simile priori esse. Nam illud semel factum est, nec a sacerdotibus, atque ex necessitate; ideo venia digni erant: hoc autem singulis sabbatis, a sacerdotibus, in templo et secundum legem. Quapropter non modo venia digni sunt, sed etiam secundum legem culpa vacui. Neque enim criminando hæc dixi, inquit, neque ex venia solum culpa liberos statuo, sed ex justitiæ lege. Videturque illos defendere, hos autem crimine liberat. Cum enim ait: « Sine

[1] Matth. XII, 5.

» crimine sunt, » at hi multo magis, inquit. Sed non sunt sacerdotes; at sacerdotibus majores : ipse namque templi Dominus hic adest; veritas, non figura : ideo dicebat : « Dico autem vobis, quia templo major est hic[1]. » Attamen cum talia audirent, nihil dixerunt, quia non de salute hominis agebatur. Deinde quia id audientibus grave videbatur esse, cito illud occultavit, rursus ad veniam sermonem agens, nec sine increpatione sic dicens : « Si autem scire» tis quid est : Misericordiam volo, et non sacrificium, non » condemnassetis innocentes[2]. » Vides-ne quomodo rursus sermonem ad veniam agat, et rursum venia superiores ostendat? « Non condemnassetis, inquit, innocentes. » Prius sacerdotum exemplum attulit, dicens innocentes illos esse; hoc autem a semetipso ponit, imo vero et hoc a lege; propheticum enim dictum recitavit.

III. Demum aliam affert causam dicens : « Dominus enim » est sabbati Filius hominis[3], » de ipso loquens. Marcus vero illum de communi natura id dixisse refert : « Sab» batum, inquit, propter hominem factum est, non autem » homo propter sabbatum[4]. » Cur ergo supplicium luit ille qui ligna colligebat? Quia si initio leges contemptæ fuissent, vix postea servandæ erant. Nam initio sabbatum in multis gravibusque rebus utile erat : exempli causa id efficiebat ut mites humanique essent cum propinquis : docebat eos Dei providentiam et creationem : quod ait Ezechiel : « Erudivit eos paulatim ut abstinerent a nequitia, et » ut spiritualibus incumberent[5]. » Nam si cum legem sabbati dedit, dixisset : « Bona facite sabbato, sed mala non operemini, » legem non servasset populus; verum omnia simul vetuit : « Nihil facietis, inquit. » Neque tamen sic se continuere. Ipse vero, cum legem sabbati dedit, obscure significavit

[1] Matth. XII, 6. — [2] Ibid. 7. et Osee VI, 6. — [3] Matth. XII, 8. — [4] Marc. II, 27. — [5] Ezech. XX.

velle se ut a malis solum abstinerent. « Nihil enim facietis, inquit, nisi ea quæ faciet anima. » In templo autem omnia fiebant, et cum majori studio, duplicique opera. Sic per ipsam umbram veritatem illis aperiebat. Tantum ergo lucrum, inquies, abstulit Christus? Absit, imo illud admodum auxit. Tempus enim erat ut per sublimiora erudirentur : neque oportebat manus ejus ligare, qui a nequitia erutus, ad bona omnia volabat, neque inde ediscere Deum omnia fecisse : nec inde institui ad mansuetudinem eos, qui ad Dei benignitatem imitandam vocati erant. « Estote, in» quit, misericordes sicut Pater vester cœlestis[1] : » nullum diem festum agere eos, qui per totam vitam festum agere jubebantur; nam ait : « Festum celebremus, non in fermento » veteri, neque in fermento malitiæ et nequitiæ, sed in azy» mis sinceritatis et veritatis[2]. » Non oportet enim prope arcam et altare aureum stare eos, qui omnium Dominum habent secum habitantem, quippe per omnia ipsum alloquuntur, et per orationem, et per oblationem, et per Scripturas, et per eleemosynam, et quod intus illum habeant. Quæ ergo sabbati necesssitas ei qui semper festum celebrat, qui in cœlo versatur? Festum ergo perpetuo agamus, nihilque mali operemur. Illud enim vere festum est. Sed spiritualia intendamus, abscedant terrena, spirituali otio otiemur, manus ab avaritia cohibentes, corpus a superfluis et inutilibus abducentes laboribus, quibus afflictus est olim in Ægypto Hebræorum populus. Nihil enim differimus quotquot aurum colligimus, ab iis qui luteo operi addicebantur, lateresque operantes, et paleas colligentes flagellabantur. Nam nunc quoque diabolus lateres jubet apparare, ut olim Pharao. Quid enim aliud est aurum, quam lutum? Quid aliud argentum, quam palea? nam argentum velut palea cupiditatem accendit, et aurum luti instar illum inquinat

[1] Luc. VI, 36. — [2] I Cor. V, 8.

qui possidet. Ideo misit nobis non Mosem ex deserto Ægypti, sed Filium suum de cœlo. Si itaque post ejus adventum in Ægypto manseris, eadem patieris quæ Ægyptii : sin Ægypto relicta abieris cum spirituali Israële, miraculorum omnium spectator eris.

IV. Nec tamen id solum ad salutem sufficit. Non enim ab Ægypto tantum recedendum est; sed in terram promissionis intrandum. Quandoquidem Judæi, ut ait Paulus, per mare rubrum transierunt, manna comederunt, et potum spiritualem biberunt, attamen omnes periere. Ne igitur nos quoque talia patiamur, ne segnes simus, sed ad pugnam parati. At si nunc audias malos exploratores, qui angustam et arctam viam calumnientur, atque illa dicant, quæ olim illi dicebant exploratores, non populi turbam, sed Jesum imitemur[1], et Chaleb filium Jephone, neque prius abscedas, quam in promissum cœlum ingradiaris[2]. Neque difficilem putes esse viam. Nam si inimici cum essemus, nos cum Deo reconciliavimus, multo magis reconciliati salutem consequemur. Verum angusta et arcta, inquies, illa via est? Sed prior, per quam transivisti, non angusta et arcta modo est, sed etiam invia, ac feris agrestibus plena : ac quemadmodum non poterant per mare Rubrum transire sine miraculo illo; sic non poteramus in priore vita manentes in cœlum ascendere, nisi baptisma in medio apparuisset. Si autem illud quod fieri non poterat, fieri tamen potuit, multo magis quod difficile erat, facile evadet. Verum illud, inquies, per solam gratiam fiebat. Et ideo maxime jure confidas. Si enim ubi sola gratia erat, illa tamen operata est; ubi labores addideritis, annon multo magis cooperabitur? Si nihil agentem servavit, annon multo magis operantem juvabit? Supra dicebam, ex iis quæ fieri non posse videbantur, et tamen facta sunt, in

[1] Num. XIII. — [2] Jos. XIV et XV.

difficilibus fiduciam tibi dari : nunc autem dico, si vigilemus, hæc ne difficilia quidem fore. Consideres enim velim mortem conculcatam fuisse, diabolum concidisse, legem peccati extinctam esse, Spiritus gratiam datam, vitam in breve tempus contractam, onera præcisa. Et ut hæc ab ipsis operibus ediscas, perpende quot sint qui majora, quam Christus præcipiat, fecerint : tu vero mediocritatem times? Quam ergo excusationem babebis, cum aliis ultra metas exilientibus, tu vel ad constitutum terminum pervenire graveris? Te hortamur ex facultatibus tuis eleemosynam dare ; alius vero sese suis omnibus spoliavit : te rogamus ut cum uxore tua caste vivas; alius vero etiam a connubio abstinuit : te monemus ne sis invidus; alium autem habemus, qui ex charitate dat ipsam animam suam : te obsecramus ut indulgens sis nec nimis severus in peccantes; alius percussus, alteram obtulit maxillam. Quid igitur, quæso, dicemus? quam excusationem afferemus, ne illa quidem facientes, quæ alii longe superant? neque enim superassent, nisi summa esset rei præceptæ facilitas. Quis enim tabescit, an qui aliorum bonis invidet? an qui de iis gaudet et lætatur? Quis omnia suspecta habet et tremit, homo castus, an mœchus? Quis bona cum spe gaudet, an raptor, an is qui miseratus, sua egenti largitur? Hæc itaque cogitantes, ne segnes simus ad virtutis cursum capessendum; sed alacriter ad hæc pulchra certamina nos instruentes, brevi tempore laboremus, ut perpetuas et immortales coronas accipiamus, quas utinam adipiscamur gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XL.

CAPUT XII.

Et transiens inde, venit in synagogam eorum : et ecce homo erat ibi, habens manum aridam [1].

I. Rursum in sabbato curat, sic purgans ac defendens Discipulorum suorum gesta. Et alii quidem Evangelistæ dicunt Jesum, homine illo in medium adducto, interrogasse illos : « Num licet sabbatis benefacere [2]. » Perpende Domini misericordiam. Ipsum in medio constituit, ut vel ex aspectu ipsos flecteret, et ex spectaculo fracti, nequitiam deponerent, et hominem reveriti, immanitatem suam sedarent. Verum illi indomiti et inhumani malunt Christi gloriam lædere, quam hunc sanatum conspicere, utrinque animi pravitatem ostendentes; et quod Christum impugnarent, et cum tanta contentione id facerent, ut etiam collata in alios beneficia interturbarent. Alii quidem Evangelistæ dicunt ipsum interrogasse; hic vero ait ipsum interrogatum fuisse : « Et interrogaverunt eum, inquit, dicentes : Si licet » sabbatis curare, ut accusarent eum [3]. » Verisimile autem est utrumque factum esse. Scelesti enim cum essent, scirentque ipsum ad curationem haud dubie venturum esse, interrogatione prævertere illum studuerunt, sperantes se id hoc modo impedituros esse. Ideo interrogabant; « Si licet » sabbatis curare, » non ut discerent, sed ut accusandi materiam haberent. Etiamsi ipsum opus satis esset, si accusare voluissent, ex verbis tamen occasionem captare stu-

[1] Matth. XII, 9, 10. — [2] Marc. III, 4. — [3] Luc. VI, 9. — [4] Ibid.

duerunt, ut sibi majorem criminandi copiam pararent. Benignus autem Dominus et illud facit, et respondet, nos modestiam et mansuetudinem docens, totumque in ipsos convertit, ipsorumque inhumanitatem ostendit. Hominem in medio statuit; non quod illos timeret, sed ad ipsorum utilitatem, ut ad misericordiam vocaret. Cum autem ne sic quidem illos flecteret, tunc contristatus est, inquit, et iratus est propter duritiam cordis eorum, dixitque : « Quis » est ex vobis homo, qui habeat ovem unam, et si in foveam » ceciderit sabbatis, nonne apprehendet eam et eriget? Quanto ergo melior est homo ove? Itaque licet sabbatis be- » nefacere[1]. » Ne impudenter agant, neve quasi transgressorem accusent, per hoc exemplum cum illis ratiocinatur. Tu vero mihi perpende, quam varie et quam congruenter ubique defensiones paret circa sabbati solutionem. Nam ubi cœlum curavit, lutumque fecit[2], non sese purgavit, licet illi incusarent : etenim creationis modus hic expressus ipsum esse legis dominum demonstrabat. In paralytico autem, qui lectum portavit[3], dum illi accusarent, modo ut Deus, modo ut homo sese purgat : ut homo, cum dicit : « Si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non solva- » tur lex; » nec dixit « Ut homo adjuvetur, » Mihi irascimini » quia totum hominem sanum feci? » Ut Deus autem, cum dicit : « Pater meus usque modo operatur, et ego operor[4]. » Super Apostolis vero accusatus ait : « Non legistis quid fecit » David, quando esurivit ipse et qui cum eo erant, quomodo » introivit in domum Dei, et panes propositionis comedit? » Sacerdotes quoque in medium adducit : Hic rursum : « An » licet in sabbato benefacere, an malefacere? Quis enim » ex vobis habebit ovem unam? » Noverat enim eos pecuniæ cupidos magis quam humanitate præditos. Alius porro

[1] Matth. XII, 11, 12. — [2] Joan. IX. — [3] Matth. IX. — [4] Joan. V, 17.

Evangelista ait ipsum circumspexisse[1], cum hoc interrogaret, ut vel aspectu ipsos attraheret : at ne sic quidem meliores effecti sunt. Hic vero solum loquitur, alibi manus etiam imponit ut sanet. Attamen nihil eorum illos ad mansuetudinem alliciebat; sed homo quidem sanabatur, illi vero per ejus valetudinem deteriores efficiebantur. Ille volebat ipsos ante ægrum sanare, innumerasque medelæ vias tentabat, et per ea quæ ante fecerat, et per ea quæ loquebatur. Quoniam autem incurabili morbo laborabant, ad opus se contulit. « Tunc dixit homini : Extende manum » tuam, et extendit, et restituta est sanitati, ut et altera[2]. » Quid igitur illi? Egrediuntur, inquit, et consultant, ut occiderent eum : ait enim : « Pharisæi exeuntes consilium ceperunt adversus eum, ut eum perderent[3]. » Nihil læsi occidere tentabant.

II. Tantum est invidia malum. Nam ea non alienos solum, sed etiam propinquos semper impugnat. Marcus autem dicit ipsos cum Herodianis id deliberasse[4]. Quid ergo ille mansuetus et mitis? Hæc cum didicisset, secessit. « Jesus » autem, inquit, cum sciret cogitationes eorum, recessit » inde[5]. » Ubi sunt ii, qui dicunt oportere signa fieri? His quippe ostendit improbam animam, ne signis quidem obtemperare. Ostenditque etiam Discipulos sine causa accusari. Illud porro observandum est ipsos ob beneficia proximo collata magis efferatos esse, et ubi vident aliquem aut a morbo aut a nequitia liberatum, tunc accusare, tunc feroces esse. Nam cum meretricem ad resipiscentiam deducturus erat, calumniabantur eum; et quando cum publicanis comedebat similiter, ut et nunc cum manum restitutam viderunt. Tu vero mihi considera quomodo et ab ægrotorum cura non absistat, et illorum invidiam mitiget.

[1] Marc. III, 4. — [2] Matth. XII, 13. — [3] Ibid. 14. — [4] Marc. III. — [5] Matth. XII, 15.

« Et secutæ sunt eum turbæ multæ, et curavit illos omnes, » et increpavit eos qui curati fuerant, ut nemini ipsum » manifestum facerent[1]. » Turbæ ubique et mirantur et sequuntur: illi autem a malitia non absistunt. Deinde ne turberis de gestis deque incredibili illorum furore, Prophetam adducit hæc prænuntiantem. Tanta enim erat Prophetarum accuratio, ut ne hæc quidem prætermitterent, sed vias ejus et transitus prophetarent, nec non qua mente hæc faceret, ut discas illos, movente Spiritu, locutos esse. Nam si hominum secreta cognosci non possunt, multo magis Christi scopus edisci non potest, nisi Spiritu revelante. Quid autem dixerit Propheta sic affert : « Ut impleretur » quod dictum est per Isaïam prophetam dicentem : Ecce » puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo complacuit » anima mea[2]. Ponam Spiritum meum super eum, et judi- » cium gentibus nuntiabit. Non contendet, neque clamabit, » neque audiet quis in plateis vocem ejus; calamum con- » quassatum non confringet, et linum fumigans non extin- » guet, donec emiserit in victoriam judicium, et in nomine » ejus gentes sperabunt[3]. » His mansuetudinem ejus, et potestatem ineffabilem celebrat, magnamque et apertam gentibus portam aperit, mala etiam Judæos invasura prænuntiat, et ostendit ejus cum Patre consensum : nam ait : « Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo » complacuit anima mea. » Si autem elegit eum, utique non adversans ipsi legem solvit, neque ut inimicus legislatoris id agit, sed ut consentiens, eademque operans. Deinde mansuetudinem ejus prædicans dicit : « Non contendet, » neque clamabit. » Ipse quippe volebat eos sanare. Quia vero ipsum repulere, ille reluctari noluit. Deinde ejus potentiam illorumque imbecillitatem ostendens, dicit : « Cala- » mum conquassatum non confringet. » Nam facile erat eos

[1] Matth. XII, 16. — [2] Isaï. XLII. — [3] Matth. XII, 17-21.

omnes ut calamum confringere, imo non modo calamum, sed jam conquassatum. « Et linum fumigans non extinguet. » Hic illorum iram incensam declarat, illiusque fortitudinem, quæ posset furorem ipsorum solvere, et cum facilitate magna extinguere. Unde ejus mansuetudo ingens ostenditur. Quid igitur, an hæc semper erunt? an semper feret eos insidiantes ac furentes? Apage, sed cum sua exhibuerit, tunc et illa exequetur : id enim significavit his verbis : « Donec emittat in victoriam judicium, et in nomine ejus » gentes sperabunt : » quemadmodum et Paulus ait : « Pa» rati omnem inobedientiam ulcisci, cum completa fuerit » obedientia vestra[1]. » Quid vero significat illud : « Cum » emiserit in victoriam judicium? » Cum sua omnia impleverit, inquit, tunc vindictam inducet, et ultionem perfectam. Tunc gravia patientur, cum splendidum statuerit tropæum, et ejus justificationes vicerint; ac ne impudenter quidem contradicendi ansam relinquet. Solet enim judicium ipsam justitiam dicere. Sed non in hoc tantum consistet ejus œconomia, quod increduli puniantur; verum etiam totum orbem attrahet : quapropter subjunxit : « Et » in nomine ejus gentes sperabunt. » Deinde ut discas hoc etiam secundum voluntatem Patris esse, in ipso principio Propheta hoc cum prioribus confirmavit dicens : « Dilectus » meus, in quo sibi complacuit anima mea. » Etenim palam est dilectum secundum diligentis se voluntatem hæc fecisse. « Tunc obtulerunt ei dæmoniacum, cæcum et mutum, » et curavit eum[2], » ita ut cæcus et mutus loqueretur et videret.

III. O malitia dæmonis! utramque viam, qua is crediturus erat, obstruxerat, visum et auditum. Sed utramque Christus aperuit. « Et stupebant turbæ dicentes : Numquid » hic est filius David? Pharisæi autem dixerunt : Hic non

[1] 2 Cor. x, 6. — [2] Matth. xii, 22.

» ejicit dæmonia, nisi in Beelzebub principe dæmoniorum [1].» Atqui quid magni turbæ dixerant? attamen id Pharisæi non tulerunt : sic illi, ut supra dixi, semper ex beneficiis proximo collatis mordentur, nihil ita illis dolorem parit, ut hominum salus. Quanquam Jesus recesserat, et locum dederat ut ira sedaretur. Sed rursus accensum malum fuit, quia rursus beneficium factum est : illique indignabantur plus quam ipse dæmon, qui secesserat ex corpore et aufugerat nihil locutus. Hi autem modo illum interficere tentabant, modo calumniabantur. Quia enim illud non recte procedebat, gloriæ ejus nocere volebant. Hujusmodi res est invidia, cui nullum par malum. Nam mœchus voluptatem saltem quamdam percipit, et brevi tempore peccatum suum perficit : invidus vero se prius quam eum, cui invidet, supplicio afficit, neque finem unquam peccandi facit, et in peccato versatur. Sicut sus in luto, et sicut dæmones de damno nostro lætantur : sic et invidus de proximi malis gaudet : et si quid ipsi triste et injucundum eveniat, tunc ille quiescit et respirat, alienas ærumnas gaudium esse suum putans, et aliorum bona proprium sibi malum; neque considerat quid sibi suave, sed quid proximo ærumnosum sit. Nonne tales homines lapidandi et suppliciis torquendi sunt, ut canes rabidi, ut dæmones infesti, ut ipsæ furiæ? Nam quemadmodum scarabæi in fimo nutriuntur, sic et hi in alienis calamitatibus, communes naturæ inimici et hostes. Et alii quidem si brutas animantes jugulatas viderint, misericordia moventur; tu vero hominem videns beneficio affectum, efferaris, tremis, palles? Ecquid hoc furore deterius? Ideo fornicarii et publicani in regnum intrare potuerunt; invidi vero, qui intus erant, egressi sunt. « Nam filii regni, inquit, foras ejicientur [2]. » Et illi quidem ab nequitia erepti, quæ nunquam expectaverant consecuti

[1] Matth. XII, 23, 24. — [2] Id. VIII, 12.

sunt : hi vero bona quæ jam tenebant amiserunt, et jure quidem. Hoc enim diabolum ex homine facit, hoc ferocem dæmonem efficit. Sic prima cædes facta est [1]; sic naturæ nulla habita ratio fuit; sic terra polluta est; sic postea os suum aperiens terra, Dathan, Core et Abiron [2], totumque illum populum excepit et perdidit. At, dixerit quispiam, facile est de invidia accusare, sed docendum quo pacto invidi ab hoc morbo liberentur. Quomodo ergo liberabimur ab iniquitate hujuscemodi? Si cogitemus; sicut fornicatori non licet intrare in Ecclesiam, sic neque invido; imo minus huic licere quam illi. Nunc quidem malum illud quasi indifferens esse videtur, ideoque negligitur. Sed si manifestum semel sit malum esse, facile ab eo resiliemus. Luge igitur et ingemisce, lamentare et Deum precare. Disce te gravissimo peccato detentum jacere, et pœnitentiam age. Et si sic affectus fueris, cito ab hoc morbo liber evades. Ecquis ignorat, inquies, invidiam esse malam? Ignorat quidem nemo, sed tamen non parem esse morbum putant fornicationi et adulterio : nam quis unquam sese damnavit, quod gravi invidia ductus fuisset? Quandonam quis rogavit Deum ut circa hunc morbum sibi propitius esset? Nemo utique unquam, sed si jejunet, ac tantillum pecuniæ det pauperi, quantumvis sit invidus, nihil se grave admisisse putat; licet gravissimo omnium morbo teneatur. Undenam Caïn tam scelestus effectus est? unde Esaü? unde Labani filii? unde filii Jacobi? unde Core, Dathan et Abiron? unde Maria? unde Aaron? unde ipse diabolus?

IV. Cum his hoc etiam perpende te non eum cui invides lædere, sed in teipsum gladium vertere. In quo enim Abelum Caïn læsit? Illum citius vel invitus in regnum misit, seque sexcentis involvit malis. Qua in re Jacobo nocuit Esaü? Annon ille dives erat et mille bonis fruebatur; hic

[1] Gen. IV. — [2] Num. XVI.

vero paterna domo excidit, et post structas insidias in aliena regione erravit. Quid autem Jacobi filii? An Josephum in pejorem statum adduxerunt, etiamsi usque ad sanguinem venissent? Nonne isti famem passi, ac de extremis periclitati sunt; ille vero rex in tota Ægypto fuit? Nam quanto magis invidia laboraveris, tanto majora ei, cui invides, bona concilias. Deus enim qui cuncta perspicit, cum videt eum lædi qui nihil læsit, illum erigit, illustrioremque efficit, invidum vero plectit. Nam si eos, qui de malis inimicorum lætentur, non impunitos sinit; (« Ne gaudeas » enim, inquit, de casu inimicorum tuorum, nequando Deus » videat et displiceat ei[1]; ») multo minus eos qui invident iis, a quibus nihil læsi sunt. Feram itaque hanc, multis instructam capitibus, excindamus. Multæ quippe sunt invidiæ species. Nam si is, qui se amantem amat, nihil plus habet, quam publicanus, qui se nihil lædentem odio habet, quo in loco stabit? quomodo effugiet gehennam, cum ethnicis pejor factus sit? Idcirco admodum doleo, quod qui Angelos, imo Angelorum Dominum imitari jussi sumus, diabolum imitemur. Nam multa et in Ecclesia invidia est; multoque magis in nobis, quam in subditis. Ideo ad nos sermo vertatur. Quare, dic mihi, proximo invides? Quia honore et celebritate fruentem vides? Nec cogitas quantum mali honores afferant iis, qui non attendunt? In vanam gloriam extollunt, in fastum, in arrogantiam, in superbiam, negligentiores reddunt, ac præter hæc mala, facile marcescunt. Quodque gravissimum est, mala hinc importata manent immortalia; voluptas vero ubi primum apparuit, avolavit. His-ne, quæso, de causis invides? Sed potestatem multam habet ille apud imperantem, omnia susdeque versat pro lubito, adversantes sibi ulciscitur, adulatores beneficiis afficit, magnaque fruitur potentia. Sæcularium homi-

[1] Prov. XXIV, 17

num hæc verba sunt. Nam spiritualem hominem nulla res dolore afficere potest. Quid enim illi mali faciet? An a dignitate dejiciet? Et quid hoc est? Si enim juste, id utile ipsi erit. Nihil enim ita Deo displicet, quam si quis indigne sacerdotio fungatur. Sin injuste, culpa penes deponentem erit, non penes depositum. Nam qui injuste quid patitur, si fortiter ferat, majorem hinc apud Deum nanciscitur libertatem ac fiduciam. Ne itaque id in scopo habeamus, ut fruamur potentia, honore, auctoritate, sed ut in virtute atque philosophia versemur. Nam dignitates ad multa Deo non placita patranda inducunt, atque ingenti opus est animo, ut dignitate ac potentia recte utamur: qui vero a dignitate detruditur, velit nolit philosophatur: at qui illa fruitur, simile quid patitur, ac si quis cum formosa puella habitans, lege arceatur ne illam lascivis unquam oculis aspiciat. Talis est potentia. Ideoque multos pene invitos ad contumeliam inferendam induxit, ad iram incitavit, linguæ frenum ipsis abstulit, et januam oris avulsit; venti instar animum circumquaque agitat, et in profundum malorum scapham demergit. Quid igitur in tanto periculo miraris et invidendum putas? et quænam hæc est dementia? Cum iis vero, quæ dicta sunt cogita, quot inimicos et accusatores, quot adulatores habeat se obsidentes? Hæccine igitur, quæso, digna sunt quæ beata prædicentur? Ecquis hoc dixerit? At apud populum, inquies, celebratur? Ecquid hoc est? Neque enim populus est Deus, cui vitæ rationes redditurus sit. Itaque quando populum dicis, nihil aliud memoras, quam obices, scopulos, brevia, latentia saxa. Illa enim in populo celebratis, quanto splendidiorem reddit, tanto majoribus patet periculis, curis, mœroribus. Nam qui talis est, nec stare nec respirare potest, cum tam acerbum habeat dominum. Et quid dico stare vel respirare? etiamsi is sexcentis bonis operibus sit præditus, dif-

ficile in regnum ingreditur. Nihil enim labefactare solet, ut multorum existimatio, quæ timidos, illiberales, adulatores simulatoresque facit. Cur ergo Pharisæi dicebant Christum dæmoniacum esse [1]? annon quia vulgi existimationem captabant? Cur autem multi rectam de illo sententiam ferebant? Nonne quia hoc morbo non detinebantur? Nihil enim, nihil certe homines sic iniquos, sic stultos efficit, quam quod ad multorum existimationem inhient; nihil ita probatos atque adamantinos reddit, ut famam despicere. Quare fortissimo quisque opus habet animo, ut hujus venti impetui et vi resistere possit. Nam quando prospere rem agit, omnibus se anteponit; cum contraria accidunt, seipsum suffodere cupit; et hoc ipsi et gehenna simul et regnum est, cum hoc animi morbo obruitur.

V. Hæccine, quæso, invidia digna sunt? Nonne potius fletibus ac lacrymis? Utique id omnibus palam est. Tu vero idipsum facis cum ei qui sic celebratur invides, ac si quis hominem videns vinctum ac flagellis cæsum, ab innumerisque feris raptatum, invideret ipsius plagis et vulneribus. Nam quot homines in populo sunt, tot habet hic vincula, tot dominos. Quodque gravius est, diversæ sunt singulis sententiæ, et quæ menti succurrunt, de servientibus sibi statuunt omnes, nihil examinantes, sed quæ huic vel illi visa fuerint confirmantes. Hæc quibus fluctibus, qua tempestate graviora non sunt? Etenim is facile statim a voluptate inflatur, et facile rursum submergitur, in vitæ inæquabilitate semper, in quiete nunquam perstans. Nam antequam in concionis theatrum veniat, et antequam laboriosam orationem incipiat, anxius et tremens est, post solutum vero theatrum, vel mœrore deficit, vel sine mensura lætatur, quod ipso dolore deterius est. Quod autem voluptas non sit minus malum, quam dolor, manifestum est ex

[1] Matth. XII, 24.

modo quo animum nostrum afficit; levem enim illud reddit, sublimem et quasi alis instructum. Et hoc a priscis viris cernere est. Quandonam igitur probus erat David, an cum gaudebat? an cum in angustia versabatur? Quando judaïcus populus? An cum gemebant et Deum invocabant? an cum lætabantur in deserto, et vitulum adorabant[1]? Quapropter Salomon, qui maxime omnium sciebat quid esset voluptas, dicit: « Melius est ire in domum luctus, » quam in domum risus[2]. » Et Christus illos quidem beatos prædicat, dicens: « Beati qui lugent[3], » hos vero miseros dicit: « Væ vobis, qui ridetis, quia flebitis[4]. » Et jure quidem merito. Nam in voluptate mollior et solutior est anima, in luctu contrahitur, et sapit, et a congerie morborum animi liberatur, sublimior item et fortior est. Hæc omnia cum sciamus, fugiamus illam multorum existimationem ejusque voluptatem, ut veram et manentem semper gloriam consequamur, quam utinam omnes sortiamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Exod. XXXII. — [2] Eccli. VII, 3. — [3] Matth. V, 5. — [4] Luc. VI, 25.

HOMILIA XLI.

CAPUT XII.

Sciens autem Jesus cogitationes eorum, dixit eis : Omne regnum contra se divisum desolabitur : omnis civitas et domus contra se divisa non stabit. Et si satanas satanam ejicit, adversus se divisus est. Quomodo ergo stabit regnum ejus[1]?»

I. Jam accusaverant illum, quod in Beelzebub ejiceret dæmonia. Sed tunc non increpavit eos; verum ex signis plurimis facultatem dedit eis suæ cognoscendæ potestatis, exque doctrina magnitudinem suam edocuit. Quia vero eadem dicere perseverabant, illos demum increpat : hoc primo argumento Deitatem suam ostendens, quod nempe arcana eorum in medium adduceret; secundo autem quod dæmonas facile ejiceret. Quanquàm admodum impudens accusatio erat. Nam, ut dixi, invidia non explorat quid dicat, sed temere loquitur. Attamen ne sic quidem agentes despexit Christus; sed cum moderatione congruenti sese purgat, nos instituens ut erga inimicos mites simus : etiamsi illa dicant, de quibus nobis conscii non sumus; utque non turbemur, sed æquo animo rationes ipsis reddamus. Quod et ipse tunc præclare faciebat, signum maximum præbens falsa illa esse quæ ab ipsis dicebantur. Neque enim dæmonium habentis erat tantam exhibere mansuetudinem : non dæmonium habentis erat secreta cognoscere. Etenim quod hujusmodi opinio admodum im-

[1] Matth. XII, 25, 26.

pudens esset, et quod plebem timerent, non audebant has accusationes publice proferre, sed eas in mente versabant. Ipse vero ostendens ipsis se illa nosse, non tamen illorum accusationem expromit, neque ipsorum nequitiam declarat; sed solutionem affert, conscientiæ ipsorum confutationem relinquens. Unum enim solum curabat, peccatores juvare, non in vulgus traducere. Quanquam si voluisset longum texere sermonem, illosque ridiculos exhibere, insuperque extremas ab illis pœnas exposcere, nihil officiebat. Verumtamen missis illis omnibus, unum habebat scopum, ut ne illos contentiosiores faceret, sed mansuetiores, et hoc pacto ad emendationem aptiores redderet. Quomodo autem sese purgat? Nihil ex Scripturis affert: neque enim illi animum adhibuissent, sed prave interpretaturi erant; verum ab iis, quæ vulgo eveniunt verba facit: «Omne regnum contra seipsum divisum non stabit: et »civitas vel domus discissa, cito dissolvetur.» Neque enim sic externa, ut civilia bella nocent. Id etiam in corporibus evenit, in omnibusque rebus. Sed interim a notioribus rebus exempla adducit. Quid enim in terra est regno potentius? Nihil. Attamen seditionibus dissolvitur. Quod si illic negotiorum molem quis in causa esse dixerit, quia nempe secum decertat, quid dixerit de civitate, aut de domo? Nam sive parvum sive magnum quid fuerit, si secum dissideat, perit. Si igitur dæmonium habens ego, ejus ope dæmonas pello, seditio et pugna est inter dæmonas, iique stant divisi et adversarii. Si alii contra alios stant, illorum fortitudo periit et labefactata est. «Si enim sata»nas satanam ejicit,» non dixit: «Dæmonas ejicit,» ostendens multam esse inter illos concordiam: in seipsum ergo divisus est, inquit. Si divisus est, ergo imbecillior factus est, et periit: si periit, quomodo potest alium ejicere? Vides-ne quam ridicula sit accusatio, quam stulta, quam

secum ipsa pugnans? Non potest enim idem ipse dicere satanam stare et ejicere dæmonas, ac propter illud stare, propter quod jam corruisse debet. Et hæc est prima solutio. Secunda solutio circa Discipulos versatur, neque enim uno tantum semper modo, sed etiam secundo et tertio objectiones solvit, quod illorum impudentiam ex abundanti reprimere velit. Id quod etiam fecit cum de sabbato ageretur, Davidem adducens in medium, itemque sacerdotes et testimonium quo dicitur : « Misericordiam volo, et non » sacrificium [1]; » causam denique ob quam sabbatum fuit institutum : « Propter hominem enim, inquit, est sabbatum. » Hoc autem hic etiam facit. Nam post primam solutionem ad secundam venit priore clariorem. Ait enim : « Si ego in » Beelzebub ejicio dæmonia, filii vestri in quo ejiciunt [2]? »

II. Hic quoque ejus mansuetudinem animadverte; non enim dicit: « Discipuli mei, nec Apostoli mei, » sed « Filii vestri; » ut si velint ad eamdem nobilitatem venire, hinc ansam arripiant : sin ingrati in iisdem persisterent, ne impudentem quidem possent excusationem proferre. Quod autem dicit hoc significat: « Apostoli in quo ejiciunt ?» jam enim ejecerant, cum potestatem ab illo accepissent, neque tamen illos accusabant : neque enim contra res ipsas, sed contra personam tantum litigabant. Ut ostendat igitur eos ex invidia solum illa dixisse, Apostolos in medium adducit. Nam si ego sic ejicio, multo magis illi qui a me potestatem acceperunt. Attamen nihil simile dixistis illis : « Cur ergo me accusatis qui auctor illis sum, illos crimine liberos mittitis? Non hoc vos a supplicio liberabit, sed majori damnationi subjiciet : ideo subjunxit : « Ipsi judices vestri » erunt [3]. » Cum enim ex vobis sint orti et hæc exerceant, cum mihi obtemperent et obediant, planum est illos condemnaturos esse eos, qui contraria faciunt et dicunt. « Si

[1] Matth. XII, 7. — [2] Ibid. 27. — [3] Ibid.

» autem in Spiritu Dei dæmonia ejicio, profecto pervenit » in vos regnum Dei [1]. » Quid est regnum? Adventus meus. Vide quomodo rursus eos alliciat et curet, ad suamque cognitionem pertrahat, ostendatque illos bona sua impugnare, et contra salutem suam litigare? Cum oporteret, inquit, gaudere et exultare, quia magna illa et ineffabilia daturus adveni, quæ olim Prophetæ cecinerunt, et quod vobis bene gerendi tempus advenerit; vos contrarium facitis, non modo bona non accipientes, sed etiam calumniantes et causas comminiscentes. Matthæus quidem ait : « Si autem ego in Spiritu Dei ejicio. » Lucas vero: « Si au- » tem ego in digito Dei ejicio dæmonia [2]. » Ostendens maximæ potentiæ opus esse illud, dæmonas ejicere, ac gratiæ non vulgaris; hinc autem ratiocinari vult et dicere : « Si hoc ita est, ergo Filius Dei advenit. » Sed hoc non dicit, verum obscure, ita ut illis onerosum non esset, id subindicat dicens : « Ergo pervenit in vos regnum Dei. » Videsne sapientiam ingentem? Ex iis quæ illi objiciebant, conspicue ostendit adventum suum. Deinde ut illos attraheret, non dicit simpliciter : « Pervenit regnum, » sed adjicit, « Ad » vos; » ac si diceret : « Vobis adveniunt bona. Cur erga propria bona sine sensu estis? cur contra vestram salutem ipsi pugnatis? Hoc est tempus illud, quod olim Prophetæ prædixerunt : hoc signum adventus per illos decantati, quod nempe divina potentia hæc fiant : nam quod fiant, vos nostis; quod autem divina potentia, res ipsæ clamant. Neque enim fieri potest ut satanas nunc sit fortior, imo necessario est imbecillus. Non potest autem imbecillus quis fortem dæmonem ejicere. » Hæc porro dicebat charitatis vim ostendens, ac dissidii atque litigii imbecillitatem. Ideoque ipse frequenter Discipulos circa charitatem hortatur, declaratque diabolum nihil non agere ut illam auferat.

[1] Matth. XII, 28. — [2] Luc. XI, 20.

Post secundam ergo solutionem tertiam quoque inducit dicens : « Quomodo potest aliquis intrare in domum fortis, » et vasa illius diripere, nisi prius ligaverit fortem, et tunc » vasa ejus diripiat [1]? » Quod non possit satanas satanam ejicere, ex præcedentibus liquet; quod autem non omnino possit quis illum ejicere, nisi primum superarit, apud omnes in confesso est. Quid igitur ex his conficitur? Quod prius dictum est, sed longe validius. Tantum abest, inquit, ut adjutore utar diabolo, et eum etiam impugnem et vinciam, cujus rei signum est, quod vasa ejus diripiam. Vide quomodo contrarium quam illi supra statuere conabantur, demonstretur. Illi enim ostendere volebant ipsum non vi propria dæmonas ejicere; ille vero demonstrat se non modo dæmonas, sed illorum principem ligatum vi detinere, illumque priorem propria potestate vicisse, quod a rebus gestis comprobatur. Nam si hic princeps est, cæterique subditi; quomodo illo non victo, non cedente, hi diriperentur? Hic vero videtur mihi prophetia esse quod dicitur. Neque enim modo dæmones vasa diaboli sunt, sed etiam homines, qui secundum ipsum operantur. Palam est igitur hic dici eum non dæmonas solum ejicere, sed etiam errorem ex toto orbe eliminaturum esse, diabolique præstigias soluturum, et omnia quæ illius sunt inutilia redditurum. Neque dixit : « Rapiet, » sed, « Diripiet, » declarans illud cum potestate factum esse.

III. Fortem autem illum appellat, non quod natura talis sit. Absit, sed priorem significans tyrannidem ex negligentia nostra stabilitam. « Qui non est mecum, contra » me est, et qui mecum non colligit, spargit [2]. » Ecce quartam solutionem. Quid volo, inquit, Deo offerre, virtutem docere, regnum annuntiare? Quid diabolus et dæmones volunt? His contraria. Quomodo igitur is, qui mecum non

[1] Matth. XII, 29. — [2] Ibid. 30.

colligit, neque mecum est, mecum operaturus est? Et quid dico mecum operaturus? imo contrarium; cupit enim mea dispergere. Qui ergo non modo mecum non operatur, sed etiam dispergit, quomodo tantam mecum concordiam exhiberet, ut mecum dæmonas ejiceret? Hoc autem non de diabolo tantum, sed ipsum de seipso verisimile est dixisse, utpote qui contra diabolum sit, et quæ illius sunt dispergat. Et quomodo, inquies, qui non est mecum, contra me est? id est, eo ipso quod non colligat. Si autem hoc verum est; multo magis qui contra ipsum est, cum illo non operatur. Nam si is qui cum illo non operatur, inimicus est; multo magis qui impugnat? Hæc porro omnia dicit, ut ostendat magnam sibi cum diabolo inimicitiam esse. Dic mihi, quæso, si quis cum sit pugnandum, tibi auxilio esse nolit, nonne vel eo ipso contra te erit? Quod si alibi dicat: « Qui non » est contra vos, pro vobis est [1], » non est huic dicto contrarium. Nam hic adversarium eis ostendit, illic vero ex parte adversarium. Nam, « In nomine tuo, inquit, ejiciunt » dæmonia [2]. » Mihi vero videtur hic Judæos subindicare, quos cum diabolo constituit. Nam et ipsi adversabantur, et quæ ipse congregasset dispergebant. Quod enim ipsos subindicaret, declaravit his verbis : « Ideo dico vobis: Omne » peccatum et blasphemia remittetur hominibus. » Posteaquam enim responderat et objectionem solverat, ostenderatque ipsos frustra impudenter agere, demum terret. Consilii enim et correctionis hæc non spernenda pars est, non modo objectis respondere et persuadere, sed etiam comminari, quod ille plerumque facit dum leges et consilia profert. Videtur autem id quod dictum est obscurum esse: si vero attendamus, facilis erit solutio. Primo igitur ejus sunt audienda verba : « Omne peccatum et blasphemia re- » mittetur hominibus : blasphemia vero Spiritus non remit-

[1] Luc. IX, 50. — [2] Matth. VII, 29.

» tetur eis. Et quicumque dixerit verbum contra Filium » hominis, remittetur ei : quicumque vero dixerit contra » Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc sæculo, » neque in futuro [1]. » Quid sibi vult ergo? Multa contra me dixistis, seductorem Deoque adversarium vocastis. Hæc vobis pœnitentibus remitto, neque pœnas expeto; blasphemia autem Spiritus non remittitur, ne pœnitentibus quidem. Et qua ratione stare possit illud? Nam et hoc peccatum pœnitentibus remissum fuit. Multi enim eorum qui talia dixerunt, postea crediderunt, omniaque ipsis remissa sunt. Quid igitur hic significat cum dicit hoc peccatum præ omnibus venia carere? Qua de causa? Quia quis esset Christus ignorabant : Spiritus vero congruentem jam notitiam acceperant. Siquidem per eum Prophetæ loquebantur, et in veteri lege omnes multa de ipso acceperant documenta. Hoc igitur vult dicere : « Esto, in me propter assumptam carnem offenditis : num etiam Spiritum sanctum vos non novisse dicturi estis? Idcirco hujus blasphemiæ venia non dabitur vobis : et hic et illic pœnas dabitis. Multi quidem hic tantum pœnas dederunt, ut ille qui fornicatus erat, ut apud Corinthios ii qui indigne mysteriorum consortes fuerant [2] : vos autem et hic et illic pœnas dabitis. Quæcumque ergo contra me antequam crucifigerer blasphemastis, remitto; imo etiam iis qui me crucifigent; neque pro incredulitate sola damnabimini. » Neque enim ii, qui ante crucem crediderunt, plenam fidem habebant : multisque in locis admonet, ne ante passionem quis ipse sit declarent; et in cruce dicebat, ut illis hoc peccatum remitteretur. Quæ vero de Spiritu dixistis, veniam non impetrabunt. Quod autem de iis quæ ante crucem dicta fuerint hæc intelligat, id declarat cum adjicit : « Quicum» que dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei;

[1] Matth. XII, 31, 32. — [2] 1 Cor. XI.

» quicumque autem dixerit contra Spiritum sanctum, » non item. Quare? Quia Spiritus sanctus notus vobis est, et contra rem manifestam impudenter agitis. Nam si me vos ignorare dicitis, illud certe non ignoratis, dæmonas ejicere et morbos curare Spiritus sancti esse opus. Non ergo me tantum contumelia afficitis, sed et Spiritum sanctum. Quapropter et hic et illic sine ulla venia pœnas dabitis. Nam ex hominibus, alii et hic et illic supplicium luunt; alii hic tantum; alii illic tantum; alii neque hic neque illic : hic et illic alii, ut illi ipsi. Nam et hic dederunt pœnas, quando in urbis excidio intolerabilia passi sunt; et illic gravissimum supplicium luent ut Sodomitæ et alii multi. Illic vero tantum, ut dives ille qui in flamma cruciatus ne stillam quidem aquæ habuit. Hic vero, ut ille apud Corinthios, qui fornicatus erat. Neque hic neque illic, ut Apostoli, ut Prophetæ, ut beatus Job : nam quæ illi passi sunt, non supplicium erant, sed certamina et pugnæ.

IV. Studeamus ergo ut in eadem portione simus : si non horum, saltem eorum qui hic peccata sua expiarunt. Nam terribile illud judicium est, et inevitabile supplicium intolerabilesque pœnæ. Quod si nolis hic pœnas dare, de teipso judica, a teipso rationes expete. Audi Paulum dicentem : « Quoniam si nosmetipsos judicaremus, non utique judi» caremur [1]. » Si id feceris, paulatim progrediens, ad coronam venies. Et quomodo, inquies, de nobis judicabimus. et a nobis rationes expetemus? Luge, acerbe ingemisce, teipsum humilia et afflige, recordare peccatorum tuorum speciatim. Non parvus est hic cruciatus animi. Si quis in compunctione fuit, novit animum hac maxime ratione cruciari. Si quis peccata in memoriam revocavit, novit dolorem, qui inde concipitur. Quapropter hujusmodi pœnitentiæ Deus justitiam in præmium constituit, dicens : « Dic tu

[1] 1 Cor. xi, 31.

» prior peccata tua, ut justificeris [1]. » Non enim est, non est utique parva ad emendationem ratio, si peccata omnia secundum speciem collecta in animo verses et volvas. Nam qui hoc facit, ita compungetur, ut ne vita quidem se dignum existimet. Qui autem hoc existimat, cera mollior evadet. Ne mihi solum dixeris fornicationes, vel adulteria et similia, neque alia quæ gravia esse apud omnes in confesso est; verum etiam latentes insidias, calumnias, maledicta, vanam gloriam, invidiam, cæteraque omnia collige. Hæc quippe non parvo supplicio plectentur : nam convitiator in gehennam incidet, ebriosusque nihil commune habet cum regno, et qui non amat proximum, sic offendit Deum, ut neque martyrio juvetur. Et qui propinquos negligit, fidem negat, et qui pauperes despicit, in ignem mittitur. Ne parva ergo illa putes, sed omnia collige, et quasi in libro scribe. Nam si tu scripseris, Deus delebit; contra si tu non scripseris, Deus illa describet, pœnasque repetet. Longe porro melius est ut hæc a nobis scribantur, et in cœlis deleantur, quam si, nobis occultantibus, Deus in illo die ante oculos nostros ea deferat. Ne igitur hoc accidat, accurate omnia colligamus, et nos multorum reos deprehendemus. Quis enim ab avaritia mundus est? Ne mihi enim dixeris te mediocriter avarum esse : nam pro modico etiam pœnas dabimus. Hæc cogita et age pœnitentiam. Quis non reus illatæ contumeliæ? et hoc etiam in gehennam conjicit. Quis non occulte de proximo male dixit? et hoc etiam a regno exigit. Quis superbia non intumuit? Hic vero omnium immundissimus est. Quis non impudicis oculis aspexit? Hic porro mœchus omnino est. Quis non sine causa fratri suo iratus est? Hic vero reus est concilio. Quis non juravit? Hoc autem a malo est. Quis non pejeravit? Hic porro plus quam a malo est. Quis non servivit mam-

[1] Isaï. XLIII, 26.

monæ? Hic vero a sincera Christi servitute excidit. Alia his majora proferre possem. Sed hæc satis sunt, et possent ad compunctionem deducere, nisi quis lapideus sit, et omni prorsus sensu careat. Si enim eorum singula in gehennam conjiciunt, quid non facient omnia simul conjuncta? Quomodo igitur, inquies, salutem consequi possumus? Si opposita his remedia adhibeamus, eleemosynam, preces, compunctionem, pœnitentiam, humilitatem, cor contritum, rerum præsentium contemptum. Sexcentas enim salutis vias Deus aperuit, si attendere velimus. Animum adhibeamus ergo, et per hæc omnia curemus vulnera, eleemosynam erogantes, iram in eos qui nos læserunt reprimentes, pro omnibus Deo gratias agentes, pro viribus jejunantes, sincero corde precantes, amicos nobis facientes ex mammona iniquitatis. Sic enim poterimus et veniam peccatorum, et promissa consequi bona, quibus utinam nos omnes dignemur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XLII.

CAPUT XII.

Aut facite arborem bonam, et fructum ejus bonum : aut facite arborem malam, et fructum ejus malum. Ex fructu enim arbor cognoscitur [1].

I. Rursus illos pudore afficit, nec sunt illi priora argumenta satis. Hoc autem facit, non ut se a culpa defendat; satis enim essent quæ jam dicta sunt; sed ut illos ad emen-

[1] Matth. XII, 33.

dationem deducat. Quod autem dicit, hoc significat: « Nemo vestrum curatos reprehendit, quasi vere curati non essent, neque dixit malam rem esse a dæmone liberare. » Etiamsi enim admodum impudentes essent, hoc dicere non poterant. Quia ergo opera ipsa traducere non valebant, sed hæc operantem calumniabantur, demonstrat accusationem et cum communi ratiocinio, et cum rerum consequentia pugnare. Quod ingentis impudentiæ est, nempe non modo maligne agere, sed etiam illa comminisci, quæ contra communem omnium mentem pugnant. Ac vide quam extra contentionem sit id quod profert; non enim dicit : « Facite arborem bonam, quoniam fructus ejus bonus est. » Sed egregie illos coërcens, et mansuetudinem suam et impudentiam eorum demonstrans, ait : « Si opera vultis reprehendere, non prohibeo : solum ne de iis, quæ nec consistere, nec consequenter dici possunt, me accusetis. « Sic enim clarius deprehendi poterant contra res manifestissimas impudenter loqui. Itaque frustra malignamini, inquit, nec consequentia loquimini. Nam arborum differentia ex fructu dignoscitur, non autem fructus ab arbore. Vos vero contrarium facitis. Etiamsi enim arbor fructus sit causa, attamen fructus arboris speciem declarat. At consequens erat, ut ipsa opera et nos simul reprehenderetis; vel si opera laudaretis, nos operantes ne incusaretis. Nunc vero contrarium facitis: nam cum opera, quæ sunt fructus, calumniari nequeatis, contrarium contra arborem fertis calculum, dum me dæmoniacum vocatis, quod extremæ est dementiæ. Nam quod prius dicebat, hoc etiam nunc asserit, non posse arborem bonam fructus malos facere, neque malam bonos. Itaque accusationes eorum palam est nihil consequens, nihil secundum naturam rerum habere. Deinde quia non pro se, sed pro Spiritu verba facit, acriter invehitur dicens : « Pro» genies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis

» mali [1]? » Hoc vero simul et accusantis est, et dictorum demonstrationem inde præbentis. Ecce namque vos, inquit, cum sitis arbores malæ, non potestis ferre fructum bonum. Non miror ergo quod talia loquamini; male quippe educati estis, a malis progenitoribus orti, mentemque malam habetis. Et vide quam accurate, nullam præbens illis ansam, accusationes disposuerit. Non enim dixit : « Quomodo potestis bona loqui, cum sitis genimina viperarum ? » hoc enim nihil ad illud; sed, « Quomodo potestis bona loqui, mali cum sitis ? » Genimina autem viperarum ipsos vocavit, quia de progenitoribus gloriabantur. Ostendens igitur nihil sibi inde lucrum provenire, ex Abrahæ cognatione illos ejecit; progenitores autem ejusdem indolis dat illis, a nobilitate pristina nudatis : nam « Ex abundantia cordis os » loquitur [2]. » Hic quoque rursum Divinitatem suam commonstrat, quæ secreta cognoscat, sciatque ipsos non verborum tantum, sed etiam malarum cogitationum rationem reddituros esse, Deumque ipsas cognoscere. Dicit vero posse etiam homines hæc nosse; quia hæc naturæ consequentia est, ut si intus nequitia superabundet, per oris verba foris effundatur. Itaque cum audieris hominem mala loquentem, non æqualem solum ei nequitiam in ipso inesse putes, quam verba exhibent; sed longe majorem esse conjice. Quod enim extra profertur, intus superefluit. Videsne quam acriter illos tetigerit? Nam si dicta eorum tam prava sunt, et secundum diaboli mentem, radix et fons quæ sint cogita. Hoc autem sic contingere solet; lingua sæpe pudore detenta, non tantam simul nequitiam effundit : cor autem, cui nullus homo testis adest, sine metu quæcumque velit mala gignit; Deum quippe nihil curat. Quoniam ergo ea quæ dicuntur, in examen veniunt, et omnibus sunt exposita, cor autem latet et quasi umbra ob-

[1] Matth. XII, 34. — [2] Ibid.

volutum est, ideo minora sunt quæ ex lingua proficiscuntur, quæ in corde latent majora. Cum autem ingens copia intus est, tum magno impetu prodeunt illa quæ hactenus occulta erant. At sicut ii qui vomunt, initio videtur exilientes humores vi retinere velle; cum autem vis illa deficit, tunc fœde admodum prodeunt : sic qui pravis consiliis pleni sunt, proximum maledictis impetunt. « Bonus homo, » inquit, ex bono thesauro cordis sui profert bona : et ma» lus homo ex malo thesauro cordis sui profert mala [1]. »

II. Ne putes, inquit, id in malis tantum evenire; in bonis quippe idipsum accidit : etenim major intus virtus est, quam verba exhibeant; unde arguitur illos pejores etiam fuisse, quam verba monstrarent, ipsumque meliorem, quam ex dictis ejus argueretur. Thesaurum autem memorat, magnam copiam indicans. Deinde rursus magnum excitat timorem. Ne putetis, inquit, non ultra procedi, inque facti condemnatione sistendum esse negotium; nam extremas dabunt pœnas quotquot talia perpetrarint. Neque dixit : «Vos ;» tum ut omnes erudiret, tum ne onerosior sermo esset. « Dico autem vobis : Omne verbum otiosum, quodcumque » loquentur homines, dabunt de illo rationem in die judi» cii [2]. » Otiosum autem, quod rei non convenit, mendax, sycophantiam continens, imo inane, ut quidam dicunt, quod profusum risum moveat, vel turpe, impudens, illiberale. « Ex verbis enim tuis justificaberis, et ex verbis tuis » condemnaberis [3]. » Vides-ne non molestum judicium, levesque pœnas? Neque enim ex iis, quæ alius de te dixit, sed ex iis quæ ipse locutus es, judex calculum feret; quod omnium est justissimum. Tu enim et dicendi et non dicendi potestatem habes. Non igitur eos, qui calumniis impetuntur, angi et timere par est, sed eos, qui calumniantur. Neque enim illi coguntur sese purgare, quod male audierint; sed hi, quod

[1] Matth. XII, 35, — [2] Ibid. 36. — [3] Ibid. 37.

male dixerint, ipsisque omne periculum imminet. Quare eos, qui male audierint, nihil curare oportet; neque enim pœnas dabunt pro maledictis aliorum; eos autem, qui maledixerint anxios esse par est et tremere, utpote in judicium hac de re trahendos. Nam diabolicus est laqueus peccatum illud, quod nullam habet voluptatem, sed solummodo damnum. Nam talis homo malum in animo thesaurum deponit. Si vero is, qui pravum habet humorem, in morbum ipse incidit, multo magis ille, qui bile acriorem in se nequitiam thesaurisat, extrema patietur, quia gravem sibi morbum paravit? Idque manifestum est ex iis, quæ ipse eructat. Nam si alios tanto dolore afficit, multo magis animam suam illa parientem? Qui enim insidias parat, seipsum primum occidit: siquidem qui ignem incendit, seipsum comburit; et qui adamantem percutit, sibi ipsi nocumentum parit; ac qui contra stimulum calcitrat, seipsum cruentat. Etenim qui læsus fortiter injuriam ferre novit, is est adamas, stimulus et ignis: qui vero injuriam ferre meditatur, luto imbecillior est. Non ergo injuria affici malum est, sed injuriam inferre, nec posse injuriam ferre. Quantum læsus est David, quantum læsit Saül? Quis ergo fortior beatiorque fuit? quis miserior? nonne is qui læsit? Rem vero perpende. Pollicitus est Saül, si David alienigenam vinceret, se ipsum in generum assumpturum, ac filiam suam illi libentissime daturum[1]. Alienigenam ille occidit: Saül vero pacta violavit; nec modo non dedit filiam (10), sed necem quoque ipsi machinabatur. Quis ergo splendidior fuit? Annon ille mœrore animi et pravo dæmone suffocabatur: hic vero tropæis et gratia divina plus quam sol splendebat? Rursus circa mulierum chorum, nonne ille invidia præfocabatur; hic silentio ferens omnia, omnes attraxit, sibique conjunxit? Cum autem David illum præ manibus habuit, ipsique pepercit,

[1] 1 Reg. xvii, 18.

quis rursum beatus erat, quis miser? Quis imbecillior, quis fortior? Nonne David, qui non illum ultus est, etsi juste posset? Et jure quidem. Nam ille armatos milites habebat, hic justitiam sexcentis exercitibus fortiorem auxiliatricem habuit. Ideoque insidiis injuste impetitus, ne juste quidem voluit hostem occidere. Sciebat enim ex iis, quæ ante acciderant, non eum qui male facit, sed eum qui male patitur, evadere fortiorem: quod et in corporibus et in arboribus videre est. Quid ergo Jacob? annon læsus est a Labano, et male passus est[1]? Quis ergo fortior? An is qui cepit illum, nec ausus est tangere, sed timuit ac tremuit? an hic qui sine armis ac militibus, plus illi formidabilis fuit, quam reges mille fuissent?

III. Ut majorem autem dictorum demonstrationem vobis præbeam, ad ipsum iterum David, sed contrario modo spectatum, sermonem convertamus. Nam hic qui læsus prævaluit, cum læsit postea, imbecillior factus est. Quandó igitur Uriam læsit, mutatus est ordo, et imbecillitas in lædentem, virtus autem in læsum transivit[2]: nam mortuus Urias Davidis domum expilavit. Et hic quidem cum rex et in vivis esset, nihil potuit; ille vero cum miles atque interfectus esset, illius omnia subvertit. Vultis-ne ut aliunde rem vobis clariorem efficiam? exploremus eos qui se legitime ulti sunt. Nam eos, qui injuste lædunt, omnium esse vilissimos, qui animam suam lædunt, nemini non palam est. Verum quis se juste ultus est, innumeraque excitavit mala, multisque seipsum calamitatibus doloribusque involvit? Davidis dux. Hic enim grave bellum concitavit, et innumera passus est mala, quorum ne unum quidem accidisset, si ipse scivisset philosophari. Fugiamus itaque peccatum illud: ac ne verbis nec factis proximo noceamus. Neque enim dixit: « Si accusaveris et jus dicere compuleris; » sed simpliciter, « Si

[1] Gen. XXXI. — [2] I Reg. XI.

male dixeris, etiamsi seorsim, extremas dabis pœnas. Etiamsi id quod tu dicis verum sit, etiamsi ea de re persuasus sis, pœnas tamen dabis. Non enim ex iis, quæ ille fecit; sed ex iis, quæ tu dixisti, sententiam feret Deus. Nam ex verbis tuis condemnaberis, inquit. » Non audis Pharisæum vera locutum esse, omnibusque nota, nec occulta revelasse? sed tamen extremas dedit pœnas. Si vero de iis, quæ perspicua sunt non licet accusare, multo minus de dubiis. Nam judicem habet is qui peccavit. Ne præripias ergo Unigeniti auctoritatem. Illi solium judicii reservatum est. Sed vis judicare? est tibi judicium, multum quæstum præbens, et nulli obnoxium crimini. In conscientia tua rationem statue judicantem, in mediumque adduc omnia peccata tua. Animæ tuæ peccata examina, exacte rationes repete et dic : « Cur hoc et hoc ausus es? » si hæc recuset, et aliorum facta exploret, dic illi : « Non de his te judico, nec de his tete purgare debes. Quid enim ad te si ille malus est? Tu quare hoc et illud peccasti? Defende te, ne accuses : quæ ad te spectant cures, non aliena. Sæpeque illam in hanc concertationem deduc. » Deinde si nihil respondendum habeat, sed subterfugiat, illam flagellis cæde, sicut ancillam superbam et meretricem, et hoc quotidie judicium constitue : describe fluvium igneum, vermem venenosum, aliaque tormenta : nec sinas eam deinde cum diabolo coïre, nec feras impudenter sic loquentem : « Hic advenit, ille insidias struit, ille me tentat. » Sed dic illi : « Si tu nolueris, illa omnia superflua erunt. » Si rursum dixerit : « Corpori colligata sum, in terra versor; carne induta, in mundo sum, » dic illi : « Hæc omnia obtentus sunt. Nam ille carne induebatur, ille in mundo et in terra versans præclare vixit, et tu quoque cum recte agis, carne es induta. » Si hæc audiens angatur, ne subtrahas manum ; non enim morietur si percusseris, imo illam a morte liberabis. Si rursum dixerit : « Ille me irritavit ; » dic illi : « Sed

licet tibi non irritari, sæpe enim iram superasti. » Si dixerit : « Illius fœminæ pulchritudo me inflammavit, » dic illi : « Sed poteras hoc superare : » affer exempla eorum, qui id superarunt, affer exemplum primæ mulieris, quæ dixit : « Serpens » decepit me [1] ; » nec tamen crimine libera fuit.

IV. Cum hæc inquiris, nemo adsit, nemo perturbet : sed quemadmodum judices pone velum sedentes judicant ; sic et tu pro velo tempus et locum quietis quære. Cum post cœnam surgis, et lectum petiturus es, hoc judicium ineas : hoc tempus idoneum est : locus vero, lectus est et thalamus. Illud et Propheta jussit dicens : « Quæ dicitis in cor» dibus vestris, in cubilibus vestris compungimini [2]. » Parvarum etiam rerum magnas rationes exige, ne unquam ad magnas res accedas. Si hoc quotidie feceris, cum fiducia stabis ante tribunal illud terribile. Sic Paulus purus effectus est ; ideo dicebat : « Si nosmetipsos judicaremus, non » utique judicaremur [3]. » Sic Job filios suos purgabat. Nam qui pro occultis sacrificia offerebat, multo magis pro manifestis rationes expetebat. At nos non ita facimus ; sed omnino secus. Simul enim atque decumbimus, sæcularia omnia in mente versamus ; et alii quidem impuras cogitationes introducunt ; alii fœnora, pacta, et curas fluxas. Cumque filiam virginem habemus, eam accurate servamus : animam vero nobis filia pretiosiorem, sinimus fornicari et pollui, multas illi malas cogitationes immittentes : ac sive avaritiæ amor, sive deliciarum, sive formosorum corporum, sive iræ, sive alius quivis amor intrare voluerit, apertis januis illum excipimus et advocamus, et libere cum illa misceri sinimus. Quo quid magis barbarum, omnium pretiosissimam animam a tot mœchis fœdatam negligere, et tandiu coëuntem donec illi exsatiati fuerint ? id quod tamen nunquam erit. Idcirco ubi somnus invadit, tunc tantum absce-

[1] Gen. III, 13. — [2] Psal. IV, 5. — [3] 1 Cor. XI, 31.

dunt; imo ne tunc quidem : nam somnia eadem ipsi simulacra offerunt. Quapropter, illucescente die, quæ illa imaginata est anima, in opus sæpe illarum imaginum ope deducta est. Tu vero in pupillam oculi ne minimum quidem pulveris ingredi sinis, animam vero tantorum malorum congeriem trahere negligenter pateris? Quandonam igitur sordes illas, quas quotidie ingerimus, prorsus deponere poterimus? quando spinas excindere? quando semina jacere? Nescis tu tempus messis instare? Nos vero ne novales quidem adhuc curavimus. Si ergo venerit agricola, et nos incusaverit, quid dicemus? quid respondebimus? An neminem semina dedisse? Atqui illa quotidie jaciuntur. An neminem spinas succidisse? Verum quotidie falcem acuimus. An nos sæcularibus abduci curis et necessitatibus? Et quare non teipsum mundo crucifixisti? Nam si ille malus est qui illud solum reddit, quod sibi datum fuerat, quia non duplicavit summam, qui datum labefactavit, quid audiet? Si ille ligatus eo projectus est ubi stridor dentium, quid nos patiemur, dum sexcentæ res sunt quæ nos ad virtutem trahunt, nosque refugimus et segniter agimus? Quid enim non idoneum sit ad te incitandum? Annon vides quam vilis, quam incerta sit hæc vita? quantus hic labor sit? quantus sudor? Neque enim sic res est, ut virtus cum labore, et vitium sine laboribus adeatur? Si et in hoc et in illo labor est, cur non virtutem eligis quæ tantum quæstum parit? Imo virtutes quædam sunt, quæ nullum habent laborem. Quo labore utendum ut non maledicta proferas, nec mentiaris, nec jures, ut iram proximo remittas? contra vero facere laboriosum est, magnamque affert sollicitudinem. Quæ igitur nobis erit excusatio? quæ venia, qui ne hæc quidem facere velimus? Hinc vero palam est laboriosiora illa per desidiam et socordiam nos fugere. Quæ omnia cogitantes, nequitiam fugiamus, virtutem diligamus, ut et præsentia et futura

bona consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XLIII.

CAPUT XII.

Tunc responderunt ei quidam de Scribis et Pharisæis, dicentes : Magister, volumus a te signum videre. Qui respondit : Generatio prava et adultera signum quærit, et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophetæ[1].

I. Quid[2] his stultius? quid magis impium? post tot signa, ac si nullum factum esset, dicunt : « Volumus a te signum » videre. » Cur ergo hæc dicebant? ut carpendi locum iterum haberent. Quia enim ipsos semel, bis et sæpius represserat, et impudentem ipsorum linguam frenarat, ad opera rursus veniunt : quod admirans Evangelista rursus dicebat : « Tunc responderunt ei quidam Scribarum signum petentes. » Tunc, quandonam? Cum morem gerere, mirari, obstupescere, recedere oportebat, tunc a nequitia non absistunt. Consideres autem velim verba adulatione et derisione plena. Expectabant enim hac ratione se illum pellecturos esse. Et nunc quidem contumelia afficiunt, nunc autem adulantur, nunc dæmoniacum vocant, nunc magistrum, utrumque malo animo, etiamsi contraria dicta sint. Ideo in illos vehementer invehitur. Quando autem illum aspere interrogabant, et contumelia afficiebant, moderate cum illis loquebatur; cum autem adulabantur, acriter et cum multa

1 Matth. XII, 38, 39. — 2 Vide D. Guillon, tom. XIV, pag. 221-225.

vehementia, ostendens se utroque illo affectu esse superiorem: ac neque tunc in iram concitatur, neque ex adulatione delinitur. Vide autem objurgationem quæ non solum criminatio sit, verum etiam demonstratio nequitiæ eorum. Quid enim ait? « Generatio mala et adultera signum quæ» rit; id est, « Quid mirum si hæc adversum me facitis, qui adhuc vobis notus non sum, quando erga Patrem, cujus potentiæ tanta experimenta habuistis, idipsum fecistis? Nam illo relicto, ad dæmonas currebatis, amatores pravos attrahentes, quod frequenter illis Ezechiel probro vertit[1]. » Hæc autem dicebat ostendens se cum Patre consentire, ipsosque nihil insolitum facere; arcanaque mentis ipsorum revelat, quod nempe cum simulatione atque ut inimici id peterent. Idcirco illos generationem pravam vocat, quia ingrati semper sunt erga beneficos; et si bene cum illis agitur, pejores fiunt, quod est extremæ improbitatis; adulteram vero vocavit, et priorem et præsentem incredulitatem significans; unde iterum ostendit se Patri æqualem esse, siquidem id illam adulteram facit, quod sibi non credat. Deinde post hæc convitia quid ait: « Nec signum dabitur ei, nisi signum » Jonæ prophetæ. » Jam sermonem de resurrectione præmittit, exque figura confirmat. Quid igitur, inquies, nonne signum datum est ei? Non datum est petenti. Non enim ut illos induceret, signa faciebat: sciebat enim illos excæcatos esse; sed ut alios emendaret. Vel hoc dicendum est, vel sic, ipsos nempe signum non accepturos esse illi simile. Signum quippe datum illis est, quando castigati ejus potentiam noverunt. Hic itaque minas intentans loquitur, hoc ipsum subindicans, ac si diceret: « Sexcenta beneficia contuli, nullum eorum vos attraxit: neque voluistis potentiam meam adorare. Per contraria ergo cognoscetis fortitudinem meam, cum urbem excisam videritis, quando destructos

[1] Ezech. XVI.

muros, quando templum maceriem effectum, quando ex civitate et ex libertate pristina excideritis; et rursus extorres et profugi ubique errabitis. Hæc quippe omnia post crucem facta sunt. Hæc ergo vobis pro signis magnis erunt. Nam certe maximum illud est signum, quod mala ipsorum immota maneant, quod innumeris conantibus, nemo possit mederi malis quæ in ultionem ipsis immissa sunt. » Sed hæc quidem ille non dicit, verum relinquit ea ut insequenti tempore ipsis clara evadant; interim vero resurrectionis sermonem tractat, quem sciturі erant per mala ipsos postmodum invasura. « Sicut enim fuit Jonas, inquit, in ventre » ceti tribus diebus et tribus noctibus[1], sic erit et Filius ho» minis in corde terræ tribus diebus et tribus noctibus[2]. » Se resurrecturum clare non dixit, ne se irriderent, sic autem subindicavit, ut credere possent se illud præscivisse. Quod porro nossent, dixerunt ad Pilatum: « Seductor ille » dixit dum adhuc viveret : Post tres dies resurgam[3]. Quanquam Discipuli hoc ignorarent, nam antea rudiores illis erant : quapropter hi ex sua ipsorum sententia damnati sunt.

II. Vide autem quomodo illud accurate subindicet. Non enim dixit : « In terra, » sed, « In corde terræ ; » ut et sepulcrum indicaret, et nemo hæc specie tantum fact suspicaretur (11). Tres autem dies ideo concessit, ut mortuum fuisse illum crederetur. Non enim ex cruce tantum id confirmatur et ex visu omnium, sed etiam ex dierum numero. Nam resurrectioni fidem facere debebat tempus omne sequens. Crux vero nisi multa tunc habuisset testimonia, non credita fuisset : si non crux, nec resurrectio credita fuisset. Ideo signum vocat illud. Si autem crucifixus non fuisset, non dandum foret signum. Ideo figuram in medium adducit, ut veritas credatur. Dic mihi, quæso, an phanta-

[1] Jonæ II, 1. — [2] Matth. XII, 40. — [3] Id. XXVII, 63.

sia erat Jonas in ventre ceti? Verum id dicere non possis : ergo neque Christum in corde terræ fuisse neges. Neque enim typus in veritate et veritas in phantasia est : ideo ubique mortem ejus annuntiamus, in mysteriis, in baptismate, in aliis omnibus. Idcirco et Paulus splendida voce clamat : « Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini » nostri Jesu Christi[1] : » unde manifestum est diaboli filios esse eos, qui Marcionis morbo laborant, cum illa deleant, quæ ne abolerentur summo studio Christus curavit, quæ ut abolerentur summo studio diabolus conatus est; crucem dico et passionem. Quamobrem alibi dicit : « Solvite tem» plum hoc, et in tribus diebus excitabo illud[2]; » et, « Erunt » dies quando auferetur ab ipsis sponsus[3]; » et hic, « Non dabi» tur illis signum, nisi signum Jonæ prophetæ, » declarans se pro illis passurum, et illos nihil inde lucri accepturos esse : hoc enim postea declaravit, et tamen cum hæc sciret, mortuus est : tanta erat ejus providentia. Ne putes enim Judæorum tales exitus futuros, quales fuere Ninivitarum, ac fore ut illi convertantur : ac quemadmodum illorum urbem jam labantem erexit, barbarosque convertit, sic et Judæos post resurrectionem convertendos esse, audi quomodo contrarium prorsus declaret. Nam quod inde nihil fructus percepturi sint in beneficium, sed et intolerabilia passuri, id deinde declaravit ex dæmonis exemplo. Interim vero de iis, quæ passuri erant sese, purgat, ostendens eos juste passuros esse. Calamitates autem et desolationem eorum hoc exemplo repræsentat; interim vero declarat illos hæc juste passuros esse : id quod etiam in veteri lege faciebat. Nam Sodoma destructurus, apud Abrahamum prius sese purgavit[4], ostendens quam pauci ibi virtuti studerent, cum enim in tot urbibus ne decem quidem reperirentur qui temperanter

[1] Gal. vi, 14. — [2] Joan. ii, 19. — [3] Matth. ix, 15. — [4] Gen. xviii.

viverent : itemque cum Loto inhospitalitatem ipsorum turpissimosque amores demonstrasset, ignem immisit. Idipsum fecit in diluvio, cum ex ipsis operibus causam suam defendisset ; et apud Ezechielem similiter, cum Babylone degenti, quæ Jerosolymis fierent mala ante oculos posuit[1] ; itemque cum Jeremiæ dicebat : « Noli pro ipsis orare[2], » ut causam suam defenderet, dixit : « Annon vides quid isti » faciunt[3] ? » sic et hoc loco. Quid enim ait : « Viri Ninivi» tæ surgent, et condemnabunt generationem istam, quia » pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ : et ecce plus » quam Jonas hic[4]. » Ille namque servus erat, ego Dominus. Ille ex ceto exiit, ego ex morte surrexi ; ille excidium prædicavit, ego regnum annuntians veni. Et illi quidem absque signo crediderunt, ego vero multa exhibui signa. Illi nihil aliud quam illa verba audierunt, ego vero nullam non adhibui philosophiæ speciem. Ille minister advenit ; ego ipse dominator et omnium dominus veni, non comminans, non rationes expetens, sed veniam afferens. Et illi quidem barbari, hi vero cum sexcentis Prophetis versati sunt. De illo nullus prædixerat, de me omnes prædixerunt, et opera verbis consona fuere. Ille fugit abiitque ne derideretur, ego adveni etsi scirem et crucem et irrisiones passurum me esse. Illi ne opprobrium quidem tulit pro iis qui servati et liberati sunt, ego mortem sustinui, mortemque turpissimam, et post hæc alios mitto. Et ille quidem extraneus erat et ignotus ; ego secundum carnem iisdem progenitoribus ortus sum. Plura alia quis disquirendo congerere possit.

III. Ipse vero non hic gradum sistit, sed aliud proponit exemplum dicens : « Regina Austri surget in judicio cum » generatione ista et condemnabit eos : quia venit a finibus » terræ ut audiret sapientiam Salomonis : et ecce plus quam

[1] Ezech. v. — [2] Jer. vii, 16. — [3] Ibid. 17. — [4] Matth. xii, 41.

» Salomon hic[1]. » Hoc priore majus est. Nam Jonas ad Ninivitas abiit; regina vero Austri non expectavit ut Salomon ipsam adiret, sed illa ipsum adiit, etsi et mulier et barbara, tantoque spatio remota esset; non minis instantibus, non mortem timens, sed solo sapientium verborum amore. « Sed ecce plus quam Salomon hic. » Illic enim mulier advenit, huc ego veni. Illa a finibus terræ profecta est, ego urbes et vicos circumeo. Et ille quidem de arboribus et plantis disserebat, quæ non multum illam se adeuntem juvare poterant, ego vero de ineffabilibus rebus et tremendis mysteriis. Postquam ergo illos damnavit, ostendens ab omni venia longe alienos esse, illorumque inobedientiam ex ingrato illorum animo, non ex doctoris imbecillitate proficisci : hocque tum ex aliis multis, tum exemplo Ninivitarum et reginæ commonstravit, tunc supplicium ipsos excepturum ænigmatice commemorat, multum in narrando terrorem inferens. Nam ait : « Cum immundus spi» ritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquosa quærens » requiem, et non inveniens, dicit : Revertar in domum » meam unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem, sco» pis mundatam et ornatam. Tunc vadit, et assumit secum » alios septem spiritus nequiores se, et intrantes habitant » ibi : et fiunt novissima hominis illius pejora prioribus. Sic » erit et generationi huic[2]. » Hinc ostendit illos non in futuro tantum sæculo, sed etiam in præsenti gravissima passuros esse. Nam quia dicebat Ninivitas insurrecturos in judicio et hanc generationem condemnaturos, ne ob temporis diuturnitatem id contemnerent, et negligentiores evaderent, hac in vita gravia mala ipsis subeunda statuit. Quod comminando Osee propheta dicebat : « Erunt ut Propheta » in mentis excessu, ut homo a spiritu correptus[3]; » id est sicut pseudo-prophetæ furentes, debacchantes, a malignis

[1] Matth. XII, 42. — [2] Ibid. 43-45. — [3] Osee IX, 8.

spiritibus agitati. Nam hic Prophetam intelligit mente captum, pseudo-prophetam, quales sunt vates. Hoc ipsum Christus significans dicit ipsos extrema passuros esse. Vides-ne quo pacto ipsos undique impellat ut dictis attendant, a præsentibus, a futuris, ab iis qui bene rem gesserunt, a Ninivitis, inquam, et a regina, ab iis qui collapsi sunt, Tyriis et Sodomitis. Quod etiam Prophetæ faciebant, filios Rechabin inducentes et sponsam quæ ornatus proprii, et zonæ suæ non obliviscitur, et bovem qui novit possessorem, et asinum qui præsepe novit[1]. Sic et hoc loco a comparatione ingratum illorum animum declarans, supplicium deinceps prænuntiat. Quid igitur est id quod dicitur? Sicut dæmoniaci, inquit, cum liberantur ab infirmitate sua, si negligentiores fiant, graviorem sibi attrahunt phantasiam; sic etiam vos facitis. Etenim antehac a dæmone detinebamini, cum idola adoraretis, et filios vestros immolaretis dæmoniis, magnam exhibentes insaniam. Nec tamen dereliqui vos, sed per Prophetas ejeci dæmonem illum, et ipse rursus veni, ut vos curarem. Sed quia non vultis attendere, verum in majorem nequitiam prorupistis; etenim multo gravius deteriusque est ipsum Dominum jugulare, quam Prophetas occidere; ideo graviora prioribus patiemini, nempe iis quæ passi estis Babylone, in Ægypto et sub Antiocho. Nam longe iis asperiora acciderunt, Vespasiano et Tito ducibus: quapropter dicebat: «Erit tribulatio magna, » qualis nunquam fuit, neque erit postea[2]. » Neque id solum hoc exemplo significabatur; sed etiam fore ipsos omni virtute vacuos, et a dæmonibus facilius quam ante invadendos. Nam tunc etsi peccarent, at erant inter eos virtutis cultores, aderat Dei providentia, spiritusque gratia ipsis providens, ipsos emendans, suaque omnia præstans. Nunc autem, ait, providentia illa prorsus vacui erunt; ita ut ma-

[1] Isaï. I, 3. — [2] Matth. XXIV, 21.

jor sit nunc virtutis raritas, calamitatis vis, et dæmonum tyrannica potestas. Nostis certe in generatione hac, cum Julianus fureret, quomodo Judæi sese cum gentilibus jungerent, et illorum mores sectarentur. Itaque etiamsi nunc tantillum moderatiores videantur esse, quia imperatorum metu quiescunt : certe nisi hoc esset, multo graviora quam ante ausi fuissent. Nam in aliis operibus malis priscos illos superant, in præstigiis, maleficis artibus, et in lascivia, omnia istæc supra modum exercentes, etiam in aliis, etsi hoc freno detineantur. Sæpe seditiones moverunt, contra imperatores insurrexerunt, ita ut in extrema delaberentur mala.

IV. Ubinam ergo sunt illi qui signa quærunt ? Sciant probo et grato opus esse animo : qui nisi adsit, signorum nulla erit utilitas. Certe Ninivitæ absque signis crediderunt. Illi vero post tot miracula pejores sunt effecti, seque innumerorum dæmonum domicilium constituerunt, et sexcentas sibi pepererunt calamitates, jure illatas. Cum enim quis a malis liberatus non resipiscit, longe graviora prioribus patietur. Ideo enim dixit : « Non invenit requiem ; » ut ostendat dæmonum insidias hunc necessario correpturas esse. Nam ab his duobus ad sanam mentem reduci oportuisset, et quod passi, et quod liberati essent ; imo tertium quoque adest, nempe comminatio ne quid deterius contingat. Attamen ex nullo eorum meliores evaserunt. Hæc vero non ad illos tantum, sed etiam ad nos dicta fuisse opportune credamus ; quando illuminati et a priscis erepti malis, rursus eidem nequitiæ hæremus. Nam ob admissa post hæc peccata graviori ultione plectemur. Ideo paralytico dicebat Christus : « Ecce sanus factus es, noli amplius peccare, » ne quid tibi deterius contingat[1] : » et hæc homini dicta sunt, qui triginta octo annis æger fuerat. Ecquid, inquies, gravius passurus erat, quam antea? Longe pejora et gra-

[1] Joan, v, 14.

viora. Absit enim ne tanta patiamur, quanta pati possumus. Neque enim Deo supplicia desunt. Nam ut magna misericordia ejus, ita et gravis est ira ejus. Hac de re Jerosolymam apud Ezechielem accusat. « Vidi enim te, in» quit, pollutam sanguine, et lavi et unxi, et factum est tibi » nomen in pulchritudine tua, et fornicata es cum finitimis » tuis[1]. » Ideo graviora tibi peccanti minatur. Hinc vero non supplicium tantum, sed immensam Dei patientiam tecum reputa. Sæpe namque in eadem mala delapsi sumus, et adhuc ille nos tolerat. Verum ne confidamus, sed potius timeamus. Etenim Pharao, si ex prima plaga resipuisset, non sequentes expertus, nec postea cum toto exercitu demersus fuisset. Hæc autem dico, quia multos novi nunc sicut Pharao dicentes : « Non novi Deum, » qui luto et lateribus subditos suos addicunt, quot homines, jubente Deo, minas remittere, ne laborem quidem relaxare volunt? Verum non est jam Rubrum mare trajiciendum. Sed pelagus ignis est, pelagus non cum illo conferendum, sed multo majus et acerbius, cujus fluctus ignis sunt; ignis certe novus et horrendus. Abyssus illic magna est flammæ gravissimæ. Ibi enim ignem semper circumcurrere videre est, feræ immanissimæ similem. Si enim ille sensilis et materialis ignis, quasi fera ex fornace exiliens, insiliit in eos qui extra fornacem erant, dum tres pueri intus essent, quid non faciet ignis ille iis, qui in illum incident? Audi Prophetas de illo die loquentes : « Dies Domini incurabilis, furore » et ira plenus[2]. » Nemo enim erit qui astet, nemo qui eruat, nusquam ibi Christi faciem mitem et serenam conspicies. Sed quemadmodum ii, qui metalla tractant, acerbis traduntur hominibus, neminemque amicorum, sed eos tantum qui præsunt, vident, sic et tunc; imo non sic, sed longe horribiliore modo. Istic enim imperatorem possumus

[1] Ezech. XVI, 6. — [2] Isaï. XIII, 6.

adire et rogare, et sic damnatum solvere. Illic vero secus. Nulla enim remissio; sed manent in tanto cruciatu et dolore, qui non possit exprimi. Nam si eorum, qui hic comburuntur, acutos dolores nullus potest sermo describere, multo minus illi verbis exprimi possunt. Hic enim brevi tempore totum perficitur. Illic vero qui uritur, non consumitur. Quid igitur ibi faciemus? Me ipsum quippe alloquor. Si tu, inquies, doctor te ipsum alloqueris, nulla mihi cura superest. Quid enim mirum si et ego plectar? Ne, quæso, ne quis hanc quærat consolationem. Neque enim ullum ibi solatium. Annon, quæso, incorporea virtus erat diabolus? Nonne præstantior hominibus? Attamen lapsus est. An vero quispiam hinc consolationem accipiet quod cum illo crucietur? Nequaquam. Quid porro Ægyptii illi omnes? Annon præfectos etiam plexos viderunt? et domos singulas in luctu? An ideo consolationem acceperunt, vel respirarunt? Minime certe: id quod liquidum est ex iis, quæ postea fecerunt, quasi flamma quadam flagellati regem adierunt, et Hebræorum populum emittere coëgerunt. Frigida certe consolatio cruciati, quod cum aliis puniatur, quod possit dicere, eadem conditione sum qua alii. Sed quid de gehenna loquor? Cogita eos, qui podagra laborant: qui cum acutis doloribus crucientur, etiamsi sexcentos ostendas graviora patientes, ne attendere quidem volunt. Vis quippe doloris ne locum quidem sinit ut alios cogitent, hincque consolationem accipiant. Ne itaque hac frigida spe alamur; consolatio quippe illa ex ejusdem mali consortibus parta, in mediocri tantum ærumna locum habet. Quando autem major est cruciatus, et interiora tot fluctibus agitantur, ut ne seipsam possit anima cognoscere, undenam consolationem accipiet?

V. Itaque ridicula sunt hæc omnia verba, et puerorum insipientium fabulæ. Nam id, quod dicis, in mœrore mediocri locum habet, cum alium idipsum pati audimus; imo

nonnunquam ne in mœrore quidem; multoque minus in cruciatu illo ineffabili, quem stridor dentium exprimit. Novi certe hæc dicens me vobis oneri ac dolori esse. Sed quid faciam? Vellem non hæc dicere, sed et me et vos omnes virtutem colentes conspicere. Quia vero plerique nostrum in peccatis degimus, quis mihi dederit, ut vos in dolorem conjiciam, auditorumque animum tangam? Tunc utique finem dicendi facerem. At nunc timeo ne quipiam dicta contemnant; neve ob audientium negligentiam majus supplicium evadat. Neque enim si hero minas intentante, servorum quis contemnat, impune fuerit, imo hæc majoris supplicii causa erit. Quamobrem rogo, de gehenna audientes compungamur. Nihil enim dulcius hoc sermone, quia rebus ipsis nihil amarius. Et quomodo dulce fuerit, inquies, de gehenna audire? Quia injucundum est in gehennam incidere, quod malum amovent verba illa, quæ videntur onerosa; aliam vero præstant voluptatem, quod videlicet animum convertant, et ad pietatem traducant, mentem sublimiorem, ratiocinium expeditius efficiant, a concupiscentiis obsessam animam liberent: hæc vere medicina est. Quapropter concedite mihi ut postquam de supplicio dixi, de pudore etiam ac dedecore dicam. Nam sicut Ninivitæ tunc Judæos condemnabunt, sic et nos multi condemnabunt, qui nunc videntur longe inferiores esse. Cogitemus ergo quantus risus, quantæ damnationes erunt. Cogitemus, initium ducamus, januam aperiamus ad pœnitentiam. Me ipsum alloquor, me primum hortor: nemo ut damnatus irascatur: angustam viam adeamus. Usquequo deliciæ? usquequo oscitantia? Non satiamur desidia, ridentes, procrastinantes? An eadem semper erunt, mensa, satietas, sumptuositas, pecuniæ, possessiones, ædificia? Ecquis eorum finis? Mors. Quis finis? cinis, pulvis, loculi, vermes. Novam ergo vitam exhibeamus. Faciamus terram

cœlum. Hinc ostendamus gentilibus quot careant bonis. Nam cum nos videbunt recte vitam agentes, eodem aspectu regnum cœlorum conspicient. Cum nos viderint modestos, vacuos ira, concupiscentia mala, invidia, avaritia, in omnibusque probos, dicent : « Si hic Angeli fiunt Christiani, quales erunt post excessum ex hac vita? Si ubi peregrini sunt, ita fulgent; cum patriam recipient, quales erunt? Sic et illi meliores evadent, et pietatis sermo curret, non minus quam Apostolorum ævo. Nam si illi, cum duodecim solum essent, civitates integras, regionesque converterunt: si omnes ex accurata vitæ ratione doctores efficiamur, cogita quantam ad sublimitatem nostra sint ascensura. Neque enim gentilem sic attrahit mortuus redivivus, ut vir philosophice vivens. Ad illud enim spectaculum stupebit, ad hoc autem lucrum faciet. Illud factum est et transiit, hoc manet, et semper illius animam excolit. Curam ergo nostri agamus, ut et illos lucremur. Nihil onerosum loquor: non dico : « Ne uxorem ducas, urbes relinque, a rebus urbanis te remove : sed, in his versans virtutem exhibe. » Mallem quippe eos, qui in mediis urbibus versantur, virtute florere, quam eos qui montes occupant. Quare? Quia hinc multum lucri accedit. « Nemo enim lucernam accendit, » et ponit eam sub modio [1]. » Idcirco vellem omnes lucernas supra candelabra esse, ut multa lux effunderetur. Accendamus itaque ignem illum, id efficiamus ut ii qui in tenebris sedent, ab errore liberentur. Ne mihi dicas : « Uxorem habeo, filios, domum, nec possum hæc præstare. » Etiamsi enim horum nihil haberes, si segnis esses, omnia pariter abscederent; si hæc omnia habeas, strenuusque sis atque probus, virtutem coles. Unum quæritur, animæ generosæ alacritas : et nec ætas, nec paupertas, nec divitiæ, nec moles negotiorum, vel quidquam aliud, impedimento

[1] Matth. v, 15.

erunt. Nam senes, juvenes, conjugati, liberos educantes, artifices, milites, præcepta omnia impleverunt. Etenim Daniel juvenis erat, Joseph servus, Aquila artem exercebat, Purpuraria officinæ præerat; alius custos carceris erat, alius centurio ut Cornelius, alius infirmus ut Timotheus, alius fugitivus ut Onesimus. Sed nihil horum cuipiam eorum obfuit, quin recte vitam instituerent, et juvenes et senes, et servi et liberi, milites et idiotæ. Ne itaque vanos quæramus obtentus, sed propositum voluntatis paremus optimum. Cujusvis conditionis simus, virtutem omnino capessamus, et futura consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri et Spiritui sancto gloria et imperium, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XLIV.

CAPUT XII.

Adhuc autem eo loquente ad turbas, ecce mater et fratres ejus stabant foris quærentes ei loqui. Dixit autem quidam ei : Ecce mater tua et fratres tui foris stant, quærentes tibi loqui. Ipse autem respondens dicenti sibi ait : Quæ est mater mea, et qui sunt fratres mei? Et extendens manum in Discipulos suos dixit : Ecce mater mea, et fratres mei [1].

I. Quod [2] nuper dicebam sine virtute omnia superflua esse, hoc nunc apertissime demonstratur. Dicebam ego ætatem, naturam, deserti habitationem, cæteraque hujus-

[1] Matth. XII, 46-49. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIV, pag. 221-225.

modi inutilia esse, si voluntatis propositum non sit bonum. Hodie vero aliquid amplius discimus, ne quidem Christum peperisse et mirabilem illum partum edidisse, aliquid utilitatis habere sine virtute. Id vero hinc maxime liquidum est; nam dicit : « Adhuc eo loquente ad turbas, dixit qui» dam ei : Mater tua et fratres tui quærunt te. Ille vero » dixit : Quæ est mater mea, et qui sunt fratres mei ? » Hoc autem dicebat, non quod de matre puderet, nec quod genitricem negaret : si enim id illi pudori fuisset, non per uterum illum transisset; sed ut ostenderet nihil hinc matri utilitatis proventurum fuisse, nisi præcepta omnia servasset. Nam quod illa fecit ex ambitione proficiscebatur : volebat enim populo sese ostentare ac si imperaret filio, de quo nihil adhuc magnum imaginabatur, ideoque importune accessit. Vide ergo et ejus et fratrum arrogantiam. Cum oporteret enim ingressos audire cum turba, vel si id nollent, expectare concionis finem, et tunc accedere, a foris vocant eum in conspectu omnium, superfluamque exhibent ambitionem, ut ostendant se illi magna cum potestate imperare. Quod etiam Evangelista incusando declarat; hoc ipsum enim subindicans dixit : « Adhuc eo loquente ad » turbas ; » ac si diceret : « Annon aliud tempus erat ? annon poterant seorsim alloqui ? Quid porro loqui volebant ? Nam si de veritate doctrinæ dicturi erant; hæc palam et coram omnibus proferre oportuit, ad aliorum quoque utilitatem; si de aliis ad res suas spectantibus, non sic instare par erat. Nam si illi patrem sepelire non permisit ne sequi se intermitteret; multo minus concionem rumpere debuit pro rebus nullius momenti. Quare palam est eos solum ex vana gloria illud egisse, quod significans Joannes dicebat : « Ne» que fratres ejus credebant in eum[1]. » Illorumque dicta refert admodum insana, dicens ipsos traxisse illum Jero-

[1] Joan, VII, 5.

solymam, non ob aliam causam, quam ut ex ejus signis gloriam captarent. Nam, inquiunt : « Si hæc facis, ostende » teipsum mundo. Nemo quippe in occulto quid facit, et » quærit ipse palam fieri. » Ipse vero illos increpavit, carnalem illorum culpans animum. Quia enim Judæi exprobrantes ipsi dicebant : « Nonne hic est fabri filius ? cujus » nos scimus patrem et matrem ? et fratres ejus nonne apud » nos sunt[1] ? » ignobilitatem generis vituperantes ; propterea ipsum ad signorum ostentationem vocabant ; ideo ipsos depellit, volens ab hac animi ægritudine liberare : qui si matrem negare voluisset, tunc negasset cum id ipsi Judæi opproprio verterent. Nunc autem tantam ejus curam exhibet, ut eam in cruce Discipulo, quem maxime omnium diligebat, commendaret, magnamque ejus sollicitudinem exhiberet. At nunc non similiter facit, ut illi et fratribus suis recte consuleret : quia enim illum nudum hominem censebant, atque inani gloria agebantur, morbum illum depellit, non ad contumeliam, sed ad emendationem. Tu vero ne verba illa tantum perpendas, quæ moderatam continent increpationem ; sed etiam importunitatem audaciamque fratrum, ac quis sit ille qui increpat. Non enim nudus homo, sed unigenitus Dei Filius, et quid volens increpaverit. Non enim ut illam in dubium conjiceret, sed ut a tyrannico morbo liberaret, ac paulatim induceret ad congruentem de se opinionem, suaderetque ipsi se non modo filium ipsius esse, sed etiam Dominum. Videbisque increpationem admodum et sibi congruentem, et matri utilem, simulque valde mansuetam. Neque enim dixit : « Abi, dic matri illam meam non esse matrem ; » sed loquenti respondet his verbis : « Quæ est mater mea ? » cum supra dictis aliud etiam efficiens. Quidnam illud ? Ut neque illi, neque alii cognationi fidentes, virtutem negligerent. Nam si illam

[1] Matth. XIII, 55, et Marc. VI, 3.

nihil juvabat quod mater esset, nisi esset virtuti addicta, vix ac ne vix quidem alius ratione cognationis salutem consequetur. Sola quippe nobilitas est voluntatem Dei facere. Hic nobilitatis modus melior et præstantior est illo.

II. Hæc ergo cum sciamus, nec de filiis virtute claris altum sapiamus, nisi eadem qua illi virtute præditi simus, neque de generosis probisque patribus, nisi similes illis fuerimus. Potest enim fieri ut qui genuit, pater non sit, et qui non genuit pater sit. Quapropter alibi cum mulier quædam diceret : « Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ » suxisti[1]; » non respondit ille : « Nullus me venter portavit, nulla suxi ubera, » sed : « Quinimo, beati qui faciunt vo» luntatem Patris mei[2]. » Vides-ne quomodo non uspiam neget naturalem hanc cognationem, sed addat illam affinitatem, quæ secundum virtutem est. Præcursor quoque cum dicit : « Genimina viperarum, ne videamini dicere : » Patrem habemus Abraham[3], » non declarat eos non esse secundum naturam ex Abrahamo ortos; sed nihil illis prodesse quod ex Abrahamo sint orti, nisi etiam morum cognationem haberent : quod etiam Christus declarat his verbis : « Si filii Abrahæ essetis, opera utique Abrahæ fa» ceretis[4] : » non eos a carnali cognatione removens, sed docens aliam hac majorem ac veriorem esse quærendam. Hoc etiam hic facit, sed moderatius et lenius : nam de matre sua sermo habebatur. Neque enim dixit : « Non est mater mea, neque illi fratres sunt, quia non faciunt voluntatem meam ; » neque sententiam tulit vel condemnavit : sed in arbitrio ipsorum reliquit ut id vellent, loquens cum mansuetudine sibi congruenti. « Qui enim facit, inquit, vo» luntatem patris mei, ille meus frater et soror et mater » est[5]. » Quare, si sic etiam esse volunt, hanc ineant viam.

[1] Luc. XI, 27. — [2] Ibid, 28. — [3] Matth. VII, 9. — [4] Joan. VIII, 39. — [5] Matth. XII, 50.

Et cum clamavit mulier dicens : « Beatus venter qui te por-
» tavit, » non dixit : « Non est mater mea ; » sed « Si vult esse beata, voluntatem patris mei faciat. Nam qui talis est, et frater, et soror, et mater est. » Papæ, quantum honoris! Papæ, quanta est virtus! Ad quantum culmen se adeuntem erigit! Quot mulieres beatam dixerunt sanctam illam Virginem, ejusque uterum, et optarunt tales esse matres cæteraque abjicere? Quid ergo prohibet? Ecce latam viam nobis aperit, et licet non mulieribus modo, sed etiam viris in tali locari ordine; imo et in longe majori. Id enim longe magis matrem facit, quam partus. Itaque si beatum est illud, multo majus et verius hoc, utpote optabilius. Ne igitur solum desideres : sed et viam, quæ te ad rem desideratam ducit, capesse cum magno studio. « Hæc ergo cum » dixisset exivit de domo. » Vidistis-ne quomodo et increpavit, et fecit id quod desiderabant? Quod etiam in nuptiis fecit. Nam et illic increpavit intempestive petentem, neque tamen postulatum negavit, tum ut imbecillitati mederetur, tum ut suam ergá matrem benevolentiam exhiberet. Sic et hoc loco inanis gloriæ morbum sanavit, et debitum matri honorem præstitit, licet illa inopportuna peteret. « In illo die, ait, exiens Jesus e domo, sedebat » secus mare [1]. » Nam si vultis, inquit, videre et audire, jam exeo ut disseram. Quia enim signa multa faciebat, rursus ex doctrina prodest. Et sedens secus mare, terrenos homines piscabatur. Sedit vero secus mare, non sine causa. Atque hoc ipsum subindicans posuit Evangelista : ut enim ostenderet se accurate velle theatrum congregare, se hoc situ posuit, ut neminem a dorso haberet, sed omnes ad se conversos. « Et congregatæ sunt, inquit, ad eum turbæ » multæ ; ita ut in naviculam ascendens sederet ; et omnis » turba in littore stabat [2]. » Ibi vero sedens per parabolas

[1] Matth. XIII, 1. — [2] Ibid. 2.

loquitur. «Et locutus est eis, inquit, multa in parabolis[1].» Atqui in monte non ita fecit, neque per tot parabolas sermonem contexuit : tunc turbæ solum erant, et plebs rudis; hic vero et Scribæ et Pharisæi. Tu vero mihi animadverte quam primam ponat parabolam, et quomodo illas Matthæus per ordinem ponat. Quam ergo primam dicit? quam maxime primam dicere oportebat, quæ auditorem reddat attentiorem. Nam quia ænigmatice prædicaturus erat, auditorum animum primo per parabolam excitat. Ideo alter Evangelista ait sic increpasse illos, quod non intelligerent. « Quomodo non nostis parabolam? » Nec ideo solum in parabolis loquitur, sed ut majore cum emphasi verba faceret, et magis memoriæ imprimeret, resque sub aspectum poneret. Sic et Prophetæ faciunt.

III. Quæ est ergo parabola? « Ecce exiit qui seminat » seminare[2]. » Unde exiit qui ubique præsens est, qui omnia implet? Quomodo exiit? Non loco, sed habitu et dispensatione qua nostra curavit, propior nobis factus ob amictum carnis. Quia enim nos ingredi non poteramus, quod peccata nostra nobis aditum intercluderent, ipse ad nos egreditur. Et cur egressus est? Ut perderet terram spinis plenam? ad puniendos agricolas? Nequaquam, sed ad excolendam curandamque terram, et ad seminandum pietatis sermonem. Semen quippe hic doctrinam dicit : arvum vero hominum animas, seminatorem se ipsum. Quid igitur fit de hoc semine? Tres pereunt partes, una servatur. « Et » dum seminaret, alia, inquit, cecidere secus viam et vene» runt volucres cœli, et comederunt ea[3]. » Neque dixit se jecisse, sed cecidisse semen. « Quædam vero super petrosa, » ubi non habebant terram multam, et continuo exorta » sunt, quia non habebant altitudinem terræ. Sole autem » orto æstuaverunt, et quia non habebant radicem, arue-

[1] Matth. XIII, 3. — [2] Ibid. — [3] Ibid. 4.

» runt. Quædam autem ceciderunt inter spinas, et creve-» runt spinæ, et suffocaverunt ea. Quædam vero in terram » bonam, et dabant fructum, aliud centesimum, aliud sexa-» gesimum, aliud trigesimum. Qui habet aures audiendi, » audiat[1]. » Quarta pars servata est; neque illa æqualiter, sed etiam hic magnum discrimen est. His significat se affatim omnibus loqui. Sicut enim is, qui seminat, non distinguit arvum, sed simpliciter et indiscriminatim semina mittit; sic et ille non divitem, non pauperem distinguit, non sapientem, non insipientem, non segnem, non studiosum, non strenuum, non timidum, sed omnibus loquebatur, quæ sua erant implens, etiamsi futura præsciret : ut dicere posset : « Quid me oportuit facere, et non feci[2] ? » Et Prophetæ quidem de populo quasi de vinea loquuntur. « Vinea enim facta est dilecto[3], inquit; » et : « Vineam de » Ægypto transtulit[4] » Ille vero quasi de semine. Quid autem significat? Promptam nunc fore obedientiam, et faciliorem, et cito fructum daturam. Cum autem audis : « Exiit » qui seminat seminare, » non idem iterari putes. Sæpe enim qui seminat egreditur ad aliam rem; vel ut novales sulcet, vel ut malas plantas reseret, vel ut spinas evellat, vel aliud quid simile efficiat. Ipse vero ad seminandum egressus est. Undenam, quæso, factum est, ut maxima pars seminis periret? Non ex seminante id ortum est, sed ex terra semen excipiente, id est, ex anima non audiente. Et qua de causa non dicis inertes alia semina suscepisse, eaque perdidisse; alia divites, et ea suffocasse; alia molles, eaque prodidisse? Non vult eos vehementius insectari, ne in desperationem conjiciat, sed illud arguendum auditorum conscientiæ relinquit. Non autem semen tantum hoc passum est, sed etiam sagena. Nam et illa inutilia multa tulit.

[1] Matth. XIII, 5-9. — [2] Isaï. V, 4. — [3] Ibid. I. — [4] Psal. LXXIX, 9.

Hanc porro parabolam dixit, ut Discipulos exerceret doceretque, ut si inter eos qui semen reciperent, plures essent qui illud perderent, ne animo conciderent. Nam et Domino id accidit; et qui plane noverat hæc esse futura, seminare non destitit. Et qua de causa, inquies, in spinis seminare, supra petram, in via? In seminibus et in terra, nulla esset ratio. In animabus autem et in doctrina, id summopere laudandum. Agricola enim jure culparetur si id faceret, non potest enim petra fieri terra, neque via non esse via, neque possunt spinæ non esse spinæ : in rationalibus autem non sic : potest enim petra mutari in fertilem terram, viaque non ultra conculcari ab omnibus prætereuntibus, esseque pinguis ager; spinæque possunt evelli, ita ut semina iis liberata fructificent. Nisi enim id posset fieri, non seminasset ille. Quod si hæc mutatio in omnibus facta non sit, id non ex seminante provenit, sed ex iis qui mutari noluerunt. Nam ille quidem quæ ipsius erant effecit. Si vero illi quæ acceperant ab eo prodiderunt, sine culpa ille est qui tantam benignitatem exhibuit. Tu vero illud mihi perpende non unam esse perniciei viam, sed diversas esse aliasque ab aliis dissitas. Alii namque viæ similes sunt : ut forenses, segnes et negligentes; alii petram referentes, infirmiores sunt. Quod in petra seminatur semen, refert illum qui verbum audit, et statim cum gaudio accipit, sed non habet radicem in seipso, et ad tempus tantum consistit : sed adveniente propter verbum calamitate vel persecutione, statim offendit. Cum vero quis audit verbum regni, et non intelligit, venit malignus, et rapit id quod seminatum erat in corde ipsius. Hoc est semen juxta viam jactum. Non est autem æquale nemine vexante vel molestiam inferente doctrinam exsiccari, et instante tentatione idipsum fieri. Qui vero spinis similes sunt, minus his sunt venia digni.

IV. Ne igitur eorum quidpiam patiamur, hæc semina magnitudine animi et diuturna memoria obtegamus. Etiamsi enim rapiat diabolus, in nobis est ne rapiantur. Quod si semina siccentur, non id ab æstu efficitur. Non enim dixit: «Hæc propter æstum exsiccata sunt,» sed «Quod radicem non habeant.» Et si illa præfocantur, non a spinis, sed ab iis qui has crescere siverunt. Licet enim si volueris hoc malum germen impedire, ac divitiis, ut decet, uti. Ideo non dixit: «Sæculum,» sed «Sollicitudo sæculi,» neque «Divitiæ,» sed «Fallacia divitiarum.» Ne igitur res ipsas culpemus, sed corruptam voluntatem. Licet enim divitem esse, et non decipi : in hoc esse sæculo, et sollicitudinibus non præfocari. Duo quippe vitia inter se opposita in divitiis sunt; aliud quod cruciat et offuscat, est sollicitudo; aliud quod molliores reddit, sunt deliciæ. Recte autem dixit : « Fallacia divitiarum. » Omnia quippe in divitiis fallacia sunt : nomina quippe sunt, non in rebus sita. Etenim voluptas, gloria, pulchritudinis studium, similiaque omnia, species quædam et phantasiæ sunt, non rerum veritas. Cum ergo perniciei modos dixisset, demum ponit terram bonam, non desperare sinens, sed spem dans pœnitentiæ, ostendensque posse a supradictis ad illam transitum fieri. Atqui si terra bona est et agricola unus, seminaque eadem, cur aliud centum, aliud sexaginta, aliud triginta tulit? Hic rursus ex terræ natura discrimen : nam ubi bona terra est, multa ibi differentia. Vides non agricolam esse causam, neque semina, sed terram excipientem, neque ex natura, sed ex voluntate discrimen censeri. Hic autem multa Dei benignitas deprehenditur, qui non unam exigit virtutis mensuram; sed primos libenter recipit, secundos non ejicit, tertiis dat locum. Hæc porro dicit, ne putent ii qui ipsum sequuntur, auditu exceptam doctrinam ad salutem esse satis. Sed cur, inquit, non cætera ponit vitia, ut corporum concupiscentiam, vanam

gloriam? Cum dixerit sollicitudinem hujus sæculi, et fallaciam divitiarum, omnia posuit. Nam et vana gloria et cætera omnia et hujus sæculi sunt, et ad divitiarum fallaciam reduci possunt; exempli causa, voluptas, gula, invidia, vana gloria, et similia omnia. Addidit autem et viam et petram, ut ostendat non satis esse si a pecuniarum amore tantum nos expediamus; sed cæteras quoque virtutes exercendas esse. Quid enim prodest si divitiis non servis, esque tamen ignavus et mollis? Quid si ignavus non sis quidem, sed segnis ad doctrinam audiendam? Neque enim illorum unum satis est ad salutem; sed opus est primo audiendi sedulitate, deinde jugi memoria, hinc forti animo, divitiarum nec non sæcularium omnium contemptu. Ideo enim audiendi studium primo ponit, deindeque cætera : quia hoc primo est opus : « Quomodo enim credent, nisi audiant [1] ? » ut nos quoque nisi dictis attendamus, non poterimus ea quæ agenda sunt ediscere. Deinde animi fortitudinem ponit et rerum præsentium contemptum. Hæc itaque audientes, nos undique muniamus, dictis attendentes, firmas mittentes radices, sæcularibusque omnibus nos expedientes. Si autem alia quidem faciamus, alia negligamus, nihil nobis conferet, ac si non hoc, certe altero modo peribimus. Quid enim refert, utrum ob divitias, utrum ob segnitiem, utrum ob mollitiem pessum eamus? Nam agricola æque luget si hoc, æque si illo modo semen perdat. Ne itaque quod non per omnes modos pereas, hinc consolationem admittas, sed quocumque tandem modo pereas, luge. Spinas comburamus, quæ verbum suffocant. Id norunt divites, qui neque ad hæc, neque ad alia sunt utiles. Servi namque et captivi voluptatum, ne ad civilia quidem negotia sunt utiles; si non ad illa, multo minus ad cœlestia. Duplex enim pestis cogitationes eorum invadit, deliciarum scilicet

[1] Rom. 1, 14.

et sollicitudinis : quorum singula possunt scapham demergere. Cum autem ambo concurrunt, cogita quanta sit tempestas.

V. Nec mireris si delicias spinas vocet. Tu enim quia hoc vitio ebrius es, id ignoras. Qui vero sani sunt, norunt eas vehementius quam spinas pungere : deliciæ plus quam sollicitudines animam tabefaciunt, gravioresque et corpori et animæ pariunt dolores. Neque enim quis ita sauciatur curis, ut satietate. Quando enim quis et somno privatus, ac capitis temporumque ægritudine, et viscerum doloribus distentus fuerit, cogita quot spinis hæc graviora sint. Ac quemadmodum spinæ quacumque ex parte capiantur, manus cruentant; sic et deliciæ pedes, manus, caput, oculos, et omnia demum membra pessumdant, illæque aridæ infructuosæque sunt sicut spinæ, et magis quam illæ nocent in præcipuis ; nam et senectutem ante tempus inducunt, sensus sopiunt, cogitationem tenebris offundunt, mentem acute videntem excæcant, flaccidum corpus efficiunt, majorem stercorum copiam recondunt, mala congerunt, majus onus et pondus faciunt : hinc frequentes casus et ruinæ, multa naufragia. Cur, quæso, corpus impinguas? An te immolaturi sumus? an in mensa apposituri? Aves recte impinguas; imo ne aves quidem, cum enim pingues sunt, ad sanum edendi usum sunt inutiles. Tantum malum est ciborum voluptas nimia, ut etiam in brutis perniciosa sit. Nam illa saturitate nimia et sibi et nobis inutilia efficimus. Superfluitates quippe indigestæ, et humida putredo ab illa oritur pinguedine. Quæ vero animalia non ita aluntur, sed quasi jejunant et laborant, illa certe et sibi et aliis utilissima sunt, tum ad cibum, tum ad alia omnia : quique iis vescuntur, firmiore gaudent valetudine; qui autem pinguioribus, ipsis similes facti tardiores sunt, infirmi, duroque vinculo ligati. Nihil enim ita corpori noxium ut ciborum

deliciæ : nihil ita rumpit et obruit ipsum, ut ingluvies. Ideo hinc maxime illorum stultitiam quis miretur, quod non sibi parcant ut cæteri utribus. Nam qui vina vendunt, nolunt plus æquo utres implere, ne rumpant : hi vero miserum ventrem, ne hac quidem cura dignum censent; sed postquam illum impleverint atque ruperint, usque ad aures, nares, fauces vino replent, duplicem hinc parientes angustiam, et spiritui, et vi illi quæ animal totum moderatur. An ideo tibi guttur datum est, ut usque ad os illud vino aliisque corruptis materiis repleas? Non ideo datum est, o homo, sed præcipue ut Deo canas, et sacras preces emittas, leges divinas legas, consiliaque des proximo profutura. Tu vero quasi illa tantum de causa datum esset, ne minimum quidem sinis ipsum ministerio sacro servire, sed totam vitam huic pessimæ servituti tradis : ac quemadmodum si quis citharam sumens aureis fidibus compactam, ac pulchre concinnatam, non ad dulcem modulationem pulsaret, sed fimo repleret ac luto : sic et hi faciunt. Fimum voco non cibum, sed delicias, et illam tantam intemperantiam. Nam quod extra necessitatem est, non cibus, sed lues est. Venter enim ad alimenta solum accipienda datus est, os et fauces et lingua et ad hoc et ad alia his magis necessaria. Multoque magis neque venter ad cibos quolibet modo excipiendos, sed moderatos tantum. Idque ostendit ipse, dum mille modis clamat : quando ipsi per hanc nimiam copiam nocemus; neque clamat solum, sed etiam id quasi injuriam ulciscitur, extremasque reposcit pœnas. Primo pedes punit, qui nos ad illas pessimas deportant epulas : deinde manus ligat, quod tot et tanta ministrent : multorum etiam os distortum fuit, oculi et caput laborarunt. Ac veluti servus, cum quid vires excedens agere præcipitur, efferatus nonnunquam imperanti maledicit; sic et venter vim passus, cum his membris etiam cerebrum sæpe labefactat et

perdit. Deusque optime providit ut ex immoderato usu tantum damnum accedat; quo cum lubens philosophari nolueris, vel invitus salutem ex metu tantæ perniciei moderate agere discas. Hæc cum sciamus, ciborum delicias fugiamus, moderationique studeamus, ut et corporis valetudine fruamur, et animam infirmitate omni liberemus, sicque futura consequamur bona; gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XLV.

CAPUT XIII.

Et accedentes Discipuli dixerunt ei : Quare in parabolis loqueris eis ? Ipse autem respondens dixit eis : Vobis datum est nosse mysteria regni cœlorum, illis autem non datum est [1].

I. Jure admiremur Discipulos, quod discendi cupidi, sciant quando interrogandum sit. Non enim, omnibus præsentibus, id faciunt, quod Matthæus ita significavit : « Et accedentes. » Hoc porro non ex conjectura dico; Marcus enim id clarius indicavit, cum ait ipsos seorsim ad illum accessisse [2]. Sic et matrem et fratres ejus facere decebat, non vocare foras, et sese ostentare. Perpende autem charitatem ipsorum, quantam scilicet aliorum curam gerant, ac prius quæ ad illos pertinent quærant, deinde sua. « Cur, » inquiunt, in parabolis loqueris ad eos? » Non dixerunt : « Cur in parabolis loqueris nobis : » nam et alibi sæpe vi-

[1] Matth. XIII, 10, 11, — [2] Marc. IV, 11.

dentur bono esse erga omnes affectu; ut cum dicunt: « Dimitte turbas[1]; » et, « Scis quod scandalizati sint[2]. » Quid ergo Christus? « Vobis datum est nosse mysterium regni » cœlorum : illis autem datum non est. » Illud autem dixit, non necessitatem inducens, neque sortem quamdam temere et simpliciter missam; sed ostendens ipsos sibi causam esse malorum, ut declaret donum illud esse, et gratiam superne datam. Neque tamen quia donum est, ideo liberum arbitrium est sublatum : id quod ex sequentibus manifestum est. Vide igitur quomodo, ut neque illi desperent, neque hi negligenter agant audientes illud datum esse, penes nos esse initium dicat. « Quicumque enim habet, dabitur ei, et » abundabit : quicumque autem non habet, et quod videtur » habere auferetur ab eo[3]. » Multa obscuritate plenum est id quod dicitur, ineffabilemque justitiam ostendit : hoc autem significat : « Ei qui desiderio et studio plenus est, dabuntur a Deo omnia : ei vero qui his vacuus est, nec ea quæ penes se sunt facit, neque ea quæ a Deo sunt dabuntur illi. Nam « Et quod videtur habere, inquit, auferetur ab » eo : » non Deo auferente, sed sua non præbente. » Hoc et nos facimus, cum videmus quemdam segniter audientem, et monitis multis non attendentem, silemus deinceps. Nam si monere pergamus, augetur segnities. Cupidum autem discendi attrahimus, multaque verba fundimus. Pulchre vero dixit : « Et quod videtur habere. » Neque enim hoc ipsum habet. Deinde hæc clariora efficit, ostendens quid sit illud, « Habenti dabitur, » his verbis : « Ab eo autem qui » non habet, et quod videtur habere auferetur ab eo. Ideo, » inquit, in parabolis loquor ipsis, quia videntes non vi» dent[4]. » Atqui aperiendi, inquies, ipsorum oculi erant, si non videant. Verum si ex natura cæcitas erat, aperire oportebat; quia vero voluntaria cæcitas, ideo non simpli-

[1] Luc. IX, 12. — [2] Matth. XV, 12. — [3] Id. XIII, 12. — [4] Ibid. 13.

citer dixit : « Non vident; » sed, « Videntes non vident; » ita ut ex eorum nequitia cæcitas sit. Viderunt enim dæmonas egressos, et dicebant : « In Beelzebub principe dæmoniorum » ejicit dæmonia[1]. » Audierunt illum ipsos Deo adducentem, et cum Deo magnum consensum exhibentem, et dicunt : « Hic non est ex Deo. » Quia igitur contraria et visis et auditis exhibebant, ideo dicit : « Et visum et auditum ipsis aufero. » Nihil enim hinc illis plus accedit, nisi major damnatio. Non modo enim non credebant, sed etiam increpabant, accusabant, insidias struebant. Verum non hoc dicit, non vult enim operosus accusando esse. Initio quippe non sic cum illis disserebat, sed cum magna perspicuitate : quia vero sese pervertebant, in parabolis demum loquitur. Deinde ne quis putaret hæc per calumniam dici, nec dicerent illi : « Inimicus noster est is qui criminatur ; » Prophetam adducit eadem ipsa proferentem. « Impletur enim in » ipsis, inquit, prophetia Isaïæ dicentis : Auditu audietis, et » non intelligetis, et visu percipietis, et non videbitis[2]. » Vides-ne quam accurate Propheta accuset illos? Neque enim ipse dixit : « Non videtis; sed videbitis et non videbi» tis ; » neque dixit : « Non audietis ; sed audietis, et non in» telligetis. » Quare ipsi seipsos primo excluserunt, aures obturantes, oculos claudentes, cor obdurantes. Non modo enim non audiebant, sed « Et graviter audiebant ; » idque faciebant, « Nequando convertantur, et sanem eos[3], » intensam illorum nequitiam indicans, et aversionem studio paratam.

II. Hoc autem dicit ut illos attrahat inciletque, et ostendat, si convertantur, se ipsos sanaturum esse : ac si quis diceret : « Noluit me videre, et gratiam habeo : nam si me dignatus fuisset, statim flectendus eram. » Hoc porro dicit ostendens quomodo reconciliatus fuisset. Sic et hoc loco

[1] Luc. XI, 15. — [2] Isaï. VI, 9, et Matth. XIII, 14. — [3] Ibid. 15.

ait: « Nequando convertantur, et sanem eos, » ostendens posse illos converti, et per pœnitentiam salutem consequi: seque non ad gloriam suam, sed ad illorum salutem omnia facere. Si enim noluisset eos audire et servari, silere oportebat, non in parabolis loqui. Nunc autem hoc ipso incitat illos, quod obscure loquatur. « Nam Deus non vult mortem » peccatoris, sed ut convertatur et vivat[1]. » Quod autem peccatum non ex natura sit aut ex necessitate et violentia, audi quid Apostolis dicat : « Vestri autem beati oculi, quia » vident, et aures quia audiunt[2]. » Non de visu vel auditu corporis loquens, sed de visu et auditu mentis. Judæi enim etiam hi erant, atque in iisdem educati : ipsis tamen nihil nocuit prophetia, quia bonorum radicem habebant recte insitam, propositum nempe et voluntatem. Vides-ne illud, « Vobis datum est, » non necessitatem inditam significare? neque enim beati prædicati fuissent, nisi bonum illud opus ipsorum fuisset. Ne dixeris enim illum obcure locutum fuisse. Poterant enim illi et accedere et interrogare, quemadmodum et Discipuli; sed torpore ac negligentia correpti noluerunt. Et quid dico, noluerunt? Etenim contra nitebantur. Non solum enim non credebant nec audiebant, sed etiam impugnabant, et ægre admodum dicta audiebant, quod Prophetam inducit accusantem, cum dicit : « Graviter audierunt. » At non illi tales fuerunt : quapropter beatos dicebat eos. Alio quoque modo confirmat ipsos his verbis : « Amen quippe dico vobis : Multi Prophetæ et » justi voluerunt videre quæ vos videtis, et non viderunt, » et audire quæ auditis, et non audierunt[3], » nempe adventum meum, miracula, vocem, doctrinam. Hic porro eos non modo perditis istis et nequam hominibus, sed etiam præclaris illis anteponit, cum dicit eos beatiores illis esse. Cur autem? Quia non modo quæ Judæi non viderunt ipsi

[1] Ezech. XVIII, 23. — [2] Matth. XIII, 16. — [3] Ibid. 17.

videbant, sed etiam ea quæ prisci illi videre concupierant. Illi namque fide tantum viderunt, hi autem ipsis oculis, et longe clarius. Vides-ne quomodo veterem legem iterum cum nova copulet, ostendens illos non modo futura vidisse, sed etiam valde concupivisse? Neque si alieni Dei, et huic contrarii cultores fuissent, id desiderassent. « Vos vero, inquit, quibus id datum est, audite parabolam seminantis[1], » et narrat ea quæ supra diximus, de segnitie et diligentia, de metu et fortitudine, de divitiis et paupertate, ostendens et damnum inde et utilitatem hinc partam. Deinde varios inducit virtutis modos. Nam misericors cum sit, non unam aperuit viam : neque dixit : « Nisi quis centesimum fructum fecerit, is decidit, sed qui sexagesimum, imo qui trigesimum fecerit, salvus erit. » Illud autem sic disposuit, ut facilior via ad salutem esset. Et tu ergo non potes virginitatem servare? caste connubium ineas. Non potes esse sine possessione? de bonis tuis largire. Non potes hoc onus ferre? cum Christo bona divide. Non vis ipsi dare omnia? vel dimidiam vel tertiam partem dato. Frater tuus est etiam cohæres tuus? fac illum hic etiam cohæredem. Quæcumque illi dederis, tibi ipsi dabis. Non audis quid dicit Propheta? « Propinquos seminis tui ne despicias[2]. » Si vero cognatos despicere non oportet, multo minus dominum, qui cum dominio etiam cognationis jus tecum habet ; multoque plura alia : nam participem te fecit bonorum suorum, cum nihil a te accepisset, et hoc ineffabili beneficio te prior provocasset. Quomodo igitur non esset extremæ dementiæ post tantum donum benignum non effici, nec vicem ullam pro tanta gratia reddere, minima pro magnis? Nam ipse te cœli hæredem fecit ; tu vero ipsi ne terrenorum quidem quidpiam largiris? Ipse nullius te boni auctorem, sed et inimicum sibi reconcilia-

[1] Matth. XIII, 18. — [2] Isaï. LVIII, 7.

vit; tu vero nec amico nec benefactori ipsi quidpiam retribuis, quanquam et ante regnum, et ante cætera omnia, ex eo ipso quod das, gratiam ei referre debeas? Etenim liberti qui heros suos ad convivium invitant (12), non præbere gratiam, sed accipere censent. Hic vero contra : non enim servus dominum, sed dominus servum prior vocavit ad mensam; tu vero ne postea quidem illum vocas? Prius te sub tectum suum introduxit; tu vero nec secundus id agis? Te nudum induit; tu vero ipsum nec peregrinum excipis? Primus tibi ex calice suo potum dedit; tu vero ne aquam quidem frigidam das? Potum dedit tibi Spiritum sanctum; tu vero ne corpoream sitim ejus sedas? Potum dedit Spiritum tibi cruciatibus digno; tu vero sitientem despicis, cum tamen ex ipsius bonis omnia largiturus sis?

III. Nonne magnum ducis te poculum illud tenere, ex quo bibiturus Christus est, et ipsum ori admoturus? Annon vides soli sacerdoti licere sanguinis calicem tradere? «Ego, inquit ille, hæc non tam accurate dispicio; sed si ipse dederis accipio. Etiamsi laïcus sis, non recuso, neque quod dedi repeto. Non enim sanguinem quæro, sed aquam frigidam. Cogita cui potum des, et perhorresce: cogita te Christi sacerdotem fieri, cum manu propria das non carnem, sed panem ; non sanguinem, sed calicem aquæ frigidæ. Induit te vestimento salutari, et hoc per seipsum, tu saltem per servum indue. Gloriosum te fecit in cœlis, tu a frigore illum eripe, nec non ab indecora nuditate. Angelorum te concivem fecit, tu ipsum sub tecto excipe, saltem sicut unum ex famulis tuis domi excipias, hoc diversorium non recuso, licet totum tibi cœlum aperuerim. Te a gravissimo carcere eripui ; hoc a te non expeto, nec dico : «Eripe me ;» sed si me vinctum videas, id mihi ad consolationem satis est. Mortuum te suscitavi; id a te non exigo,

sed dico : «Me ægrotum solummodo visites.» Cum ergo tanta sint dona, tamque levia expetantur, nec tamen illa præbeamus, quanta non sumus digni gehenna? jure in ignem abimus paratum diabolo et angelis ejus, cum non majore quam petra sensu præditi simus. Quantæ enim stupiditatis est, quæso te, nos cum tanta acceperimus, et tanta accepturi simus, servos esse pecuniarum, quas paulo postea vel inviti relinquemus? Et alii quidem animam dederunt ipsam, et sanguinem fuderunt: tu vero ne superflua quidem largiris propter regnum cœlorum, propter tot coronas? Et qua dignus fueris venia, qua excusatione, qui semina in terram libenter projicis, qui nulli rei parcis ad pecunias fœnore locandas, cum autem agitur de Domino per egenos alendo, inhumanus durusque es? Hæc itaque omnia cogitantes, animoque reputantes, quæ acceperimus, quæ accepturi simus, quæ a nobis expetantur; ne curam nostram in sæcularibus rebus exhibeamus. Simus tandem mansueti et humani, ne intolerabile supplicium nobis attrahamus. Quæ enim nos damnandi causa non suppetit, qui cum tot tantisque fruamur, nec magnum quid expetatur a nobis; imo talia expetantur, quæ vel inviti hic relinquemus, tantum in rebus sæcularibus studium impendamus? Horum singula sunt ad nos damnandos satis; si vero omnia simul concurrant, quæ spes salutis erit? Ut ergo omnem hanc damnationem fugiamus, quamdam saltem erga egenos liberalitatem exhibeamus. Sic enim et præsentibus et futuris fruemur bonis, quæ utinam nos omnes assequi contingat, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XLVI.

CAPUT XIII.

Aliam parabolam proposuit eis dicens: Simile factum est regnum cœlorum homini qui seminat bonum semen in agro suo. Cum autem dormirent homines, venit ejus inimicus, et seminavit zizania per medium tritici, et abiit. Cum autem crevisset herba et fructum fecisset, tunc apparuerunt et zizania. Accedentes vero servi patrisfamilias, dixerunt ei: Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo? unde ergo zizania? Qui dixit eis: Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei: Vis ergo abeamus et colligamus ea? Ille autem dixit: Non, ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis et triticum. Sinite utraque crescere usque ad messem: et tunc dicam messoribus: Colligite primum zizania[1].

I. Quid interest discriminis inter hanc et superiorem parabolam? Illic loquitur de iis qui non attenderunt, sed resilientes semina projecerunt: hic de hæreticorum cœtibus loquitur. Ne enim id Discipulos turbaret, prædixit, postquam docuerat illos cur in parabolis loqueretur. Parabola illa dicebat, non susceptum ipsum; hæc autem corruptores simul susceptos. Hæc quippe diaboli versutia est, ut cum veritate semper commisceat errorem, cui veritatis colorem et similitudinem affingat, ita ut simplices facile circumvenire possit. Ideo non alia semina, quam zizania

[1] Matth. XIII, 24 30.

dixit, quod semen specie quidem frumento simile est. Deinde modum insidiarum dicit. « Dum dormirent homines, » inquit. Non parvum hic præsulibus proponitur præcipitium et periculum, quibus maxime arvi cura demandata est; neque illis tantum, sed etiam subditis. Ostendit autem errorem post veritatem venisse; id quod etiam rerum eventus testificatur. Nam post Prophetas pseudo-prophetæ; post Apostolos pseudo-apostoli, et post Christum antichristus. Nisi enim diabolus viderit quid imitari possit, aut quibus insidiari, nihil insidiarum ponit, nihil novit. Nunc ergo, quia vidit alium centesimum fecisse, alium sexagesimum, alium trigesimum, alia deinceps incedit via. Quia enim id quod radices posuerat abripere non poterat, neque suffocare, vel comburere, per aliam fallaciam insidiatur, sua inserens aliis. Et in quo differunt, inquies, hi dormientes ab iis qui per viam significati fuerant? Quod videlicet ibi statim abripuerit; neque enim radices ponere permisit: hic vero majore opus habuerit artificio. Hæc autem dicit Christus, ut doceat semper esse vigilandum. Etiamsi enim, inquit, hæc nocumenta effugias, aliud adhuc superest. Sicut enim ibi per viam, per petram et per spinas, sic et hic per somnum pernicies accedit. Quapropter assidua opus est custodia. Ideo dicebat : « Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit [1]. » Simile quidpiam in principio accidit. Multi enim antistites improbos viros hæresiarchas occultos in Ecclesias inducentes, hujusmodi insidiis struendis facultatem magnam præbuere. Neque enim labore opus est diabolo, postquam hujusmodi homines in medio inseruit. Et quomodo fieri potest, inquies, ut non dormiant? Naturali quidem somno fieri nequit, voluntatis somno, secus. Quapropter Paulus dicebat : « Vigilate, state in fide [2]. » Nec noxiam solum, sed et superfluam rem os-

[1] Matth. x, 22. — [2] 1 Cor. xvi, 13.

tendit : nam postquam ager cultus fuit, cum nulla re opus est, tunc seminat, quod et hæretici faciunt : qui nonnisi propter vanam gloriam venenum suum injiciunt. Neque ex his tantum verbis, sed etiam ex sequentibus, totam illorum scenam accurate describit. Cum pullulavit, inquit, herba et fructum tulit, tunc apparuerunt et zizania : quod et ipsi faciunt. Initio namque sese occultant : postquam vero majorem accepere fiduciam, et aliquam existimationem nacti sunt, tunc virus effundunt. Cur autem servos inducit, quæ accidere narrantes? Ut hinc ansam arripiat dicendi non occidendos illos esse. Inimicum hominem vocat illum, ob damna quæ infert hominibus : damnum enim nos impetit; damni vero initium, non odio nostri, sed odio Dei factum est. Unde palam est Deum nos magis diligere, quam nos a nobis ipsis diligamur. Sed aliunde videre est diaboli versutiam : non enim antehac seminavit, quia nihil quod perderet habuit, sed cum omnia plena essent, ut totum agricolæ studium labefactaret : sic inimico erga illum animo cuncta faciebat. Vide autem servorum diligentiam : nam zizania cito evellere cupiunt, etiamsi id non considerate faciant : quod illorum circa semina sollicitudinem declarat, arguitque ipsos ad unum tantum respicere, non quo pacto ille pœnas det : neque enim illud ita urget; sed ne jacta semina pereant. Ideo id cogitant ut morbum celeriter avellant. Illud vero non statim efficere conantur; neque enim id sibi arrogant; sed domini sententiam expectant dicentes : « Vis? » Quid igitur dominus ? id vetat dicens : « Ne forte eradicetis simul et triticum. » Hoc porro dicebat, ut bella, cædesque prohiberet. Neque enim hæreticum occidere oportet : nam sic irreconciliabile bellum in orbem induceretur.

II. His autem duobus ratiociniis movetur ad illos cohibendos; primo, quod frumentum non læderent; secundo

quod illi incurabili morbo laborantes, supplicium luituri essent. Quapropter si vis illos puniri sine frumenti noxa, expecta tempus opportunum. Quid autem aliud sibi vult cum dicit : « Ne eradicetis simul et triticum, » quam hoc quod dicimus? Si arma moveatis, ut hæreticos occidatis, multos etiam Sanctorum una occidi necesse est; vel etiam multi ex istis zizaniis, ut verisimile est, convertentur in frumentum. Si ergo prius illos eradicetis, frumento etiam venturo nocebitis, si illos qui mutari et boni effici possunt, eradicetis. Non igitur prohibet hæreticos reprimere, illorum ora obstruere, libertatem loquendi coercere, cœtus eorum solvere, pacta respuere; sed occidere vetat. Tu vero illius mansuetudinem perpende, quomodo scilicet non sententiam solum efferat et jubeat, sed etiam rationem exponat. Quid ergo eveniet si usque in finem zizania maneant? « Tunc dicam messoribus, inquit : Colligite primum » zizania, et alligate ea in fasciculos ad comburendum. » Revocat ipsis in mentem verba Joannis, quibus ipse judex inducebatur, dicitque, donec prope frumentum stant zizania, parcendum ipsis esse; potest enim fieri ut frumentum efficiantur. Cum autem nullo reportato lucro abcesserint, tunc illos inevitabilis ultio excipiet. « Dicam enim » messoribus, inquit : Colligite primum zizania. » Cur primum? Ne terreantur illi, quasi triticum cum illis auferatur. « Et alligate ea in fasciculos ad comburendum. Triti» cum autem congregate in horreum. Aliam parabolam » apposuit eis dicens : Simile est regnum cœlorum grano » sinapis [1]. » Quia enim dixit ex semine tres partes perire, unamque servari, et in hac quoque servata parte tot tantaque imminere detrimenta; ne dicerent : « Et quinam quantoque numero fideles erunt? » hunc quoque metum aufert; illos per parabolam sinapis ad fidem inducens, osten-

[1] Matth. XIII, 31.

densque prædicationem ubique pervasuram esse. Ideo oleris imaginem in medium adduxit huic argumento admodum opportunam : « Quod minus est, inquit, omnibus » seminibus ; cum autem creverit, majus est omnibus oleribus, et fit arbor, ita ut volucres cœli veniant, et in ramis ejus habitent [1]. » Magnitudinis enim indicium declarare voluit. Sic, inquit, et in prædicatione erit. Nam omnium infirmissimi erant Discipuli, omniumque minimi. Attamen quia magna in ipsis virtus erat, per totum orbem effusa est. Deinde sub hac imagine fermentum posuit dicens : « Simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totum [2]. » Sicut enim fermentum, multæ farinæ vim suam indit ; sic et vos totum mundum convertetis. Et vide prudentiam : naturæ imagines affert, quo ostendat, ut hæc secundum naturalem rerum seriem necessario ita fiunt, sic et ista. Ne mihi dixeris : « Quid poterimus duodecim homines in tantam multitudinem incidentes ? » Nam idipsum maxime virtutem vestram splendidam reddit, quod multitudini admixti non fugiatis. Quemadmodum et fermentum tunc massam fermentat, cum farinæ admovetur. Nec modo admovetur, sed ita ut misceatur ; non enim simpliciter dixit : « Posuit, » sed, « Abscondit. » Sic et vos agglutinati et juncti cum impugnantibus vos, ipsos superabitis. Et sicut illud obruitur in massa, sed non perditur, sed paulatim toti massæ vim suam indit ; idipsum in prædicatione continget. Ne itaque quia multas ærumnas prædixi, ideo timeatis : nam sic splendidi eritis et omnia superabitis. » Tria porro sata hic multa significant ; hunc quippe numerum solet pro multitudine adhibere. Ne mireris autem si de regno loquens, granum et fermentum memoret, hominibus quippe loque-

[1] Matth. XIII, 32. — [2] Ibid. 33.

batur imperitis et ignaris, quos opus erat his erigi. Nam ita simplices erant, ut postea multa opus haberent interpretatione. Ubi sunt gentiles? Christi virtutem ediscant, rerum veritatem conspicientes; et hac utraque de causa illum adorent, et quod rem tantam prædixerit, et quod illam impleverit. Nam ipse est qui vim fermento indit; ideo multitudini admiscuit eos qui in se credebant, ut intelligentiam nostram mutuo tradamus. Nemo de paucitate causificetur. Multa quippe est prædicationis virtus; et quod semel fermentatum est, fermentum reliquis efficitur. Ac quemadmodum scintilla cum in ligna incidit, combusta in flammam convertit, et sic alia invadit; ita et prædicatio. Non dixit tamen ignem, sed fermentum, quare? Quia ibi non totum ab igne oritur, sed simul etiam a lignis incensis; hic vero fermentum per se totum efficit. Quod si homines duodecim totum orbem fermentarunt, cogita quanta sit nequitia nostra, quod cum tanto numero simus, non possimus tamen eos qui supersunt emendare, quos oportuisset vel mille mundis ad fermentationem sufficere.

III. At, inquies, illi Apostoli erant. Et quid hoc est? Annon eadem ipsa qua tu conditione erant? Nonne in civitatibus versabantur? Annon eorumdem consortes erant? Annon artes exercebant? Num Angeli erant? Num ex cœlo descenderant? Sed, inquies, signa fecerant. Non signa certe ipsos mirabiles effecerunt. Usquequo miraculis illis ad ignaviam nostram tegendam utemur? Vide Sanctorum chorum, qui non miraculis illis fulsit. Multi enim qui dæmones ejecerant, quia iniquitatem operati sunt, mirabiles non fuerunt; sed suppliciis sunt affecti. Ecquid, inquies, illos magnos effecit? Contemptus pecuniarum, vanæ gloriæ despectus, sequestratio a bonis sæcularibus. Qui si hæc non habuissent, sed animi morbis paruissent, etiamsi sexcentos mortuos suscitassent, non modo ad nihilum utiles

fuissent, sed etiam deceptores et fallaces habiti fuissent. Sic certe vita ipsa est quæ ubique fulget, quæ etiam Spiritus gratiam attraxit. Quod signum fecit Joannes, qui tot civitates erudivit? Quod enim miraculum nullum ediderit, audi Evangelistam dicentem : « Joannes quidem nul- » lum fecit signum [1]. » Unde admirandus fuit Helias? Annon a fiducia, qua regem monuit? Annon a zelo suo erga Deum? Annon a paupertate, a melote, a spelunca, a montibus? Nam signa omnia post hæc fecit. Jobi vero quod signum videns diabolus obstupefactus est? Signum certe nullum, sed vitam præclaram, patientiam adamante quovis firmiorem. Quod signum David fecit, juvenis cum esset, ut Deus diceret : « Inveni David filium Jessæ virum secun- » dum cor meum [2] ? » Abraham, Isaac et Jacob quem mortuum suscitarunt? quem leprosum mundarunt? An ignoras signa, nisi vigilemus, plerumque nocere? Sic multi Corinthiorum alii ab aliis discissi sunt; sic multi Romanorum superbierunt; sic Simon ejectus est [3]. Sic ille qui Christum sequi optaverat, reprobatus est, audiens : « Vulpes » foveas habent, et volucres cœli nidos [4]. » Horum singuli, sive quod pecunias, sive quod gloriam ex signis quærerent, exciderunt et perierunt. Vitæ autem accurata sanctitas, et virtutum amor non modo non parit talem cupiditatem, sed si adsit aufert. Ipse vero Christus cum leges daret Discipulis, quid dicebat? An, « Signa facite, ut videant homines? nequaquam. » Sed quid? « Luceat lux vestra coram » hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent » Patrem vestrum, qui in cœlis est [5]. » Petro quoque non dixit : « Si me amas, signa fac ; sed, « Pasce oves meas [6]. » Et cum semper illum cæteris præponat, una cum Jacobo et Joanne, unde, quæso, præponit? Num a signis? Atqui

[1] Joan. x, 41. — [2] Act. xiii, 22.— [3] Matth. viii, 10. — [4] Luc. ix, 58. — [5] Matth. v, 16. — [6] Joan. xxi, 15.

omnes Discipuli leprosos mundabant, mortuos suscitabant, omnibusque similiter potestatem concessit. Cur ergo tres illi anteponebantur? Ex animi nempe virtute. Vides-ne ubique bona opus esse vita, et rectis operibus? « Ex fruc- » tibus enim, inquit, eorum cognoscetis eos [1]. »

IV. Quid autem vitam nostram constituit? An signa, an vita recte et accurate acta? Vitam certe esse liquidum est : signa vero inde ducunt occasionem, et in eum finem desinunt. Nam qui vitam exhibet optimam, hanc sibi attrahit gratiam. Qui vero gratiam accipit, ideo accipit ut aliorum vitam emendet. Quandoquidem Christus miracula illa ideo fecit, ut inde fide dignus ad se homines pertrahens, virtutem in mundum induceret. Ideo maximam hujusce rei curam habet. Neque enim solis signis satis habet, sed et gehennam comminatur, et regnum promittit, sicque inexpectatas illas ponit leges, nihilque non agit ut nos Angelis pares efficiat. Et quid dico Christum omnia hujusce rei causa facere? Si quis, dic mihi, optionem tibi daret, aut mortuos in nomine ejus suscitare, aut propter nomen ejus mori, quid optares? Annon palam est te secundum optaturum esse? Atqui illud signum, hoc autem opus est. Si quis vero tibi optionem cum potestate daret fœnum in aurum vertendi, aut posse omnes divitias ut fœnum conculcare? Nonne hoc potius eligeres? Et jure quidem. Nam illud omnes homines maxime pertraheret. Si viderent enim fœnum aurum fieri, hanc potestatem omnes cuperent obtinere sicut Simon; augereturque divitiarum cupiditas : si autem viderent omnes aurum tanquam fœnum despicere, jam olim morbo liberati essent. Vides-ne bonam vitam posse magis juvare? Vitam autem dico, non jejunium, non saccum et cinerem stratum; sed divitiarum contemptum, ut par est eas contemnere, amorem proximi, eleemosynam

[1] Matth. VII, 16.

et panem esurienti datum, sedatam iram, inanis gloriæ depulsionem, invidiæ eliminationem. Sic et ille nos instituit cum dixit : « Discite a me quia mitis sum et humilis » corde [1] : » non dixit : « Quia jejunavi, » etsi posset quadraginta dies jejunii proferre : at non hoc dicit ; sed « Quia » mitis sum et humilis corde. » Rursusque cum misit eos, non dixit : « Jejunate ; » sed, « Manducate quod apponitur » vobis [2]. » De pecunia vero severam legem posuit dicens : « Nolite possidere aurum vel argentum, neque æs in zonis » vestris [3]. » Hæc porro dico, non quod jejunium vituperem ; absit ; multum quippe laudo. Sed angor cum video vos, aliis neglectis, putare illud esse ad salutem satis, cum tamen in choro virtutum ultimum teneat locum. Hæ quippe maximæ sunt, charitas, æquitas, eleemosyna, quæ etiam virginitatem superat. Quare si velis Apostolis par esse, nihil obstat. Si illam virtutem obtineas, sufficit illa tibi ut nihil minus quam Apostoli habeas. Nullum igitur signorum expectatio moretur. Angitur dæmon cum de corpore ejicitur ; multo magis autem cum viderit animam a peccato liberatam. Hæc quippe est illius maxima virtus. Propter peccatum mortuus est Christus, ut illud solveret : illud enim mortem induxit : propter illud omnia susdeque versa sunt. Si peccatum sustuleris, diaboli nervos succidisti, ejus caput contrivisti, ejus vim omnem solvisti, exercitum illum dissipasti, signum omnium signorum maximum exhibuisti. Non meus est hic sermo, sed beati Pauli. Cum dixisset enim : « Æmulamini charismata meliora, et adhuc » vobis excellentiorem viam demonstravi [4], » non subjunxit signum, sed charitatem omnium radicem bonorum. Si ergo hanc exerceamus, et philosophiam omnem inde sequentem, non opus habebimus signis ; sicut si non exerceamus, nihil nobis signa proderunt. Hæc itaque omnia

[1] Matth. xi, 29. — [2] Luc. x, 8. — [3] Ibid, 4. — [4] 1 Cor. xii, 31.

cogitantes, ex quibus Apostoli magni evaserunt, hæc æmulemur. Undenam illi magni effecti sunt? Audi Petrum dicentem : « Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te, » quid ergo erit nobis [1]? » Audi et Christum ipsis dicentem : « Sedebitis super sedes duodecim, et quicumque reliquerit domum vel fratres, vel patrem, vel matrem, centuplum recipiet in hoc sæculo, et vitam æternam possidebit [2]. » Nos itaque a sæcularibus omnibus abducentes, Christo nos consecremus, ut et Apostolis pares simus secundum ejus sententiam, et æterna vita fruamur, quam utinam omnes consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XLVII.

CAPUT XIII.

Hæc omnia locutus est Jesus in parabolis ad turbas, et sine parabola non loquebatur eis. Ut impleretur quod dictum est per Prophetam dicentem : Aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita a constitutione mundi [3].

I. Marcus vero dicit ipsum locutum fuisse eis in parabolis, « Prout poterant audire. » Deinde ostendens se nihil novi inducere, affert Prophetam hunc doctrinæ modum prænuntiantem, utque significaret nobis Christum, non ut in ignorantia permanerent, sed ut ad interrogandum cogerentur, sic illis locutum fuisse, subjunxit : « Et sine para» bola nihil loquebatur eis. » Etsi multa sine parabola dixe-

[1] Matth. XIX, 27. — [2] Ibid. 28, 29. — [3] Id. XIII, 34, 35.

rit; sed tunc temporis nihil. Et tamen nemo ipsum interrogavit, quanquam Prophetas olim sæpe interrogarent, ut Ezechielem aliosque multos. Hi vero secus, licet ea, quæ dicta fuerant, possent illos in dubium conjicere, et ad interrogandum excitare. Etenim supplicium maximum parabolæ minabantur, neque tamen inde commoti sunt. Quapropter, dimissis illis, abiit. « Tunc enim, ait, dimissis turbis, » Jesus venit in domum suam [1], » Nullusque Scribarum ipsum sequitur; unde liquidum est eos, nonnisi ut carpendi ansam arriperent, secutos fuisse. Quia vero ea, quæ dicta fuerant, non intelligebant, reliquit eos. « Et accesserunt » Discipuli ejus interrogantes de parabola zizaniorum [2]. » Atqui interdum discendi cupidi interrogare non audent : undenam illis nunc fiducia? audierant illud, « Vobis datum » est nosse mysteria regni cœlorum [3]; » et hinc fiduciam assumpserant. Ideoque seorsim interrogant, non quod multitudini invideant, sed ut Domini legem servent. « His enim, » inquit, datum non est. » Cur autem, missa fermenti et sinapis parabola, de hac interrogant? Illas utpote clariores reliquerunt; hanc vero, utpote quæ affinitatem haberet cum præmissa parabola, et quid amplius efferret, ediscere cupiebant. Neque enim scire volunt, utrum eamdem repetierit, nam videbant in hac magnam efferri comminationem. Quapropter non incusat eos, sed explanavit ea quæ dicta fuerant. Et ut semper dixi, parabolæ non sunt ad litteram accipiendæ, inde enim absurda multa sequerentur; quod ut nos doceat, sic parabolam explicat. Non dicit qui essent servi illi qui accesserunt, sed ut ostendat se, seriei concinnandæ causa, et ad complementum imaginis, ipsos induxisse, hac missa parte, quæ ad rem maxime pertinebant, ob quam hæc parabola dicta fuerat, explicat, se universi judicem et dominum declarans. « Et respondens, inquit,

[1] Matth. XIII, 36. — [2] Ibid. — [3] Ibid. 11.

» dixit eis : Qui seminat bonum semen, est Filius hominis. » Ager autem est mundus. Bonum vero semen, hi sunt filii » regni; zizania, filii maligni illius. Inimicus vero qui ea » seminat, est diabolus. Messis est consummatio sæculi, » messores autem Angeli sunt. Sicut ergo colliguntur ziza- » nia, et igni comburuntur; ita erit in consummatione sæ- » culi hujus. Mittet Filius hominis Angelos suos, et colligent » de regno ejus omnia scandala, et facientes iniquitatem, et » mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus et stridor » dentium. Tunc fulgebunt justi sicut sol in regno Patris » eorum [1]. » Cum enim qui seminat ipse sit, et agrum suum seminet, atque ex regno suo colligat, palam est hunc mundum ipsius esse. Perpende autem ejus inenarrabilem misericordiam, et pronum ad beneficia præstanda animum, et quam a supplicio inferendo sit alienus. Cum enim seminat, per seipsum seminat; supplicia vero per alios infert, id est per Angelos. « Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno » Patris eorum. » Non quod sic tantum fulgeant, sed quia hoc astro nullum fulgentius videmus, notis exemplis est usus. Certe alibi quoque dixit jam adesse messem, ut cum de Samaritanis ait : « Levate oculos vestros, et aspicite re- » giones, quia albæ jam sunt ad messem [2], » et rursus, « Messis quidem multa, operarii autem pauci [3]. » Quomodo ergo illic quidem jam messem adesse ait, hic vero futuram messem dicit? Secundum aliud nempe significatum. Quare etiam cum alibi dixisset alium esse qui seminat, alium qui metit, hic dicit se eum qui seminat esse? Quia ibi sic loquebatur, ut non sibi, sed ut Prophetis Apostolos compararet, sive cum Judæos, sive cum Samaritanos alloquebatur. Nam etiam per Prophetas ipse seminabat. Est autem ubi messem et semen idipsum dicat, secundum diversam rationem sic appellans.

[1] Matth. XIII, 37-43. — [2] Joan. IV, 35. — [3] Luc. X, 2.

II. Nam quando obsequentes obtemperantesque auditores dicit, messem vocat, ut rem consummatam declaret. Quando autem fructum prædicationis quærit, semen et messem ipsam consummationem appellat. Et quomodo etiam alibi dicit: « Primi justi rapiuntur[1]? » Rapiuntur quidem primi, adveniente Christo; traduntur autem isti supplicio, et tunc illi ad regnum cœlorum proficiscuntur. Quia enim justos in cœlo esse oportet : in terram autem ipse venturus est de omnibus hominibus judicaturus, sententiamque laturus, quasi rex surgens cum amicis suis, eos ad beatam illam sortem ducturus est. Vides-ne duplex fore supplicium, tum quod comburantur, tum quod a gloria illa excidant? Sed cur demum, illis recedentibus, ipsis etiam Apostolis in parabolis loquitur? Sapientiores ex supra dictis effecti, tunc intelligebant. Hinc cum dixisset illis postea : « Intellexistis hæc omnia ? dicunt ei : Etiam, Domine. » Sic et hoc cum aliis effecit parabola, ut perspicaciores deinde essent. Quid igitur post hæc dicit? « Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro : quem cum invenit homo abscondit, et præ gaudio illius vendit universa quæ habet, et emit agrum illum. Iterum simile est regnum cœlorum negotiatori quærenti bonas margaritas. Inventa autem una pretiosa margarita, abiit, et vendidit universa quæ habuit, et emit eam[2]. » Quemadmodum illic granum frumenti et fermentum parum inter se differunt; sic et hoc loco duæ parabolæ thesauri et margaritæ. Nam per utrumque hoc significatur oportere prædicationem omnibus anteponere. Et illæ quidem fermenti et sinapis parabolæ, ad vim prædicationis pertinent, ipsamque totum orbem esse superaturam indicant : hæ autem duæ parabolæ ejus pretium et dignitatem declarant. Extenditur quippe illa ut sinapi, superat ut fermentum, pretiosa est

[1] I Thess. IV, 16. — [2] Matth. XIII, 44-46.

ut margarita, innumera præbet commoda, et ornatur ut thesaurus. Neque id solum hic discimus omnibus se exuere par esse, ac prædicationi hærere; sed etiam id cum gaudio esse faciendum. Certe is qui omnibus renuntiat, sciat oportet rem illam esse negotiationem, non jacturam. Vides-ne quomodo prædicatio in mundo sit occulta, et in prædicatione quot sint bona? ac nisi omnia vendideris, non emis illam : nisi sollicito animo quæsieris, non invenis. Duo igitur necessaria sunt, sæcularium rerum abdicatio, et summa vigilantia. Nam ait : « Quærenti bonas margaritas. Inventa » una pretiosa, vendidit omnia, et emit eam. » Una quippe est veritas, nec in partes divisa. Ac sicut is qui margaritam habet, novit ipse se divitem esse; sæpe autem, licet illam manu teneat, id aliis est ignotum : neque enim mole corporis insignis est; sic et in prædicatione, qui illam tenent, se divites esse norunt, increduli autem thesaurum hujusmodi ignorantes, nostras item divitias nesciunt. Deinde ne prædicationi tantum fidamus, neve putemus solam fidem ad salutem nobis sufficere, aliam terribilem effert parabolam. Quænam illa est? Sagenæ parabola. « Simile est reg» num cœlorum sagenæ missæ in mare, et ex omni genere » piscium congreganti. Quam educentes ad littus maris, » sedentes et colligentes bonos in vas jecerunt, malos autem » foras miserunt [1]. » In quo differt hæc a parabola zizaniorum? Nam et illic alii servantur, alii pereunt; sed illic ob pravorum dogmatum hæresim : et qui ante memorantur, quia dictis prædicantium non attendunt; hi vero ob sceleratam vitam, qui omnium miserrimi sunt, utpote qui in notitiam veritatis pervenerint, et in rete piscantium inciderint, ac neque sic salutem consequi potuerint : quanquam alibi dicat ipsum pastorem segregasse oves, hic dicit Angelos id facere, ut et in zizaniorum parabola. Quid ergo

[1] Matth. XIII, 47-48.

dicendum? Aliquando demissius, aliquando sublimius ipsis loquitur. Hanc porro nec rogatus parabolam sponte interpretatur : ex parte solum explicavit illam, et timorem auxit. Ne enim postquam audisti malos ejectos fuisse foras, sine periculo rem esse putares, interpretatione sua supplicium extulit dicens : « Mittent eos in caminum ignis [1]; » stridorem dentium memorans ineffabilemque dolorem. Vides-ne quot ad perniciem viæ? per petram, per spinas, per viam, per zizania, per sagenam. Non ergo immerito dixit : « Lata » est via quæ ducit ad perditionem, et multi sunt qui ingre» diuntur per eam [2]. » Hæc ergo cum dixisset, ac terribili modo finem dicendi fecisset, hæcque plura adjecisset : diutius enim in illis moratus est, ait : « Intellexistis hæc omnia? » Dicunt ei, etiam, Domine [3]. » Post hæc quia intellexerunt, ipsos laudat his verbis : « Ideo omnis scriba doctus in regno » cœlorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de » thesauro suo nova et vetera [4]. » Ideo alibi quoque ait : « Mittam ad vos sapientes et scribas [5]. »

III. Vides quomodo non excludat Vetus Testamentum, sed potius laudet et celebret, thesaurum vocans? Itaque quotquot divinarum Scripturarum imperiti sunt, non patresfamilias fuerint, qui neque habent ipsi, nec ab aliis accipiunt, sed se fame pereuntes negligunt. Nec modo ipsi, sed etiam hæretici expertes sunt hujus beatitudinis. Non enim proferunt nova et vetera. Nam cum vetera non habeant, nec nova habere possunt : quemadmodum etiam ii, qui nova non habent, veteribus quoque carent, sed utrisque privantur : hæc enim mutuo colligantur et connectuntur. Audiamus itaque quotquot Scripturarum lectionem negligimus, quantum patiamur damnum, quantam paupertatem. Quandonam vitam cum operibus jungemus, qui ne

[1] Matth. XIII, 50. — [2] Id. XII, 13. — [3] Id. XIII, 51. — [4] Ibid. 52. — [5] Id. XXIII, 34.

leges quidem novimus, quas observemus? Sed divites, qui divitiarum cupiditate insaniunt, sæpe vestes suas ne a tineis corrodantur excutiunt. Tu vero dum oblivio tinea perniciosior animam tuam labefactat, non libros legis, non pestem illam depellis, animam non exornas, non aspicis assidue virtutis imaginem, nec membra ejus et caput consideras? Nam et caput habet et membra, specioso corpore formosiora. Quod ergo caput est, inquies, virtutis? Humilitas. Quamobrem ab hac incipit Christus dicens : « Beati » pauperes [1]. » Hoc est caput : non comas habet, non cincinnos, sed tantam pulchritudinem, ut Deum ipsum attrahat; nam ait : « Super quem respiciam, nisi super mansuetum et humilem, et trementem verba mea [2]? » et : » Oculi mei ad mansuetos terræ [3], » et, « Prope est Dominus contritis corde [4]. » Hoc est caput : pro capillis et coma, sacrificia offert Deo grata : ara est aurea, et altare spirituale: « Nam sacrificium Deo spiritus contribulatus [5]. » Hæc est sapientiæ mater. Si quis illam habeat, reliqua habebit. Vidisti-ne caput, quale nusquam videras? Vis-ne faciem videre, imo ediscere? Jam disce colorem ejus rubicundum, floridum et valde gratiosum : disce quibusnam constet. Quibus ergo constat? pudore atque rubore. Quapropter ait quispiam : « Ante verecundum præcedet gra» tia [6]. » Hoc et aliis membris magnam infundit pulchritudinem. Etiamsi mille misceas colores, non tantam speciem efficies. Si autem et oculos videre cupias, aspice illos modestiam et continentiam accurate exhibentes. Ideo ipsi et forma et acumine pollent; ita ut ipsum Dominum videant. Nam, « Beati, inquit, mundo corde, quoniam ipsi Deum » videbunt [7]. » Os autem ejus, sapientia et intellectus, spiritualiumque hymnorum modulatio. Cor autem, Scriptu-

[1] Matth. v, 3. — [2] Isaï. LXVI, 2. — [3] Psal. XXXIII, 19. — [4] Id. XXXIV, 16. — [5] Id. L, 17. — [6] Eccli. XXXII, 9. — [7] Matth. v, 8.

rarum peritia, verorumque dogmatum conservatio, benignitas, clementia : ac quemadmodum sine illo vivere nequimus, sic neque sine illo salutem consequi possumus. Nam hinc omnia oriuntur bona. Habet item pedes et manus, bonorum operum exempla. Anima ejus est pietas. Pectus ejus aureum, adamante firmius, est fortitudo ; omnia facilius expugnes, quam pectus istud dirumpas. Spiritus qui et in cerebro et in corde existit, est charitas.

IV. Vis hanc imaginem tibi in operibus ostendam? Cogita mihi hunc ipsum Evangelistam, etiamsi non totam ejus vitam descriptam habeamus; attamen ex paucis quæ restant, licet imaginem ejus splendentem videre. Quod humilis et contritus esset, audi ipsum in Evangelio sese publicanum vocantem; quod autem misericors esset, vide illum omnibus exutum Jesum sequentem. Quod pius esset, palam est ex dogmatibus. Intelligentiam et charitatem ejus, ex eo quod conscripsit Evangelio videre est : universi enim orbis curam gessit. Bonorum operum argumentum habes ex throno, in quo sessurus est. Fortitudinem, quod gaudens reversus sit a facie concilii. Virtuti igitur admodum studeamus, maximeque omnium humilitatem et misericordiam sectemur, sine quibus salutem consequi non possumus, ut probatur ex quinque virginibus, et ex Pharisæo. Nam sine virginitate regnum adire possumus, non vero sine misericordia et eleemosyna : illa enim necessaria prorsus est, et inter præcipua quæ omnia continent censetur. Non sine causa ergo diximus eam cor esse virtutis. Sed cor ipsum, nisi omnibus spiritum subministret, cito extinguitur; sicut et fons nisi fluenta penes se perenniter habeat, putrescit. Sic et divites si apud se opes suas detineant. Ideo communi usu dicimus: « Multa putredo divitiarum apud talem habetur : » neque dicimus: « Multa copia, magnus thesaurus. » Nam putredo est non possidentium

modo, sed ipsarum divitiarum. Vestimenta enim recondita corrumpuntur, aurum ærugine roditur, frumentum a vermibus roditur. Anima vero possidentis plus quam cætera omnia curis roditur et putrescit. Si velis avari animam in medium adducere, sicut vestimentum a mille tineis corrosum, nihilque sanum habens, sic invenies illam corrosam undique curis, peccatis putridam, et ærugine labefactatam. At pauperis anima non talis utique est, pauperis inquam voluntarii; sed fulget ut aurum, splendet ut margarita, floret ut rosa. Non ibi tinea, non fur, non cura sæcularis; sed ut Angeli conversantur. Vis talis animæ pulchritudinem videre, vis paupertatis divitias ediscere? Pauper non imperat hominibus, sed imperat dæmonibus : non astat regi, sed astat Deo; non pugnat cum hominibus, sed cum Angelis; non habet arcam unam vel duas, vel tres, vel viginti, sed tantam rerum copiam, ut mundum totum nihil esse existimet. Non habet thesaurum, sed cœlum; non eget servis; imo servos habet, animi morbos; habet servos, nempe cogitationes quæ regibus imperant : cogitationem quippe hujusmodi vel rex formidat, et contra respicere non audet. Regnum et aurum omniaque similia, ut puerorum ludos ridet, et ut rotulas, talos, capita, sphæras, ita hæc omnia putat esse spernenda. Habet enim ornatum, quem ne respicere quidem possunt ii, qui hujusmodi ludis tempus terunt. Quid igitur hoc paupere præstantius fuerit? Is pavimentum habet cœlum. Si autem tale pavimentum est, cogites velim quod tectum erit. Sed non habet equos et currus? Quid illis opus habet is qui nubibus vehendus est et cum Christo vivet? Hæc cogitantes et viri et mulieres, illas quæramus divitias et rerum copiam non absumendam, ut regnum cœlorum consequamur, gratia et misericordia Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXIII.

CAPUT XIII.

Et factum est cum consummasset Jesus parabolas istas, transivit inde [1].

Cur dixit : « Istas? » Quia alias dicturus erat. Quare inde recessit ? Ut verbum ubique disseminaret. « Et cum venis- » set in patriam suam, docebat eos in synagoga eorum [2]. » Quam vocat patriam suam ? Nazareth, ut mihi quidem videtur. Non enim ibi fecit virtutes multas : in Capharnaum autem multa fecit signa, quapropter dicebat : « Et tu Ca- » pharnaum, quæ usque ad cœlum exaltata es, usque ad » infernum descendes : quoniam si in Sodomis factæ fuis- » sent virtutes, quæ factæ sunt in te, mansissent utique us- » que hodie [3]. » Cum porro venisset istuc, signa quidem multa non fecit, ne in majorem illos invidiam inflammaret, neve ob majorem incredulitatem in graviorem damnationem inciderent. Doctrinam autem proponit, non minoris quam signa admirationis. At stultissimi homines, quando admirari, et ob dictorum vim obstupescere par fuisset, illi contra ipsum parvi faciunt, quod tali patre natus putaretur : quanquam multa superioribus temporibus exempla suppeterent eorum qui ignobili patre nati claruerant. David quippe Jessæ vilis cujusdam agricolæ filius erat : et Amos caprarii filius, ipse quoque caprarius : Moyses vero legislator, longe se inferiore patre natus est. Cum oportuisset ergo ideo maxime venerari illum et obstupescere, quod ex talibus

[1] Matth. XIII, 53. — [2] Ibid. 54. — [3] Matth. XI, 23, et Luc. X, 15.

ortus talia loqueretur: manifestum quippe erat id non ex humano studio, sed ex divina gratia proficisci, inde illum despiciunt, unde mirari oportebat. Frequenter autem ad synanogas ibat, ne si perpetuo in deserto versaretur, magis incusarent, tanquam frequentiæ et civitatis adversarium. Stupentes igitur et ambigentes dicebant: « Unde huic sapientia hæc et virtutes[1]? » Signa virtutes vocabant, sive ipsam sapientiam ejus. « Nonne hic est fabri filius[2]? » Ergo miraculum majus majorque stupor. « Nonne mater ejus » dicitur Maria? et fratres ejus Jacobus et Joses, et Simon » et Judas, et sorores ejus nonne omnes apud nos sunt? » Unde ergo huic omnia ista? Et scandalizabantur in eo[3]. » Vides-ne in Nazareth ista dicta fuisse? Nonne fratres ejus, inquit, talis et talis sunt? Et quid hoc? Hinc maxime vobis ad fidem induci par erat. Verum mala res invidia, quæ sibi ipsi sæpe repugnat. Nam quæ inaudita, et admiranda erant, quæque illos attrahere poterant, hæc illis offendiculo erant. Quid igitur Christus ad eos? « Non est Propheta, inquit, » sine honore, nisi in patria sua et in domo sua. Et non fe» cit virtutes multas propter incredulitatem eorum[4]. » Lucas autem ait: « Et non facit ibi signa multa[5] » Atqui facere debuisset, inquies. Nam si id assecutus est ut admirationi esset, ut vere fuit, cur signa non fecit? Quia non ostentationem, sed eorum utilitatem in scopo habebat. Cum igitur hæc via non succederet, ab eo quod e re sua esse videbatur abstinuit, ne ipsis supplicium augeret. Quanquam post tantum tempus, post tanto edita signa ad illos venerit. At neque sic illum tulerunt, imo ardebant invidia. Cur ergo pauca tamen fecit signa? Ne dicerent; « Medice cura teipsum, » vel, « Inimicus noster est et hostis, affinesque suos despicit; » ne dicerent: « Si facta fuissent signa, nos quoque

[1] Matth. XIII, 54. — [2] Ibid. 55. — [3] Ibid. 56, 57. — [4] Ibid. 58. — [5] Luc.

credidissemus. » Ideo et signa fecit, et cito facere desiit; tum ut quæ sua erant impleret; tum ne majorem ipsis damnationem attraheret. Dictorum porro vim cogita. Etiam invidia correpti mirabantur tamen. Verum sicut in operibus non res ipsas reprehendunt, sed causas comminiscuntur dicentes : « In Beelzebub ejicit dæmonia[1]; » sic et hoc loco non doctrinam culpant, sed ad generis ignobilitatem confugiunt. Tu vero mihi perpende Doctoris moderationem, quomodo non illos vituperet, sed cum mansuetudine multa dicat: « Non est Propheta sine honore, nisi in patria sua[2]. » Neque hic stetit, sed adjecit, « Et in domo sua : » fratres, ut mihi quidem videtur, suos subindicans.

II. Apud Lucam exempla hujusce rei apponit dicens : « Neque Helias ad suos venit, sed ad viduam alienige-» nam ; » neque ab Elisæo alius curatus leprosus est, nisi Naaman alienigena. Israëlitæ vero nec quid boni acceperunt, nec quid boni fecerunt, sed extranei tantum. Hæc porro dicit improbam illorum consuetudinem plane ostendens, et nihil se novi experiri declarans. « In illo tempore au-» divit Herodes tetrarcha famam Jesu[3]. » Mortuus enim erat hujus pater Herodes, qui pueros occiderat. Nec sine causa tempus annotat Evangelista, sed ut tyranni fastum et negligentiam ediscas. Neque enim initio illa didicit, sed post multum temporis. Sic enim principes fastum multum præ se ferentes, res hujusmodi tardius ediscunt, quia hæc parvi faciunt. Tu vero mihi perpende quanta res sit virtus; nam ille mortuum timebat, hincque de ejus resurrectione philosophabatur. « Dixit enim, inquit, pueris suis : Hic est Joannes, » quem ego interfeci, hic resurrexit a mortuis : et ideo vir-» tutes operantur in eo[4]. » Vides-ne grandem timorem? Neque enim id in publico dicere ausus est, sed domesticis tan-

[1] Matth. XII, 24, et Luc. XI, 14.— [2] Luc. IV, 25.— [3] Matth. XIV, 1. — [4] Ibid. 2.

tum suis sic loquebatur. Attamen hæc absurda opinio militem sapiebat. Multi enim surrexerunt a mortuis, et nemo ex iis quidquam hujusmodi fecit. Videntur porro mihi hæc verba ambitionem simul et timorem sapere. Sic quippe minus sani animi, contrariorum affectuum sæpe mixtionem admittunt. Lucas vero narrat dixisse populum: « Hic est » Elias aut Jeremias [1], » aut unus ex veteribus Prophetis. Hic vero, sapientius quam alii se putabat ita dicere. Verisimile autem est illum initio quidem, cum dicerent esse Joannem, nam multi sic dicebant, id negasse ac dixisse: « Ego illum occidi, utpote insolentem ac petulantem. » Hoc enim Marcus et Lucas dixisse illum narrant: « Ego Joan» nem decollavi [2]; » cum autem fama prævaleret, demum ipse idem ipsum quod alii dixit. Deinde vero historiam illam nobis Evangelista narrat. Et cur non illam præmiserat? Quia in eo totus erat, ut Christi gesta describeret; nihilque extra rem Evangelistæ dicebant, nisi id ad institutum suum referretur. Non ergo hanc historiam commemorassent, nisi propter Christum, et nisi Herodes dixisset Joannem resurrexisse. Marcus vero ait Joannem magno in honore fuisse apud Herodem, etiamsi hic ab illo redargueretur. Tanta res est virtus. Deinde narrare sic pergit. « Herodes » enim cum tenuisset Joannem, ligavit eum, et posuit in » carcerem propter Herodiadem uxorem Philippi fratris » sui. Dicebat enim illi Joannes: Non licet tibi habere il» lam. Et volens eum interficere, timuit turbam, quia sicut » Prophetam eum habebant [3]. » Cur non Herodiadem, sed illum alloquitur? Quia præcipuus ille erat. Vide quomodo accusationem minus onerosam faciat, ita ut historia potius quam accusatio videatur esse. « Cum autem natalitia He» rodis agerentur, saltavit filia Herodiadis in medio, et pla-

[1] Luc. IX, 7. — [2] Marc. VI, 16, et Luc. IX, 9. — [3] Matth. XIV, 3-5.

» cuit Herodi[1]. » O convivium diabolicum! O theatrum satanicum! O iniquam saltationem, ac mercedem saltationis iniquiorem! Cædes enim omnium scelestissima peragebatur, et qui coronari et celebrari merebatur, in medio jugulatus est. Dæmonum tropæum in mensa erectum fuit. Victoriæ modus cæteris gestis dignus fuit. Nam « Saltavit, » inquit, filia Herodiadis in medio, et placuit Herodi. Unde » jurejurando affirmavit se illi daturum quodcumque petie- » rit. Illa vero a matre præmonita: Da mihi, ait, hic in disco » caput Joannis Baptistæ[2]. » Duplex crimen, et quod saltarit, et quod placuerit, atque ita placuerit, ut cædes illi pro mercede esset. Vides-ne quam crudelis, quam insensatus, quam vesanus sit. Juramento se obnoxium reddit; illi vero dat potestatem petendi quæ velit. Cum autem vidit quid mali hinc evenerit, « Contristatus est, » inquit; quanquam ab initio ligaverat ipsum. Cur ergo contristatur? Hujusmodi est virtus; etiam apud improbos admirationi et laudi est. Sed, o furiosam mulierem, quæ cum oporteret illum admirari ac venerari, quod ipsam ab injuria vindicaret, drama totum ordinat, laqueum tendit, gratiamque petit satanicam. « Ipse autem timuit propter jusjurandum, » inquit, et simul recumbentes[3]. » Et cur quod gravius erat non timuisti? Nam si quod testes perjurii haberes formidabas, multo magis cædem formidare oportebat ita iniquam, cum tot testes ejus haberes.

III. Quia vero puto multos accusationis, ex qua cædes orta est, argumentum ignorare, necessarium est hoc etiam dicere, ut legislatoris prudentiam discatis. Quænam ergo vetus lex illa erat, quam conculcavit Herodes, et vindicavit Joannes? Ejus, qui sine liberis moreretur, uxorem fratri dari oportebat[4]. Quia enim non consolabile malum mors

[1] Matth. XIV, 6. — [2] Ibid. 7, 8. — [3] Ibid. 9. — [4] Deut. XXV, 5.

erat, et pro vita servanda nihil non agitur, legem statuit, ut qui vivit uxorem fratris defuncti ducat, et filium hinc procreatum mortui nomine vocet, ita ut domus ejus non excidat. Si enim mortuus filios non relinquebat, quæ tamen maxima est mortis consolatio, intolerabilis luctus futurus erat. Ideo legislator hanc consolationem excogitavit iis, quibus natura filios negaverat, et nasciturum illius nomine vocari præcepit. Si vero mortuus filium relinqueret, tunc non licitum erat connubium. Et cur, inquies? nam si alteri licebat ducere, multo magis fratri. Nequaquam. Vult enim affinitatem extendi, et multas haberi occasiones cognationis ineundæ. Et cur, illo sine liberis defuncto, non alius ducere poterat? Quia sic non putatus fuisset esse mortui filius : nunc vero seminante fratre, probabilis erat inventio illa. Alioquin vero extraneus non putasset constituendam esse defuncti domum. Hic autem cognationis jus habebat. Quia ergo Herodes uxorem fratris sui, quæ prolem habebat, duxit, ideo accusat illum Joannes, et moderate simul atque libere accusat. Tu vero mihi considera, quomodo theatrum totum satanicum et diabolicum sit. Primo enim ebrietate et deliciis constabat, unde nihil sanum oriri poterat. Secundo, spectatores corruptos habebat, et excipientem omnium maxime. Tertio, delectationis genus ratione vacuum. Quarto, puella, propter quam connubium contra legem erat, quam occultari oportebat; utpote injuria affecta matre, ingreditur sese ostentans; virgo meretrices omnes impudentia superans. Tempus etiam non modicam ad criminationem iniquæ rei ansam præbet. Quanto enim oportebat eum gratias referre Deo, quod illo die ipsum in lucem produxisset, tunc iniqua illa aggreditur : quando vinctum solvere oportebat, tunc vinculis cædem adjicit. Audite quotquot vel virgines vel etiam maxime nuptæ, alienas nuptias sic deturpare audetis, saltantes, tripudiantes, et

communem naturam dehonestantes. Audite etiam viri, qui sumptuosa convivia, ebrietate plena sectamini, et metuite diaboli barathrum. Nam ita vehementer miserum tunc illum invasit, ut juraret se dimidium regni sui daturum esse. Illud enim Marcus dicit : « Juravit illi ; Quodcumque petie- » ris a me dabo tibi, usque ad dimidium regni mei[1]. » Tanti scilicet ditionem suam faciebat ; ita voluptatis captivus erat, ut saltationi hæc concederet. Ecquid miraris si tunc hæc facta sunt ; quando nunc etiam, postquam tantam inivimus philosophiam, ob mollium hujusmodi puerorum saltationem multi animas suas prodiderunt, licet juramenti necessitate astricti non essent. Nam a voluptate captivi abducti quasi pecudes aguntur, quo lupus illos traxerit. Id quod tunc ille furiosus passus est, duo turpissima perpetrans, et quod illam dominam fecerit sic furiosam, ebriam et nihil mali recusantem, et quod necessitate juramenti ita se obstrinxerit. At licet ille tam iniquus esset, iniquior tamen et tyranno et puella erat mulier. Ipsa enim hæc mala omnia et totum drama fabricata erat, quæ tamen gratiam Prophetæ habere debuisset. Filia quippe ipsi morem gerens, et turpiter egit, et saltavit, et cædem petiit, Herodesque ab ipsa quasi sagena captus est. Vides-ne quam apposite Christus dixerit : « Qui amat patrem aut matrem plus quam me, » non est me dignus[2] ? » Nam si illa hanc secuta esset legem, non tot leges violasset, non hanc cædem perpetrasset. Nam quid hac immanitate deterius ? cædem ut gratiam postulare, cædem iniquam, cædem inter epulas, cædem publice et impudenter petitam. Neque enim seorsum accessit hæc petitura, sed publice, et posita larva, nudo capite, diaboli usa patrocinio, hæc illo modo locuta est. Nam id diabolus effecit, ut illa saltans placeret, et Herodem tunc caperet. Ubi enim saltatio, ibi diabolus. Neque enim ideo

[1] Marc, vi, 23. — [2] Matth. x, 37.

pedes nobis dedit Deus, ut iis turpiter utamur, sed ut recte gradiamur; non ut perinde atque cameli saltemus; nam et cameli saltantes ingratum spectaculum edunt, multoque magis mulieres; sed ut cum Angelis choreas agamus. Si enim corpus id agens turpe est, multo magis anima. Sic saltant dæmones : sic adulantur dæmonum ministri.

IV. Sed petitionem ipsam considera. « Da mihi, ait, hic » in disco caput Joannis Baptistæ. » Vides-ne impudentem, quæ totam diabolo se dedidit? Dignitatem Joannis memorat, neque tamen sic erubescit. Sed ac si de cibo quopiam loqueretur, sic sacrum et beatum illud caput in disco efferri petit. Nullam affert causam, neque enim poterat; sed simpliciter quærit aliorum calamitatibus honorari. Non dixit : « Introduc illum huc, et immola : » neque enim morituri loquendi fiduciam tulisset. Nam timebat vel mactati vocem audire terribilem : neque enim capite mulctandus tacuisset. Ideo ait : « Da mihi hic in disco : » nam linguam illam silentem videre cupio. Neque effugere solum illius reprehensiones volebat, sed insultare jacenti et deridere illum. Deus vero id permisit, nec fulmen superne misit, ut impudentem illam faciem combureret : neque jussit terram hiatu totum illud iniquum convivium absorbere, ut simul Justum clarius coronaret, et iis qui iniqua passuri postea essent, magnam relinqueret consolationem. Audiamus igitur quotquot ab iniquis hominibus gravia patimur dum recte vivimus. Etenim tunc Deus passus est eum, qui in solitudine vixerat, qui in zona pellicea, qui in cilicio, Prophetam, Prophetis majorem, quo nullus major unquam fuerat inter natos mulierum, interfici per puellam impudicam et corruptam meretricem : et hæc dum divinas leges tueretur. Hæc itaque cogitantes, feramus generose omnia quæcumque patimur. Nam et tunc sanguinaria illa et iniqua tantum sese de eo, qui sibi dolorem attulerat, vindicavit, quan-

tum voluit, iram totam satiavit, et Deus id permisit: quanquam nihi illi Joannes dixerat, nec illam accusaverat, sed virum tantum. Sed conscientia acerbus accusator erat. Ideoque in majora erumpebat mala, dolens, stimulis agitata; simulque dedecoravit omnes, seipsam, filiam, dimissum virum, viventem mœchum, et priora superare certabat. Si oldes, inquit, quod ille mœchetur, ego illum homicidam faciam, et accusantis interfectorem. Audite quotquot ultra quam fas est uxoribus placere studetis. Audite quotquot circa res incertas juramenta præbetis, aliisque perniciei vestræ potestatem tribuitis, ac vobis barathrum effoditis. Sic Herodes periit. Putabat enim ipsam quidpiam convivio consentaneum petituram esse, puellamque in solemnitate et inter epulas, rem gratiosam et lætam, non autem caput viri postulaturam esse; et deceptus est. Attamen nihil horum ipsum purgabit. Etiamsi enim illa cum feris pugnantium virorum animum habuerit, attamen non decuit illum se ita decipiendum præbere, nec tyrannico obsequi imperio. Primo enim quis non exhorruit sacrum illud caput videns sanguinem stillare, et inter epulas reponi? At non iniquus ille Herodes, non execrabilior illo mulier. Tales quippe sunt meretrices, omnium petulantissimæ et crudelissimæ. Nam si nos hæc audientes perhorrescimus, quo animo fuisse putandum est eos, qui hæc ipsis oculis cernerent? Quid passi sunt convivæ caput recens amputatum et sanguinem videntes in medio convivio repositum? At non sanguinaria illa et ipsis furiis ferocior illo commota fuit spectaculo; sed exultabat: atqui, etsi non aliunde, ex solo aspectu saltem fastidium nauseamque ingenerari par erat. Verum nihil hujusmodi passa est illa sanguinem sitiens propheticum. Talis est fornicatio: non lascivos tantum, sed et homicidas efficit. Nam adulterii cupidæ mulieres ad cædem sunt paratæ virorum, qui injuria

afficiuntur; nec unam tantum vel duas, sed et innumeras cædes fieri facile curaverint. Similium porro facinorum multi testes sunt. Id etiam illa tunc fecit, sperans tantum facinus in oblivionem tandem esse venturum. Sed contrarium prorsus evenit : nam longe clariori voce postea Joannes clamavit.

V. Verum nequitia ad præsens tantum tempus respicit, sicut febricitantes cum aquam frigidam intempestive postulant. Etenim nisi accusatorem jugulasset, facinus illud non ita evulgatum fuisset. Discipuli namque ejus, quando in carcerem conjectus fuit, nihil hujusmodi dixerunt : cum autem interfectus fuit, tum necis causam publicare coacti sunt. Adulteram obtegere cupiebant, nec alienas calamitates publicare; cum autem in narrandi necessitatem deducti sunt, tunc facinus omne recensent. Ne quis enim causam cædis malam esse suspicaretur, ut in Theuda et Juda contigit, veram cædis causam referre coguntur. Itaque quanto magis peccatum occultare hoc modo volueris, tanto magis illud evulgas. Peccatum enim non per peccati additamentum tegitur, sed per pœnitentiam et confessionem. Perpende autem quomodo hæc Evangelista moderate narret, et quantum licet crimen minuat. Nam Herodem id fecisse dicit propter juramentum et convivas, ipsumque contristatum fuisse : de puella vero dicit ipsam a matre præmonitam fuisse, et caput attulisse matri, ac si diceret : « Illius jussa exequebatur. » Non enim de iis qui mala patiuntur, sed de iis qui mala inferunt, dolere solent justi omnes, quia hi maxime sunt qui male patiuntur. Neque enim Joannes læsus fuit, sed ii qui hæc machinati sunt. Hos nos quoque imitemur, neque insultemus peccatis proximi; sed quantum fas est occultemus ea. Animum philosophicum assumamus. Etenim Evangelista de meretrice et sanguinaria muliere moderate quantum licuit locutus est.

Non enim dixit : «A sanguinaria et scelesta,» sed «A matre præ-» monita, honestioribus usus vocabulis.» Tu vero proximum contumelia et convitio afficis : nec ita modeste potes de fratre qui te injuria affecerit loqui, ut ille de meretrice loquebatur : sed admodum ferociter, et cum opprobriis, scelestum vocas, improbum, vafrum, stultum, et similia adhibes nomina. Nam efferamur omnino et quasi de alienigena homine loquimur, maledicentes, convitiis et contumeliis afficientes. At non ita certe Sancti : sed potius peccatores lugent, quam ipsis maledicant. Hoc et nos faciamus : lugeamus Herodiadem et eos qui illam imitantur. Multa namque etiam nunc hujusmodi convivia celebrantur. Atque etiamsi Joannes non interficiatur; sed Christi membra longe gravius impetuntur. Non enim caput in disco petunt ii, qui nunc tripudiant, sed animas simul recumbentium. Cum autem illos in servitutem redegerint, et ad iniquos induxerint amores, meretricesque adhibuerint, non caput abscindunt, sed animam jugulant, dum illos mœchos, effœminatos, et exoletos reddunt. Neque enim mihi dixeris te vino captum et ebrium, mulierem saltantem quæ obscœna loquitur, sine ullo concupiscentiæ motu videre, neque voluptate victum ad lasciviam ferri : illud certe horribile pateris, ut membra Christi facias membra meretricis. Nam etsi non adsit filia Herodiadis; sed qui per illam tunc saltavit diabolus, per illas nunc choreas agit, abitque animas discumbentium agens captivas. Quod si vos potestis ebrietatem vitare, at alterius peccati gravissimi participes estis : plurimis namque rapinis hujusmodi convivia constant. Ne appositas carnes respexeris, nec placentas; sed undenam hæc collecta sint cogita, et videbis illa ex avaritia, et vi, et rapina proficisci. Verum, inquies, hæc non ita parta sunt, absit. Id ego minime velim. Verum si hac in parte convivia sint pura, non tamen illa sumptuosa convivia

prorsus sunt crimine vacua. Audi enim quomodo illa vel supradictis vacua Propheta reprehendat his verbis : « Væ » qui bibitis defæcatum vinum, et unguentis primis ungi» mini [1]. » Vides qualiter hic delicias reprehendat? Neque enim his verbis avaritiam insectatur, sed effusas delicias tantum.

VI. Tu comedis ultra mensuram, cum Christus ne quidem necessaria habeat. Tu placentas affatim, ille ne panem quidem aridum : tu thasium vinum, ipsi vero ne calicem quidem aquæ frigidæ sitienti dedisti; tu in lecto molli et ornato jaces, ille vero sub frigido aëre alget. Idcirco etiamsi avaritia vacua essent convivia tua, tamen ideo flagitiosa sunt, quod tu supra necessitatem omnia facias, illi vero ne quidem necessaria præbeas, cum ex ipsius bonis in deliciis vivas. Certe si pueri cujuspiam tutor esses, et ipsius bona administrans, ipsum in extremis positum despiceres, sexcentos haberes accusatores, ac secundum leges pœnas dares : cum autem ea, quæ Christi sunt, acceperis, et sic frustra insumas, annon putas te rationem redditurum esse? Hæc porro non de illis dico, qui meretrices ad mensam inducunt : illis quippe non magis quam canibus loquendum, nec de raptoribus qui aliorum ventres implent; nihil enim commune cum illis habeo, ut nec cum porcis vel lupis; sed de illis agitur qui bonis fruuntur suis, nec aliis largiuntur; de iis qui paterna bona frustra consumunt. Neque enim hi crimine vacui sunt. Nam quomodo, quæso, accusationes et culpam effugias, quando parasitus ventrem implet, ut et canis, qui astat, dum Christus ne hoc quidem beneficio dignus apud te habetur? Quando is qui risum movet tanta accipit : ille autem qui regnum cœlorum in mercedem offert, ne minimam quidem horum partem? Ille ut facete aliquid dicat, satiatus abit; hic vero qui ea

[1] Amos VI, 6.

docet, quæ nisi didicerimus, nihil a canibus differemus, non eodem quo ille beneficio dignatur? Horrescis hæc audiendo, horresce ergo de factis. Ejice parasitos, et fac tecum accumbere Christum. Si sale et mensa tecum communicaverit, mansuetus tibi judex erit : solet revereri mensam. Si namque id latrones faciant, quanto magis Dominus? Cogita enim quomodo meretricem illam a mensa ut justam laudaverit, ac Simoni exprobraverit dicens : « Osculum » mihi non dedisti[1]. » Quod si te hæc non facientem nutrit, multo magis facientem mercede donabit. Ne inopem despicias, quod sordidus et squallidus accedat; sed cogita Christum per ipsum domum tuam adire, ne pergas illum inhumanis verbis incessere, quibus accedentes lacessere soles, importunos vocando, otiosos, gravioribusque aliis nominibus appellando. Cogites velim quando hæc dicis, quæ tibi opera parasiti faciant, an in aliquo familiari rei tuæ sint utiles? Prandium, inquies, suavius reddunt; et quomodo suavius, dum alapis cæduntur, ac turpia loquuntur? Et quid hac re insuavius, quando is qui ad imaginem Dei factus est cæditur, et ex hac contumelia voluptate afficeris, ædes tuas in theatrum convertens, ac mimis convivium replens, scenicosque imitaris, cum nobilis liberque sis? Nam ibi risus et alapæ visuntur. Hæccine, quæso, voluptatem appellas, quæ multis digna sunt lacrymis, fletibus, gemitibus? Cum oporteret eos ad vitam probam revocare, ad officium hortari, tu ad perjuria, verbaque turpia provocas, et hoc voluptatem appellas, quodque ad gehennam ducit, voluptatis argumentum esse putas? Cum enim facete quid dicere parasiti non possunt, juramentis ac perjuriis sese hinc expediunt. Hæccine risu digna? an non potius lacrymis et fletibus? Et quis mente valens sic loquatur?

[1] Luc. VII, 45.

VII. Hæc porro dico, non quo prohibeam alimenta ipsis suppeditari; sed ne hac de causa suppeditentur : humanitatis, non immanitatis causa nutriantur; misericordia adsit, non contumelia. Alimenta ipsi præbe quia pauper est, et quia in illo Christum alis[1]; non autem quia satanica inducit verba, suamque vitam deturpat. Noli conspicere ridentem, sed conscientiam ejus explora, et tunc videbis ipsum sese millies maledicentem, gementem atque plangentem. Quam rem si occultat, propter te occultat. Convivas adhibeto viros pauperes liberosque non perjuros vel mimos. Si velis autem ut aliquam tibi vicem rependant, jube, si quid viderint indecorum, increpare, monere, curam domus et familiæ habere. Filios habes, sint tecum patres ipsorum, et magistri, lucra tibi reportent Deo placita. In negotiationem spiritualem illos immitte. Si egentem patrocinio videris, impera ut auxilium præstent et subministrent. Horum ministerio venare peregrinos, nudos indue, in carcerem mitte, alienas solve necessitates. Hanc tibi ob suppeditatam alimoniam vicem rependant, quæ et tibi et illis prosit, et quæ improbari nunquam potest. Hinc strictiore amicitiæ vinculo jungemini : nunc enim etiamsi putent se amari, attamen erubescunt quasi gratis apud te viventes; si autem hæc perfecerint, liberius agent, et tu libentius mensam præbebis, utpote qui sumptus non sine fructu profundas : illi cum fiducia tecum vivent, et cum decenti libertate, domusque tua, quæ theatrum erat, Ecclesia evadet, diabolus aufugiet, in eam Christus cum Angelorum choro intrabit : nam ubi Christus, ibi Angeli : ubi vero Christus et Angeli, ibi cœlum, ibi lux solari splendidior. Si autem aliam ab iis ipsis consolationem vis tibi parere, per otium jube illos divinam legem in libro legere. Libentius in his tibi morem gerent, quam in aliis. Hæc

[1] Matth. x, 42.

enim et te et illos honestiores efficiunt. Illa vero quæ supra diximus, omnes simul dedecorant : te ut contumeliosum et temulentum ; illos ut miseros et ventri servientes. Nam si ad contumeliam nutrias, id gravius est, quam si occideres ; sin ad utilitatem et lucrum, id fructuosius est, quam si ad mortem abductos liberares. Nunc autem illos, magis quam servos dedecoras, servi majori apud te fiducia ac libertate fruuntur; illo autem modo illos Angelis pares facis. Et te igitur et illos libera, parasitorum nomen de medio tolle, convivas appella, et pulso adulatorum nomine, amicorum induc appellationem. Ideo amicitias fecit Deus, non in damnum dilectorum et diligentium, sed ad eorum bonum atque utilitatem. Illæ autem amicitiæ inimicitia omni sunt graviores , nam ab inimicis, si velimus, aliquid lucri inferre possumus, ab his autem necessario lædimur. Ne retineas amicos damni magistros; ne retineas amicos, qui mensam magis curant quam amicitiam. Hi quippe omnes, si mensæ delicias solvas, amicitiam solvunt. Qui autem virtutis causa tecum versantur, manent perpetuo, omnem ferentes fortunæ inæquabilitatem. Parasitorum vero genus te sæpe etiam ulciscitur, et malam de te existimationem spargit. Novi certe multos ingenuos viros, qui malam inde famam sibi pepererunt, et alii de maleficis artibus, alii de adulterio, alii de puerorum corruptela accusati sunt. Cum enim nihil operis vel officii habeant, sed ut casus fert vitam agant, in suspicionem veniunt, quod ad res hujusmodi omnibus ministrent. Talem ergo famam ut propulsemus, imprimis ut futuram gehennam vitemus, et Deo placita faciamus, hanc diabolicam consuetudinem solvamus; ut manducantes et bibentes omnia ad gloriam Dei faciamus, et ipsius gloriæ simus consortes [1] : quam nos omnes assequi contingat, gratia et benignitate Domini

[1] 1 Cor. x, 31.

nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XLIX.

CAPUT XIV.

Et cum audisset Jesus, recessit inde in navicula in desertum locum seorsum : et cum audissent turbæ, secutæ sunt eum pedibus de civitatibus [1].

I. Vide [2] illum sæpe secedentem, et cum traditus est Joannes, et cum occisus est, et cum Judæi audierunt ipsum plurimos facere Discipulos. Multa enim volebat humano more peragere, cum nundum tempus advenisset quo Deitatem suam clarius revelaret. Ideo Discipulis dicebat nemini ut dicerent se esse Christum : nam post resurrectionem suam id notum fieri volebat : quapropter non severus fuit in Judæos, qui ante illud tempus non crederent ; sed id illis facile condonabat. Secedens porro, non in civitatem se confert, sed in desertum, atque in navicula trajicit, ut nemo sequeretur. Tu vero mihi considera quomodo Joannis discipuli, deinceps Jesu magis hæserint : ipsi namque nuntiarunt ei, quid circa Joannem gestum esset : omnibusque relictis, ad ipsum solum confugiunt. Sic rem non modicam post calamitatem illam, et postquam ex responsione supra allata totum recte disposuerat, operatus est. Sed cur non recessit antequam id illi nuntiarent, qui rem nondum nuntiatam probe sciebat? Ut per omnia œconomiæ veritatem demonstraret. Non enim ex visu tantum, sed etiam ex

[1] Matth. xiv, 13. — [2] Vide D. Guillon, tom. xiv, pag. 92-93.

operibus id confirmari volebat, quod diaboli versutiam nosset, qui nihil non agebat ut hanc tolleret opinionem. Ideo igitur ille secessit. Turbæ autem neque sic abscedunt, sed sequuntur hærentes ipsi, neque terruit eos Joannis interitus, (Talis est dilectio, talis amor, qui omnia gravia superet et expulset) ideo statim mercedem acceperunt. « Cum enim exisset, ait, Jesus, vidit turbam multam, et » misertus est eis, et curavit languidos eorum[1]. » Etiamsi enim magno illi studio hærerent, attamen ea quam a Christo excipiebant merces, studium eorum longe superabat. Idcirco hujus curationis causam ponit, nempe miserationem, miserationem, inquam, vehementem, omnesque curat. Hic fidem non expetit. Nam quod accedant, quod civitates relinquant, quod diligenter ipsum quærant, quod cum illo maneant, ingruente fame, fidem illorum declarat. Alimenta porro illis suppeditaturus est. Id vero non a seipso facit, sed expectat donec rogetur; illud semper observans, ut jam dixi, ne prior ad miracula patranda se conferat; sed rogatus tantum. At cur nemo ex turba accedens Christum pro ipsis rogavit? Mirum in modum reverebantur ipsum, atque ex ipsius audiendi et sequendi desiderio, ne famem quidem sentiebant. Neque Discipuli pro turba precati sunt ut aleret eos, quia adhuc imperfectiores erant. Quid igitur? « Vespere autem facto, inquit, accesserunt » Discipuli ejus dicentes : Desertus est locus, et hora jam » præteriit; dimitte turbas, ut euntes emant sibi escas[2]. » Nam si post factum miraculum ejus obliti sunt, si post sportas illas putabant illum de panibus loqui, cum doctrinam Pharisæorum fermentum appellavit[3] : multo minus, cum tale signum nunquam vidissent, quidquam hujusmodi suspicaturi erant. Etiamsi prius multos curasset infirmos, non tamen ideo quod de panibus futurum erat expectabant :

[1] Matth. XIV, 14. — [2] Ibid. 15. — [3] Id. XVI, 6.

ita erant adhuc imperfecti. Tu vero mihi Doctoris sapientiam perpende; quomodo ipsos clare ad fidem vocet. Neque enim statim dixit: « Alam eos. » Neque enim illud facile credituri erant. « Jesus autem, inquit, dixit eis. » Sed quid dixit? « Non habent necesse ire, date illis vos manducare[1]. » Non dixit: « Dabo eis, » sed, « Vos date. » Nam illum adhuc ut hominem habebant. Illi vero ne tunc quidem ad altiora eriguntur; sed adhuc ut homini respondent: « Non habe- » mus nisi quinque panes, et duos pisces[2]. » Ideo Marcus ait ipsos non intellexisse id quod dicebatur[3]; erat enim cor eorum occæcatum. Quia igitur adhuc humi repebant, quæ sua erant jam inducit et ait: « Afferte illos mihi huc[4]: » etiamsi enim desertus est locus, sed is qui orbem alit hic adest. Etsi vero hora transiit, sed is qui horæ subjectus non est jam vos alloquitur. Joannes vero ait panes hordeaceos fuisse[5]; neque sine causa adjicit, sed ut nos instituat ad lautam mensam conculcandam. Talis nempe erat Prophetarum mensa. « Cum igitur accepisset quinque panes et » duos pisces, et jussisset turbas recumbere in fœno, res- » piciens in cœlum benedixit: cumque fregisset, dedit Dis- » cipulis suis, Discipuli autem turbis: et manducaverunt » omnes, et saturati sunt: et tulerunt reliquias fragmento- » rum duodecim cophinos plenos. Manducantium autem » fuit numerus ferme quinque millia virorum, exceptis mu- » lieribus et pueris.[6] »

II. Cur respexit in cœlum et benedixit? Ut crederetur a Patre ipsum exivisse, ipsique æqualem esse. Quarum rerum probationes pugnare mutuo videbantur. Æqualitatem demonstrabat, quod omnia cum potestate faceret; a Patre vero ipsum esse non alio modo credidissent, quam si cum humilitate multa et omnia ad ipsum referens operaretur,

[1] Matth. XIV, 16. — [2] Ibid. 17. — [3] Marc. VIII, 17. — [4] Matth. XIV, 18. — [5] Joan. VI, 9. — [6] Matth. XIV, 19-21.

et vocaret ad opera quæ fiebant. Ideo neque hoc, neque illud tantum facit, ut utrumque confirmetur; sed modo cum potestate, modo Patrem invocans, miracula edit. Deinde ne videretur hac in re pugna quædam esse, in minoribus ad cœlum respicit; in majoribus vero cum potestate omnia facit; ut discas etiam in minoribus illum non aliunde potestatem accipere, sed honorare Patrem suum. Cum enim peccata dimisit et paradisum aperuit ut eo latronem introduceret, et cum legem veterem cum imperio abrogavit, cumque sexcentos mortuos suscitavit, mare frenavit, secreta hominum aperuit, oculum creavit, quæ Dei solius opera sunt, et non alterius, nunquam precans inducitur. Cum vero panes superabundare curavit, quod iis omnibus longe minus est, tunc in cœlum respicit : simul hæc quæ dixi probans, simulque erudiens nos, ne ante mensam attingamus, quam gratias egerimus ei qui nobis escam præbet. Et cur panes non fecit ex non extantibus? Ut Marcionis et Manichæi ora obstrueret, qui eum non esse creatorem asseverabant, et per ipsa opera doceret visibilia omnia ejus esse et opera et creaturas, ostenderetque se fructus dare, qui ab initio dixerit : « Germinet terra » herbam fœni, » et, « Educant aquæ animam reptilium vi» ventium [1]. » Neque enim minus hoc est illo : nam etsi illa sint ex non extantibus ; attamen ex aqua sunt; neque minus est ex quinque panibus tot panes producere, et pisces itidem augere, quam ex terra proferre fructum, et ex aquis reptilia viventia; quod signum erat ipsum et terræ et mari imperare. Quia enim in infirmis semper signa edebat, confert et universale beneficium. Ne multi spectatores tantum essent eorum, quæ aliis contingebant, sed et ipsi dono fruerentur. Et quod mirabile Judæis videbatur in deserto, cum dicerent : « Numquid et panem poterit dare,

[1] Gen. 1, 11 et 20.

» aut parare mensam in deserto [1]? » hoc ipse operibus exhibuit. Ideoque in desertum illos adduxit, ut sine ulla prorsus suscipione miraculum fieret, nemoque putaret quemdam vicinum vicum panem in mensam intulisse. Idcirco non locum modo, sed etiam horam memorat. Aliud etiam discimus, nempe Discipulorum philosophiam, quam vel in rebus necessariis exhibebant, et quantum delicias spernerent. Nam duodecim cum essent, quinque panes tantum duosque pisces habebant; usque adeo corporea despiciebant, spiritualiaque solum curabant; imo ne pauca illa, quæ habebant retinuere, sed rogati dederunt. Inde discamus, etsi pauca nobis sint, illa egenis esse proferenda. Jussi ergo septem illos panes efferre, non dicunt; « Quo igitur cibo postea utemur? unde famem sedare poterimus? » Sed statim paruerunt. Præter ea quæ supra diximus, ideo videtur Christus ex his panibus signum edere, ut ipsos ad fidem deduceret : adhuc enim infirmiores erant. Quapropter in cœlum respicit. Aliorum quippe signorum multa exempla habebant; hujus autem nullum. Acceptos igitur panes fregit, et per Discipulos dedit, hoc collato ipsis honore; nec honoris tantum causa fecit, sed ut cum miraculum cernerent, neque fidem negarent, vel postea ipsius obliviscerentur, cum ipsæ manus eorum testes essent. Quapropter prius permisit ut turbæ famis sensu laborarent, expectavitque ut illi accederent et interrogarent. Per ipsos item jussit plebem recumbere, per ipsos quoque distribuit, singulos propria confessione et operibus volens præoccupare. Idcirco ab illis panes accipit, ut multa rei testimonia essent, ac miraculi monumenta haberent. Nam si his ita gestis rei obliti sunt, quid fecissent, si rem non ita adornassent? Jubet etiam illos in fœno discumbere, turbas ad philosophandum instituens (13). Non enim

[1] Psal. LXXVII, 21.

tantum volebat ali corpora, sed animam quoque institui.

III. Ex loco igitur, ex eo quod nonnisi panes et pisces daret, quodque eadem et in communi dari jusserit; nec alius plus quam alius habuerit, humilitatem, temperantiam, charitatemque docuit, voluitque ut pari essent omnes erga alios affectu, et omnia omnibus communia esse putarent. Et fractis panibus, dedit eos Discipulis, Discipuli vero plebi. Quinque panes fractos dedit, et illi quinque in manibus Discipulorum in fontis morem scaturiebant. Neque hic stetit miraculum : sed id fecit ut etiam superabundarent, non modo panes, sed et fragmenta; ut ostenderet illorum panum has esse reliquias, utque absentes quoque possent id quod gestum erat ediscere. Idcirco turbas esurire permisit, ne quis putaret id, quod gestum erat, esse phantasiam : ideoque duodecim cophinos redundare permisit, ut et Judas suum portaret. Potuit etiam ipsam sedare famem. Sed ejus potentiam Apostoli non novissent : nam et sub Elia hoc factum fuerat. De hac ita stupefacti sunt Judæi, ut illum regem constituere vellent; qui tamen in aliis signis id nunquam tentaverant. Quis ergo verbis expresserit quo pacto panes fontis more scaturirent? Quo pacto in solitudine fluerent? Quomodo tot hominibus fuerint satis? Nam quinquies mille erant, non numeratis mulieribus et parvulis. Quæ maxima populi laus, quod et mulieres et viri Christo hærerent. Quomodo reliquiæ fuere? etenim hoc priore non minus est. Et tot fuere fragmenta, ut cophini Discipulis pares numero, nec plures, nec pauciores essent. Accepta igitur fragmenta, non turbis, sed Discipulis dedit : etenim turbæ imperfectiores erant Discipulis. Signo autem facto statim coëgit Discipulos intrare in navigium, et præcedere eum ad ulteriorem ripam, donec ipse dimitteret turbas. Nam si præsens, videretur id per phantasiam fecisse, non secundum rei veritatem, absens

certe non item. Ideoque accurato examini factum permittens, eos, qui monumenta et probationem signorum acceperant, jussit ab se separari. Alioquin vero, cum magna operatus fuerat, turbas et Discipulos ab se removebat, ut nobis suaderet nusquam humanam gloriam et auram esse persequendam, neque multitudinem attrahendam. Cum autem dicit : « Coëgit, » declarat Discipulos ejus præsentiæ multum hæsisse. Et misit eos, turbæ ut videtur vitandæ causa, ipse autem in montem volebat ascendere; ut nos doceret turbam nec assidue frequentandam, neque semper fugiendam esse; sed utrumque ad utilitatem faciendum, et alternatim prout decet, agendum. Discamus et nos quoque Jesu Christo hærere, non pro impetrandis sensibilium rerum donis, ne id nobis probro detur, sicut Judæis. « Quæritis me, inquit, non quia signa vidistis, sed quia ex » panibus comedistis et saturati estis [1]. » Ideo non frequenter hoc signum facit, sed bis tantum, ut discerent non ventri esse serviendum, sed spiritualibus assidue hærendum. His nos quoque hæreamus, et quæramus panem cœlestem, quo accepto, omnem sæcularem curam ejiciamus. Nam si illi, et domos, et civitates, et cognatos, et omnia dimiserunt, atque in solitudine versabantur, instanteque fame, non recedebant; multo magis nos, cum ad talem mensam accedimus, majorem exhibere oportet philosophiam et spiritualium amorem, sensibiliaque postea quærere. Nam et illi accusabantur, non quod quærerent ipsum propter panem; sed quod propterea solum quærerent, et propter hoc præcipue. Nam si quis magna dona despiciat, parvis autem hæreat, quæ despici vult is qui dat, ab illis etiam excidit : ut contra si illa desideremus, hæc etiam adjicit : nam hæc in accessionem dantur; ita nempe vilia sunt, si cum illis comparentur, etiamsi magna videantur. Non ergo his stu-

[1] Joan. VI, 26.

deamus, atque eorum sive possessionem, sive privationem indifferentem arbitremur : quemadmodum et Job, qui nec præsentibus hærebat, nec ablata quærebat. Nam χρήματα, non sic vocantur ut ea defodiamus, sed ut iis quantum decet utamur. Ac sicut artifex quisque suam habet artem; sic dives, qui nescit ærariam artem, nec navim fabricari, nec texere, nec ædificare, nec aliud simile quidpiam, discat divitiis ut decet uti, et egenis largiri, melioremque illis omnibus artem callebit.

IV. Nam hæc est illis omnibus artibus sublimior. Hujus officina in cœlo structa est. Hæc non ex ferro vel ære adornata organa habet, sed ex benignitate et voluntate. Hujus artis Christus doctor est, nec non ejus Pater. Nam ait : « Estote misericordes sicut et Pater vester qui est in cœlis [1]. » Quodque mirabile est, cum ita cæteras antecellat, non labore vel tempore opus habet ut exerceatur. Sufficit enim velle, et totum perfectum est. Videamus quoque quis finis illius sit. Quis tandem finis illius est? Cœlum et cœlestia bona, gloria illa ineffabilis, spirituales thalami, fulgentes lampades, habitatio cum sponso; alia quæ nullus sermo, nulla mens declarare potest; ita ut hac in parte longe ab aliis differat. Nam artium pleræque ad præsens solum tempus utiles sunt nobis : hæc vero etiam ad futuram vitam. Si autem ita differt ab iis artibus quæ nobis in præsenti vita sunt necessariæ, ut a medicina, architectonica et similibus, multo magis ab aliis, quas si quis accurate exploret, neque artes esse dixerit. Quare ego alias superfluas non pro artibus habeo. Ad quid enim coquinaria et salsamentaria nobis utiles? ad nihil certe : imo valde inutiles et noxiæ sunt, quæ et corpus et animam labefactant, quod morborum ægritudinumque omnium matrem voluptatem cum pompa magna inducant. Imo nec picturam, nec phrygio-

[1] Luc. VI, 36.

nicam artes proprie dixerim. Nam in superfluos sumptus nos conjiciunt. Artes vero necessarias, quæ vitam nostram sustentant, nobis necessaria præbeant et apparent oportet. Ideo namque sapientiam indidit nobis Deus, ut inveniamus methodos, quibus possimus vitam conservare nostram; animalcula vero aut in parietibus aut in vestibus repræsentare ad quid, quæso, utile est? Ideo ex calceariorum et ex textorum artibus multa resecanda essent : nam ad luxum multa deduxerunt, et quod necessarium erat labefactarunt, arti malum artificium admiscentes; quod etiam architectonicæ accidit. Sed ut hanc, donec ædes, non autem theatra ædificaverit, ac necessaria, non autem superflua struxerit, artem vocabo; sic et textoriam, donec vestimenta fecerit et assumenta, nec araneas imitata, multum risum excitaverit ac mollitiem ingentem, artem voco : nec non calceariam artem, donec calceos fecerit, artis nomine non privabo. Cum autem viros in mulierum formam traduxerit, molles et effœminatos ex calceorum forma fecerit, cum noxiis et superfluis illam locabimus. Scio me multis videri in minimis nimium immorari : neque tamen absistam. Omnium quippe malorum causa hæc est, eo quod parvi illa peccata momenti esse videantur, et ideo negligantur. Et quod hoc levius, inquies, peccatum unquam fuerit, cum quis calceos habet ornatos ac fulgentes pedibus aptatos? Si tamen hoc peccatum vocandum est. Vultis igitur illum aggrediar qui sic loquitur, et quanta rei insit turpitudo ostendam? Annon irascemini? Imo etiamsi irascamini, non multum curabo. Nam vos tantæ insipientiæ causa estis, qui rem ne peccatum quidem esse putatis, nosque ideo cogitis in hujusmodi luxum invehi.

V. Age igitur id exploremus, videamusque quantum sit malum. Cum enim serica fila, quæ ne in vestimentis quidem inserere honestum est, in calceis inseratis, quanta

contumelia, quanto risu hæc digna sunt? Si vero sententiam meam despicis, audi Paulum cum magna vehementia id prohibentem, et tunc ridiculam rem esse comperies. Quid ergo ait ille? « Non in tortis crinibus, aut auro, aut » margaritis, vel veste pretiosa [1]. » Qua igitur venia dignus fueris, quando Paulus uxori tuæ non permittit veste pretiosa uti, si tu luxum hujusmodi in calceos inducas, milleque modis appares rem ita contumeliosam et ridiculam? Nam illam ob causam navis construitur, remiges conducuntur, proræ ductor et gubernator instituuntur, velum expanditur, pelagus trajicitur, relictis uxore, liberis et patria, mercator vitam fluctibus committit, inque barbarorum regionem proficiscitur, mille periculis expositus ad hæc fila comparanda, ut post hæc omnia, tu in calceis illa assuas et corium ornes? Ecquid tanta insania deterius? At veterum calcei non tales erant, sed quales decebat viros. Quamobrem vereor ne, procedente tempore, adolescentes apud vos mulierum calceis utantur, idque sine pudore. Quodque gravius est, hæc videntes patres non indignantur, sed rem ut indifferentem habent. Vultis-ne ut quid etiam gravius afferam? Hæc ita fiunt dum multi egestate premuntur. Vultis in medium adducam Christum esurientem, nudum, undique captum, vinctum? Et quot fulminibus digni non eritis, dum illum negligitis necessario egentem cibo, et pelles cum tanto studio exornatis? Ille quidem cum Discipulis legem daret, ne calceamenta quidem habere permisit : nos vero non modo nudis pedibus incedere non sustinemus, sed neque calceatis illo quo oporteret modo. Quid hac absurditate pejus? quid magis ridiculum? Illud certe animi effœminati est, inhumani, nimis curiosi, vanissimi. Quandonam poterit necessariæ rei incumbere, qui his supervacaneis deditus est? Quando juvenis hujus-

[1] 1 Tim. II, 8.

modi animæ curam habebit, vel cogitabit etiam se animam habere? Nam vanissimus omnino erit qui hæc mirari compelletur, et immanissimus, qui his intentus pauperes negliget; virtute vacuus, qui totam vitam in hoc studio impendit. Nam qui filorum præstantiam, colorum florem, hederæque speciem a tali textura emissam curiose perquirit, quandonam poterit cœlum respicere? Quando supernam illam pulchritudinem mirabitur is, qui pronus in terram pellium pulchritudinem miratur? Deus quidem extendit cœlum, solem accendit, oculosque tuos sursum trahit; tu vero te ipsum cogis versus terram porcorum instar respicere, diaboloque morem regis. Nam ipse malignus dæmon hanc turpitudinem excogitavit, ut te ab illa pulchritudine averteret; ideo te istuc attraxit, postponiturque Deus cœlum ostendens, diabolo pelles monstranti; imo non pelles, hæ quippe sunt Dei opus; sed mollitiem quamdam et pessimum artificium. Sic adolescens pronus versus terram circumit, qui cœlestia philosophari jussus est : magisque de his gloriatur, quam si quid magnum operatus esset, sicque molliter et delicate per forum incedit; mœrorem sibi doloremque concilians, ne hieme calceos luto commaculet, ne æstate pulvere operiat. Quid dicis, o homo? Animam ne totam in lutum conjecisti per hujusmodi luxum, num illam humi devolutam negligis, et de calceis tam anxie cogitas? Disce usum eorum, et erubesce quod tanti illa facias. Nam calcei ideo inventi sunt, ut lutum et cœnum calcent, nec non maculas omnes, quæ in pavimento visuntur. Si autem id ferre non potes, solve illos et a collo suspende, vel capiti circumpone.

VI. Vos quidem ridetis hæc audientes, ego vero in lacrymas erumpo videns illorum insaniam et hujusmodi curam. Nam libentius illi corpus luto commacularent, quam hujusmodi calceos. Hinc illi levissimis dediti fiunt, atque

alia ratione pecuniæ avidi. Nam qui in hæc insano studio ferri assueti sunt, in vestibus in aliisque omnibus multa insumant et impendant oportet. Qui si ambitiosum patrem habeat, augetur ejus absurda cupiditas ; si avarum, cogitur alia turpiter aggredi, ut aurum ad hunc sumptum corradat. Hinc multi juvenes, et formam suam vendiderunt et parasiti divitum effecti sunt, aliaque servilia subiere ministeria, ut his facultatem explendæ cupiditatis emerent. Quod igitur hic pecuniæ amans futurus sit et levissimus atque ad necessaria omnino socors ; hincque futurum sit ut alia admittere peccata cogatur, ex dictis manifestum est. Quod item inhumanus sit futurus et vanæ gloriæ cupidus, nemo inficias erat. Inhumanus cum viso paupere, amore ornatus sui ductus, ne respicere quidem dignabitur : sed dum calceos auro exornat, illum fame pereuntem despiciet ; vanæ gloriæ cupidus, dum in minimis videntium existimationem venari doctus deprehendetur. Neque enim puto ducem de exercitibus et tropæis suis ita gloriari, ut juvenem illum perditum de calceorum ornatu, de vestimentis defluentibus, de coma capitis : quanquam hæc omnia artificum aliorum opera sunt. Quod si de alienis non desinunt vane gloriari, quando de suis desinent ? Alia quoque dicerem his graviora : at hæc vobis satis sunt. Hic ergo finem orandi facere oportet. Hæc quippe dixi contra contentiosos, qui rem nihil absurdi habere dicebant. Et scio quidem multos ex juvenibus ne dictis quidem attendere, ita sunt ebrii, et huic morbo addicti, neque tamen silendum erat. Nam patres mente sani, ipsos ad modestiam inducere poterunt. Ne dicas igitur : « Nihil hinc, nihil inde : » hoc quippe, hoc omnia pessumdedit. Oportebat enim illos instituere, et in iis, quæ minima videbantur esse, honestos reddere, magnanimos, ornamentorum contemptores ; sic enim illos in magnis etiam præclaros inveniremus. Quid enim elemen-

torum disciplina vilius? Attamen ex ea rhetores, sophistæ, et philosophi evadunt. Si hæc ignorent, illa nunquam scient. Hæc autem diximus non pueris tantum, sed etiam mulieribus et puellis. Illæ quippe sunt iisdem obnoxiæ peccatis; imo tanto magis, quanto modestiorem decet esse virginem. Quæ igitur illis dicta sunt, vobis etiam dicta putate, ne eadem repetamus. Nam tempus est ut sermonem precibus claudamus. Vos ergo nobiscum simul orate, ut juvenes, illi maxime qui ad Ecclesiam pertinent, modeste vivere possint, et ad senectutem condecentem pervenire. Nam eis qui non temperanter vivunt, non optandum ut senectutem assequantur; illos vero qui in juventute senes imitantur, precor extremam attingere canitiem, et præclaros filios gignere, qui patribus gaudio sint, imprimisque Deo omnium conditori, precor item ut morbum animi omnem abigat, non modo eum qui in calceis et vestimentis deprehenditur, sed et alium quemcumque. Nam adolescentia neglecta similis est incultæ terræ, quæ multas undique spinas gignit. Immittamus ergo sancti Spiritus ignem, et malas hasce cupiditates uramus; inculta arva excolamus, ut semen possint suscipere; et juniores nostros alienis senibus sapientiores exhibeamus. Nam mirabile plane illud est cum in juventute splendet temperantia, cum contra is, qui in senectute temperans est, non ita magnam referat mercedem, qui ætatis subsidium habeat. Illud autem mirum est; in fluctibus tranquillitate frui, et in fornace non comburi, atque in juventute non lascivire. Hæc itaque animo recolentes, imitemur beatum illum Josephum, qui in his omnibus conspicuus fuit, ut easdem quas ille coronas assequamur, quibus utinam omnes potiamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri gloria et simul Spiritui sancto, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA L.

CAPUT XIV.

Et dimissa turba ascendit in montem solus orare. Vespere autem facto, solus erat ibi. Navicula autem jam in medio mari jactabatur fluctibus : erat enim contrarius ventus [1].

I. Cur in montem ascendit? Ut nos doceat commodum esse desertum, commodam solitudinem, cum Deo supplicandum est. Ideo sæpe deserta petit; ibique pernoctat orans; ut nos moneat et tempus et locum ad tranquille precandum opportunum esse quærendum. Solitudo enim tranquillitatis mater est, quietisque portus, ab omni nos tumultu liberans. Ille quidem his de causis illuc ascendit. Discipuli vero rursum fluctibus agitantur, et tempestate ut ante jactantur. Sed tunc illum in navicula habentes hæc patiebantur; nunc autem soli sunt et seorsim positi. Etenim illos paulatim et per gradus ad majora inducit, ut omnia fortiter ferant. Idcirco cum periclitaturi primum erant, aderat quidem, sed dormiebat, ut præsto esset ad auxilium præstandum. Nunc vero ut majori illos patientia exerceat, non id facit, sed abest, et in medio mari permittit tempestatem excitari, ut nulla fere spes salutis superesset; et tota nocte sinit eos fluctibus agitari, ut eorum, puto, excæcatum cor incitaret. Talis quippe res est timor, quem et tempestas et nox inferebant. Cum compunctione autem illa sui desiderio magis illos inflammavit, ut sui perpetuam

[1] Matth. xiv, 23, 24.

memoriam retinerent. Ideo non statim illis affuit : nam ait. « Quarta custodia noctis venit ad eos ambulans supra » mare [1]; » ut doceret illos ne malorum finem cito quærerent, sed quæ accidebant fortiter ferrent. Quando igitur expectabant se liberandos esse, tum auctum est periculum et timor major : nam inquit : « Cum viderent eum Discipuli » ambulantem supra mare, turbati sunt, dicentes phantasma » esse, et præ timore clamaverunt [2]. » Semper enim hoc facit, cum ærumnas soluturus est, alias graviores infert et terribiliores. Quod etiam tunc contigit. Nam et tempestas, nec minus visum illud, ipsos turbavit. Ideo neque tenebras solvit, neque seipsum statim ostendit, exercens illos, ut dixi, per terrorum assiduitatem, et docens ut patientes essent. Hoc et in Jobo fecit; cum enim metum et tentationem soluturus erat, tunc finem permisit esse graviorem ; non ex morte filiorum, neque ex uxoris dictis, sed ex opprobriis servorum et amicorum [3]. Et cum Jacobum in peregrina terra a miseria erepturus erat, exagitari illum, et majorem perpeti sivit perturbationem. Nam socer ejus apprehensum occidere minabatur, et post illum frater excipiens, in extremum periculum conjecit [4]. Quia enim non possunt Justi diuturno tempore vehementer tentari; cum ex certamine evasuri sunt, ut majus lucrum reportent, exercitationes auget. Id etiam in Abrahamo fecit, cujus postremum certamen immolandus filius erat [5]. Tunc enim intolerabilia tolerari poterunt, cum in januis, ut ita dicam, inferuntur, et jam proxima est liberatio. Hoc et tunc fecit, nec prius Christus se ipsis cognoscendum præbuit, donec clamaverunt. Quanto enim major erat trepidatio, tanto gratior ejus præsentia videbatur ipsis. Cum enim clamassent, ait: « Statim locutus est illis Jesus dicens : Confidite, ego sum :

[1] Matth. XIV, 25. — [2] Ibid. 26. — [3] Job. II, 9 et seqq. — [4] Gen XXXI. — [5] Id. XXII, 1.

» nolite timere [1]. » Hoc dictum timorem excussit, et fiduciam indidit. Quia enim ipsum tunc de facie non noverant, et ob inauditum ambulandi genus, et ob noctis tempus, a voce se noscendum præbet. Quid igitur Petrus, semper fervidus, semper ante alios præsiliens? « Domine, si tu es, » inquit, jube me venire ad te super aquas [2]. » Non dixit : « Ora et precare, » sed, « Jube. » Vides-ne quantus fervor? quanta fides? quanquam hinc sæpe periclitaretur, quod ultra virium mensuram quæreret. Nam hic rem maximam postulabat, ob charitatem solum, non ad ostentationem. Non enim dixit : « Jube me ambulare super aquas ; » sed quid? « Jube me venire ad te. » Nemo quippe ita Jesum amabat. Illud etiam post resurrectionem fecit. Neque enim sustinuit cum aliis venire, sed præcucurrit. Nec modo amoris, sed etiam fidei suæ argumenta præbet. Neque solum credidit posse ipsum ambulare supra mare, sed etiam aliis parem facultatem dare : desideratque cito ad ipsum pervenire. « Ipse autem dixit : Veni. Et cum descendisset de navi- » cula, Petrus ambulabat super aquas, et venit ad Jesum. » Ubi vidit autem ventum validum, timuit : et cum cœpis- » set mergi, clamavit dicens : Domine, salvum me fac. Sta- » tim vero Jesus extendens manum apprehendit eum, et » dicit ei : Modicæ fidei, quare dubitasti [3] ? » Hoc priore mirabilius est. Ideo post illud accidit. Cum enim ostendisset se mari imperare, tunc signum mirabilius effecit. Tunc enim ventis imperavit tantum ; nunc autem et ipse ambulat, et alium permittit ambulare. Quod si initio jussisset, non sic eam rem suscepisset Petrus, quia nondum tanta præditus erat fide.

II. Cur ergo Christus id permisit? Quia si dixisset : « Non potes; » ille qui fervens erat contradixisset. Ideoque ex ipsa re illum id persuasum habere voluit, ut in futuro modes-

[1] Matth. XIV, 27. — [2] Ibid. 28. — [3] Ibid. 29-31.

tior esset. Sed neque sic se potest continere. Cum descendisset igitur, fluctibus exagitabatur : timebat enim. Ut exagitaretur, fluctus effecit; ut timeret, ventus. Joannes autem ait voluisse eos ipsum in naviculam accipere, et confestim naviculam venisse ad terram, ad quam tendebant [1]. Idipsum significans; ita ut cum ad terram appulsuri essent, in navigium ascenderet. Cum descendissent ergo de navi, ad ipsum ibat, non ita gaudens quod supra aquas ambularet, quam quod ad ipsum veniret : et cum id quod majus erat assequeretur, ex minori periclitaturus erat, a venti dico impetu, non a mari. Talis quippe est humana natura, sæpe cum magna superavit, a minoribus vincitur. Quod etiam Elias sub Jezabele passus est, quod Moyses ab Ægyptio, David a Bersabee. Ita et Petrus : instante adhuc terrore super aquas ambulare ausus est, sed contra venti impetum stare non potuit, et hoc cum prope Christum esset. Ita nihil juvat esse prope Christum, nisi fide prope sis. Hoc porro quantum esset inter Magistrum et Discipulum intervallum ostendit, aliisque consolationi fuit. Nam si de duobus fratribus irati sunt, multo magis hic indignati fuissent : nondum enim Spiritum sanctum acceperant. Sed postea non tales fuerunt. Ubique enim primas Petro concedunt, et ad conciones publicas illum præferunt, quamvis cæteris rudior videretur. Sed cur non imperavit ventis ut quiescerent, sed extensa manu apprehendit eum? Quia fide ipsius opus erat. Cum enim nostra desinunt, quæ Dei sunt etiam sistuntur. Ostendens igitur, non venti impetum, sed modicam ejus fidem ipsum evertisse, ait : « Modicæ fidei, quare dubitasti? » Itaque nisi fides infirma fuisset, etiam contra ventum facile stetisset. Quapropter, illo apprehenso, ventum flare sinebat, ostendens nihil ipsum lædere, si fides firma esset. Et sicut pul-

[1] Joan. VI, 21.

lum, ante tempus e nido egressum, et jamjam delapsurum, mater alis sustentans in nidum reducit, sic et Christus fecit. « Et cum ascendissent in naviculam, tunc cessavit ven» tus [1]. » Prius quidem dicebant : « Qualis est hic homo, » quia venti et mare obediunt ei [2] ? » Nunc autem non sic. Nam « Qui in navicula erant, inquit, venientes adoraverunt » eum, dicentes : Vere Filius Dei es [3]. » Vides-ne quomodo paulatim ad sublimiora omnes ducat? Nam quia in mari ambulavit, et quia alium jussit id facere, ac periclitantem servavit, hinc fides eorum admodum aucta est. Tunc enim mare increpavit ; nunc non increpat; alio majorique modo potentiam suam ostendens. Ideo dicebant : « Vere Filius » Dei es. » Quid igitur? An increpavit eos,qui hoc dicerent? Imo contra omnino : hoc dictum etiam firmavit, cum majori potestate curans eos qui accederent, et non ut antea. « Et cum transfretassent, inquit, venerunt in terram Gene» saret; et cum cognovissent eum viri loci illius, miserunt » in omnem circum regionem illam, et obtulerunt ei omnes » male habentes, et rogabant ut tangerent fimbriam vesti» menti ejus, et quotquot tetigerunt, salvi facti sunt [4]. » Non enim ut prius ipsum ad domos suas trahebant, nec quærebant ut manu tangeret, ac verbis imperaret. Sed sublimius sapientiusque, ac cum majori fide curationem impetrabant. Nam ea quæ fluxum sanguinis patiebatur, omnibus philosophiæ hujus magistra fuit. Ut ostendat autem Evangelista jam a multo tempore ipsum in has partes venisse, ait : « Cum cognovissent viri loci illius, miserunt ad » omnem circum regionem, et ægrotos offerebant ei. » Attamen tempus non modo non solvit fidem, sed et majorem effecit, et vigentem servavit. Tangamus ergo nos quoque fimbriam vestimenti ejus; imo si velimus, totum ipsum

[1] Matth. XIV, 32. — [2] Id. VIII, 27. — [3] Id. XIV, 33. — [4] Ibid. 34-36.

habemus. Nam corpus nunc nobis propositum est; non vestimentum tantum, sed corpus; non ut tangamus solum, sed etiam ut comedamus, et satiemur. Accedamus itaque cum fide, singuli ægrotantes. Nam si ii, qui fimbriam vestimenti ejus tangebant, tantam sibi attraxere virtutem, quanto magis ii, qui totum ipsum tenent? Accedere autem cum fide, non est tantum propositum corpus accipere; sed cum puro corde tangere, atque ita affectum esse ac si ad ipsum Christum accedas. Quid enim si vocem ejus non audis? At vides illum jacentem; imo vero vocem ejus audis, loquentis per Evangelistas.

III. Credite igitur nunc illam cœnam celebrari. in qua ipse recumbebat. Nihil quippe hæc ab illa differt. Neque enim hanc homo efficit, illam Christus, sed hic ipse utramque. Quando igitur sacerdotem tibi præbentem vides, ne putes sacerdotem hoc facere; sed Christi manum esse quæ extenditur. Sicut enim cum sacerdos baptizat, non ipse baptizat, sed Deus, qui caput tuum invisibili virtute tenet; ac neque Angelus, neque Archangelus, nec alius quispiam audet accedere et te tangere : sic et nunc. Nam cum Deus solus regenerat, id Dei solius donum est. Nonne vides, eos qui hic in filios adoptantur, quomodo non rem servis committant; sed ipsi ad forum judiciale adsint? Sic Deus non Angelis hoc munus commisit : sed ipse adest jubens et dicens : « Nolite vocare patrem super terram. » Non ut parentes contemnat; sed ut illis omnibus factorem tuum anteponas, qui te inter filios suos ascripsit. Nam qui id quod majus erat dedit, hoc est seipsum; multo magis dignabitur suum tibi tradere corpus. Audiamus igitur, et sacerdotes et subditi eis, quanto munere dignati simus; audiamus, et perhorrescamus. Sacras nobis carnes suas comedendas dedit, seipsum apposuit immolatum. Quæ igitur nobis excusatio erit, cum tali pasti cibo, taliter pecce-

mus; cum agnum comedentes lupi efficimur; cum ovem manducantes, instar leonum rapimus? Hoc quippe mysterium non solum a rapina, sed etiam a levi inimicitia puros semper esse jubet. Nam hoc mysterium, pacis est mysterium : nec sinit divitiis esse addictos. Nam si ipse propter nos sibi ipsi non pepercit, quo erimus digni supplicio si divitiis parcamus, animamque negligamus, pro qua ipse sibi ipsi non pepercit? Judæis quidem quotannis in memoriam beneficiorum suorum solemnitates Deus instituit; tibi vero singulis pene diebus per hæc sacra mysteria. Ne igitur crucem erubescas : hæc quippe sunt decora nostra, hæc nostra mysteria, hoc ornamur munere, hoc gloriamur. Si dixero : «Cœlum et terram extendit, mare effudit, Prophetas et Angelos misit,» nihil huic rei par dixero. Hoc quippe caput est bonorum omnium, quod Filio suo non pepercerit, ut servos abalienatos servaret. Nullus ergo Judas hanc adeat mensam, nullus Simon : ambo enim per avaritiam perierunt. Fugiamus itaque hoc barathrum, neque putemus nobis satis esse ad salutem, si postquam viduas et pupillos expoliavimus, poculum aureum et gemmis ornatum mensæ offeramus. Nam si vis hoc sacrificium honorare, animam offer, ob quam Christus immolatus est : hanc facito auream : si vero ipsa sit plumbo et testa deterior, vas autem aureum sit, quid inde lucri? Ne igitur hoc curemus solum ut aurea vasa offeramus; sed ut ex justis laboribus. Hæc quippe sunt auro pretiosiora, quæ non ex avaritia et rapina parta sunt. Neque enim auri vel argenti officina est Ecclesia, sed Angelorum celebritas : quare animabus nobis est opus : nam hæc vasa propter animas admittit Deus. Non erat argentea mensa illa, nec aureus calix in quo sanguinem suum Discipulis Christus dedit : sed tamen omnia illa pretiosa erant et tremenda, quia omnia Spiritu repleta erant. Vis corpus Christi honorare, non despicias ipsum

nudum : neque hic sericis vestibus honores, foris autem frigore ac nuditate afflictum negligas. Nam is qui dixit : « Hoc est corpus meum[1], » et verbo rem firmavit, idem ipse dixit : « Esurientem me vidistis, et non nutrivistis ; » et, « In quantum non fecistis uni horum minimorum, nec » mihi fecistis[2]. » Hoc certe non opus habet amictu, sed puro animo; illud autem magna opus habet cura. Discamus itaque philosophari, et Christum honorare ut ipse vult : « Nam ei qui honoratur, honor ille suavissimus, quem ipse optat, non quem nos putamus. Siquidem Petrus se illum honorare putabat, cum cohiberet ne pedes suos lavaret[3]; sed id quod volebat non erat honor, sed secus omnino. Sic et tu illum ipsi exhibe honorem quem lege præcepit, divitias tuas pauperibus erogans. Neque enim vasis aureis opus habet Deus, sed animabus aureis.

IV. Hoc porro dico, non quod prohibeam ne talia munera apparentur, sed postulans, ut cum his et ante hæc eleemosyna erogetur. Nam hæc quidem accipit, sed multo magis illa. In his enim is qui offert solus utilitatem habet, ibi vero etiam is, qui accipit. Hic videtur donum esse ostentationis occasio ; ibi eleemosyna et benignitas tantum est. Quæ enim utilitas si mensa Christi sit aureis poculis onusta, ipse vero fame pereat? Primo esurientem imple, et tunc ex superabundanti mensam ejus exorna. Aureum calicem facis, et calicem aquæ non das? Et quid opus est auro intexta velamina mensæ apparare, ipsi vero ne quidem necessarium tegumentum præbere ? Quid inde lucri? Nam dic mihi : « Si quem videres necessario egentem cibo, et ipso sic relicto, mensam auro circumdares tantum, an tibi gratias haberet, annon potius indignaretur ? » Quid vero si illum videres detritis pannis indutum et frigore rigentem, et missis vestibus, aureas ipsi columnas erigeres, dicens id

[1] Matth. XXVI, 26. — [2] Id. XXV, 42. — [3] Joan. XIII, 8.

te in ejus honorem facere? Annon se derideri putaret, atque extrema contumelia affici? Hoc etiam circa Christum reputa cum errabundus et peregrinus circumit, tecto indigens, tu autem illo in hospitem non admisso, pavimentum exornas et parietes columnarumque capitella, et argenteas catenas lampadibus alligas, ipsum vero in carcere ligatum ne videre quidem sustines. Hæc porro dico non prohibens ut hæc ornamenta adhibeantur; sed ut hæc etiam cum aliis curentur; imo hortor ut hæc prius quam alia fiant. Nemo enim quod istæc non faceret accusatus unquam fuit; illa vero negligentibus gehenna destinatur et ignis inextinguibilis, et supplicium cum dæmonibus sustinendum. Ne itaque, dum domum exornas, afflictum fratrem despicias. Nam hoc templum illo pretiosius. Hæc quippe cimelia poterunt, vel reges infideles, vel tyranni, vel fures auferre; quæcumque vero benigne in fratrem facies esurientem, peregrinum, nudum, ne diabolus quidem poterit auferre, sed in thesauro manebit intacto. Quid igitur ait ille? Pauperes vobiscum semper habetis, me autem semper » non habetis [1]. » Ideo enim maxime misericordia moveri oportet, quia non semper habemus illum esurientem, sed in præsenti tantum vita. Quod si velis totam dicti ejus sententiam ediscere, audi. Hoc ad Discipulos dictum non fuit, etiamsi ita videatur, sed imbecillitati mulieris adaptatum est. Quia enim adhuc imperfectior erat : illi vero ipsi molesti erant, ut illam solaretur hæc dicebat, id vero patet ex iis, quæ dixit : « Quid molesti estis huic mulieri [2] ? » Quod autem ipsum semper nobiscum habeamus, sic ille dixit : « Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad con- » summationem sæculi [3]. » Ex quibus omnibus liquet ipsum non alia de causa hæc dixisse, nisi ut mulieris fidem, quæ tunc pullulabat, Discipulorum increpatio non læderet.

[1] Marc. XIV, 7. — [2] Ibid. 6. — [3] Matth. XXVIII, 20.

Ne igitur hæc in medium nunc afferamus, quæ per œconomiam dicta sunt, sed leges omnes quæ in nova, quæ in veteri lege sunt legentes, multam ea in re curam impendamus. Hoc enim a peccato purgat; nam ait : « Date eleemosynam, et omnia vobis munda erunt [1]. » Hæc sacrificio major est : « Misericordiam quippe volo, et non sacrificium [2]; » Hoc cælos aperit : « Orationes, inquit, tuæ et eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei [3]. » Hoc magis necessarium est quam virginitas; nam eleemosyna neglecta illæ expulsæ ex thalamo fuerunt; aliæ vero ingressæ sunt [4]. » Quæ omnia cum sciamus, seminemus largiter, ut cum majori copia metamus, et futura consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula. Amen.

HOMILIA LI.

CAPUT XV.

Tunc accesserunt ad Jesum a Jerosolymis Scribæ et Pharisæi dicentes : Quare, etc [5].

I. « Tunc, » Quandonam? cum mille signa fecit; cum infirmos ex tactu fimbriæ curavit. Ideo enim Evangelista tempus indicat, ut ipsorum ingentem nequitiam ostendat nulli cedentem. Quid sibi vult illud : « Ab Jerosolymis Scribæ et Pharisæi? » Quia in omnibus tribubus dispersi erant, et in duodecim partes divisi. Sed Jerosolymitani cæteris nequiores erant, ut qui majori fruerentur honore, et plurimum sibi arrogarent. Perpende autem quomodo ex

[1] Luc. xi, 41. — [2] Osee vi, 6. — [3] Act. x, 4. — [4] Matth. xxv, 8 et seqq. — [5] Id. xv, 1.

ipsa sua interrogatione capiantur. Neque enim dicunt : «Cur transgrediuntur legem Moysis ;» sed « Traditionem se-»niorum ; » unde palam est multa sacerdotes innovasse ; etiamsi Moyses magno terrore, multisque minis adhibitis vetuisset ne quid adderent vel demerent. « Non adjicietis » ad verbum, quod ego præcipio vobis hodie, nec auferetis » ab eo[1]. » Nihiloque minus nova inducebant, ut hoc erat, ne illotis manibus comederent, ut pocula et vasa ænea abluerent, ut sese baptizarent. Quo tempore autem oportebat illos ab hujusmodi observationibus sese expedire, tunc se illi magis iisdem obligarunt, metuentes ne quis sibi principatum abriperet, et formidabiliores haberi volebant, utpote legislatores. In tantam ergo iniquitatem res processit, ut præcepta quidem sua servarentur, Dei vero mandata violarentur, et tantum illi prævaluerant, ut nullus ea de causa in crimen vocaretur, qua in re duplicem illi culpam contrahebant, et quod innovarent, et quod sic sua vindicarent, Dei nullam habentes rationem. Prætermissis vero aliis, sextariis nempe et vasis æneis, quæ ridicula erant, quod præcipuum videbatur in medium proferunt ; quo illum, ut mihi quidem videtur, in iram concitarent. Quamobrem seniorum meminerunt, ut quasi illos despiceret, hinc ansam accusandi præberet. Examinandum primo est cur Discipuli, illotis manibus, manducarent. Non de industria id agebant, sed quod illa superflua respuerent, dum necessariis attenderent : nec pro lege habebant, lotis aut illotis manibus, comedere, sed utrumque ut sese occasio dabat agebant. Nam qui necessarium quoque cibum despiciebant, quomodo hæc accurate servassent? Quia igitur plerumque contingebat ut in promptu, et quasi fortuito id facerent, ut cum in deserto comedebant, et cum spicas vellebant, id quasi crimen proferunt, qui majora semper

[1] Deut. iv, 2.

negligebant, et superflua admodum curabant. Quid igitur Christus? Non illud attendit, neque criminationem depulit; sed statim recriminatus est, ut audaciam illorum reprimeret, ostenderetque eum, qui in majoribus peccat, minora in aliis non tanta cura explorare debere. Vos accusari oportebat, et accusatis. Tu vero observes velim quomodo cum aliquid ex legalibus solvere vult, quasi sese excusando id faciat; quod et tunc fecit. Non enim statim ad transgressionem procedit, neque dicit : « Id nihil est; » alioquin vero illos ferociores reddidisset : sed prius illorum audaciam retundit, longe majus crimen in medium proferens, et in ipsorum caput retorquens. Neque dicit recte illos facere dum transgrediuntur, ne ansam illis præbeat; neque ideo objurgat, ne videatur legem firmare. Neque rursus seniores accusat ut iniquos, ut scelestos; alioquin enim ut convitiatorem illum aversarentur. Verum missis illis omnibus, alia via procedit; ac videtur quidem accedentes increpare, sed perstringit eos, qui hujusmodi leges posuerant; seniores nusquam memorans, sed in accusatione contra hos instituta, illos quoque dejiciens, ostendensque duplex esse peccatum, quod et Deo non obsequerentur, et quod propter homines id facerent; ac si diceret : « Hoc enim ipsum et vos et illos perdidit, quod in omni re senioribus morem geratis. » Sed non hoc dicit, illud autem ipsum subindicat, dum sic ipsis respondet. « Quare etiam » vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem » vestram? Deus enim præcepit : Honora patrem et matrem, » et qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. Vos » autem dicitis : Quicumque dixerit patri vel matri : Munus » quodcumque est ex me, tibi proderit, et non honorabit » patrem suum vel matrem suam, et irritum fecistis man- » datum Dei propter traditionem vestram[1]. »

[1] Matth. xv, 3-6.

II. Non dicit : « Seniorum traditionem, » sed « Vestram : « Et vos dicitis, » non dixit : « Seniores, » ut minus molestus sermo videretur. Quia enim Discipulos transgressores esse legis demonstrare volebant, probat ipsos vere transgredi legem, Discipulos autem crimine liberos esse. Neque lex est id, quod ab hominibus præcipitur : ideoque traditionem vocat, quæ erat iniquissimorum hominum. Verum quia jussio lavandi manus non erat legi contraria, aliam traditionem in medium profert, quæ legi contraria esset. Quod vero dicit hoc significat : « Docuerunt juvenes ut pietatis specie patres despicerent. » Quomodo et qua ratione? Si quis parentum filio diceret; «Da mihi hanc, quam habes, ovem, aut vitulum, aut aliud quid simile;» respondebant : « Id, quod a me vis accipere, donum est Deo promissum, nec potes illud accipere. » Ac duplex hinc malum emergebat. Neque enim Deo offerebant, ac parentes oblationis nomine defraudabant, et ipsos propter Deum injuria afficiebant, Deumque propter parentes. Verum non hoc statim dicit : sed prius legem recitat, qua declarat Deus admodum velle se ut parentes honorentur; nam ait : « Honora patrem tuum » et matrem, ut sis longvus in terra[1]. » Item, « Qui male- » dixerit patri vel matri, morte moriatur. » Christus autem, misso præmio, quo donantur ii, qui parentes honorant, quod terribilius est profert, nempe supplicium parentes inhonorantibus inferendum, tum ut ipsos deterreat, tum ut prudentes attrahat, hincque ostendit illos esse morte dignos. Nam si is, qui verbis inhonorat, plectitur, multo magis vos qui opere id facitis : nec modo inhonoratis, sed etiam alios id facere docetis. Vos ergo, qui nec in vivis esse deberetis, cur Discipulos incusatis? Quid mirum autem si in me, quem hactenus ignorastis, tam contumeliosi estis, quando idipsum erga patrem facitis? Ubique enim dicit et ostendit

[1] Exod, xx, 12.

hinc ortam arrogantiam illam esse. Nonnulli aliter interpretantur : « Donum quodcumque ex me tibi proderit ; » id est, non debeo tibi honorem, sed si te honorem, id gratis facio. Sed Christus non hanc contumeliam memoravit. Marcus vero clarius id exprimit his verbis : « Corban » quodcumque ex me tibi proderit [1]. » Id quod non est munus aut donum, sed oblatio proprie dicitur. Cum igitur demonstrasset non jure illos, qui legem Dei conculcent, alios reprehendere, qui seniorum præceptum transgressi essent, idipsum ostendit et ex Propheta. Quia enim illos vehementer redarguerat, ulterius procedit, quod etiam ubique facit, Scripturas in medium adducens, ut hinc se ostendat Deo consonum esse. Quid igitur ait Propheta ? « Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe » est a me [2]. Frustra autem colunt me docentes doctrinas, » mandata hominum [3], » Vides-ne prophetiam accurate dictis consonam, quæ jam olim eorum malignitatem prænuntiat ? Quod Christus nunc accusando profert, hoc jam olim dixit Esaïas, quod mandata Dei spernant. « Frustra enim » colunt me, » inquit ; de suis vero præceptis magnam curam habeant, « Docentes mandata, doctrinas hominum. » Jure ergo has Discipuli non servant. Postquam igitur letalem hanc plagam illis inflixit, atque ex Scripturis, et ex propria ipsorum sententia, exque Propheta accusationem auxit, illis quidem nihil ultra loquitur, utpote qui emendari non poterant, sermonem vero convertit ad turbas, ut dogma inducat sublime, magnum et multa philosophia plenum. Sumptaque ex illo occasione, majus illud contexuit, et ciborum observationem eliminat. Sed vide quando : cum leprosum mundavit ; cum sabbatum solvit ; quando terræ marisque regem se declaravit ; quando leges dedit ; quando peccata dimisit ; quando mortuos excitavit ; quando argu-

[1] Marc. VII, 11. — [2] Isaï. XXIX, 13. — [3] Matth. XV, 8, 9.

menta multa Divinitatis suæ ipsis præbuit, tunc de cibis loquitur.

III. Totus enim judaïsmus hac in re continetur. Si hoc abstuleris, totum abstulisti. Nam inde commonstrat etiam circumcisionem abrogari oportere. Sed illud non præcipue induxit, quoniam hoc præceptum aliis erat antiquius, et majore observabatur religione. Sed per Discipulos illud statuit. Ita magna res erat, ut cum Discipuli post tantum tempus vellent illam abrogare, primo illam adhibuerint, deinde abrogarint. Vide autem quomodo legem inducat : « Cum advocasset enim turbas, inquit, dixit eis : Audite et » intelligite [1]. » Neque enim simpliciter ipsis hoc annuntiat, sed prius honore atque obsequio attentionem sermoni suo conciliat ; (hoc enim significavit Evangelista cum dixit : « Cum advocasset deinde ; ») nec non ex temporis opportunitate. Postquam enim illos confutaverat et vicerat, postquam ex Propheta redarguerat, tunc legem ferre incipit, cum facilius poterant dicta excipere ; nec modo advocat, sed attentiores reddit. « Intelligite, inquit, hoc est, cogi- » tate, animum erigite : » attentione digna est lex mox scribenda. Nam si illi tempore non consentaneo legem solverunt propter traditionem suam, et vos audistis illos, multo magis me audire oportet, qui tempore opportuno ad majorem vos philosophiam induco. Nec dixit : « Nihil est ciborum observatio, » vel, « Moyses id male præcepit, vel sese vobis attemperavit ; » sed quasi admonendo et consulendo, et a rerum natura testimonium accipiens dicit : « Non quæ » intrant in os, coinquinant hominem, sed quæ ex ore pro- » cedunt [2]. » Secundum ipsam naturam, et legem profert et sententiam dicit. Hæc illi audientes non contradixerunt, neque dixerunt : « Quid tu ais ? cum Deus de ciborum observatione innumera præceperit, tu hujusmodi leges tradis ? »

[1] Matth. xv, 10. — [2] Ibid. 11.

Sed quia vehementer illos represserat, non confutando solum, sed dolum ipsorum in medium afferendo, ac quæ clam illi struxerant, arcanaque mentis eorum revelando, cum silentio recesserunt. Tu vero mihi perpende quomodo nec manifeste nec palam de cibis edisserat. Ideoque non dixit: « Cibi, » sed, « Ea quæ ingrediuntur, non coinquinant hominem, » quod etiam poterant de illotis manibus suspicari. Ipse namque de cibis loquebatur, poteratque tamen intelligi de illotis manibus. Tanta enim erat ciborum observatio, ut etiam post resurrectionem Petrus diceret : « Non, » Domine, quia nunquam commune, aut immundum quid » comedi [1]. » Etiamsi enim aliorum causa hæc diceret, ut sibi adversus accusatores defensionem pararet, ostenderetque se restitisse, neque sic id sibi concessum fuisse, attamen ostendit magnam hujus rei curam et opinionem. Ideo Christus in principio non ita aperte de cibis locutus est; sed dixit : « Quæ per os ingrediuntur : » ac rursus, cum manifestius hac de re postea locutus videretur, a fine illa obumbravit dicens : « Illotis autem manibus manducare non » coinquinat hominem [2] : » ut hinc videretur initium ducere, interimque illa de re disseruisse. Idcirco non dixit : « Ciborum esus non coinquinat hominem, » sed quasi de alia re disputans, ut nihil possent illi objicere. « Hæc cum » audissent, inquit, scandalizati sunt, » Pharisæi nempe, non turbæ. « Accedentes enim, inquit, Discipuli ejus dixerunt » ei : Scis quia Pharisæi, audito hoc verbo, scandalizati » sunt [3] ? » Et tamen nihil adversus eos dictum fuerat. Quid igitur Christus? Non solvit scandalum eorum, sed increpavit dicens : « Omnis plantatio quam non plantavit Pater » meus cœlestis, eradicabitur. » Noverat enim quandonam scandala contemnenda, et quando non despicienda erant; alibi quippe ait : « Ne scandalizemus eos, mitte hamum in

[1] Act. x, 14. — [2] Matth. xv, 20. — [3] Ibid. 12. — [4] Ibid. 13.

» mare[1] : » hic vero dicit : « Sinite illos, cæci sunt, et duces » cæcorum. Cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo » in foveam cadent[2]. » Hæc autem dicebant Discipuli, non tam quod de illis dolerent, sed quod et ipsi aliquantum turbarentur. Quia vero non audebant illud ex propria persona dicere, in narratione de aliis instituta id ediscere volebant. Nam quod res ita se habeat, audi quomodo postea Petrus fervens ille, qui semper prior accedit, dicat : « Edis- » sere nobis parabolam hanc, » animi sui perturbationem declarans, nec audens palam dicere hoc sibi offendiculo esse, sed rogans se commotum, interpretatione sedari, quapropter etiam increpatus fuit. Quid igitur ait Christus? « Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cœles- » tis, eradicabitur. » Hoc de lege dictum afferunt ii, qui Manichæorum morbo laborant, sed quæ prius dicta sunt, ora illorum obstruunt. Nam si de lege dixisset, quomodo supra legem defendisset, ac pro ea pugnasset dicendo : « Cur transgredimini mandatum Dei per traditionem ves- » tram ? » Quomodo autem Prophetam in medium inducit dicentem : « Populus hic labiis me honorat, etc. » Sed de illis ipsis et de traditionibus eorum hæc loquitur. Nam si Deus dixit : « Honora patrem tuum, et matrem tuam, » quomodo id quod a Deo dictum est, non est plantatio Dei ?

IV. Id etiam quod sequitur probat de illis et de traditionibus illorum hæc dicta fuisse : nam subjunxit : « Cæci » sunt duces cæcorum. » Si de lege id locutus fuisset, dicturus erat : « Dux est cæcus cæcorum ; » verum non ita dixit, sed, « Duces sunt cæci cæcorum, » legem ab accusatione vindicans, in illosque totum refundens. Deinde ut turbam ab illis divelleret, ne in barathrum ab ipsis dejiceretur, ait : « Si cæcus cæcum ducat, ambo in foveam cadunt. » Magnum quidem malum cæcitatis est : sed esse cæcum nec

[1] Matth. XVII, 26. — [2] Id. XV, 14.

habere ducem, et se ducem præbere, id duplex triplexque crimen est. Nam si periculosum cæco est, non habere ducem, multo periculosius erit, si se alteri ducem præbeat. Quid igitur Petrus? Non dixit : « Cur hæc dixisti? » sed quasi rei obscuritate pressus interrogat, nec dicit : « Cur contra legem locutus es? » timebat enim ne scandalizatus fuisse videretur; sed quasi obscura res esset loquitur. Quod vero non obscuritatis causa, sed quod scandalizaretur, hæc dixerit palam est : nihil enim ibi obscuritatis inerat. Quocirca Christus increpat illos dicens : « Adhuc vos etiam sine » intellectu estis? » Nam turbæ forsitan dicta non intellexerunt : ipsi vero scandalizati fuerant. Quare initio, quasi de Pharisæis interrogantes, ediscere volebant; ubi autem audierunt eum graviter comminantem ac dicentem : « Omnis » plantatio, quam non plantavit Pater meus cœlestis eradi- » cabitur; » et, « Cæci sunt duces cæcorum, » repressi sunt. Sed Petrus semper ardens, ne sic quidem tacere potuit, sed dicit : « Edissere nobis parabolam hanc. » Quid ergo Christus? Vehementius respondet : « Adhuc etiam vos sine » intellectu estis? Nondum intelligitis. » Hæc dixit increpans, ut illorum præjudicatam opinionem ejiceret, nec finem dicendi fecit, sed hæc adjecit : « Omne quod intrat in os, in » ventrem vadit, et in secessum emittitur. Quæ autem pro- » cedunt ex ore, de corde exeunt, et illa coinquinant ho- » minem. De corde enim exeunt cogitationes malæ, homi- » cidia, adulteria, fornicationes, furta, blasphemiæ, falsa » testimonia, et hæc sunt quæ coinquinant hominem. Non » lotis autem manibus manducare, non coinquinat homi- » nem [1]. » Vides-ne quam vehementer illos increpet? Deinde a communi natura sermocinatur, ut illos ad bonam mentem ducat. Cum enim dicit : « In ventrem vadit, et in se- » cessum emittitur, » adhuc secundum judaïcum abjectum

[1] Matth. XV, 17-20.

sensum loquitur. Dicit enim illa non manere, sed egredi: quanquam etiamsi manerent, non immundum redderent. Sed nondum poterant hæc audire. Ideo legislator tanto dimittit tempore, quanto intus maneat: cum autem egressum fuerit, non ultra. Vespere igitur lavari jubet, ac mundum esse, digestionis et expulsionis tempus accurate dimetiens. Quæ autem cordis sunt, inquit, intus manent, et cum egrediuntur coinquinant, nec modo cum manent id faciunt. Primo ponit malas cogitationes, quod Judæorum erat: nec adhuc a natura, sed a partu ventris et cordis redarguit, et ex eo quod alia maneant, alia non item. Nam quæ de foris ingressa sunt, foras rursus exeunt: quæ vero intus gignuntur, cum exeunt coinquinant, et tunc magis cum egrediuntur. Nondum enim poterant, ut dixi, hæc cum congruenti philosophia audire. Marcus autem dicit ipsum ad purgandos cibos hæc dixisse[1]: non tamen id expressit, quod talia comedere non coinquinet hominem. Non enim voluissent illum tam clare loquentem audire. Ideo hæc addidit: « Non lotis manibus manducare, non » coinquinat hominem. » Discamus ergo quænam coinquinent hominem. Discamus hæc et fugiamus. Nam in Ecclesia videmus hunc morem apud multos vigere, qui mundis vestibus intrare student, itemque lotis manibus; ut vero animam puram Deo sistant, nihil curant. Hæc porro dico, non quod prohibeam manus vel os lavare, sed quod velim ita lavari ut par est, non aqua solum, sed virtutibus. Nam sordes oris sunt, maledicta, blasphemia, convitium, verba iracundiæ plena, vel obscœna, ridicula, scurrilia. Si ergo tibi conscius sis nihil tale dixisse te, neque his sordibus inquinari, cum fiducia accede; sin millies has admisisti maculas, cur frustra linguam abluis, dum perniciosas et noxias sordes in illa circumfers?

[1] Marc. VII, 19.

V. Nam dic mihi, si fimum et lutum præ manibus haberes, an auderes orare? Nequaquam. Attamen nihil hinc damni, illud autem perniciosum est. Cur ergo in rebus indifferentibus pius, in prohibitis ita negligens es? Quid ergo, inquies, non precari oportet? Oportet quidem, sed non sordibus maculatum, non tanto cœno onustum. Quid si casu lapsus fuero? Purga teipsum. Quomodo? Luge, geme, eleemosynam eroga, purga te apud eum quem contumelia affecisti, reconcilia te illi, absterge linguam, ne gravius Deum irrites. Nam si quis, sordidatis stercore manibus, pedes tuos supplicans tangeret, non modo illum non audires, sed pede impeteres. Quomodo audes sic Deum adire? Nam lingua precantium est manus, ac per eam Dei genua apprehendimus. Ne itaque illam commacules, ne tibi dicat ille : « Si multiplicaveritis deprecationem, non exau- » diam[1]. Nam in manu linguæ vita et mors est[2], et ex ser- » monibus tuis justificaberis, atque ex sermonibus tuis con- » demnaberis[3]. » Magis igitur quam pupillam oculi linguam tuam custodias. Regius quidam equus est lingua. Si ergo illi frenum immiseris, et concinne ire docueris, rex in illa sedebit et quiescet; sin infrenem fieri et jactari permiseris, diaboli et dæmonum vehiculum erit. Tu vero quando cum uxore concubuisti, quod sane culpa liberum est, precari non audes. Post convitium autem et contumeliam, quæ gehennam merentur, antequam te probe purgaveris, extendis manus? Et quomodo, quæso, non perhorrescis? Non audisti Paulum dicentem : « Honorabile conjugium, et » torus immaculatus[4]? » Si autem ex immaculato toro surgens non audes ad orationem accedere : cum ex toro diabolico sis, cur horribile illud terribileque nomen invocare audes? Diaboli quippe lectus est, in convitiis et opprobriis

[1] Isaï. I, 15. — [2] Prov. XVIII, 21. — [3] Matth. XII, 37. — [4] Hebr. XIII, 4.

lavari. Ac velut perniciosus quidam adulter, iracundia nos cum magna voluptate invadit, perniciosa in nobis jaciens semina, et diabolicas gignens inimicitias, ac contra connubium omnia facit. Nam conjugium id facit ut duo sint caro una; ira vero eos, qui juncti sunt, in partes dividit, ipsamque animam scindit et lacerat. Ut itaque cum fiducia Deum adeas, iram te invadentem ne admittas, sed quasi rabidum canem depelle. Illud enim Paulus jussit, « Levantes sanctas » manus absque ira et disceptatione [1]. » Ne linguam ergo deturpes : nam quomodo pro te precabitur, cum fiduciam amiseris ? Sed orna illam modestia, humilitate ; fac dignam Deo, qui per illam rogatur ; illam reple benedictione et eleemosyna ; nam verbis etiam potest eleemosyna erogari : « Melior est enim sermo, quam donum, et responde pauperi » pacifica in mansuetudine [2]. » Totum vero reliquum tempus divinarum enarratione legum exorna. « Omnis enarra» tio tua sit in lege Altissimi [3]. » Ita nos adornantes ad Regem accedamus, et ad genua ejus procidamus, non corpore tantum, sed etiam mente. Cogitemus quem adeamus, et pro quibus, et quid volentes efficere. Deum adimus, quem Seraphim videntes, vultus avertunt non ferentes fulgorem ; quem videns terra contremiscit. Deum adimus, qui lucem habitat inaccessibilem. Adimus, ut a gehenna liberemur, ut remissionem peccatorum impetremus, ut ab illo intolerabili supplicio liberemur, ut cœlum et ibi reposita bona consequamur.

VI. Procidamus igitur et corpore et mente, ut ille jacentes erigat : cum modestia omnique mansuetudine ipsum alloquamur. Et quis est, inquies, ita miser et infelix, ut in oratione non sit moderatus ? Ille qui vel precando maledicta profert furoreque plenus est, et contra inimicos occlamat. Si vis accusare, teipsum accusa. Si vis linguam acue-

[1] 1 Tim. II, 8. — [2] Eccli, IV, 8. — [3] Id. IX, 23.

re, contra peccata tua acue. Nec dicas quid alius tibi mali intulerit, sed quid tu tibi mali feceris: illud enim maxime malum est. Neque enim quis te lædere poterit, nisi te ipse lædas? Itaque si vis contra lædentes te insurgere, teipsum primum impetas. Nemo id impedit; nam si alium aggrediaris, magis læsus abibis. Quam vero tibi illatam injuriam proferre potes? Ille mihi injuriam intulit, bona rapuit, me in pericula injecit? Sed hoc non est lædi; sed si vigiles simus, hæc nobis multum prodesse poterunt. Nam læsus est ille, qui hæc mala intulit, non qui passus est. Et hoc maxime malorum omnium causa est, quod nesciamus quis lædens, quis læsus sit. Si illud probe sciremus, nunquam nos ulcisceremur, non precaremur contra alium, gnari non posse nos malo affici ab alio. Neque enim rapinam pati, sed facere malum. Si rapuisti, teipsum accusato; sin vero tua alius rapuit, precare pro raptore, quia tibi maxime profuit. Etiamsi enim non talis sit mens illius, certe tu magnam utilitatem accepisti, si fortiter tuleris. Illum enim et divinæ et humanæ leges miserum prædicant; te vero læsum coronant et celebrant. Neque enim si quis febricitans vas aqua plenum rapuerit ab alio, et noxiam bibendi cupiditatem expleverit, dicemus læsum illum fuisse a quo raptum vas est, sed potius rapientem. Febrim enim auxit, morbumque acriorem effecit. Hoc ipsum de pecuniarum et opum amante reputa. Nam hic plus quam ille alius febricitans, per hanc rapinam, suam incendit flammam. Et si quis furens abrepto a quopiam gladio se confoderit, quis læsus est? Is a quo abreptus gladius, an qui rapuit? Hic utique. De pecuniarum igitur rapina idipsum cogitemus. Nam quod furenti gladius est, id avaro divitiæ sunt; imo perniciosiores. Nam qui furit, et sese gladio confodit, jam a furore liberatus est, neque secundum accipit vulnus: avarus vero innumera quotidie et graviora accipit vulnera,

non sese ab hac insania educens, sed magis augens in dies: et quanto plura acceperit vulnera, tanto magis occasionem præbet plagis majoribus. Hæc ergo cogitantes, fugiamus hunc gladium, hanc insaniam; et sero tandem vigilemus. Nam hanc certe virtutem continentiam recte vocemus, non minus quam illam quæ sic passim vocatur. Ibi enim contra unam concupiscentiæ tyrannidem pugnatur. Hic vero multas ac diversas cupiditates superare oportet. Nemo enim, nemo stultior eo qui divitiarum servus est. Imperare sibi videtur, dum subditus est; dominari videtur, cum sit servus; dum se vinculis constringit, gaudet; cum acriorem feram reddidit, lætatur; cum captivus ducitur, exultat; ac dum videt canem rabidum in animam suam insilientem, cum oporteret illum ligare et fame cruciare, ipsi large cibum suppeditat, ut vehementius insiliat et ferocior sit. Hæc itaque omnia cogitantes, vincula solvamus, feram occidamus, morbum pellamus, furorem hunc ejiciamus, ut tranquillitate et pura valetudine fruamur, et cum multa voluptate ad tranquillum appellentes portum, æterna bona adipiscamur; quæ utinam omnes assequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LII.

CAPUT XV.

Et egressus inde Jesus, secessit in partes Tyri et Sidonis : et ecce mulier Chananæa egressa ex finibus suis, clamavit dicens ei : Miserere mei, Domine fili David; filia mea male a dæmonio vexatur [1].

I. Marcus autem ait ipsum latere non potuisse cum in domum venisset [2]. Cur autem in partes illas profectus est? Quando liberavit eos ab observatione ciborum, tunc eadem via progressus, gentibus quoque januam aperit : quemadmodum et Petrus, cum primum jubetur hanc legem solvere, mittitur ad Cornelium [3]. Si quis vero dixerit : « Cur ergo qui Discipulis dicit : « In viam gentium ne abieritis [4], » hanc ipse viam adit? Primo quidem illud respondebimus non astrictum illum iis servandis fuisse, quæ Discipulis præcepit ; secundo illum non ut prædicaturum illo abiisse, quod subindicans Marcus dicebat ; « Occultavit seipsum, » nec latuit. » Sicut enim rerum consequentia postulabat, ut ne ad illos primos accurreret ; sic accedentes repellere indignum erat illius benignitate. Nam si fugientes insequi oportebat, multo magis insequentes fugere non decebat. Vide igitur quomodo omni beneficio digna sit mulier. Neque enim ausa est venire Jerosolymam, timens et se re illa indignam reputans. Nisi enim hoc detenta metu fuisset, ventura illo erat, ut ex præsenti vehementia liquet, et ex

[1] Matth. xv, 21, 22. — [2] Marc. vii, 24. — [3] Act. x. — [4] Matth. x, 5.

eo quod fines suos egressa fuerit. Quidam vero hæc allegorice explicantes dicunt, quando ex Judæa egressus est Christus, tunc ad illum accedere ausam esse Ecclesiam, quæ et ipsa ex finibus suis egressa est; ait enim, « Obli-»viscere populum tuum, et domum patris tui [1]. » Nam Christus ex finibus suis excessit, et mulier quoque ex finibus suis, et sic potuerunt una colloqui. « Ecce enim, ait, »mulier Chananæa egressa ex finibus suis. » Accusat mulierem Evangelista, ut ostendat miraculum, ipsamque magis prædicet. Etenim cum audis Chananæam, recordare gentium illarum iniquarum, quæ etiam leges naturæ a fundamentis everterant. Illorum vero recordatus, cogita vim Christi adventus. Qui enim ejecti sunt, ne Judæos perverterent, hi adeo Judæis meliores fuerunt; ut etiam ex finibus suis egressi, Christum adirent, dum Judæi illum ad se venientem repellerent. Accedens ergo nihil aliud dixit, nisi: « Miserere mei, » et clamore suo magnum theatrum convocat. Erat enim miserabile spectaculum, mulierem cernere cum affectu tanto clamantem, et mulierem matrem pro filia supplicantem videre, pro filia, inquam, tam male affecta. Neque enim ausa fuit in Magistri conspectum dæmoniacam adducere : sed illa domi relicta, ipsa se supplicem sistit, morbumque tantum commemorat, nihil amplius adjiciens; neque Medicum domum attrahit, sicut regulus ille, qui dicebat : « Veni et impone manum tuam, et des-»cende antequam moriatur filius meus [2]. » Sed calamitate sua exposita, et morbi magnitudine, misericordiam Domini magno clamore implorat, nec dicit: « Miserere filiæ meæ; » sed, « Miserere mei. » Illa quippe morbi sensum nullum habet; ego vero millies discrucior, in sensum ægritudinis venio, et viso morbo insanio. « Ille autem non res-»pondit ei verbum [3]. » Quam novum hoc et inauditum!

[1] Psal. XLIV, 11. — [2] Matth. IX, 18. — [3] Id. XV, 23.

Judæos et ingratos inducit, et blasphemantes rogat, et tentantes non dimittit : hanc vero, quæ ad ipsum accurrit, quæ rogat et supplicat, quæ nec in lege nec in Prophetis educata, tantam tamen pietatem exhibet, nec responsione quidem dignatur. Quis non offensus fuisset, famæ ipsius rem ita contrariam videns? Audierant enim ipsum vicos circumeundo morbos curare : hanc vero accedentem depellit. Quem non flexisset morbus talis atque supplicatio, quam emittebat pro filia tam male affecta? Neque enim quasi digna beneficio, et quasi debitum postulans accessit, sed misericordiam petebat, et calamitatem suam tragice narrabat, neque tamen responsione dignatur. Multi fortasse ex audientibus offensi sunt : illa non item. Ecquid dico, ex audientibus? nam puto Discipulos ipsos de calamitate mulieris affectos turbatosque fuisse. Neque tamen, turbati licet, dicere ausi sunt: « Hanc illi concede gratiam : » sed, « Accedentes Discipuli rogabant eum dicentes : Dimitte » illam, quia clamat post nos [1]. » Nos enim cum volumus aliquid suadere, contraria sæpe dicimus. Christus vero ait: « Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Is» raël [2]. »

II. Quid igitur mulier? An cum hæc audisset, tacuit? an discessit? an studium et animum compressit? Minime; imo magis instabat. Verum haud ita nos; sed cum postulata non assequimur, desistimus, cum magis instare par esset. Atqui quem non dejecisset dictum hujusmodi? ipsum silentium poterat illam in desperationem conjicere; multoque magis responsio talis. Nam cum patronos suos secum repulsam pati videret, audiretque rem fieri non posse, in desperationem assequendæ rei conjici poterat. Attamen non animo defecit mulier, sed ubi vidit nihil patronos efficere, ceu impudentia laudabili usa est. Antea

[1] Matth. xv, 23. — [2] Ibid. 24.

enim in conspectum venire non audebat : « Clamat, in» quiunt, post nos : » cum autem verisimile videretur ipsam animi dubiam retro cessuram, tunc illa propius accessit, et adorans dixit : « Domine, adjuva me [1]. » Quid hoc est, o mulier? num majorem habes, quam Apostoli, fiduciam? num majorem fortitudinem? Fiduciam et fortitudinem minime, imo pudore suffundor. Sed inverecundiam pro supplicatione adhibeo : reverebitur fiduciam meam. Sed quid hoc? Non audisti dicentem : « Non sum missus nisi ad oves » quæ perierunt domus Israël? » Audivi, inquit, sed ipse Dominus est. Ideo non dicebat: « Ora et precare ; » sed, « Ad» juva me. » Quid ergo Christus? Ne istis quidem contentus dubitationem auxit dicens : « Non est bonum sumere » panem filiorum, et mittere canibus [2]. » Responso magis quam silentio mœstitia illam affecit. Jam non ad alium causam transfert, neque dicit : « Non sum missus : » sed quanto magis illa petendo instat, tanto majorem ille dat repulsam. Neque jam oves vocat Judæos, sed filios, ipsam vero, canem. Quid ergo mulier? Ex ipsis verbis defensionem sibi parat. Si canis sum, inquit, non sum aliena. Jure Christus dicebat : « In judicium ego veni. » Mulier illa philosophatur, perseverantiam et fidem magnam exhibet, etsi contumeliis affecta. Judæi vero cura et honore culti, contrariam vicem rependunt. Novi, inquit illa, cibum filiis esse necessarium ; neque tamen ego, etsi canis, repelli debeo. Nam si nefas est quidquam accipere, vel a micis abstinendum ; sin tantillam partem habere licet, nec ego prohibeor, licet canis sim ; sed ideo maxime in partem vocanda sum. Ea de causa Christus differebat, quod sciret illam hæc dicturam esse ; ideo donum negabat, ut ejus philosophiam exhiberet. Nisi enim daturus fuisset, non postea dedisset, neque illam iterum repressisset. Sed quod erga

[1] Matth. xv, 25. — [2] Ibid. 26.

centurionem fecit, dicens : « Ego veniam, et curabo eum [1], » ut ejus pietatem disceremus, et audiremus illum dicentem : « Non sum dignus ut intres sub tectum meum [2] : » quodque in fluxum sanguinis patiente fecit, « Ego, inquit, novi » virtutem ex me egressam [3], » ut illius fidem declararet; et quod in Samaritana, ut ostenderet eam, ne quidem confutatam absistere [4] : sic et hoc loco facit : non enim tantam volebat mulieris virtutem latere. At enim non exprobrantis erant ea quæ dicebat, sed advocantis, et occultum thesaurum revelantis. Tu vero mihi una cum fide humilitatem quoque mulieris perpende. Ipse namque filios vocavit Judæos; hæc vero id non satis habens, dominos appellavit : tantum abfuit, ut de aliena laude doleret. « Et » enim catelli, inquit, edunt de micis quæ cadunt de mensa » dominorum suorum [5]. » Vides-ne prudentiam mulieris? Quomodo nec contradicere audeat, nec aliorum laudi invideat, nec contumeliam ægre ferat? Vides-ne perseverantiam? Ille dicit: « Non est bonum : » illa respondet, « Etiam » Domine : » ipse filios vocat; hæc dominos : ipse canem appellat; illa canum morem addidit. Vidisti illius humilitatem? vide Judæorum jactantiam. « Semen Abrahæ su» mus, inquiunt, et nulli unquam servivimus, atque ex Deo » nati sumus [6]. » Sed non ita mulier; catellum se vocat, illosque dominos; ideoque filia effecta est. Quid ergo Christus? « O mulier! magna est fides tua [7]. » Ideo namque differebat, ut in hanc vocem erumperet, ut mulierem coronaret : « Fiat tibi sicut vis; » id est, fides tua his majora potest perficere; cæterum fiat tibi sicut vis. Hæc vox affinis est illi, « Fiat cœlum, et factum est cœlum [8]. Et » sanata est filia ejus ab illa hora [9]. » Vides-ne non parum

[1] Matth. VIII, 7. — [2] Ibid. — [3] Luc. VIII, 46. — [4] Joan. IV. — [5] Matth. XV, 27. — [6] Joan. VIII, 33. — [7] Matth. XV, 28. — [8] Gen. I, 6. — [9] Matth. XV, 28.

illam intulisse ad curationem filiæ? Ideo enim non dicit Christus: « Sanetur filia tua ; » sed, « Magna est fides tua, fiat » tibi ut vis. » Ut discas non assentationis verba fuisse, sed eximiam fidei virtutem. Rerumque eventui accuratam rei probationem et demonstrationem Christus reliquit. Sanata est, inquit, statim filia ejus.

III. Tu vero animadverte quomodo Apostolis superatis nihilque operatis illa totum perfecit. Tanta res est assiduitas precationis. Nam cum de rebus nostris agitur, mavult a nobis potius rogari, quam ab aliis pro nobis precantibus. Quanquam illi majore erant fiducia instructi; sed hæc multam perseverantiam exhibuit. Per exitum autem rei Discipulis quasi sese purgavit, quod distulisset, et jure se illis rogantibus non annuisse ostendit. « Et cum transisset » inde Jesus, venit secus mare Galilææ. Et ascendens in » montem, sedebat ibi. Et accesserunt ad eum turbæ multæ » habentes secum claudos, cæcos, debiles, mutos : et pro- » jecerunt eos ante pedes ejus : et curavit eos, ita ut turbæ » mirarentur, dum viderent cæcos videntes, mutos loquen- » tes, debiles sanos, claudos ambulantes, et leprosos mun- » datos, et glorificaverunt Deum Israël [1]. » Aliquando ipse circumit, aliquando sedet ægros expectans, et claudos ad montem adducit. Neque nunc vestimentum tangunt; sed ad sublimiora adducti, projiciuntur ad pedes ejus, duplicemque fidem suam monstrant, et quod claudi in montem ascendant, et quod nullo alio egeant, nisi tantum ut projiciantur ante pedes ejus. Eratque res mira ac stupenda illos, qui gestabantur, ambulantes, nullo juvante, videre, cæcos videntes, nec duce opus habentes. Nam et multitudo eorum, qui curati fuerant, et curationis facilitas, in stuporem omnes conjecit. Vides-ne quomodo cum tanta cunctatione mulieris filiam sanaverit, hos vero statim ? Non quod illa

[1] Matth. xv, 29-31.

meliores essent, sed quod illa in fide ferventior. Ideo circa illam cunctatur ut perseverantiam ejus declaret; his statim donum præbet ut incredulorum Judæorum ora obstruat, omnemque illis purgationem adimat. Quanto enim majora quis beneficia acceperit, tanto majori supplicio addictus est ut ingratus, si neque ex collato honore melior sit effectus. Ideoque divites magis quam pauperes puniuntur, si improbi sint, quod ne in rerum copia quidem mansuetiores fuerint. Ne mihi dicas illos eleemosynam dedisse. Nam nisi secundum facultates dederint, neque ita effugient. Non enim ex doni mensura eleemosyna æstimatur, sed ex animi liberalitate. Si autem hi pœnas dent, multo magis qui superflua retinent, qui trium quatuorve tabulatorum ædes construunt, famelicosque despiciunt, qui avaritiæ student et eleemosynam negligunt. Sed quia in sermonem de eleemosyna incidimus, age concionem illam de humanitate, quam ante triduum imperfectam reliquimus, hodie resumamus. Meministis me nuper de nimia calceorum curiositate disseruisse, de hujusmodi nempe vanitate, et de juvenum mollitie; tunc ab eleemosyna orsi, in illud incidimus. De quibusnam ergo tunc sermonem habuimus? Diximus eleemosynam esse artem, quæ officinam habeat in cœlo, et doctorem, non hominem, sed Deum. Deinde quærentes quid ars dici posset, quid secus, in vanas malasque artes incidimus, in quibus de calceorum arte verba fecimus. Num in mentem revocatis? Age ergo quæ tunc diximus, hodie resumamus, ostendamusque eleemosynam artem esse omnium artium optimam. Nam si artis est proprium in aliquid utile desinere, eleemosyna vero nihil est utilius, liquet eam et artem esse et omnium artium præstantissimam. Non enim illa nobis calceos parat, non vestimenta texit, non luteas domos construit; sed vitam sempiternam conciliat, atque ex mortis manibus nos

eripit, et in utraque vita splendidos reddit, mansiones nobis cœlestes exædificat et illa æterna tabernacula. Hæc non sinit lampades nostras extingui, nec cum sordidis vestibus nuptiis interesse; sed lavat et nive candidiores reddit. « Si » enim fuerint peccata vestra quasi puniceum, quasi nivem » dealbabo [1]. » Non sinit nos illo incidere, quo dives ille, neque audire tremendas voces; sed deducit in sinum Abrahæ [2]. Certe artes sæculares singulæ suum habent finem: agriculturæ est nutrire, textoriæ artis, vestire; imo ne quidem hoc facere potest : neque enim sola sufficit ad sua nobis suppeditanda.

IV. Si vis autem agriculturam prius exploremus : nisi enim illa ferrariam artem sociam habeat, quæ ligonem, vomerem, falcem et securim aliaque multa suppeditet; itemque fabrilem, quæ aratrum, jugum et plaustrum construat ad spicas terendas; et coriariam, quæ corrigias; architectonicam, quæ arantibus bobus, stabulum, agricolis casam fabricet; et lignariam quæ ligna secet, ac præterea pistoriam, quæ panem subministret; stare nequit omnino. Sic etiam ars textoria, si quid faciat, multas advocat artes, quæ opem ferant; quæ si non accedant, stat illa inutilis. Sic singulæ artes cæteris egent. Si vero misericordiam exercere velimus, una egemus voluntate. Si dixeris pecuniis esse opus, ædibus, vestibus, calceis, lege illa Christi verba, quæ de vidua dixit [3], et hanc sollicitudinem depone. Si admodum pauper sis, et mendicis ipsis vilior, si duo minuta injeceris, totum perfecisti; si des frustum panis quod solum habes, ad artis finem pervenisti. Hanc itaque disciplinam, hanc artem accipiamus et impleamus. Optabilius quippe est illam habere, quam regem esse, et diademate ornari. Neque enim hanc solum prærogativam habet, quod cæteris non egeat, sed quod etiam multa et varia ne-

[1] Isaï. I, 18. — [2] Luc. XVI, 26. — [3] Id. XXI, 3.

gotia perficiat. Nam ædes construit in cœlis semper manentes, docetque cultores suos quomodo æternam mortem effugiant, thesaurosque tibi dat, qui nunquam insumuntur, et damni expertes sunt, nec furum, nec vermium, nec tinearum, nec temporis labem timentes. Atqui si circa frumenti custodiam talem tibi quis artem doceret, quid non dares ut posses multis annis frumentum illæsum servare? Ecce hanc tibi non frumenti tantum, sed omnium custodiam suppeditat, docetque quomodo et bona, et anima et corpus illæsa semper maneant. Et cur artis hujusce opera minutatim persequamur? Illa quippe te docet quo pacto Deo similis esse possis, quod caput est omnium bonorum. Vides-ne quo pacto non unum ejus opus sit, sed plurima? Sine ulla alterius artis ope domos construit, vestes contexit, thesauros apparat tutos, mortis victores reddit, diabolo imperat, Deo similes efficit. Quid ergo utilius hac arte? Aliæ namque artes, præter ea quæ dicta sunt, cum præsenti vita prætereunt, cum artifices ægrotant, illæ cessant, opera quoque earum non permanent, labore et tempore multo egent, aliisque innumeris. Hæc vero post mundi finem maxime fulget, post mortem maxime splendet, et opera sua ostendit, neque tempore vel labore eget, neque alia re quapiam. Sed, te quoque ægrotante et senio confecto, operatur, ac tecum in futuram vitam transit, nunquam te relinquit, te sophistis et rhetoribus superiorem reddit. Nam qui in illis artibus florent, multis invidis objecti sunt. Qui autem in hac conspicui sunt, multorum precibus juvantur. Illi quidem hominum tribunalibus astant, injuriaque affectos defendunt, et sæpe injuriam inferentibus patrocinantur. Hæc vero ante tribunal Christi se sistit, nec solum patrocinatur, sed ipsi quoque judici suadet ut patrocinetur ei, de quo judicium instituitur, et pro illo sententiam ferat, etiamsi millies peccaverit, coro-

nat et prædicat illum. Nam ait : « Date eleemosynam, et » omnia munda erunt [1]. » Ecquid futura dico ? Si enim in præsenti vita homines sciscitaremur quid mallent, an sophistas et rhetores esse multos, an misericordes et benignos; hoc ultimum potius eligerent, et jure quidem. Nam si facundia tollatur, nihil mali in vitam nostram importabitur; antequam enim illa existeret, multa tempore constitit. Si vero misericordiam sustuleris, omnia peribunt. Et quemadmodum per mare navigare non possis, si portus et stationes obstruas; sic non potest hæc vita constare, si misericordiam, veniam et humanitatem sustuleris.

V. Quapropter non humano solum ratiocinio hæc Deus permisit; sed et multas eorum partes naturæ vi insevit. Sic patres et matres erga liberos misericordia moventur; sic filii erga parentes. Neque in hominibus tantum, sed et in brutis omnibus : eodemque sunt affecti modo fratres, propinqui et affines, et homines alii erga alios. A natura quippe proni ad misericordiam sumus. Ideo circa injuria affectos indignamur, circa interemptos dolemus, si lugentes videamus, lacrymamur. Quia enim vult Deus, ut id observetur, naturam jussit multa hac in re ex se conferre, ostendens id sibi maxime in optatis esse. Hæc itaque animo versantes, et nos et filios et propinquos ad eleemosynæ scholam ducamus; hoc ante omnia discat homo; nam illud est hominem esse; « Magna quippe res est homo, et pretiosa res » est vir misericors [2] : » si id non habeat, a natura hominis decidit. Hoc sapientes efficit. Ecquid miraris si hoc est hominem esse ? hoc est Deus esse; nam ait : « Estote miseri» cordes, sicut et Pater vester [3]. » Discamus igitur misericordes esse, tum omnium causa, tum maxime quod et ipsi multa misericordia egeamus. Neque nos vivere putemus quo tempore misericordes non sumus; de eleemosyna lo-

[1] Luc. xi, 41. — [2] Prov. xx, 6. — [3] Luc. vi, 36.

quor, quæ ab avaritia et rapina pura sit. Si enim qui bonis suis contentus, nihil aliis largitur, non est misericors: qui aliena rapit quomodo misericors sit, etiamsi innumera eroget? Nam si is, qui suis tantum fruitur bonis, et nihil largitur, inmisericors est, multo magis is, qui aliena abripit. Si ii, qui nihil damni intulerunt, plectuntur, quia largiti non sunt, multo magis ii, qui aliena rapuerunt. Ne igitur dixeris: « Alius injuste læsus est; et alius eleemosynam accipit. » In hoc enim malum versatur. Par quippe erat eumdem ipsum, qui læsus est, eleemosynam accipere. Nunc vero alios vulneribus afficis, et aliorum vulnera curas, quos non vulnere affecisti, cum oporteret illos ipsos curare, imo potius non vulnerasse. Benignus enim ille est non qui cædit et postea curat, sed qui ab aliis vulneratos curat. Tuis ergo malis medearis, non alienis; imo vero nec percutias, nec dejicias. Hoc enim ludentis esset, sed dejectos erige. Neque enim potes eadem eleemosynæ mensura, malum ex avaritia illatum curare. Nam si obolum rapueris, non satis est obolum in eleemosynam dare, ut rapinæ ulcus sanes; sed talento opus est. Ideo fur deprehensus quadruplum restituere cogitur. Raptor autem est fure pejor. Si vero illum quadruplum dare oportet, raptorem decuplum et multo plus restituere par est : atque optabile est vel sic posse Deum ob injustitiam placare. Tunc enim non eleemosynæ fructum recipiet. Ideo Zacchæus dicit : « Si » quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum, et dimidium » bonorum meorum dabo pauperibus[1]. » Quod si in lege quadruplum reddere oportebat, multo magis in gratia. Si furem tantum restituere oportet, multo magis raptorem. Nam præter damnum, contumeliosa certe res est. Itaque etiamsi centuplum reddideris, nondum totum dedisti. Vides-ne me non frustra dixisse : « Si obolum rapuisti, redde

[1] Luc. XIX, 8.

talentum ? » Sic etiam vix vulnus tuum curabis? Quod si vel hoc faciens vix cures, si ordinem invertas, integrasque possessiones rapueris, pauca vero erogaveris, neque illis quos læsisti, sed aliis, quam defensionem habebis? quam veniam? quam spem salutis ? Vis scire quantum malum facias dum sic das eleemosynam, audi Scripturam dicentem : « Sicut qui filium coram patre suo interfecit, sic qui offert sacrificium » ex pecuniis pauperum[1]. » Hanc itaque comminationem in mente inscribentes, discedamus : hanc in muris, in manibus, in conscientia, et ubique scribamus. Ut hic saltem metus in mente nostra vigens, manus nostras a quotidianis cædibus cohibeat. Cæde quippe deterior est rapina, quæ paulatim pauperem consumit. Ut igitur ab hoc morbo puri simus, hæc et nobiscum meditemur et cum aliis colloquamur. Ita enim ad misericordiam proniores erimus, puramque adipiscemur mercedem, æternaque bona consequemur, gratia et misericordia Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium cum Patre et Spiritu sancto, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Eccli. xxxiv, 24.

HOMILIA LIII.

CAPUT XV.

Jesus autem, convocatis Discipulis suis, dixit : Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducent, et dimittere eos jejunos nolo, ne deficiant in via[1].

I. Superius[2] cum hujusmodi signum facturus esset, primo curavit eos, qui corporis ægritudine laborarent : idipsum hic facit : post cæcorum atque claudorum curationem in idipsum rursus incidit. Cur autem tunc dixerunt Discipuli : « Dimitte turbas, » nunc vero non dixerunt, tribus tamen diebus exactis ? Sive quia jam illi perfectiores erant, sive quod illos viderent non tanto famis sensu affici : nam in iis, quæ facta erant, Deo gloriam referebant. Sed vide quomodo etiam nunc non simpliciter ad miraculum patrandum venit, sed illos ad id evocat. Nam turbæ quidem, quæ ad morborum curam venerant, panes petere non audebant : ipse vero, cum benignus sit et providus, non petentibus dedit, aitque Discipulis : « Misereor super turbam, et jejunos di- » mittere illos nolo. » Ne dicerent enim ipsos cum viatico venisse, ait : « Jam triduo mecum sunt ; » ita etiamsi viatica habuissent, jam consumpta essent. Idcirco enim ille non primo vel secundo die hoc fecit, sed cum jam omnia deficerent, ut in necessitate positi, cum majori studio factum exciperent. Ideo ait : « Ne deficiant in via : » ostendens ipsos et procul positos esse, et omnia consumpsisse. Sed si

[1] Matth. xv, 32. — [2] Vide D. Guillon, tom. xii, pag. 108-113.

non vis jejunos dimittere, cur signum non facis? Ut hac interrogatione et responsione sequente attentiores redderet Discipulos, et illi fidem suam ostenderent, dicerentque: «Panes facito.» Sed illi ne sic quidem interrogationis causam intellexerunt : unde postea dixit illis, ut Marcus ait : «Ita »sunt occæcata corda vestra : oculos habentes non videtis, »et aures habentes non auditis[1].» Nam nisi hoc esset, qua de causa hæc Discipulis diceret, ostenderetque dignas esse turbas beneficio? Additque ipsum misericordia motum fuisse. Matthæus vero dicit ipsum postea increpasse eos his verbis : «Modicæ fidei, nondum intelligitis, nec meminis- »tis quinque panum et quinque millium, et quot cophinos »sumpseritis? neque septem panum et quatuor millium, et »quot sportas sumpseritis[2]?» Ita Evangelistæ concordes inter se sunt. Quid ergo Discipuli? Adhuc humi serpunt, et quamvis millia fecerit, ut prioris miraculi memoriam servarent, et per interrogationem ac responsionem, et quod illos ministros fecerit, et quod cophini remanserint; sed adhuc imperfectiores erant, ideo dicunt ei : «Unde nobis »in solitudine tot panes[3]?» Et antea et nunc solitudinem memorant, et ex animi imbecillitate ita loquentes, signum ab omni suspicione liberabant. Ne quis enim diceret, ut jam antea dixi, ipsum ex vicino quodam vico panes mutuatum esse, locus quis sit declaratur, ut miraculum crederetur. Idcirco, et primum et hoc quoque signum in solitudine facit, a viculis longe distante. Sed horum nihil intelligentes Discipuli dicebant : «Unde nobis in solitudine tot »panes?» Nam putabant illum ideo hæc dixisse, quasi præcepturus esset ut illos cibarent; sed admodum insipienter. Ideoque illis nuper dixerat : «Date vos eis manducare;» ut illis occasionem daret se hac de causa precandi. Nunc vero non dicit : «Date illis manducare,» sed quid? «Mise-

[1] Marc. VIII, 17. — [2] Matth. XVI, 8-10. — [3] Id. XV, 33.

» reor super turbam, et dimittere eos jejunos nolo. » Propius movens incitansque illos, ut videant illud ab se petendum esse. Nam ipsa verba declarabant posse ipsum non dimittere eos jejunos, et potentiam ipsius ostendebant. Illud enim, « Nolo, » id significat. Quia vero et multitudinem, et locum, et solitudinem memorarunt; nam dicunt : « Unde » nobis in solitudine tot panes, ut satietur tanta turba ? » neque tamen Christi verba intellexerunt, tunc suum ipse opus peragit, et ait illis : « Quot panes habetis? Illi vero » dicunt: Septem, et pisciculos paucos[1]. » Nec jam dicunt : « Sed hæc quid sunt inter tantos ? » ut antea dicebant. Sic etiamsi non totum comprehenderent, sublimiores tamen paulatim evadebant. Nam et ipse his illorum mentem erigens, eodem quo prius modo interrogabat, ut vel ex modo interrogandi jam gesta in memoriam revocaret. Tu vero ut hic vidisti illorum imperfectionem, sic disce illorum philosophicam mentem, et veracitatem mirare, quomodo nempe scribentes stupiditatem suam, etsi magnam, non occultent. Neque enim mediocris culpa erat, nuper facti miraculi tam cito oblivisci; ideoque increpantur.

II. Ad hæc aliam quoque philosophiæ rationem cogites velim, quomodo ventrem parum curabant, quomodo instituebantur, ne mensæ multum rationem haberent. Nam in solitudine cum essent, post triduum septem panes habebant. Cætera vero Christus ut prius disponit : recumbere jubet in terra, et in manibus Discipulorum panes multiplicat. « Jussit enim, ait, ut turbæ discumberent super terram. Et accipiens quinque panes et pisces, gratias agens » fregit, et dabat Discipulis : Discipuli vero turbæ[2]. » Finis vero miraculi priori similis non fuit. « Manducaverunt omnes, inquit, et saturati sunt, et tulerunt quod supererat » de fragmentis septem sportas plenas. Qui autem comede-

[1] Matth. xv, 34. — [2] Ibid. 35, 36.

»rant erant quatuor mille viri, præter mulieres et parvu-»los[1] » Sed cur tunc, cum quinquies mille essent, duodecim cophini superfuerunt[2]; hic vero quatuor mille cum sint, septem sportæ supersunt? Cur ergo minores erant reliquiæ, cum non tot essent qui comederent? Vel dicendum est sportas cophinis majores fuisse, vel ne paritas numeri in miraculo oblivionem pareret, ex differentia memoriam illorum excitasse, ut ex varietate, et hujus et illius recordarentur. Ideoque tunc cophinos fragmentorum Discipulis numero pares facit, nunc vero panibus sportas. In hoc quoque suam ineffabilem potestatem ostendit, et facilitatem imperandi, cum possit et hoc et illo modo miracula edere. Neque enim modicæ potestatis erat numerum posse conservare in utroque, cum tunc quinquies mille, nunc quatuor mille essent, nec plura, nec pauciora fragmenta relinqui, quam tunc cophini, nunc sportæ caperent, etsi numerus convivarum non par esset. Finis hic et in priore similis fuit. Nam tunc, dimissis turbis, navigio recessit, et hic item, ut Joannes dicit[3]. Quia enim nullum signum adeo turbam inducebat ad illum sequendum, ut panum miraculum, et non modo sequi illum, sed etiam regem facere volebant; ut omnem tyrannidis suspicionem devitet, post hujusmodi miraculum recedit: nec pedibus, ne illi sequerentur, sed navigio. « Et dimissa turba, inquit, ascen-»dit in naviculam, et venit in fines Magdala. Et acceden-»tes Pharisæi et Sadducæi, rogabant eum ut signum de »cœlo ostenderet eis. Ille autem dixit eis : Vespere facto, »dicitis : Serenum erit, rubicundum enim cœlum est : et »mane: Hodie tempestas erit, rutilat enim triste cœlum. »Faciem cœli nostis dijudicare, signa vero temporum non »potestis? Generatio prava et adultera signum quærit, et

[1] Matth. xv, 37, 38. — [2] Id. xiv, 20. — [3] Joan. vi, 17. — [4] Matth. xv, 39.

» signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophetæ. Et » derelinquens eos abiit [1]. » Marcus autem dicit, cum accessissent et quærerent, ingemuisse Spiritu, ac dixisse : « Quid generatio ista signum quærit [2] ? » Etsi talis interrogatio iram et indignationem possit excitare, attamen benignus ille Dominus non irascitur ; sed miseratur illos tanquam incurabili morbo laborantes, qui post tantam potentiæ suæ demonstrationem, tentatum veniant. Neque enim accedebant ut crederent, sed ut reprehenderent. Nam si ut crederent accessissent, dedisset utique : qui enim mulieri dixit : « Non est bonum, » et postea signum dedit, multo magis his præbuisset. Verum quia non quærebant ut crederent, hypocritas illos alibi vocat, quia aliud dicebant, aliud sentiebant. Si enim credidissent, non petituri erant. Aliunde etiam palam est ipsos non credidisse : increpati quippe et confutati, non manserunt, neque dixerunt : « Ignoramus et ediscere quærimus. » Quod vero signum de cœlo petebant ? ut solem sisteret, vel lunam frenaret, aut fulmina mitteret, aut aërem mutaret, aut quid simile. Quid igitur ait ipse ? « Faciem cœli dijudicare scitis, signa vero temporum non » potestis ? » Vidistis mansuetudinem et moderationem ? Non enim ut prius negavit et dixit : « Non dabitur ei ; » sed causam cur non det affert, etiamsi illi non ut discerent interrogarent. Quænam igitur causa erat ? Ut in cœlo, inquit, aliud signum est tempestatis, aliud tranquillitatis, nec quis conspecto tempestatis signo, tranquillitatem expectat, neque in tranquillitate serena tempestatem ; sic de me quoque existimandum. Aliud enim est tempus hujus adventus, aliud futuri. Nunc opus est signis illis, quæ in terra dantur ; quæ in cœlo autem, in illud tempus reservantur. Nunc ut medicus veni, tunc ut judex adero ; nunc ut quæram eos qui erraverunt, tunc ut rationes repetam. Ideoque la-

[1] Matth. XVI, 1-4. — [2] Marc. VIII, 12.

tens veni; tunc publice et palam cœlos convolvam, solem abscondam, lunam non sinam dare lucem suam. Tunc virtutes cœlorum movebuntur, adventusque meus similis erit fulguri confestim omnibus apparenti. Sed non est jam tempus hujusmodi signorum. Nam veni moriturus et turpissima passurus. Non audistis Prophetam dicentem : « Non » contendet, neque clamabit, neque audietur foris vox ejus [1]; » et alium rursus, « Descendet sicut pluvia in vellus [2]? »

III. Quod si ea signa dicant, quæ sub Pharaone facta sunt, sane illo tempore ab hoste eripi oportebat, ac jure illa fiebant signa. Illi autem, qui ad amicos advenit, non opus est signis illis. Quomodo autem magna illa dabo, cum parva non credantur? Parva scilicet quantum ad ostentationem, nam illis virtute multo majora sunt. Quid enim par fuerit peccatorum remissioni? quid tam mirabile fuerit quam mortuum suscitare, dæmonas pellere, corpus reformare, et omnia restaurare? Tu vero cor eorum occæcatum considera, qui cum audissent, « Signum non dabitur » eis nisi signum Jonæ prophetæ, » non interrogant. Atqui oportebat eos, qui Prophetam noverant, omniaque tunc gesta, et hæc jam denuo audiebant, sciscitari et discere, cur hoc diceretur, sed quod dixi, non ex discendi desiderio hoc proferunt. Ideoque, relictis illis, abiit. « Et cum ve» nissent, inquit, Discipuli ejus trans fretum, obliti sunt » panes accipere. Jesus autem dixit illis : Videte et cavete » a fermento Pharisæorum et Sadducæorum [3]? » Cur non dixit; « Cavete a doctrina? » Vult certe ipsis quæ gesta fuerant in memoriam revocare, sciebat enim jam esse oblitos. Sed simpliciter accusare non videbatur tunc opportunum esse : verum occasione ab illis accepta increpare illos, tolerabilem reddebat accusationem. Et cur non tunc increpavit eos cum dixerunt : « Unde nobis in solitudine tot

[1] Isaï. XLII, 2. — [2] Psal. LXXI, 6. — [3] Matth. XVI, 5, 6.

» panes? » nam tunc videbantur hæc opportune dici posse. Ne videretur ad signum faciendum currere. Alioquin autem nolebat coram turbis illos arguere, vel sese ostentare. Nunc vero opportunior accusatio, quia post duplex miraculum tales erant. Idcirco cum aliud fecisset miraculum, tunc increpat, cogitationesque ipsorum in medium producit. Quid porro cogitabant? « Quia panes non accepi» mus [1], » inquit : adhuc enim purgationibus judaïcis erant addicti, nec non ciborum observationibus; ideoque eorum omnium causa vehementius in illos invehitur, dicens : « Quid cogitatis in vobis ipsis modicæ fidei? quod panes » non ceperitis? Nondum intelligitis? neque recordamini[2]? » occæcatum est cor vestrum, oculos habentes non videtis, aures habentes non auditis. « Non recordamini quinque » panum in quinque millia hominum, et quot cophinos » sumpsistis? Neque septem panum, in quatuor millia ho» minum, et quot sportas sumpsistis [3]? » Vides-ne grandem indignationem? Neque usquam alibi videtur illos sic increpasse. Cur ergo ita facit? ut rursus ciborum observationis opinionem eliminaret. Ideo enim tunc dicebat tantum : « Sine intellectu estis, non intelligitis; » hic vero vehementer increpando dicit : « Modicæ fidei. » Non enim ubique mansuetudinem adhibere oportet; ut enim fiduciam ipsis indiderat; sic et increpat, hac varietate saluti eorum prospiciens. Vide autem et increpationem, et una mansuetudinem multam. Nam sese fere purgans quod illos aspere arguisset, ait : « Nondum intelligitis quinque panes in » quinque millia, et quot cophinos sumpsistis, et septem » panes in quatuor millia, et quot sportas sumpsistis? » Ideo numerum affert tam eorum qui comederant, quam reliquiarum; ut illis simul in memoriam revocaret præterita, et ad futura ipsos attentiores redderet. Et ut discas quan-

1 Matth. XVI, 7. — 2 Ibid. 8, 9. — 3 Ibid. 10.

tum potuit increpatio, utque somnolentam ipsorum mentem erexerit, audi quid dicat Evangelista. Nam cum Jesus nihil amplius dixisset, sed increpasset hæc tantum addendo : « Quomodo non intelligitis me non a pane cavere » dixisse vobis, sed a fermento Pharisæorum et Sadducæo» rum, » subdit Evangelista : « Tunc intellexerunt quia non » dixerat cavendum esse a fermento panis, sed a doctrina » Pharisæorum et Sadducæorum [1], » etiamsi ille hæc non fuisset interpretatus. Vide quanta bona attulerit increpatio. Nam a judaïcis observationibus illos abduxit, et socordes antea fecit attentiores, atque a fidei imbecillitate revocavit; ita ut non timeant neque formident, si quando paucos panes habeant, neque de fame cavenda solliciti sint, sed hæc omnia contemnant. Ne itaque nos semper assentari subditis velimus, nec optemus ut ii, qui nobis præsunt, nobis adulentur. Nam utroque opus habet mens humana remedio. Ideo Deus res hujus mundi sic administrat, ac modo hoc, modo illud facit, neque bona manentia, neque mala sinit esse. Quemadmodum enim modo dies, modo nox est; modo æstas, modo hiems; sic et in nobis modo tristitia, modo voluptas; morbo morbus, modo sanitas. Ne miremur si ægrotemus, quando etiam cum bene valemus mirandum est. Neque turbemur cum dolore angimur, nam quando gaudemus maxime turbari par est. Omnia quippe secundum naturam et rerum seriem eveniunt.

IV. Ecquid miraris si hæc tibi contingant, quando etiam Sanctis contigisse videmus? Ut autem illud ediscas, age quam vitam putas voluptate plenam et a negotiis vacantem, in medium adducamus. Vis-ne Abrahæ vitam a principio examinemus? Quid ergo ille primum audivit? « Egredere » de terra tua et de cognatione tua. » Vidisti-ne mandatum dolore plenum? Sed vide rem prosperam succedere : « Et

[1] Matth. XVI, 11, 12.

» veni in terram quam monstravero tibi, et faciam te in » gentem magnam [1]. » Quid igitur? An ubi in terram venit, et ad portum appulit, tristia cessarunt? Nequaquam; imo alia prioribus graviora illum exceperunt; fames et transmigratio, uxoris raptus : et postea bona alia successerunt, Pharaonis plaga, dimissio, honor, multa illa dona, reditus domum. Quæ sequuntur autem eadem serie procedunt, bonis et malis permixta. Apostolis quoque similia evenerunt. Ideo Paulus dicebat : « Qui consolatur nos in omni » tribulatione, ut possimus et nos consolari eos, qui in » omni tribulatione sunt [2]; » Quid hæc ad me, inquies, qui semper in dolore versor? Ne ingratus, ne beneficiorum immemor esto : neque enim fieri potest ut quis semper in dolore versetur : non id natura ferre posset. Sed quia semper in gaudio versari vellemus, ideo nos semper in mœrore esse putamus. Neque hæc de causa tantum, sed quia bonarum prosperarumque rerum statim obliviscimur; tristium vero semper recordamur, idcirco nos semper in dolore esse dicimus. Neque enim potest homo semper in doloribus esse. Si placet autem, eum qui in deliciis semper vitam agit exploremus, delicatum nempe affluentem omnibus, nec non ærumnosum, afflictum, in mœrore versantem. Nam demonstrabimus vobis, nec illum doloris, nec hunc tranquillitatis prorsus expertem esse. Verum ne turbemini. Supponatur in medio consistere servum hominem, et alium regem juvenem ac pupillum, qui hæreditatem sit ingentem assecutus. Proponatur etiam mercenarius, qui toto die laboret, aliusque qui perpetuo in deliciis vivat. Vis illius primum mœrores describamus qui in deliciis vivit? Cogita quantum oporteat illum fluctuare et agitari, cum majorem appetit gloriam, quam assequi possit; cum a domesticis despicitur, a minoribus contumelia affi-

[1] Gen. XII, 1. — [2] 2 Cor. I, 4.

citur; cum mille habet accusatores, qui ejus sumptus immensos calumnientur; et alia quotquot in tantis divitiis contingere solent, quæ ne dici quidem possunt; ut sunt inimicitiæ, offensiones, accusationes, damna, multæ insidiæ invidorum, qui cum non possint divitias illius in se transferre, juvenem undique truducunt, lacerant, innumeras ipsi tempestates excitant. Vis tibi mercenarii illius voluptates recenseam? Ab his omnibus liber est : etiamsi quis illum contumelia afficiat, non dolet, nemine se majorem putat, non ex divitiis timet, cum voluptate cibum capit, cum gaudio dormit : non ita lætantur ii qui thasium vinum potant, ut ille cum abit ad fontes et ad aquarum fluenta bibiturus. Sed supradicti illius non talis est conditio. Quod si hæc non tibi satis sint, ut majorem victoriam reportem, age regem illum cum servo comparemus; et sæpe videbis hunc in voluptate ludentem, exilientem, illum vero diademate et purpura ornatum, mœrentem, mille curis vexatum, præ metu morientem. Neque enim potest, non potest certe vita sine dolore reperiri, nec voluptate prorsus vacua : neque enim natura nostra ferre posset, ut dixi. Quod si ille magis gaudet, ille plus dolet; id ab illo ipso, qui in dolore est proficiscitur, quia pusilli est animi, non autem a rerum natura. Si enim velimus frequenter gaudere, multas habemus occasiones. Nam si virtutem suscipiamus, nihil deinceps poterit dolorem inferre nobis. Hæc enim spem bonam suggerit iis, qui illam exercent, Deo gratos reddit et hominibus acceptos, ineffabilemque nobis voluptatem parit. Nam si laboriosa in exercitio virtus est, sed conscientiam multa replet lætitia, et tantam intus immittit voluptatem, quantam ne explicare quidem possumus. Quid enim videtur tibi suave in præsentis vitæ rebus? Sumptuosa mensa, bona corporis valetudo, gloria, divitiæ? Verum si hæc, quæ dulcia habentur, cum virtute com-

paraveris, omnium acerbissima videbuntur. Nihil quippe suavius, quam conscientia et spes bona.

V. Si id discere vultis, jam moriturum hominem, aut senem adeamus, et ipsi in mentem revocantes lautam mensam, qua usus est, gloriam et honorem, et bona opera quæ fecit in vita; interrogemus de quibus magis gaudeat, et videbimus illum de illis erubescere et pudore affici, de his vero exultare. Sic Ezechias, cum in morbum lapsus est, non gloriam, non regnum, non lautam mensam commemoravit, sed justitiam. « Memento, inquit, Domine, quod ambu- » laverim in conspectu tuo in via recta [1]. » Vide etiam Paulum de his exultantem ac dicentem : « Bonum certamen » certavi, cursum consummavi, fidem servavi [2]. » Sed quid aliud amplius, inquies, poterat hic dicere? His longe plura; honores, satellitium quo fruebatur, famulatum magnum? Annon audis illum dicentem : « Sicut Angelum Domini » suscepistis me, sicut Christum Jesum : et si possibile » fuisset, avulsos oculos dedissetis mihi [3], » et quod pro anima ejus collum supposuerint? Sed nihil horum in medium affert; verum labores tantum, pericula, et coronas inde reportatas : ac jure quidem. Hæc enim hic relinquuntur, cætera nobiscum proficiscuntur. Illorum vero rationes dabimus, horum mercedem expetemus. An ignoratis quomodo in ultimo die peccata animam commoveant, quomodo cor exagitent? Tunc ergo bonorum operum memoria, quasi in tempestate tranquillitas, turbatam animam consolatur. Si vigilemus et sobrii simus, per totam vitam nobis hujusmodi timor aderit : quia vero sine ullo sensu vivimus, cum hinc ejecti fuerimus, procul dubio accedet. Nam vinctus tum maxime dolet, cum educunt eum ad judicium : tunc maxime tremit, cum prope tribunal est,

[1] 4 Reg. xx, 3, et Isaï. xxxviii, 3. — [2] 2 Tim. iv, 7. — [3] Gal. iv, 14.

quando rationes dare oportet. Idcirco terribiles visiones narrant multi hoc in statu oblatas, quarum speciem non ferentes ii, qui decedunt, lectum ipsum cum magno impetu succutiunt jacentes, et eos qui adsunt torvis inspiciunt oculis, anima intus sese exagitante, et a corpore avelli renuente, nec adventantium Angelorum conspectum ferente. Nam si cum homines terribiles conspicimus, formidamus, cum Angelos comminantes, et virtutes immanes videbimus, quid non patiemur, anima a corpore abstracta, et incassum multumque lugente? Nam dives ille, postquam decesserat, multum luxit, sed id nihil ipsi profuit. Hæc igitur omnia in nobis depingentes et animo versantes, ne eadem et nos patiamur, horum omnium timorem servemus, ut et supplicium illud fugiamus, et æterna consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri gloria cum sancto et vivifico Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LIV.

CAPUT XVI.

Egressus Jesus in partes Cæsareæ Philippi, interrogabat Discipulos suos, dicens : Quem me dicunt homines esse Filium hominis [1]. ?

I. Cur cum urbe conditorem ejus nominavit? Quia est et alia quæ Stratonis dicitur. Non in hac vero, sed in illa interrogat ipsos, procul a Judæis abducens, ut ab omni sollicitudine liberi cum fiducia dicant quæ sentiunt. Cur

[1] Matth, XVI, 13.

autem non statim de sua, sed de multorum sententia ipsos interrogavit? Ut opinione aliorum exposita, deindeque interrogati, « Vos autem quem me esse dicitis [1]? » ab ipso interrogandi modo in sublimiorem eveherentur, cogitationem, neque in vilem multorum cogitatum deciderent. Ideoque non in principio prædicationis eos interrogat; sed quando signa multa fecit, et de multis sublimibusque dogmatibus disseruit, multasque præbuit demonstrationes et Divinitatis suæ, et suæ cum Patre concordiæ : tunc demum hanc illis profert interrogationem. Neque dixit : « Quem me dicunt esse Scribæ et Pharisæi? » quamvis illi ipsum sæpe disserendi causa convenerint : sed, « Quem me di» cunt homines esse? » populi opinionem, quæ sine acceptione esse solet, requirebat. Licet enim illa longe dejectior esset quam par erat, at a nequitia erat aliena : Pharisæorum autem opinio iniquitate plena erat. Et ostendens quam vellet œconomiam sive incarnationem in confesso haberi, ait : « Filium hominis, » sic Divinitatem appellans, ut alibi sæpe facit. Ait enim : « Nemo ascendit in cœlum, nisi Filius » hominis qui est in cœlo [2]. » Et rursum, « Cum autem vi» deritis Filium hominis ascendentem ubi erat prius [3]. » Deinde quia dicebant : « Alii Joannem Baptistam, alii Eliam, » alii Jeremiam, alii unum ex Prophetis [4]; » falsa illorum opinione in medium adducta subjunxit : « Vos autem quem » me esse dicitis? » Ex secunda interrogatione illos evocans, ut majus quid de illo opinarentur, ostendensque ipsis primam opinionem a dignitate sua procul abesse. Ideo aliam ab ipsis exquirit, et secundam profert interrogationem, ne cum multis sentirent, qui quoniam signa viderant majora quam quæ homini competere possent, hominem quidem illum esse putabant; sed ex mortuis resurrexisse, id

[1] Matth. XVI, 15. — [2] Joan. III, 13. — [3] Id. VI, 62. — [4] Matth. XVI, 14.

quod dicebat Herodes. Sed ille ipsos a tali suscipione abducens ait : « Vos autem quem me esse dicitis? » Id est, qui semper mecum estis et miracula edentem videtis, qui et ipsi per me virtutes multas fecistis. Quid igitur os Apostolorum Petrus? semper fervens, chori apostolici coryphæus, omnibus interrogatis, ipse respondet. Et cum de sententia populi sciscitaretur, omnes responderunt : cum autem de sua eos rogaret, Petrus prosilit et prævertit, aitque : « Tu es Christus Filius Dei vivi. » Quid ergo Christus? « Beatus es, Simon Barjona, quia caro et sanguis non revelavit tibi [1]. » Atqui nisi Petrus sic ipsum vere confessus fuisset, ut ab ipso Patre genitum, non fuisset hoc revelationis opus. Si unum ex multis illum esse putasset, non erat illud beatitudine dignum. Etenim jam antea dicebant ii qui in navigio erant post tempestatem : « Vere Filius Dei » est hic [2], » nec tamen beati dicti sunt, etsi vere dixerint. Non enim sic filium, ut Petrus, confessi sunt; sed unum ex multis vere filium esse putabant, eximium quidem inter multos, nec tamen ex ipsa Patris substantia.

II. Nathanaël quoque dicebat : « Rabi, tu es Filius Dei, » tu es rex Israël [3]. » Neque solum non beatus dicitur; verum etiam quasi multo inferiora quam oportebat dixisset, ab illo redarguitur : subjunxit enim, « Quia dixi tibi : Vidi » te sub ficu, credis, majora his videbis [4]. » Cur igitur Petrus beatus dicitur? Quia illum proprie Filium confessus est. Idcirco illis nunquam Christus simile quidpiam dixit : hic autem etiam eum qui revelaverat declaravit. Nam ne plurimi crederent eum, quia Christum ferventer amabat, amoris et adulationis verba protulisse, atque ex affectu et gratia, in medium affert eum qui id illi inspiraverat : ut discas Petrum verba protulisse, Patrem vero dictasse : ut

[1] Matth. xvi, 16, 17. — [2] Id. xiv, 33. — [3] Joan. i, 49. — [4] Id. i, 50.

non ultra crederes humanam opinionem illa esse quæ dicta sunt, sed divinum dogma. Cur autem non id ipse pronuntiat, nec dicit : « Ego sum Christus, » sed per interrogationem illud apparat, ut illos inducat ad confitendum? Quoniam illud et ipsi congruentius, et magis necessarium erat, illosque magis ad fidem eorum quæ dicta fuerant attrahebat. Vides-ne quomodo Filium revelat Pater? quomodo Patrem Filius? « Neque Patrem, inquit, quis novit nisi » Filius, et cui voluerit Filius revelare [1]? » Non ergo possumus aliunde cognoscere Filium, quam per ipsum Patrem, neque Patrem quam per ipsum Filium. Itaque inde et honoris æqualitas et consubstantialitas demonstratur. Quid igitur Christus? « Tu es Simon filius Jona, tu vocaberis Cephas [2]. » Quia enim, inquit, Patrem meum prædicasti, ego illum nomino qui te genuit : ac si diceret : « Sicut tu filius Jona, sic ego Patris mei Filius. » Nam supervacaneum fuisset dicere : « Tu es filius Jona. » Sed quia ille dixit Filium Dei, ut ostenderet ipsum esse Dei Filium, ut ille filius erat Jona, ejusdem cum patre substantiæ; ideo illud addidit : « Et ergo dico tibi : Tu es Petrus, et super » hanc petram ædificabo Ecclesiam [3], » id est, super fidem confessionis. Hinc declarat multos esse credituros, ejusque sensum erigit, et pastorem ipsum constituit. « Et portæ » inferi non prævalebunt adversus eam [4]. » Si vero adversus eam non prævalebunt, multo minus adversum me prævalebunt. Itaque ne turberis, cum audies me traditum et crucifixum esse. Deinde alterum dicit honorem : « Ego » autem dabo tibi claves regni cœlorum [5]. » Quid significat illud, « Ego autem tibi dabo? » Quemadmodum Pater tibi dedit ut me cognosceres, sic et ego tibi dabo. Neque dixit : « Rogabo Patrem, » etiamsi magna esset potestatis

[1] Luc. x, 22. — [2] Joan. I, 42. — [3] Matth. XVI, 18. — [4] Ibid. — [5] Ibid. 19.

demonstratio, et doni magnitudo ineffabilis; sed, « Ego dabo tibi. » Quid, quæso, das? « Claves regni cœlorum : » Et quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata et in » cœlis : et quæcumque solveris super terram, erunt soluta » et in cœlis [1]. » Quomodo igitur non ejus erit, ut a dextris et sinistris sedere concedat, qui dixit : « Ego tibi » dabo. » Vides-ne quomodo ad sublimiorem de se opinionem Petrum erigat, et seipsum revelet, ac per hasce duas promissiones se Filium Dei esse ostendat? Nam quæ uni Deo sunt propria, nempe peccata solvere, Ecclesiam in tanto fluctuum concursu immotam reddere, hominemque piscatorem toto impugnante orbe petra firmiorem reddere, hæc se illi daturum pollicetur : ut Pater Jeremiam alloquens dicebat se posuisse illum sicut columnam æream et sicut murum [2]. Sed illum uni genti, hunc autem in universo terrarum orbe. Libenter quærerem ab iis, qui imminutam Filii dignitatem volunt, quæ majora sint dona, an quæ Pater, an quæ Filius Petro dedit. Nam Pater revelationem Filii Petro dedit; Filius vero et Patris et suam revelationem per totum orbem disseminavit, ac mortali homini omnem in cœlo potestatem dedit, dum claves illi tradidit, qui Ecclesiam per totum orbem terrarum extendit, et cœlis firmiorem monstravit : nam ait : « Cœlum et » terra transibunt, verba autem mea non transibunt [3]. » Quomodo ergo minor is qui talia dedit, qui talia fecit? Hæc porro dico, non quod Patris et Filii opera dividam : « Omnia enim per ipsum facta sunt, et sine ipso factum » est nihil [4]; » sed ut impudentem illorum linguam reprimam, qui talia proferre audent.

III. Ex his omnibus ejus potentiam animadverte. « Ego » tibi dico : Tu es Petrus : Ego ædificabo Ecclesiam; Ego

[1] Matth. xvi, 19. — [2] Jer. i, 18. — [3] Matth. xxiv, 35. — [4] Joan. i, 3.

» tibi dabo claves cœlorum. » Et cum hæc dixisset, « Præ» cepit eis ut nemini dicerent quod ipse esset Christus [1]. » Et cur præcepit? Ut scandalis de medio sublatis, et cruce atque aliis, quæ passus est, consummatis, nulloque demum restante quod vel impediret vel turbaret fidem in ipsum a multis susceptam, sincera et immobilis circa ipsum opinio in auditorum animis imprimeretur. Nondum enim ipsius virtus clare fulserat. Ideoque tunc ab illis eam prædicari volebat, cum et clara rerum veritas, et gestorum vis magna Apostolorum dictis patrocinarentur. Non enim æquale erat, ipsum videre in Palæstina nunc miracula patrantem, nunc contumeliis affectum et pulsum; cum maxime crux miracula illa exceptura esset; ipsumque perspicere dum ubique terrarum adoraretur, fidesque in illum vigeret, nihilque ultra pateretur eorum quæ ante passus fuerat. Ideo præcipit ut nemini dicant. Nam quod semel radices posuit, si postea evellatur, difficile potest iterum plantatum apud multos firmari; quod vero postquam semel defixum est, immotum manet, nemine molestiam inferente, facile pullulat, et majus incrementum accipit. Nam si ii qui signa viderant plurima, et tot ineffabilium mysteriorum participes erant, vel solo auditu scandalizati sunt; imo non ipsi soli, sed et Petrus omnium coryphæus; cogites velim quid passuri erant plurimi, si didicissent ipsum esse Filium Dei, et postea vidissent eum crucifigi, et sputis fœdari, cum mysteriorum hujusmodi arcana non nossent, necdum Spiritum sanctum accepissent. Nam si Discipulis dicebat : « Multa » habeo vobis dicere, sed non potestis portere modo [2], » multo magis reliqua multitudo decidisset, si ante opportunum tempus, quod in his mysteriis supremum erat ipsis revelatum fuisset. Idcirco hæc dicere prohibet. Et ut discas quantum intererat plenam postea doctrinam accipere,

[1] Matth. XVI, 20. — [2] Joan. XVI, 12.

summotis iis quæ offendiculo esse poterant, id ab ipso coryphæo accipe. Ipse namque Petrus, qui post tot miracula adeo imbecillus apparuit, ut negaret, vilemque puellam timeret, postquam crucis peracto mysterio, resurrectionis claras habuit demonstrationes, cum nihil illi ultra offendiculo esset, nihil eum turbaret, sic immotam tenuit Spiritus doctrinam, ut vehementius quam leo in Judæorum populum irrueret, etsi pericula et mille mortes imminerent. « Multa enim habeo vobis dicere, inquit, sed non po-» testis portare modo. » Quin etiam multa ab illo dicta non intelligebant, quæ ante crucem manifesta non reddidit. Posteaquam igitur resurrexerat, tunc quædam eorum quæ dixerat intellexerunt. Jure ergo multis præcepit ne illud ante crucis passionem dicerent, quando ne ausus quidem est iis qui postea prædicaturi erant, omnia ante crucem aperire. « Ex eo tempore cœpit Jesus ipsis ostendere, quod » oporteret eum pati [1]. » Ex quonam tempore? cum hoc dogma in illis inseruit, cum gentium initium induxit. At neque sic id quod dicebatur intellexerunt : « Erat enim, » inquit, absconditus sermo ab eis, » et quasi in obscuritate quadam versabantur, nescientes eum resurrecturum esse. Quapropter in istis difficilibus immoratur, et sermonem amplificat, ut illis mentem aperiat, et intelligant quid sit illud quod dicitur. Verum non intellexerunt, sed erat absconditum ipsis verbum istud, nec audebant illum interrogare, non utrum esset moriturus, sed quomodo et qua ratione. Et quid erat hoc mysterium? non enim sciebant quid esset resurgere, multoque melius putabant esse non mori. Ideoque aliis omnibus perturbatis ac dubitantibus, rursum Petrus, utpote fervens, solus ausus est hac de re loqui : neque tamen publice, sed seorsum, id est, ab aliis semotus Discipulis, aitque : « Propitius tibi sis, Domine, non erit tibi

[1] Matth. XVI, 21.

» hoc [1]. » Quid hoc est? Qui revelationem habuit, qui beatus prædicatus est, hic subito lapsus cecidit, ita ut passionem etiam timeret? Et quid mirum, si is qui hac de re non acceperat revelationem, id passus sit? Ut enim discas illum ea, quæ supra dicta sunt, non ex se protulisse, vide quomodo in his quæ sibi revelata non fuerant, turbetur et evertatur, et millies audiendo non noverit quid diceretur. Nam quod Filius Dei esset, id certe noverat; quid autem sit mysterium crucis et resurrectionis, nondum ipsi clare notum erat. Sermo enim, inquit, erat ipsi occultus. Vides illum jure mandasse, ne aliis dicerent. Nam si eos, quos id ediscere necessarium erat, ita turbavit, quid non passi essent cæteri? Ipse vero ut ostenderet se non invitum ad passionem venire, increpavit Petrum, Satanamque vocavit.

IV. Audiant qui de cruce Christi erubescunt. Etenim si coryphæus ille antequam omnia probe sciret, quod tali esset affectu, Satanas appellatus est, quam veniam mereantur illi qui post tantam demonstrationem, œconomiam negant? Quando enim vir qui beatus appellatus est, qui talem protulit confessionem, hæc tamen audit; in animo reputa quanta passuri sint ii, qui post ista mysterium crucis vilipendunt. Non dixit : « Satanas per te locutus est; » sed, « Vade post me Satanas [2]. » Nam cupiebat adversarius ut Christus non pateretur : ideo sic vehementer increpavit, quod maxime sciret et illum et alios hoc ipsum timere, neque facile illud admittere. Quapropter mentis ejus arcana revelat dicens : « Non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea » quæ hominum [3]. » Quid porro illud est : « Non sapis ea quæ » Dei sunt, sed ea quæ hominum? » Ille humano et terreno ratiocinio rem examinans, putabat id Christo turpe esse et indecorum. Ipsum itaque carpens ait : « Non indecorum

[1] Matth. XVI, 22. — [2] Ibid. 23. — [3] Ibid.

est me pati, sed tu carnali consilio ita judicas : qui si secundum Deum dicta audisses, a carnali animo expeditus, scires id me maxime dicere. Tu enim putas indignam rem esse si id ego patiar : ego vero dico tibi diaboli voluntatem esse ut ego non patiar : » ex contrariis sollicitudinem ejus reprimebat. Sicut enim Joannem, qui indignum Christo putabat esse, si ab se baptizaretur, ad id faciendum induxit dicens : « Sic decet nos[1] ; » et ipsi Petro pedes suos lavare prohibenti dixit : « Non habes partem mecum, nisi » pedes tuos lavero[2] ; » sic et hoc loco ex contrariis ipsum repressit, et increpationis vehementia, timorem passionis extinxit. Neminem igitur pudeat honorabilium salutis nostræ symbolorum, quæ sunt caput bonorum, per quæ vivimus, per quæ sumus. Sed crucem Christi quasi coronam circumferamus, per eam enim omnia quæ ad nos spectant perficiuntur. Si regenerari oporteat, crux adest ; si mystico illo cibo nutriri, si ordinari, et si quidvis aliud faciendum, ubique nobis adest hoc victoriæ symbolum. Idcirco et domi, et in parietibus, et in fenestris, et in fronte et in mente, illam cum multo studio depingimus. Hoc quippe signum est nostræ salutis, communis libertatis, et mansuetudinis Domini : « Sicut ovis enim ad occisionem ductus » est[3]. » Cum igitur te signas, totum crucis argumentum cogita, extingue iram omnesque pravos affectus. Cum te signas, multa fiducia frontem tuam reple, liberam facito animam. Scitis plane quænam sint quæ libertatem nobis pariant. Ideo Paulus ad id nos cohortans, hoc est ad libertatem nobis congruentem, crucis et sanguinis dominici mentione facta, sic habet, « Pretio, inquit, empti estis, ne » sitis servi hominum[4]. » Cogita, inquit, pretium pro te numeratum, atque nullius hominis eris servus, pretium vero

[1] Matth. III, 15. — [2] Joan. XIII, 8. — [3] Isaï. LIII, 7, et Act. VIII, 32. — [4] 1 Cor. VI, 20.

crucem vocat. Neque enim simpliciter illam digito efformare oportet; sed prius voluntate et multa fide. Si hoc modo illam in facie tua depinxeris, nullus impurorum dæmonum contra te stare poterit, cum ensem videat, quo vulnus accepit, cum gladium videat quo letali plaga perfossus est. Si nos enim loca videntes ubi rei cæduntur, perhorrescimus, cogita quid passuri sint diabolus et dæmones, telum illud videntes, quo Christus totam illorum potentiam solvit, draconisque caput abscidit. Ne itaque te pudeat tanti accepti boni, ne Christum tui pudeat quando veniet cum gloria sua, et hoc signum ante Christum videbitur ipsis solaribus radiis splendidius. Tunc enim crux veniet, conspectu suo vocem emittens, et adversus orbem totum causam Domini defendens, ostendensque nihil ex ejus parte defuisse. Hoc signum et majorum nostrorum tempore et ævo nostro, clausas aperuit januas : hoc signum venenata pharmaca extinxit : hoc cicutæ vim solvit, hoc venenatarum ferarum morsus curavit. Nam si portas inferorum aperuit, si cœlorum ostia reseravit, et paradisi renovavit ingressum, si diaboli nervos rescidit, quid mirum si letifera pharmaca, feras aliaque hujusmodi superaverit ?

V. Hoc ergo in mente tua insculpe, et animarum nostrarum salutem amplectere. Hæc quippe crux orbem servavit et convertit, errorem expulit, veritatem induxit, terram cœlum effecit, homines Angelos reddidit. Vi crucis dæmones non ultra formidandi, sed despiciendi sunt, neque mors mors est, sed somnus : per crucem quæ nobis adversabantur omnia humi dejecta conculcantur. Si quis ergo dicat tibi : « Crucifixum-ne adoras ? » læta voce, hilari vultu responde : « Adoro, nec adorandi finem faciam. » Si rideat, de ejus insania lacrymas funde. Gratias age Domino de tantis beneficiis, quæ sine cœlesti revelatione ne discere

quidem quis possit. Ideo namque hic ridet, quia « Animalis » homo non percipit ea quæ spiritus sunt[1]. » Nam et pueri sic solent affici, cum magna quædam et mirabilia viderint: si infantem ad mysterium introduxeris, ridebit. His puerulis similes sunt gentiles; imo his quoque sunt imperfectiores. Ideoque miseriores quod non in immatura, sed in perfecta ætate, eodem quo pueri modo afficiantur, quapropter venia sunt indigni. Sed nos clara magnaque voce, et clamore adhibito dicamus; imo majore cum fiducia si gentiles omnes adsint : « Gloria nostra crux est, caput bonorum omnium, fiducia et corona. » Vellem cum Paulo posse dicere : « Per quem mihi mundus crucifixus est, et » ego mundo[2], » sed non possum plurimis detentus affectibus. Quapropter vos hortor, et ante vos meipsum, ut mundo crucifigamur, nihilque commune cum terra habeamus; sed supernam amemus patriam, gloriam illam, bona cœlestia. Nam Regis cœlestis milites sumus, et armis spiritualibus induimur. Cur ergo cauponum, circulatorum, imo vermium vitam agimus? Ubi enim rex est, ibi militem esse oportet. Nam milites sumus non eorum qui longe, sed eorum qui prope sunt. Etenim rex terrenus non permittit omnes in regia esse, nec ad ejus latera consistere : at cœlestis ille rex omnes prope regium solium vult adesse. Et quomodo fieri potest, inquies, ut hic degentes, prope solium illud stemus? Quia et Paulus cum in terra esset, ibi tamen erat, ubi Seraphim et Cherubim, propius Christo, quam satellites imperatori. Hi namque sæpe circumquaque respiciunt; ille vero nulla imaginationis vi motus vel abstractus erat, sed intenta mente regi Christo hærebat; quare si voluerimus, nos quoque id poterimus. Nam si locorum intervallo semotus esset, non sine causa hæc objiceres; sed si ubique præsens est, vigili et attento certe proxime

[1] 1 Cor. II, 14. — [2] Gal. VI, 14.

adest. Ideo Propheta docebat: « Non timebo mala, quoniam » tu mecum es[1] : » et rursus ipse Deus; « Deus appropin- » quans ego sum, non Deus procul[2]. » Sicut enim peccata nos ab illo disjungunt, sic justitia nos adjungit ipsi. Nam ait : « Adhuc te loquente dicam : Ecce adsum[3]. » Quis pater sic filios nepotesque audiat ? Quæ mater ita parata promtaque sit, ne se filioli advocent ? Nemo certe, non pater, non mater, sed Deus solus assidue expectat, num quis se domesticorum advocet, nec unquam ut decet vocatus a nobis, non audivit. Ideo ait : « Adhuc te loquente, non » expectabo donec finieris, sed statim exaudiam. » Advocemus itaque illum ut vult advocari. Quomodo vult ergo ? « Solve, inquit, omne vinculum injustitiæ, dissolve obliga- » tiones violentarum pactionum, omnem scripturam ini- » quam conscinde. Frange esurienti panem tuum, et pau- » peres vagosque induc in domum tuam. Si videris nudum, » operi eum, et domesticos seminis tui non despexeris. » Tunc erumpet matutinum lumen tuum, et medelæ tuæ » mox orientur, et præibit ante te justitia tua, et gloria Dei » circumamiciet te. Tunc invocabis me, et exaudiam te. » Adhuc te loquente dicam : Ecce adsum[4]. » Sed, inquies, quis hæc omnia facere poterit? Imo vero, dic quæso, quis non potest ? Quid enim ex dictis ita difficile ? quid operosum? quid non facile ? Ita non modo possibilia sunt, sed et facilia, ut multi eorum mensuram excesserint : non solum injusta chirographa lacerantes, sed sese bonis suis expoliantes ; non modo sub tecto et ad mensam pauperes recipientes, sed etiam ad illos alendos magnum corporis laborem et sudorem suscipientes; non cognatis modo, sed etiam inimicis beneficia præstantes.

VI. Quid in supradictis difficile est ? Non enim dixit :

[1] Psal. XXII, 4. — [2] Jer. XXIII, 23. — [3] Isaï. LVIII, 9. — [4] Ibid. 6-9.

« Transcende montes, mare trajice, tot et tot jugera terræ effodias, jejunus diu maneas, sacco te indue ; » sed « Proxi-» mo impertire, panem largire, injusta chirographa rescinde. » Quid, quæso, his facilius? Quod si difficilia illa putes, præmia respice, et facilia tibi erunt. Quemadmodum enim reges in Hippodromis ante decertantes, coronas, bravia et vestimenta ponunt, sic et Christus in medio stadio præmia ponit, ac quasi multorum manibus per Prophetæ verba expandit. Ac reges quidem, etsi millies reges sint, utpote homines, fluxas habent opes, et liberalitatem quæ evacuatur, quæ pauca vere sunt, multa videri student; ideo singula singulis ministris dant, et sic in medium adducunt. Contra vero Rex noster, omnia simul accumulans, quia abundat opibus, nihil ad ostentationem facit, sicque in medio proponit ea, quæ exposita immensa erunt, multisque manibus opus erit ad ea exhibenda. Quod ut ediscas, horum singula diligenter aspice : « Tunc erumpet matuti-» num lumen tuum. » Annon videtur unum esse donum? Sed non unum est : nam multa intus habet bravia, coronas, cæteraque præmia. Quare, si placet, his revolutis, singulatim divitias hasce exhibeamus, quantum fas erit ; tantum ne deficiatis. Ac primo discamus quid sit illud, « Erum-» pet, » neque enim dixit : « Apparebit ; » sed « Erumpet, » et celeritatem et copiam nobis ostendit, et quantum salutem nostram desideret, et quam gestiat bona illa proferri, nihilque esse quod ineffabilem impetum coërceat. Quibus omnibus immensa eorum copia ostenditur. Quid autem illud est « Matutinum? » Id est, non post tentationum certamina, nec post malorum incursum ; sed hæc prævenit. Quemadmodum enim in fructibus matutinum dicimus id quod ante tempus apparet ; sic et hoc loco, celeritatem rursus ostendens, ita dixit, ut supra dicebat : « Adhuc te loquente di-» cam : Ecce adsum. » Quod lumen dicit, quale tandem

lumen est? Non hoc sensile, sed aliud multo præstantius, quo cœlum, Angelos, Archangelos, Cherubim, Seraphim, Principatus, Potestates, Thronos, Dominationes, universum exercitum, regias aulas et tabernacula videmus. Nam si lumine illo dignatus fueris, et hæc videbis, et eripieris a gehenna, a verme venenato, a stridore dentium, a vinculis insolubilibus, ab angustia et tribulatione, a tenebris obscurissimis, a cruciatibus, ab igneis fluminibus, a maledictione, a pœnarum locis; et illo perges, ubi nullus dolor, mœror nullus, sed ubi multum gaudium, pax, charitas, lætitia, deliciæ : ubi vita æterna, gloria ineffabilis, pulchritudo inenarrabilis : ubi æterna tabernacula, et gloria regis inæstimabilis; atque bona illa quæ oculus non vidit, auris non audivit, neque in cor hominis ascenderunt : ubi sponsus spiritualis, et thalami cœlestes, virgines fulgidas habentes lampadas, et omnes qui vestem habent nuptialem : ubi multæ Domini opes, et promptuaria regia. Vides-ne quanta præmia, et quanta una voce comprehenderit? Ita si singulas exploremus voces, multam inveniemus rerum copiam et pelagus immensum. Num adhuc cunctabimur, quæso, nec prompti erimus ad misericordiam aliis exhibendam? Minime, obsecro. Sed etiamsi omnia projicere et in ignem mittere oporteat : si in gladios incumbere, si ad mucrones insilire, si quidvis aliud tolerandum occurrat, omnia facile feramus, ut regni cœlorum amictum, et ineffabilem illam gloriam assequamur, quam utinam nobis omnibus nancisci contingat, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LV.

CAPUT XVI.

Tunc Jesus dixit Discipulis suis : Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me [1].

I. «Tunc,» quandonam? Postquam [2] Petrus dixerat: «Propitius tibi sis, non erit tibi hoc,» et audivit : «Vade post »me Satana.» Neque enim satis habuit illum increpasse, sed ex abundanti ostendere volens et dictorum Petri absurditatem, et utilitatem ex passione futuram, ait : «Tu mihi dicis : « Propitius tibi esto, non erit hoc tibi. » Ego vero tibi dico non modo perniciosum esse tibi, si me impedias, et si passionem meam moleste feras; sed etiam non posse te salutem consequi, nisi et ipse semper ad moriendum sis paratus. » Ne enim indignum se esse putarent, quod talia pateretur, non prioribus tantum verbis, sed etiam sequentibus rei utilitatem docet. Apud Joannem quidem dicit : « Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, » ipsum solum manet, sin autem mortuum fuerit, multum » fructum affert [3]. » Hic vero copiosius rem tractans, non de se solum morte consummando loquitur; sed id etiam ad Discipulos extendit. Tantum est enim rei lucrum, ut vobis ipsis, si mori nolitis, id damnosum vobis sit : contra vero, si ad illud bonum parati sitis. Sed hoc in sequentibus ostendit, interimque illud una ex parte examinat. Ac vide quomodo nullam imponat necessitatem : neque enim dixit :

[1] Matth. XVI, 24. — [2] Vide D. Guillon, tom. XVII, pag. 165. — [3] Joan. XII, 24.

«Velitis nolitis, id vos pati oportet » : sed quomodo? « Si quis » vult post me venire; » non vim infero, non necessitatem impono, sed uniuscujusque arbitrio id relinquo; ideo dico : « Si quis vult. » Ad bona voco, non ad mala et onerosa, non ad supplicium et pœnas, ut cogam. Nam ipsa rei natura potest ad id pertrahere. Hæc porro dicens, magis alliciebat. Nam qui vim infert, sæpe avertit; qui vero rem auditoris arbitrio relinquit, magis attrahit, potentior quippe est mitis rei expositio, quam violentia. Ideo dicebat ille : « Si quis vult. » Magna quippe sunt, inquit, quæ vobis offero bona, et talia, ut ad ea sponte curratur. Neque enim si quis aurum præberet, et thesaurum exponeret, cum violentia vocaret. Si vero ad hæc sine violentia itur, multo magis ad cœlestia bona. Nisi enim ipsa rei natura tibi persuadeat ut accurras, jam dignus non es qui accipias; neque si acceperis, recte scias acceptæ rei pretium. Ideo non cogit Christus, sed hortatur, indulgens nobis. Quia enim multa insusurrabant, ex illo dicto turbati, dicit illis : « Non est opus turbatione et strepitu; si non putatis id quod dixi vobis innumerabilium bonorum esse causam, et vobis congruens esse, non vim infero, non cogo, sed eum qui sequi velit voco. Ne putetis autem sequi me, illud esse quod vos nunc facitis cum me sequimini. Multis erit vobis opus laboribus, multis periculis si post me venturi sitis. Non enim, o Petre, quia nunc me Filium Dei confessus es, ideo tantum debes coronas expectare : et putare id tibi esse ad salutem satis, atque tranquille postea degere, ac si totum perfeceris. Possum enim, utpote Dei Filius, te a malorum experimento eximere; nolo autem tui gratia, ut et ipse aliquid de tuo conferas, ac probatior evadas. Neque enim agonotheta quis dilectum habens athletam, velit unquam illum ex mera gratia coronare, sed ex propriis id præstare cupit laboribus : ideoque maxime quia ipsum diligit; sic et

Christus quos maxime diligit, hos vult suo merito esse conspicuos, non autem ex sola sua ope. Vide autem quomodo orationem non onerosam proferat. Neque enim in illis tantum mala circumscribit, sed et commune toti orbi dogma exhibet dicens : « Si quis vult, » sive mulier, sive vir, sive princeps, sive subditus hanc ingrediatur viam. Videturque unum tantum dixisse, sed tria proponit, abnegare semetipsum,, tollere crucem suam, et ipsum sequi; duo autem conjuncta sunt, tertium solum proponitur. Sed primo videamus quid sit abnegare semetipsum. Prius discamus quid sit abnegare alterum, et tunc sciemus quid sit abnegare semetipsum. Qui abnegat alterum, sive fratrem, sive servum, sive alium quempiam, etsi flagellatum viderit, etsi vinctum, etsi ad mortem abductum, etsi quidvis aliud patientem, non adest, non auxiliatur, non animo frangitur, non ejus causa patitur, utpote qui ab eo abalienatus sit. Sic itaque vult nos nullo modo corpori parcere; ut sive flagellent, sive pellant, sive urant, sive aliud quidvis faciant, non nobis parcamus. Illud enim est parcere. Nam etiam patres filiis tunc maxime parcunt, cum magistris tradentes, mandant ne parcant eis. Ita et Christus, non dixit ne parcat sibi, sed quod gravius est, abneget semetipsum, id est, nihil cum seipso commune habeat, sed periculis se dedat, et certaminibus, atque ita sit affectus ut si alius id pateretur. Nec dixit : « Neget,» sed, «Abneget,» hoc parvo additamento vim magnam dictioni affert : nam abnegare multo plus est quam negare.

II. « Et tollat crucem suam. » Hoc ex illo sequitur. Ne putes enim ad verba usque tantum et contumelias, et opprobria abnegare seipsum oportere : dicit quousque abnegare semetipsum oporteat; id est, usque ad mortem, et mortem turpissimam. Idcirco non dixit : « Abneget semetipsum usque ad mortem, » sed : « Tollat crucem suam, » tur-

pissimam mortem declarans : et quod non semel, aut bis, sed per totam vitam id faciendum sit. Perpetuo, inquit, hanc mortem circumferas, et quotidie ad necem paratus sis. Quia enim multi opes contempserunt et voluptatem et gloriam; mortem vero non spreverunt, at timuerunt pericula; ego, inquit, athletam meum volo ad mortem usque pugnare, et certamina ad sanguinem usque peragi. Itaque si mortem obire oporteat, et mortem turpissimam, mortemque execrandam, etiamsi pro prava quadam suspicione, omnia oportet fortiter ferre, et ideo maxime exultare. « Et » sequatur me. » Quia enim fieri potest ut qui patitur non sequatur Christum, cum non patitur propter ipsum; nam latrones, sepulcrorum expilatores, et præstigiatores multa et graviora patiuntur; ne putes sufficere ipsam malorum naturam, causam malorum addit. Quænam illa est? ut hæc agens et patiens ipsum sequaris; ut propter ipsum omnia patiaris, et reliquas virtutes obtineas. Nam id significat illud : « Sequatur me; » ita ut non modo fortitudinem in ærumnis, sed et continentiam, æquitatem, omnemque philosophiam exhibeas. Illud enim est ut oportet sequi, et alias curare virtutes, et propter ipsum omnia pati. Sunt enim qui diabolum sequuntur, et hæc patiuntur, et propter illum animas suas produnt. Sed nos propter Christum, imo propter nos ipsos. Illi ut sibi ipsis et hic et illic noceant; nos ut utramque vitam lucremur. Quomodo ergo non summæ fuerit ignaviæ non tantam fortitudinem exhibere, quantam ii qui pereunt exhibent; et hæc cum tot coronis donari debeamus? Atqui nobis adest Christus auxiliator, illis nemo. Hoc porro præceptum mandavit, cum misit eos, dicens : « In viam gentium ne abieritis[1]. Mitto enim vos » sicut oves inter lupos[2], et ad præsides et reges ducemini[3]. » Nunc autem illud gravius et acrius expressit. Tunc enim

[1] Matth. x, 5. — [2] Luc. x, 3. — [3] Matth. x, 18.

mortem tantum dicebat : hic vero etiam crucis mentionem fecit, et crucis perpetuæ : nam ait : «Tollat crucem suam,» id est, ferat semper et portet. Illud porro facere solebat ubique, non ab initio et exordio, sed sensim et paulatim majora præcepta inducens, ne auditores rei gravitate turbarentur. Deinde quia id, quod dictum fuerat, durum esse videatur, vide quomodo in sequentibus leniat illud, ponatque præmia sudores superantia; neque præmia tantum, sed nequitiæ supplicia : in quibus magis versatur, quam in aliis. Quoniam non ita bonorum dona, ut pœnarum comminationes, multos ad sanam mentem reducere solent. Animadverte porro quomodo hinc incipiat et in idipsum desinat. « Quicumque enim voluerit animam suam salvam » facere, perdet eam : quicumque perdiderit animam suam » propter me, inveniet eam. Quid enim prodest homini si » mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimen» tum patiatur? aut quam dabit homo commutationem pro » anima sua[1]? » Id est Non quod vobis non parcam, imo maxime parcens hæc præcipio. Nam qui parcit filio suo, perdit illum : qui non parcit, servat eum. Quod etiam Sapiens quidam dicebat : « Si percusseris filium tuum virga, » non morietur : animam autem ejus a morte eripies[2]. » Ac rursum : « Qui refrigerat filium suum, ligabit vulnera » ejus[3]. » Hoc et etiam in exercitu fit. Nam si dux parcens militibus, intus jubeat semper manere, tam milites quam alios simul corrumpit. Ne igitur etiam vobis illud contingat, inquit, oportet vos perpetuam ad mortem esse paratos. Nam et grave bellum mox excitabitur; ne ergo intus sedeas, sed exi et pugnato. Si in acie cecideris, tunc vitam invenisti. Nam si in hisce bellis sensilibus, qui promptus et paratus ad cædem est, hic præclarus inter cæteros et invictus habetur, inimicis formidolosus est, quanquam si moria-

[1] Matth. XVI, 25, 26. — [2] Prov. XXIII, 14. — [3] Eccli. XXX, 1.

tur, non possit eum imperator suscitare, pro quo arma cepit; multo magis in hisce bellis, ubi spes resurrectionis habetur, qui animam suam ad mortem exponit, inveniet eam; primo quia non cito vincetur; secundo quia etsi ceciderit, ad meliorem vitam perducit eam.

III. Deinde quia dixit : « Qui vult animam suam salvam » facere, perdet eam, et quicumque perdet, salvabit ; » hic et illic salutem et perditionem posuit. Ne quis utramque vel perditionem vel salutem æqualem esse putet; sed clare discat tantum esse illam inter et hanc salutem discrimen, quantum inter perditionem et salutem; ex contrariis hæc ita comprobat : « Quid enim prodest homini si mundum » universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patia- » tur? » Vides-ne quomodo salus contra jus fasque comparata, et perditio est, et omni perditione deterior, utpote quæ sit insanabilis, quod nihil sit ultra, quo ea possit redimi? Nec dicas, inquit, animam suam servasse qui talia pericula evaserit ; sed cum anima ejus pone etiam totum orbem, quid hinc plus habebit illa perdita? Dic enim mihi, si famulos tuos videres in deliciis esse, teque in extremis malis, an quia dominus es, hinc quidpiam te lucrari putares? Nequaquam. Hoc ipsum de anima cogita, cum carne in deliciis et divitiis agente, illa futuram perniciem expectat. « Quam autem dabit homo commutationem pro anima » sua [1]. » Rursus eadem in re insistit. Num aliam, inquit, animam habes, quam des pro anima tua? Pecunias enim si perdideris, alias pro amissis potes supplere; itemque si domum, si servos, si quamvis aliam possessionem. Animam vero si perdideris, aliam non poteris dare animam. Sed etiamsi mundum habeas, etiamsi rex orbis sis, nec si omnia quæ in orbe sunt; imo nec si ipsum orbem poneres, posses vel animam unam redimere. Ecquid mirum si in anima ita

[1] Matth. XVI, 26.

sit, cum et in corpore idipsum perspicere liceat? Etiamsi mille diadematibus insignitus esses, si corpus haberes morbidum et incurabile, non posses toto regno in mercedem dato, sanitatem corporis restituere, etiamsi mille corpora adjiceres, urbes atque pecunias. Sic etiam de anima cogita, imo multo magis de anima, omnibusque aliis relictis, operam totam in illam conferas.

IV. Ne itaque de alienis sollicitus, teipsum et tua negligas : id quod nunc omnes faciunt, similes iis qui in metallis laborant, qui nihil utilitatis vel divitiarum ex hoc labore carpunt; sed multum detrimenti, quoniam frustra periclitantur, et pro aliis periclitantur, nihil ex sudoribus et ex morte, quam plerumque obeunt, fructus referentes. Hoc multi nunc imitantur, qui aliis divitias quærunt; imo his miseriores sunt, quod post tot labores gehenna nos expectet. Illis enim sudorum finem mors affert : nobis autem initium mille malorum mors est. Quod si dicas te divitem tuis frui laboribus, ostende animam lætam et hilarem, et tunc id credam : omnium quippe quæ in nobis sunt princeps est anima : quod si corpus illa tabescente pinguescit, nihil tibi utilitatis affert illa bona valetudo. Sicut enim ancilla lætante, nihil ad heram pereuntem ancillæ prosperitas affert, nec quid confert vestium ornatus ad carnis infirmitatem. Sed rursum dicet tibi Christus; « Quam dabit » homo commutationem pro anima sua? » præcipitque tibi semper, ut ad illam servandam verseris, illamque cures solam. Postquam igitur his verbis terrorem incussit, bonorum promissione consolatur, his verbis : « Filius enim ho» minis venturus est in gloria Patris cum sanctis Angelis » suis, et tunc reddet unicuique secundum opera ejus[1]. » Vides-ne quomodo gloria sit una Patris et Filii? Quod si gloria una, manifestum est substantiam quoque unam esse.

[1] Matth. XVI, 27.

Nam si in substantia una, differentia est gloriæ ; « Alia quippe est gloria solis, alia gloria lunæ, alia gloria stellarum : » stella enim a stella differt in gloria[1], » et tamen una est substantia; quomodo eorum, quorum gloria una est, substantia diversa esse credatur? Non enim dixit : « In tali gloria qualis est Patris gloria, ut discrimen esse suspiceris ; sed accurate, « In eadem ipsa, inquit, gloria veniet, » ita ut una eademque esse putetur. Quid igitur times, inquit, Petre, dum mortem audis ? Tunc enim me videbis in gloria Patris. Si ego in gloria, et vos in gloria eritis. Non enim res vestræ sunt præsentis vitæ limitibus circumscriptæ : sed alia sors melior vos excipiet. Attamen potsquam bona illa dixit, non hic substitit, sed et terribilia admiscuit, judicium illud in medium adducens, et rationes inevitabiles, sententiam sine ulla acceptione, judicium quod decipi nequit; neque tamen tristem sivit omnino sermonem esse, sed bonam spem admiscuit. Neque enim dixit : « Tunc peccatores puniet, » sed « Reddet unicuique secundum opera sua. » Hoc porro dixit non modo ut peccatoribus supplicii memoriam revocaret, sed etiam ut piis braviorum et coronarum. Sed ille quidem ut bonos viros recrearet hæc dixit; ego autem perhorresco semper dum hæc audio : non sum enim de numero coronandorum. Puto autem alios esse hujus timoris et angustiæ nobis consortes. Quem enim non possent hæc verba terrere, si in conscientiam ejus immittantur, quem non in horrorem inducere, ita ut persuasum habeat nobis sacco et longo jejunio opus esse magis quam populo Ninivitarum? Non enim de urbis eversione et de communi interitu sermo nobis est, sed de supplicio æterno, de igne qui nunquam extinguitur.

V. Ideo monachos, qui deserta occuparunt, laudo et admiror, tum aliis de causis, tum propter hæc verba. Nam

[1] 1 Cor. xv, 41.

illi post prandium, imo vero post cœnam, prandium quippe non norunt; sciunt enim præsens tempus esse luctus ac jejunii; post cœnam igitur gratias Deo referentes, hanc memorant vocem. Si vultis autem illorum hymnum audire, ut illum vos frequenter recitetis, totum vobis referam ipsorum sacrum canticum, quod sic habet : « Benedictus Deus, » qui pascis me a juventute mea, qui das escam omni carni : » imple gaudio et lætitia cor nostrum, ut semper omnem » sufficientiam habentes, abundemus in omne opus bonum » in Christo Jesu Domino nostro, cum quo tibi gloria, honor, » imperium cum sancto Spiritu in sæcula. Amen. Gloria » tibi, Domine, gloria tibi, Sancte, gloria tibi, Rex, quia de» disti nobis cibos in lætitiam. Imple nos Spiritu sancto, ut » inveniamur in conspectu tuo acceptabiles, nec pudore » afficiamur, cum reddes unicuique secundum opera sua. » Hic hymnus totus admirationi esse debet, maxime vero finis ejus. Quia enim mensa et cibus effusos reddit et aggravat, hoc dictum quasi frenum quoddam animæ apposuerunt hoc lætitiæ tempore, cum judicii diem in memoriam revocant. Didicerunt enim quid passus est Israël post lautam mensam. « Comedit enim, inquit, et incrassatus est, et re» calcitravit dilectus[1]. » Idcirco dixit Moyses : « Cum man» ducaveris et biberis et saturatus fueris, memento Domini » Dei tui[2]. » Post mensam enim iniquissima ausi fuerant. Cave igitur etiam tu ne simile quid patiaris. Etiamsi enim nec lapidi, nec auro oves et vitulos immolaveris; cave ne iræ immoles animam tuam, ne fornicationi immoles salutem tuam, neve aliis similibus animi morbis. Hæc enim etiam de causa monachi hæc præcipitia metuentes, postquam mensa, imo potius jejunio usi sunt : nam mensa ipsorum jejunium est : tremendi judicii ac diei illius memoriam revocant. Si autem illi, qui jejuniis, chameuniis,

[1] Deut. XXXII, 15. — [2] Id. VI, 11.

vigiliis, sacco et innumeris aliis sese macerant, hac tamen admonitione indigent : quando poterimus nos moderate vivere, qui mensas apparamus mille naufragiis onustas, neque omnino precamur vel in principio, vel in fine? Idcirco ut naufragia illa dissolvamus, hymnum illum in medium adducentes, explicemus omnia, ut quid lucri commodet animadvertentes, frequenter illum in mensa canamus, ventrisque insultus reprimamus, atque mores legesque Angelorum illorum in domos nostras inducamus. Par certe fuisset ut illo vos conferentes, hunc referre is fructum : sed quia id non vultis, verbis saltem nostris hanc spiritualem melodiam audite, ac singuli post mensam hæc verba referant, sic orsi : « Benedictus Deus, » apostolicam quippe legem statim implent qua jubetur : « Quodcumque fecerimus in » verbo et opere, in nomine Domini nostri Jesu Christi » faciamus, gratias agentes Deo et Patri per ipsum[1]. » Deinde ut gratiarum actio non pro illo solo die sit, sed pro tota vita, dicitur : « Qui pascis me a juventute mea. » Hæc quoque doctrina philosophica est, Deo quippe alente, non sollicitum esse oportet. Nam si rege tibi promittente se tibi quotidianum cibum ex sua penu suppeditaturum esse, confideres utique; multo magis si Deus præbeat, et omnia tibi quasi ex fonte fluant, omni sollicitudine vacuum esse oportet. Ideo enim hæc dicunt, ut et seipsos et Discipulos ad omnem curam et sollicitudinem ponendam inducant. Deinde, ne putes ipsos pro se tantum hanc gratiarum actionem referre, subjungunt : « Qui dat escam omni carni, » pro toto orbe ipsi gratias agentes, et quasi orbis universi patres, sic pro omnibus laudes referunt, et ad veram sese fraternitatem incitant. Neque enim possunt illos odisse, pro quibus de suppeditato ipsis cibo Deo gratias agunt. Vides-ne et charitatem per gratiarum actionem inductam,

[1] Coloss. III, 17.

quæ sæcularem sollicitudinem ejicit, tum ex iis quæ præcedunt, tum ex his jam dictis? Si enim dat escam omni carni, multo magis iis, qui ipsi addicti sunt. Nam si eos, qui sæcularibus curis sunt involuti, multo magis eos, qui iis vacui sunt, nutrit. Hoc et Christus confirmans dicit : « Quot passeribus meliores estis vos[1] ? » His verbis docet non esse fidendum divitiis et terræ et seminibus. Non enim hæc sunt quæ nutriunt, sed verbum Dei. His etiam Manichæos retrudunt et Valentinianos, eosque qui cum illis sentiunt. Non enim potest hic malus esse Deus, qui omnibus etiam se blasphemantibus bona sua confert. Deinde sequitur petitio : « Reple gaudio et lætitia corda nostra. » Quo gaudio dicit? Num sæculari? Absit. Neque enim si illud vellent, cacumina montium et deserta occupassent, neque sacco essent induti. Sed illud gaudium dicunt quod cum præsenti vita nihil commune habet, gaudium Angelorum et supernum; nec simpliciter id postulant, sed abundantius expetunt; non dicunt : « Da, » sed, « Reple; » nec dicunt : « Nos, » sed « Corda nostra : » hoc enim maxime gaudium cordis : « Fructus enim Spiritus, charitas, gaudium, » pax[2]. » Quia enim peccatum tristitiam induxit, precantur ut per gaudium justitia in ipsis inseratur : neque enim alio modo gaudium in illis generaretur. « Ut semper omnem » sufficientiam habentes abundemus in omne opus bonum. » Vide evangelicum illud dictum impletum : « Panem nos» trum quotidianum da nobis hodie[3]. » Hanc porro abundantiam in spiritualibus quærunt; « Ut abundemus, inquiunt, in omne opus bonum. » Nec dicunt : « Ut faciamus solum quod debemus; » sed etiam plus quam præcepta continent; id enim significat illud, « Ut abundemus. » Et a Deo quidem sufficientiam quærunt in necessariis : ipsi vero nolunt cum sufficientia tantum obedire, sed superabun-

[1] Luc. XII, 7. — [2] Gal. V, 22. — [3] Luc. XI, 3.

danter in omnibus. Hoc est frugi servorum, hoc philosophorum hominum, semper et in omnibus abundare. Deinde ut infirmitatem suam commemorent, fateanturque sine superno nutu nihil se posse strenuum facere, postquam dixerunt : « Ut abundemus in omne opus bonum, » subjiciunt : « In Christo Jesu Domino nostro, cum quo tibi gloria, » honor, imperium in sæcula. Amen. » Parem principio finem per gratiarum actionem texunt.

VI. Postea vero videntur quasi a principio incipere, et eumdem sermonem continuant. Ut et Paulus in principio Epistolæ quasi in glorificationem desinens ait : « Secundum » voluntatem Dei et Patris, cui gloria in sæcula. Amen [1] : » ac rursus quod tractandum suscipit, argumentum resumit. Et alibi rursus : « Coluerunt et servierunt creaturæ potius » quam Creatori, qui est benedictus in sæcula. Amen [2] : » non absolvit sermonem, sed pergit. Ne igitur hos Angelos incusemus, quasi inordinate faciant : quod postquam in glorificationem desierunt, rursus hymnum sacrum incipiant. Apostolicas enim sequuntur leges, cum a glorificatione incipiunt, et in illam desinunt, posteaque rursus exordiuntur. Quapropter, dicunt: « Gloria tibi, Domine, gloria tibi, » Sancte, gloria tibi, Rex, quia dedisti nobis cibos in læti» tiam. » Non enim pro magnis tantum, sed et pro minimis gratias agere oportet. Gratias autem pro his agunt, ut Manichæorum hæresim pudefaciant, et omnes quotquot præsentem vitam esse malam dicunt. Ne putes enim eos, qui ad summam philosophiam se exercent, et ventrem despiciunt, escas abominari, ut ii qui se suffocant, verbis supplicibus tibi suadent, se non ideo a multis abstinere, quod multas Dei creaturas detestentur, sed quod philosophiam exerceant. Et animadverte quomodo post gratiarum actionem pro collatis cibis, majora petant, nec in sæcularibus

[1] Gal. 1, 4, 5. — [2] Rom. 1, 25.

persteut, sed supra cœlos ascendant, dicantque : « Imple » nos Spiritu sancto. » Neque enim potest quis præclare se gerere, nisi sit repletus gratia illa, ut non potest quis strenuum aut magnum quid facere, nisi Christi gratia fruatur. Sicut ergo dicentes: « Ut abundemus in omne opus bonum, » subjunxerunt, « In Christo Jesu ; » ita et hic dicunt: « Reple » nos Spiritu sancto, ut inveniamur in conspectu tuo ac» ceptabiles. » Vides-ne quomodo de rebus ad vitam spectantibus non precentur, sed gratias agant tantum; circa res autem spirituales et gratias agant et precentur? nam ait : « Quærite primum regnum cœlorum, et hæc omnia » adjicientur vobis[1]. » Perpende autem et illam illorum philosophiam, « Ut inveniamur, inquiunt, in conspectu tuo » acceptabiles, nec pudore afficiamur. » Neque enim curamus quod apud multos id dedecori nobis vertatur, sed quæcumque dixerint de nobis homines ridentes, exprobrantes, ne advertimus quidem. Hoc unum contendimus ne tunc confundamur. Postquam autem hæc dixerunt, ignis quoque fluvium memorant, præmia et bravia. Nec dicunt: « Ne puniamur;» sed, « Ne confundamur. » Hoc quippe nobis terribilius est, quam gehenna, si videamur offendisse Dominum. Sed quia multos ex crassioribus hoc non terrere solet, adjiciunt : « Cum reddes unicuique secundum opera » sua. » Vides-ne quantum nobis prosint externi illi et peregrini solitudinis cives, imo cœlorum cives? Nos enim in cœlis peregrini sumus, terræ autem cives : illi vero econtra. Post hunc hymnum compunctione moti, lacrymisque multis ac fervidis perfusi, ad somnum pergunt, tantum dormientes, quantum satis est ad parvam quamdam quietem capiendam. Rursumque noctes in dies vertunt, in gratiarum actione et psalmodia vitam agentes. Nec modo viri, sed et mulieres hanc philosophiam exercent, quæ naturæ

[1] Matth. VI, 33.

infirmitatem animi magnitudine superant. Pudeat igitur nos viros talem in ipsis constantiam videntes, et cessemus cupiditate moveri rerum præsentium, umbræ, somniorum, fumi. Nam maxima pars vitæ nostræ sensu carere videtur. Prima ætas multa plena est stultitia: quæ vero ad senium vergit, sensum in nobis hebetiorem reddit: intermedium tempus breve est, quo sensu deliciarum fruimur. Imo ne tempore quidem illo sensu recte fruimur, cum mille curæ laboresque adsint qui illum labefactent. Quapropter, obsecro, immota et æterna quæramus bona, et vitam quæ nulli senio obnoxia est. Nam potest etiam is qui in civitate habitat, monachorum philosophiam imitari: potest etiamsi uxorem habeat et domi versetur, precari, jejunare, compungi. Nam et qui ab initio ab Apostolis instituebantur, civitatem incolebant, eorum,qui in desertum concesserunt pietatem exhibebant, nec non alii qui officinis præerant, ut Priscilla et Aquila [1]. Prophetæ quoque omnes, et uxores et domos habebant, ut Esaïas, Ezechiel, magnusque Moyses, neque inde quidpiam ipsis damni ad virtutem exercendam accessit. Hos et nos quoque imitantes, semper Deo gratias agamus, semper ipsum hymnis celebremus, continentiamque et alias virtutes colamus, atque eam, quæ in montibus viget, philosophiam in civitates inducamus; ut et apud Deum acceptabiles, et hominibus probati videamur, et futura consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, per quem et cum quo Patri gloria, honor, imperium, una cum sancto et vivifico Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Act. XVIII.

HOMILIA LVI.

CAPUT XVI.

Amen, amen dico vobis, sunt quidam de hic astantibus, qui non gustabunt mortem, donec viderint Filium hominis venientem in regno suo [1].

I. Quoniam multa de periculis, de morte, de passione sua locutus est, nec non de cæde Discipulorum, illaque aspera ipsis præcepit, quæ in præsenti vita et quasi in manibus erant; bona vero in spe et expectatione; ut erat illud, eos qui animam perdunt servare eam, et venturum ipsum esse in gloria Patris sui, et præmia redditurum : cum vellet eos visu etiam certiores facere, ostendereque quid esset illa gloria, cum qua venturus esset, quantum scilicet capere poterant; in præsenti quoque vita illam ostendit, et revelat, ut ne de morte sua, neve de Domini nece dolerent, et maxime Petrus qui eam ægre ferebat. Et vide quid faciat postquam de gehenna et de regno locutus fuerat, cum diceret : « Qui invenit animam suam, perdet eam, et qui » perdiderit animam suam propter me, inveniet eam [2]; » iterumque, « Reddet unicuique secundum opera ejus. » Hæc ambo declaravit. Et cum de utroque dixisset, regnum quidem videndum exhibet, gehennam vero minime. Quare? Quia si alii ibidem crassiores fuissent, id certe necessarium fuisset : quia vero illi erant accepti et probi viri, a bonis illos confirmat. Neque hæc una sola causa fuit hæc demonstrandi; sed quia id sibi convenientius erat. Nec tamen

[1] Matth. xvi, 28. — [2] Joan. xii, 25.

illam aliam partem prætermisit; sed sæpe res illas ad gehennam spectantes fere sub oculis ponit; ut cum Lazari imaginem induxit [1], et cum memoravit eum qui centum denarios exegerat, atque meminit illius qui sordidis erat indutus [2], aliorumque plurimorum. « Et post dies sex assumit Petrum et Jacobum et Joannem [3]. » Alius vero « Post » dies octo [4] » ait, neque huic contradicit, sed cum illo valde consentit. Nam alius diem illam, in qua locutus est, enumerat, itemque illam in qua reduxit eos; alius vero intermedias solum posuit. Tu vero animadvertas velim quomodo Matthæus philosophetur, dum eos non tacet qui sibi antepositi fuerunt. Hoc et Joannes sæpe facit, eximias Petri laudes accuratissime describens. Nam livore et invidia vacuus semper erat horum Sanctorum chorus. Assumptis itaque coryphæis, « Duxit illos in montem excelsum seorsum, » et transfiguratus est ante eos : et resplenduit facies ejus » sicut sol : vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix. » Et ecce apparuerunt eis Moyses et Elias loquentes cum » ipso [5]. » Cur hos accipit solos? quia hi aliis præstantiores erant; Petrus quod admodum diligeret Christum, ideo præeminebat; Joannes quod valde diligeretur; Jacobus ex sua cum fratre responsione, quando dixit : « Possumus bi» bere calicem [6]; » neque ab hac responsione solum; sed etiam ex operibus, tum aliis, tum quod impleverit id quod dixerat : Judæis quippe ita acer et vehemens esse videbatur, ut Herodes munus maximum se præbiturum Judæis putaret, si illum occideret [7]. Cur autem non statim illos secum adducit? Ne reliqui Discipuli aliquid humanum paterentur. Ideo nec nomina quidem eorum protulit qui ascensuri erant. Nam admodum desiderassent cæteri Chris-

[1] Luc. XVI, 19 et seqq. — [2] Matth. XVIII et 22, — [3] Id. XVII, 1. — [4] Luc. IX, 28. — [5] Matth. XVII, 2, 3, — [6] Id. XX, 22. — [7] Act. XII, 1.

tum sequi, tantam gloriam visuri, et tanquam neglecti doluissent. Etiamsi enim hoc corporaliter maxime ostensum fuerit, attamen multum desiderii id intulisset. Cur autem id prædixit? Ut paratiores et præmoniti circa visionem essent, ex prædictione, et ex dierum numero cupiditate videndi ardentes, sic vigili et sollicita mente accederent. Cur autem Moysem et Eliam in medium adducit? Multæ possent afferri causæ, quarum prima hæc est: Quia turbæ dicebant, alii Heliam, alii Jeremiam, alii unum veterum Prophetarum Christum esse; ideo illos, qui præcipui erant, adducit, ut hinc videretur quantum discrimen esset servos inter et Dominum, ac recte Petrum fuisse laudatum, quod ipsum esse Dei Filium confessus esset. Aliud quoque addendum suppetit : Quia frequenter ipsum arguebant, quod legem transgrederetur, et blasphemum ipsum putabant esse, quia gloriam Patris nihil ad se pertinentem sibi vindicaret, dicebantque : « Hic non est a Deo, quia sabbatum non servat [1]; » ac rursum, « De bono opere non lapidamus te; sed de blasphemia, et quia tu, homo cum sis, facis te ipsum Deum [2]. » Ut ostendatur hanc utramque criminationem ex invidia proficisci, et se utraque in re insontem esse; neque se legem prævaricatum esse, nec se sibi non congruentem gloriam attribuisse, cum se diceret æqualem Patri; eos in medium adducit, qui in utraque re fulserant. Nam Moyses legem dederat; poterantque Judæi cogitare Moysem non libenter passurum fuisse quod lex conculcaretur, ut illi putabant; nec colere potuisse hostem ejus qui legem dederat : Heliam vero, qui pro Dei gloria zelo plenus erat, si Deo adversarius ille fuisset, si se Deum, et Patri æqualem falso dixisset, nequaquam affuturum et illi obsecuturum fuisse.

II. Cum supra dictis altera est adhuc dicenda causa.

1 Joan. IX, 16. — 2 Id. X, 33.

Quænam illa? Ut discerent eum et vitæ et mortis potestatem habere, ac cœlestibus pariter atque terrenis imperare. Quapropter et eum qui mortuus erat, et eum qui nondum obierat, in medium adducit. Quintam causam (nam certe quinta numero est,) affert Evangelista. Quænam illa est? Ut crucis gloriam ostenderet, Petrumque ac reliquos solaretur, qui passionem timebant, ipsorumque animos erigeret. Nam cum illo advenissent, non tacebant, sed loquebantur de gloria quam completurus erat in Jerusalem; id est de passione et cruce; sic enim ipsam semper vocant. Nec ideo tantum illos delegit : sed illorum virtute motus, quam ipse in illis maxime quærebat. Quia enim dixerat : « Si quis vult post me venire, tollat crucem suam et sequatur me, » eos qui pro Dei beneplacito, et pro sibi commisso populo mille mortes obierant, in medium adducit. Uterque enim animam perdidit, et invenit eam. Uterque contra tyrannum constanter ac libere stetit; ille contra Ægyptium, hic contra Achabum, idque pro ingratis et inobsequentibus hominibus : et ab iis, quorum saluti advigilabant, in extremum acti sunt periculum; atque uterque ut illos ab idololatria retraheret, et ambo privati homines esse videbantur : ille lingua tardus et exili voce erat; hic agrestis viri more agebat : ambo pauperes admodum erant : nam neque Moyses quidpiam possidebat, neque Helias : quid enim plus habuit, quam meloten? Et hæc in veteri lege, cum nondum tantam signorum gratiam accepissent. Etiamsi enim Moyses more diviserit; at Petrus super aquas ambulavit, et montes transferre poterat, morbos omnis generis curabat, feroces dæmonas fugabat, magnaque illa prodigia per umbram corporis sui edebat, totumque orbem convertit. Si autem Elias mortuum suscitavit; at illi sexcentos suscitarunt, etiamsi nondum Spiritum sanctum accepissent.

[1] Luc. IX, 51.

Illos itaque hac de causa in medium adduxit. Volebat enim Discipulos eorum ad populum ducendum studium imitari, illorum constantiam, firmitatem, esseque mites, ut Moyses erat, zelo plenos ut Elias, similiterque sollicitos. Alter enim triennalem famem tulit propter populum judaïcum; alter vero dicebat : « Si quidem dimittis ipsis peccatum, » dimitte; sin minus, dele me de libro, quem scripsisti [1]. » Hæc omnia ipsis per hanc visionem in mentem revocabat: nam in gloriam illam adduxit ipsos; non ut in illis starent, sed ut scammata transilirent. Quando igitur dixerunt: « Di- » camus ignem de cœlo descendere [2], » et Heliæ recordati sunt, qui hoc fecerat, ait illis : « Nescitis cujus Spiritus » sitis, » ad injuriarum oblivionem illos adhortans ob charismatum differentiam. Ne putes nos Eliam ut imperfectum damnare : non enim hoc dicimus; etenim admodum perfectus erat. Verum temporibus suis, cum puerilior tunc mens hominum esset, hac opus erat institutione : nam Moyses quoque hac ratione perfectus erat; sed plus exigitur ab Apostolis quam ab illo : « Nisi enim abundaverit justitia » vestra plus quam Scribarum et Pharisæorum, non intra- » bitis in regnum cœlorum [3]. » Non enim in Ægyptum ingressi sunt, sed in orbem totum gravius et pejus affectum quam Ægyptii erant : non Pharaonem allocuturi, sed cum diabolo pugnaturi ipso nequitiæ tyranno. Nam certamen ipsis erat, ut illum alligarent, et vasa ejus diriperent omnia; illud vero faciebant, non mare dividentes, sed per virgam Jessæ profundum impietatis dissecantes, multo gravioribus agitatum fluctibus. Vide igitur quot quantaque essent quæ hominibus terrorem incuterent, mors, paupertas, infamia, mille mala. Magisque illa [illegible] pelagus illud. Attamen suasit illis ut hæc omnia fidenter aggrederentur, et cum magna securitate

[1] Exod. XXXII, 32. — [2] Luc. IX, 54. — [3] Matth. V, 20.

quasi per siccum transirent. Ad hæc igitur omnia ipsos concitans, illos adduxit qui in veteri refulserant. Quid igitur Petrus fervens ille? « Bonum est nos hic esse [1]. » Quia enim audierat ipsum Jerosolymam venturum et passurum esse, ea de causa adhuc timens et tremens, post increpationem illam non audet quidem accedere ac dicere: « Propitius tibi sis : » sed timore adhuc captus, eadem ipsa, sed per alia verba subindicat. Quia enim montem videbat et vastam solitudinem, cogitabat magnam ibi securitatem a loco esse. Nec modo a loco, sed quod cuperet ipsum non ultra Jerosolymam adire : vult enim eum ibi perpetuo manere : ideo tabernacula memorat. Si enim hoc fiat, inquit, non ultra Jerosolymam ascendemus : si non ascendamus, ille non morietur. Ibi namque dicebat Scribas se aggressuros esse. Sed non ausus est ita loqui; hæc autem perficere volens, secure dicebat : « Bonum est nos hic esse, » ubi et Moyses et Elias adsunt. Elias, qui de cœlo ignem in montem descendere jussit; Moysesque, qui in caliginem ingressus, cum Deo locutus est : et nemo sciet ubinam sumus. »

III. Vidisti-ne ferventem Christi amatorem? Ne quæras quam prudens et accuratus esset hortandi modus, sed quam fervens, quantumque ardebat amore Christi. Quod enim cum illud diceret, non pro seipso tantum tremeret hæc dicendo; audi quid dicat cum Christus mortem suam et insidias sibi parari prænuntiavit : « Animam meam pro te » ponam : si oportuerit me mori tecum, non te negabo [2]. » Vide etiam quomodo in mediis periculis vitæ suæ parum consuleret. Tanto enim circumstante populo, non modo non aufugit, sed stricto gladio amputavit auriculam servi sacerdotis

pro magistro suo tremebat. Deinde quia absolute locutus

[1] Matth. XVII, 4. — [2] Marc. XIV, 31.

fuerat, ad mentem redit; timensque ne rursus increparetur, ait : «Si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moysi » unum, et Eliæ unum[1]. » Quid dicis, Petre ? Nonne paulo ante a servis eum separasti? cur cum servis modo connumeras? Vides-ne quam imperfecti illi essent ante crucem ? Nam si Pater Petro revelavit, at non diu revelationem illam retinuit, sed pavore turbatus est, non solum eo quem dixi, sed etiam alio quem ex visione illa susceperat. Alii itaque Evangelistæ hoc significantes, mentis confusionem, qua afficiebatur cum hæc diceret, ex pavore illo susceptam declarant. Marcus quidem dicit : « Non enim sciebat quid loqueretur : » perterriti namque fuerunt[2]. » Lucas vero postquam dixit : « Faciamus tria tabernacula : » statim subjunxit, « Nes- » ciens quid diceret[3]. » Deinde significans et illum et alios timore correptos fuisse, ait : « Gravati somno erant. » Cum evigilassent autem, viderunt gloriam ejus. Somnum vero hic vocat soporem illum qui ex tali visione accidit. Nam veluti oculi ex nimio fulgore obtenebrantur ; sic et illis evenit. Neque enim nox erat, sed dies : et radiorum splendor oculorum infirmitatem gravabat. Quid igitur? Ipse quidem nihil loquitur, neque Moyses, neque Elias : sed qui omnibus major et fide dignior est, Pater vocem emittit ex nube. Cur ex nube? Sic semper apparet Deus : nam « Nubes et » caligo in circuitu ejus[4]; » et rursus, « Qui ponit nubem » ascensum suum[5]; » iterumque, « Dominus sedet in nube » levi[6]; » et, « Nubes suscepit eum ab oculis eorum[7]; » et, « Quasi Filius hominis veniens in nubibus[8]. » Ut igitur credant ab ipso Deo vocem ferri; inde venit, et nubes lucida erat. Nam, « Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obum- » bravit eos. Et ecce vox de nube dicens : Hic est Filius

lxviii, 4. — [5] Id. ciii, 3. — [6] Isaï. xix, 1. [3] Luc. ix, 33. — [4] Psal. vii, 13.

» meus dilectus, in quo mihi bene complacui : ipsum au» dite[1]. » Quando enim minatur, tenebrosam nubem ostendit, quemadmodum in Sina. « Intravit, enim, ait, in nu» bem et in caliginem Moyses, et velut vapor ita ferebatur » fumus[2] ; » et Propheta de minis ejus disserens, « Tene» brosa, inquit, aqua in nubibus aëris[3]. » Hic vero quia non terrere, sed docere volebat, nubes lucida est. Et Petrus quidem dicebat : « Faciamus tria tabernacula ; » ille vero tabernaculum ostendit non manufactum. Ideo ibi quidem fumus est, et vapor fornacis ; hic vero lux ineffabilis, et vox. Deinde ut ostendatur non de uno trium simpliciter dici, sed de Christo tantum ; cum vox allata est, illi recesserant. Nam si de uno ex illis dictum fuisset, non ille mansisset solus, duobus aliis remotis. Cur ergo nubes non Christum solum operuit, sed omnes simul ? Si Christum solum obumbrasset, putatum fuisset ipsum Christum emisisse vocem. Quapropter Evangelista, ut hoc ipsum confirmaret, ait vocem ex nube venisse, id est, ex Deo. Et quid ait vox illa ? « Hic est Filius meus dilectus. » Si dilectus, ne timeas, Petre. Oportebat enim te et virtutem potentiamque ejus jam nosse, et de resurrectione esse certiorem. Quia vero illud ignoras, saltem ex voce Patris fidentior esto. Si namque potens est Deus, ut vere potens est, procul dubio et Filius similiter. Ne timeas ergo mala. Si autem hoc nondum admittis, illud saltem cogita illum et Filium esse, et diligi. « Hic est enim, ait, Filius meus dilectus. » Si vero diligitur, ne timeas. Nemo enim quem diligit, abjicit. Ne turberis ergo : quantumvis enim diligas, non diligis eum ut Pater ipsius diligit. « In quo mihi complacui. » Non enim solum diligit eum quia genuit ; sed quia et æqualis est illi omnino, et ejusdem voluntatis. Duplex igitur, imo triplex [illegible] : quia Filius, quia dilectus, quia

[1] Matth. XVII, 5. — [2] Exod. XXIV, 18. — [3] Psal. XVII, 13.

in ipso sibi complacuit. Quid porro significat illud, « In » quo mihi bene complacui ? » ac si diceret : « In quo quiesco, quo oblector, qui omnino æqualis mihi est, et quod unam cum Patre voluntatem habeat, et quod Filius manens, unum omnino sit cum Genitore. « Ipsum, inquit, audite. » Quare si crucifigi voluerit, ne obsistas, « Et audientes ceciderunt » in facies suas, et timuerunt valde. Et accedens Jesus, te- » tigit eos, et dixit : Surgite, et nolite timere. Levantes au- » tem oculos suos, neminem viderunt nisi solum Jesum [1]. »

IV. Quomodo hæc audientes perculsi sunt ? nam antehac emissa fuit vox talis in Jordane; turbæ arderant, nemo quidpiam tale passus est. Et postea rursum, quando tonitru factum fuisse dicebant ; sed nec tunc quid simile sunt passi : quomodo igitur in monte ceciderunt ? Quia et solitudo, et altitudo montis et quies magna erat, et transfiguratio horrore plena, et lux immensa, et nubes extensa. Quæ omnia illos in pavorem magnum conjecerunt. Undique terror oriebatur, et ceciderunt territi simul et adorantes. Ne porro timor ille, si diu mansisset, rerum memoriam deleret, statim illos a terrore liberavit, solus ipse conspicitur, mandatque ipsis ut nemini dicant, donec a mortuis resurgeret. « Descendentibus enim illis de monte præcepit eis ut ne- » mini dicerent, donec ipse a mortuis resurgeret [2]. » Nam quanto majora de illo narrabantur, tanto creditu difficiliora tunc multis erant. Scandalum autem crucis magis crescebat. Idcirco tacere jubet, neque simpliciter, sed rursus passionem commemorans, ac fere causam dicens cur tacere juberet. Neque enim jubet nunquam hæc cuipiam dicere, sed donec ipse a mortuis resurgeret. Atque hic quod durum erat tacens, quod jucundum erat tantum dixit. Quid ergo postea ? annon scandalum passuri erant ? Nequaquam. Tempus crucem præcedens tantum quærebatur : nam pos-

[1] Matth. xvii, 6-8. — [2] Ibid.

tea Spiritu sancto dignati sunt, et signorum vocem habebant sibi patrocinantem, atque omnia, quæ tunc dicebant, acceptabilia erant, cum res ipsæ clarius, quam tuba quælibet, ejus potentiam prædicarent, nec quopiam interveniente offendiculo. Nihil ergo Apostolis beatius, maximeque tribus illis qui in nube obtegi una cum Domino dignati sunt. Sed si velimus, nos quoque Christum videbimus : non ut illi tunc in monte, sed multo splendidiorem ; neque enim sic postremo veniet. Nam tunc Discipulis se attemperans tantum splendorem effudit, quantum poterant illi ferre. In extremo autem tempore in propria Patris gloria veniet, non cum Moyse et Helia tantum, sed cum immenso Angelorum exercitu, cum Archangelis, cum Cherubinis, cum hujusmodi multitudine infinita; non cum nube caput operiente, sed ipso cœlo contracto. Nam sicut cum judices publice sententiam prolaturi sunt, qui astant remotis velis, sic illos omnibus conspiciendos præbent; ita et tunc omnes illum sedentem videbunt, et tota humana natura sistetur, ipseque per se illis respondebit, atque aliis dicet : « Venite benedicti Patris mei : esurivi enim, et dedistis » mihi manducare[1] : » aliis vero dicet : « Euge serve bone » et fidelis, super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam[2] : » Contra vero aliis : « Ite in ignem æternum paratum diabolo et angelis ejus[3]; » aliis vero, « Serve nequam et piger[4]. » Et alios quidem dissecabit tradetque tortoribus; alios vero, ligatis manibus et pedibus, jubebit projici in tenebras exteriores. Et post securim fornax excipiet, ac quæ a sagena projiciuntur, illud cadent. « Tunc » Justi fulgebunt sicut sol[5]; » imo plus quam sol. Id vero dicitur, non quod lux eorum solari par tantum sit, sed quia astrum nullum hoc splendidius habemus, ab hoc notum

[1] Matth. xxv, 34, 35. — [2] Ibid. 21 et 23. — [3] Ibid. 41. — [4] Ibid.

facere voluit futurum Sanctorum splendorem. Nam in monte quoque, cu dixit : « Resplenduit ut sol, » eadem de causa sic locutus est. Nam quod major lux esset, quam ea quæ in exemplo fertur, testificati sunt Discipuli cadentes. Si porro non immensa lux fuisset, sed solis luci par, non cecidissent, sed facile tulissent. Justi igitur tunc fulgebunt sicut sol, et plus quam sol : peccatores vero extrema patientur. Tunc non commentariis opus erit, non argumentis, non testibus : nam ipse judex omnia est, argumentum et judex. Omnia quippe clare novit ille. Nam « Omnia nuda et aperta » sunt oculis ejus [1]; » non dives, non pauper, non potens, non infirmus : non sapiens, non insipiens, non servus, non liber, nemo illic apparebit, sed his personis contritis, operum tantum examen erit. Nam si in judiciis, cum quis de tyrannide aut de cæde causam dicit, quicumque fuerit, sive præfectus, sive consul, sive quidvis aliud, omnia avolant insignia dignitatis, et qui deprehensus est, extremas dat pœnas. Multo magis ibi res ita se habebit.

V. Id ne fiat, ponamus, obsecro, sordidas vestes, et induamur arma lucis, et gloria Dei amiciet nos. Quid enim ex præceptis grave? quid non facile? Audi igitur quid dicat Propheta, et tunc facilitatem intelliges : « Neque si incurvaveris, quasi circulum collum tuum, et saccum et cinerem substraveris, neque sic vocabis jejunium acceptabile: » sed solve omne vinculum iniquitatis, dissolve obligationes » violentarum pactionum [2]. » Vide Prophetæ sapientiam; onerosa prius posuit et sustulit, et a facilioribus salutem consequi rogat, ostendens non labores Deum, sed obedientiam exposcere. Deinde ut commonstret virtutem facilem, nequitiam vero onerosam esse, a nudis nominibus id astruit. Nequitia enim, inquit, est vinculum et obligatio, virtus autem ab his liberatio et solutio; omnem syngra-

[1] Hebr. IV, 13. — [2] Isaï. LVIII, 5, 6.

pham injustam discerpe, fœnorum et usurarum rescripta sic appellans. « Dissolve confractos in remissione, » miseros videlicet. Talis quippe debitor est, cum viderit creditorem, ejus animus frangitur, ipsumque magis quam feram formidat. « Et pauperes tecto carentes induc in domum » tuam; si videris nudum, operi eum, et proprios seminis » tui non despicias [1]. » In concione quam nuper habuimus, cum de præmiis ageremus, divitias inde partas ostendimus. Nunc porro videamus num quid ex præceptis difficile sit, et naturam nostram superet. Sed nihil simile inveniemus ; imo contraria omnia; ita ut quæ virtutem spectant magnam habeant facilitatem ; contra vero quæ ad nequitiam pertinent, sudores maximos. Quid enim est difficilius, quam fœnerari, ac de usura et pactionibus sollicitum esse, sponsiones expetere, ac de pignoribus metuere ac tremere, de sorte, de syngraphis, de fœnoribus, de sponsionibus? Tales sunt res sæculares. Hæc quæ videtur excogitata securitas suspicionibus plena, et omnium fragilissima est. Misericordiam autem exercere facile est, ab omnique sollicitudine liberat. Ne igitur alienas calamitates negotiemur, ne in lucrum vertamus illa quæ ad misericordiam spectant. Scio quidem multos hæc non libenter audire. Sed quid ex silentio lucri accederet ? Si taceam, et nemini molestiam verbis inferam, non potero per silentium vos a supplicio eruere; imo hinc omnia contraria eveniunt : supplicia augentur, atque hujusmodi silentii, non vos tantum, sed ego etiam pœnas darem. Ad quid igitur verborum adulatio, quando illa ad operandum nihil juvat, imo etiam nocet? Quod lucrum verbo lætitiam, re dolores afferre? Aures demulcere et animam supplicio addicere? Ideo necesse est hic dolere, ne illic pœnas demus. Nam gravis, gravis certe et omnino curandus morbus Ecclesiam invasit. Qui prohi-

[1] Isaï, LVIII, 7.

bentur vel ex justis laboribus pecunias accumulare, imo qui jubentur opes suas egenis aperire, ex aliorum paupertate ditescunt, speciosam rapinam excogitantes et bene coloratam avaritiam. Ne mihi externas leges objicias. Publicanus enim legem illam exteriorem servat, et tamen dat pœnas. Quod etiam nos patiemur, nisi desinamus pauperes atterere, et penuriæ egestatisque occasione sumpta, impudente abuti usura. Ideo enim pecunias habes, ut paupertatem solvas, non ut eam opprimas ; tu vero quasi opem ferens, majorem infers calamitatem, et liberalitatem pecunia vendis ; vende, non veto, sed pro regno cœlorum. Ne parvum accipias operis hujusce pretium, usuram centesimam (14), sed vitam immortalem. Cur pauper et egenus es ? cur pusilli animi ut magna parvo pretio vendas, et pro caducis pecuniis des, cum oporteret pro regno vendere semper manente ? cur, Deo relicto, humana lucraris ? cur, divite relicto, pauperi molestiam infers, et largientem prætercurrens cum ingrato pacta inis ? Ille reddere concupiscit, hic ægre reddit. Hic vix centesimum numerat, ille centuplum et regnum cœlorum. Hic cum conviliis et contumeliis, ille cum laudibus et encomiis. Hic tibi invidiam parit, ille tibi coronas nectit. Hic vix in hoc sæculo, ille et in hoc et in futuro. Annon ergo extremæ dementiæ est, ne scire quidem lucrari? Quot fœnoris causa sortem etiam amiserunt ? quot propter usuras in pericula inciderunt ? quot et se et alios in extremam paupertatem dejecerunt ob incredibilem avaritiam?

VI. Ne mihi dixeris illum talem libenter accipere, et de fœnore gratiam habere. Illud enim per inhumanitatem tuam evenit. Nam et Abraham, cum uxorem barbaris tradidit[1], insidias illas sibi gratas reddidit ; non libenter, sed ob metum Pharaonis. Sic etiam pauper, quia re gratis oblata dig-

[1] Gen. XII, 13.

num illum non censes, de crudelitate gratias agere cogitur. Tu autem mihi videris, si a periculo quempiam vindicares, mercedem te hac de causa ab illo flagitaturum esse. Absit, inquies. Quid dicis? Cum a majori malo liberas, non vis pecunias exigere, dum pro re minore tantam exhibes inhumanitatem? Non vides quantum huic rei imminet supplicium? Non audis illud in Veteri etiam Testamento prohiberi [1]. Sed quid multi causificantur? Dum fœnus accipio, do pauperi. Bona verba, mi homo, hujusmodi sacrificia non vult Deus. Ne legem ita callide eludas. Melius est pauperi non dare, quam inde sumptum dare. Quia pecuniam justis partam laboribus, sæpe reddis iniquam ob iniquos fœtus, ac si quis fœcundum uterum cogat scorpiones parere. Ecquid legem Dei memoro, annon vos ipsi sordes illud esse dicitis? Si autem vos, qui lucrum refertis, ita statuitis, cogita quam Deus de vobis feret sententiam. Quod si velis externos legislatores interrogare, audies illos id extremæ impudentiæ esse putare. Certe iis, qui dignitates occupant, quique senatum magnum constituunt, non licet hujusmodi lucro dehonestari. Sed lex apud illos est, quæ id prohibet. Quomodo igitur non horrendum fuerit, si non parem cœlesti civitati honorem tribuas, qualem legislatores Romanorum senatui tribuunt, sed minorem cœlo referas quam terræ, neque te pudeat tantæ turpitudinis? Quid enim insanius fuerit, quam si quis sine terra, sine pluvia, sine aratro seminare voluerit? Hac de causa zizania, quæ igni tradenda sunt, metunt, qui malam hujusmodi agriculturam excogitarunt. Annon multæ sunt justæ negotiationes, agrorum, gregum, armentorum, manualium laborum, solersque rei familiaris cura? Quid insanis ut spinas frustra demetas? At fructus terræ, inquies, multis sunt casibus obnoxii, grandini, rubigini, imbribus nimiis? Sed

[1] Deut. xv.

non tot casibus quot fœnus. Nam quidquid ibi acciderit, reditum solummodo lædit, sorte interim, sive agro manente illæso. Hic vero multi sæpe in ipsa sorte naufragium passi sunt : et antequam damnum accidat, in perpetua sollicitudine versantur. Nam fœnerator nunquam re sua fruitur. sed etiam quando fœnus affertur, non gaudet quod proventus accedat, sed dolet quod nondum sortem exæquet usura, ac priusquam hic fœtus totus prodeat, illum totum parere nititur, fœnora in sortem convertens, et vim inferens ut abortivos viperæ partus edat. Talia certe sunt fœnora, quæ animas miserius rodunt et lacerant, quam viperæ. Hoc injustitiæ vinculum est : hæc obligatio violentarum pactionum. Do, inquit, non ut accipias, sed ut plura reddas. At Deus vetat id accipere quod datur : « Date, inquit, illis, » a quibus nihil accipere speratis [1]. » Tu vero plus quam dederis exigis : et quod non dedisti, ut debitum tibi cogis numerare eum, qui non accepit. Et putas hinc tibi opes augeri, ac pro opibus ignem tibi accendis inextinguibilem. Quod ne fiat hos fœnorum partus malos et iniquos excindamus, exsiccemus hunc perniciosum uterum, ac vera magnaque lucra tantum persequamur. Quænam hæc sunt? Audiamus Paulum dicentem : « Magnus est quæstus pietas cum » sufficientia [2]. » His igitur tantum ditemur divitiis, ut et hic tranquillitate fruamur, et futura consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium cum Patre et Spiritu sancto, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Luc. VI, 35. — [2] I Tim. VI, 6.

FINIS TOMI SEPTUAGESIMI QUINTI.

ANNOTATIONES.

Annot. (1), pag. 10.

Hæc tituli more jacent in editionibus Commelini et Morelli, quia in latinis editis, homilia hæc, quæ in græcis manuscriptis una serie ponitur ut a Chrysostomo habita fuit, in duas divisa fuit. Latini porro, ut videtur, quo in unam Orationem dominicam, homiliam Chrysostomi haberent, hanc in duas partes diviserunt, quarum postrema Orationis dominicæ explicationem complectitur, et hanc postremam partem homiliam vigesimam inscripserunt; secundum quem numerum, sequentes homiliarum numeri male concinnantur. Quos numeros, quia a scriptoribus Chrysostomi loca afferentibus semper adhibiti fuerunt, seriei suæ restituimus, id est, decimæ nonæ.

Annot. (2), pag. 90.

Quod hic dicit de Christo cum potestate loquente, jam ante neque semel dixit, ubi etiam ait illum, quemadmodum Prophetas, non de alio, sed de seipso locutum fuisse. Illud porro ὡς ὁ προφήτης Μωϋσῆς, manuscripti non pauci sic efferunt, ὁ Προφήτης καὶ Μωϋσῆς, quæ lectio, si vera sit, intelligatur oportet, Propheta nempe David, et Moyses legislator.

Annot. (3), pag. 131.

Idipsum dicit Chrysostomus Hom. II de Lazaro, nempe secundum quorumdam opinionem animas morientium dæ-

30.

monas fieri. Sed id ibi solum dicitur de illis qui violenta morte decesserunt : illudque forte hoc etiam loco subintelligendum est : non verisimile enim est id eos de animabus decedentium omnium existimasse.

Annot. (4), pag. 132.

Singularis admodum illa opinio erat a præstigiatoribus occisos pueros fuisse, ut ipsorum animæ sibi ministrarent.

Annot. (5), pag. 146.

Philosophia apud Chrysostomum pro virtute, modestia et humilitate accipitur. Hic porro Matthæum laudat, qui publicanus cum esset, ideoque male audiret apud Judæos, nomen suum tamen non occultaverit, sed sese Matthæum appellaverit, neque nomen suum mutaverit, quod tamen fecerunt alii Evangelistæ, qui ipsum Levi appellarunt.

Annot. (6), pag. 167.

De Xenophonte dicitur ipsum, cum coronatus sacrificaret, ut audivit filium in Mantinæa pugna cecidisse, coronam deposuisse, ubi vero acriter pugnantem corruisse comperit, coronam iterum capiti imposuisse.

Annot. (7), pag. 183.

Singulare est quod hic dicitur de iis, qui ex oleo lucernæ in Ecclesia ardentis uncti convaluerant. De arca postea loquitur in qua pecuniæ servabantur, pauperibus erogandæ. Aliquid difficultatis præ se ferunt verba sequentia, ubi de arca κιβωτίῳ loquens dicit, ἀλλ᾽ ἐλεημοσύνην ἔχει συγκεκλεισμένην. εἰ καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ κεχρημένοι ἐνταῦθα; « Sed eleemosynam » inclusam habet, licet pauci sint qui illam possideant. » Auctoris mentem hanc esse existimo : Arca illa Ecclesiæ

pecunias obtinet ad eleemosynam erogandam, quam virtutem eleemosynæ scilicet erogandæ ex his præsentibus pauci possident.

Annot. (8), pag. 201.

Quod dicit Chrysostomus Jobum de resurrectione nihil novisse, non consonat cum vulgari doctorum opinione.

Annot. (9), pag. 261.

Hujus loci sensus sic plenius explicatur. Tu dicis eos, qui paupertatem sponte sectantur, tantam in rerum omnium penuria voluptatem percipere, ut ne oblatas quidem divitias unquam sint accepturi. At divites quoque ita delectantur in opibus suis, ut nunquam patiantur eas sibi adimi, quo se a sollicitudine servandæ pecuniæ exonerent.

Annot. (10), pag. 295.

« Nec modo non dedit, » nempe filiam. Atqui dedit Michol filiam suam in conjugem. Sed puto Chrysostomum hic pro non data habere eam, quæ simulate tantum data fuit, ut hoc allectus beneficio David facilius obtruncaretur.

Annot. (11), pag. 302.

Erant a principio Ecclesiæ quidam hæretici, qui putabant Christum specie tantum et δοκήσει in mundum venisse, et ea, quæ in Evangeliis narrantur, perfecisse. De quibus hæreticis Ignatius martyr Epist. ad Smyrnæos, itemque Epist. ad Trallianos, Irenæus lib. 1, Epiphanius, et alii.

Annot. (12), pag. 329.

Καί γὰρ καὶ οἰκέται δεσπότας ἐπὶ ἄριστον καλοῦντες. Vertimus : « Etenim liberti qui heros suos ad convivium invitant. » Οἰκέται enim hic intelligendum omnino videtur de servis et domesticis illis qui heri sui liberalitate libertatem adepti erant, quosque libertos appellabant.

Annot. (13), pag. 368.

Φιλοσοφεῖν τοὺς ὅλους παιδεύων, asperum vivendi genus, quale est, in fœno discumbere cibi sumendi causa, philosophiam hic, ut sæpe alias vocat Chrysostomus.

Annot. (14), pag. 463.

Centesima erat usuræ genus, quo qui in fœnus accipiebant, singulis mensibus centesimam sortis partem solverent, ita ut centum mensibus sortem æquarent.

CONCORDANTIA

BIBLIOTHECÆ LATINÆ CUM GALLICA.

BIBLIOTHECA LATINA.	BIBLIOTHECA GALLICA.
HOMILIÆ IN S. MATTHÆUM.	
Homilia XXI, pag. 37.	Ejusdem fragmenta, tom. XII, pag. 49-60.
Homilia XXII, pag. 45.	Ejusdem fragmenta, tom. XII, pag. 61-67.
Homilia XXV, pag. 90.	Ejusdem fragmenta, tom. XII, pag. 436-443, et tom. XIV, pag. 75-80.
Homilia XXVI, pag. 99.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 81-86.
Homilia XXVII, pag. 117.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 86-91.
Homilia XXXI, pag. 159.	Ejusdem fragmenta, tom. XVI, pag. 256-265.
Homilia XXXII, pag. 170.	Ejusdem fragmenta, tom. XV, pag. 17-29.
Homilia XXXV, pag. 215.	Ejusdem fragmenta, tom. XVIII, pag. 114-121.
Homilia XXXVIII, pag. 254.	Ejusdem fragmenta, tom. XV, pag. 399-407.
Homilia XLIII, pag. 300.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 221-225.
Homilia XLIV, pag. 312.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 221-225.
Homilia XLIX, pag. 364.	Ejusdem fragmenta, tom. XIV, pag. 92-93.
Homilia LIII, pag. 412.	Ejusdem fragmenta, tom. XII, pag. 108-113.
Homilia LV, pag. 437.	Ejusdem fragmenta, tom. XVII, pag. 165.

INDEX

TOMI SEPTUAGESIMI QUINTI.

HOMILIÆ IN NOVUM TESTAMENTUM.

COMMENTARIA IN S. MATTHÆUM EVANGELISTAM.

EXPLICIT INDEX.